

สารัตถศคุดิ

เล่ม ๙

คณะอนุกรรมการจัดทำเอกสารและบทความสคุดิบุคคลสำคัญ
ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
จัดพิมพ์เผยแพร่ พุทธศักราช ๒๕๕๒

สารัตถสตุติ

เล่ม ๙

คณะอนุกรรมการจัดทำเอกสารและบทความสตุติบุคคลสำคัญ
ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
จัดพิมพ์เผยแพร่ พุทธศักราช ๒๕๕๒

เรื่อง สารัตถสตุดี เล่ม ๙

คณะกรรมการจัดทำเอกสารและบทความสดุดีบุคคลสำคัญ

ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

จัดพิมพ์เผยแพร่ ครั้งที่ ๑ พุทธศักราช ๒๕๕๒ จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม

ภาพปก พระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม

ผู้ออกแบบปก นายพินิจ สุชะสันต์

๐๘๙.๙๕๙๑๑ เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, สำนักงาน.

สารัตถสตุดี เล่ม ๙.-- กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์

คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๕๒.

๑๖๐ หน้า ภาพประกอบ

๑. ความรู้ทั่วไป ๒. รวมเรื่อง ๓. ชื่อเรื่อง

ISBN 974-7771-45-4

บรรณาธิการ

นางสาวทรงสรรค์

นิลกำแหง

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางเบญจมาศ

แพทอง

นางสุมาลี

เกตุแก้ว

นางสมจิตต์

เทียนสว่าง

นางสาววณิษา

พินธุวัฒน์

พิมพ์ที่

สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา

ถนนสามเสน แขวงวชิรพยาบาล เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๔๓ ๐๖๑๑ โทรสาร ๐ ๒๒๔๓ ๐๖๑๖

คำปรารภ

คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ และสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ในสังกัดของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นหน่วยหลักในการปลูกฝังและเผยแพร่เอกลักษณ์ของชาติให้ปรากฏแพร่หลาย ประกอบด้วย งานที่เกี่ยวข้องกับสถาบันชาติ สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ และสถาบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งล้วนสะท้อนถึงความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมอันดีงามของชาวไทยที่มีมาแต่ครั้งโบราณกาล บ่งบอกให้เห็นถึงพัฒนาการตามยุคสมัยตราบกระทั่งถึงปัจจุบัน ชาวไทยมีจารีตประเพณี พิธีกรรม ที่ถือปฏิบัติตามโอกาสต่าง ๆ เป็นเอกลักษณ์ที่มีเสน่ห์ ชวนให้หลายประเทศในโลกสนใจและหาโอกาสมาศึกษาชื่นชม

คณะอนุกรรมการจัดทำเอกสารและบทความสดุดีบุคคลสำคัญ ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ มีหน้าที่ผลิตบทความที่เป็นเอกสารสำคัญของชาติ ซึ่งเกี่ยวพันกับเหตุการณ์สถานที่ และบุคคลที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ชาติไทยทุกกาลสมัย จำแนกได้ดังนี้

หมวดเหตุการณ์ และหมวดสถานที่ หมายถึง เรื่องราวในประวัติศาสตร์ที่ประกอบขึ้นเป็นประวัติศาสตร์ชาติไทยในแต่ละสมัย

หมวดบุคคล หมายถึง ผู้ที่ประกอบคุณงามความดีสาขาต่างๆ นับตั้งแต่พระมหากษัตริย์ วีรมหาราช วีรชน พระสงฆ์ ศิลปิน ตลอดจนผู้กระทำความดีให้เป็นประโยชน์ต่อชาติบ้านเมือง อันจะเป็นแบบอย่างที่ดีงามแก่อนุชน

โดยจัดทำเป็นบทความเผยแพร่ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยตลอดทั้งปี แล้วนำมาจัดพิมพ์รวมเล่มอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งในการจัดพิมพ์นั้นได้จัดลักษณะของเรื่องออกเป็น ๓ เล่ม คือ สดุดีบุคคลสำคัญ ทวยราษฎร์รักบาทแม่ ยิ่งด้วยบิตุรงค์ และสารัตถสดุดี บทความทั้งหลาย แสดงความเป็นชาติที่ชาวไทยทุกหมู่เหล่าควรแก่การศึกษาอย่างยิ่ง เพราะจะได้รู้สำนึกและมีความภาคภูมิใจในความเป็นชาติไทยที่ดำรงความเป็นเอกราชและมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง

(นายনী เปรมรัศมี)

ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

คำนำ

การที่ประเทศไทยมีสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็นหลักยึดเหนี่ยวในการปกครอง มีเอกลักษณ์ที่แสดงออกถึงความมั่งคั่งและเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมยาวนาน สิ่งสมมุติฐานเป็นประจักษ์พยานที่ควรแก่ความภูมิใจ ดังที่คณะกรรมการจัดทำเอกสารและบทความสดุดีบุคคลสำคัญได้ดำเนินการเผยแพร่บทความทางสถานวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยอย่างต่อเนื่องนั้น เป็นสิ่งให้อำนวยประโยชน์ทางการศึกษา และให้มีความเข้าใจในความเป็นชาติไทยเป็นแนวทางในการช่วยกันธำรงรักษาเอกลักษณ์ของชาติไว้ คณะกรรมการจัดทำเอกสารและบทความสดุดีบุคคลสำคัญจึงได้รวบรวมบทความที่จัดทำขึ้นในแต่ละปีมาจัดพิมพ์เป็นหนังสือโดยจำแนกตามสาระของบทความ เป็น

๑. สดุดีบุคคลสำคัญ

๒. ทวยราษฎร์รักบาทแม่ ยิ่งด้วยปิตุรงค์

๓. สรรตถสดุดี

สารัตถสดุดี เล่ม ๙ ประกอบด้วยบทความอันมีเนื้อหาสาระหลากหลาย รวม ๒๙ บทความ จึงหวังว่าจะอำนวยความรู้ให้แก่ผู้ตั้งใจศึกษา เพื่อร่วมกันรักษาศิลปวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชาติไว้สืบไป

คณะกรรมการจัดทำเอกสารและบทความสดุดีบุคคลสำคัญ

ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

สารบัญ

	หน้า
๑. การจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา นางเบญจมาศ แพทอง	๑
๒. การจัดพิมพ์หนังสือที่ระลึกเฉลิมพระเกียรติ นางเบญจมาศ แพทอง	๕
๓. พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐิน นางสาวเพลินพิศ กำราญ	๙
๔. พระราชพิธีรัชชมงคลสมโภชสิริราชสมบัติครั้งแรกในรัชกาลปัจจุบัน นางสาวทรงสรรค์ นิลกำแหง	๑๓
๕. พระราชพิธีขึ้นปีใหม่ นางสาวเพลินพิศ กำราญ	๑๘
๖. พระมหากรุณาในการพระราชทานเกียรติยศ อันเป็นเครื่องสนับสนุนพาณิชยกรรมของประเทศไทย นายชัชพล ไชยพร	๒๑
๗. โครงการหลวง : จากการประพาสต้นบนดอย สู่การพัฒนาการเกษตรอุตสาหกรรมที่ยั่งยืน นางสาวปริญญา ฤทธิ์เจริญ	๒๕
๘. ความสำคัญของทำเนียบรัฐบาลในการจัดงานสำคัญของชาติ นายชัชพล ไชยพร	๓๑
๙. คำนำพระนาม พระเจ้าวรวงศ์เธอ และพระวรวงศ์เธอ นางสาวเพลินพิศ กำราญ	๓๕
๑๐. พระโกศจันทน์ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ นางเบญจมาศ แพทอง	๓๙

๑๑. รำลึกถึงละครวิทยุคณะแก้วฟ้า ๔๓
นางสาวสุมาลี หงษ์ทอง
๑๒. “ดอกสร้อยสุภาวดี” บทเรียนคุณธรรมสำหรับเยาวชน ๔๗
นางสาวปริญญา ฤทธิ์เจริญ
๑๓. เทศกาลสงกรานต์ ๕๑
นางเบญจมาศ แพทอง
๑๔. แบบเรียนหลวง มุลบทบรรพกิจ ต้นแบบวิธีสอนหนังสือไทย ๕๖
นางสาวปริญญา ฤทธิ์เจริญ
๑๕. มรดกความทรงจำแห่งโลก แห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ๖๐
นางสายไหม จบกมลคึก
๑๖. พระพุทธรูปวันตบพิต ๖๕
นางสาวเพลินพิศ กำราญ
๑๗. ๑๐๐ ปี ของพระบรมรูปทรงม้า ๖๓
ศาสตราจารย์พิเศษทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยู่ธยา
๑๘. พระบรมรูปทรงม้า ๘๑
นางสายไหม จบกมลคึก
๑๙. พระราชวังสนามจันทร์ ๘๔
นางสายไหม จบกมลคึก
๒๐. พระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ๘๓
กับการรักษาความมั่นคงของราชอาณาจักร
นายชัชพล ไชยพร
๒๑. วนาชาไทยแห่งชาติกับโครงการเพชรในเพลง ๙๓
นางเบญจมาศ แพทอง
๒๒. พระอิสริยยศักดิ์ “กรมหลวง” ในสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ ๙๘
เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์
นางเบญจมาศ แพทอง

๒๓. การจัดเตรียมงานพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพ
สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์
นางสาวทรงสรרך นิลกำแหง ๑๐๓
๒๔. ใบสมิตและพิธีศาสตร์ปฐยาชุบโหมเพลิง
นายชัชพล ไชยพร ๑๑๔
๒๕. ความเป็นมาของ “วันแม่แห่งชาติ”
นายชัชพล ไชยพร ๑๑๙
๒๖. วันสำคัญที่เกี่ยวข้องเนื่องในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
นางเบญจมาศ แพทอง ๑๒๓
๒๗. พระราชสมัญญาของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
รัชกาลปัจจุบัน
นางเบญจมาศ แพทอง ๑๒๘
๒๘. “ทุกข์ของราษฎร คือทุกข์ของแผ่นดิน
ทุกข์ของแผ่นดิน คือทุกข์ของพระองค์”
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน
กับฎีการ้องทุกข์ของราษฎร
นางสาวทรงสรרך นิลกำแหง ๑๓๓
๒๙. หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
รัชกาลปัจจุบัน
นางสาวทรงสรרך นิลกำแหง ๑๔๑

สารัตถสตุติ

เล่ม ๙

คณะกรรมการจัดทำเอกสารและบทความสตุติบุคคลสำคัญ
ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
จัดพิมพ์เผยแพร่ พุทธศักราช ๒๕๕๒

การจัดงานเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาส มหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา

นางเบญจมาศ แพทอง

การพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวันที่ ๕ ธันวาคมของทุกปี จะทรงประกอบพระราชพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลและเฉลิมฉลองตามโบราณราชประเพณีอย่างสืบเนื่องตลอดมา และหากปีใดที่วันพระบรมราชสมภพตรงกับครบรอบปีพระนักษัตรจะถือเป็นการเฉลิมพระชนมพรรษาพิเศษ ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกอบพระราชพิธีเป็นการพิเศษกว่าการเฉลิมพระชนมพรรษาปกติ ดังเช่นที่ผ่านมาหลายโอกาส ได้แก่ พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๓ รอบ เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๖ พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๕๐ พรรษา เมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๐ พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๕๕ รอบ เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๐ พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ เมื่อพุทธศักราช ๒๕๔๒

และในพุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นมหามงคลสมัยพิเศษอีกวาระหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา รัฐบาลและประชาชนชาวไทยต่างแซ่ซ้องยินดี สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณและแสดงความจงรักภักดีโดยทั่วกัน ด้วยการจัดงานเฉลิมฉลองอย่างยิ่งใหญ่ทั่วทุกภูมิภาคเพื่อน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายเป็นราชสักการะ

ณ โอกาสนี้รัฐบาลได้กราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานชื่อการจัดงานและชื่อพระราชพิธี ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อการจัดงานว่า “งานเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐” ชื่อพระราชพิธีว่า “พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐” ชื่อ

ภาษาอังกฤษว่า “The Celebration on the Auspicious Occasion of His Majesty the King’s 80 th Birthday Anniversary 5 th December 2007” กำหนดขอบเขตการเฉลิมฉลอง ระหว่างวันที่ ๑ มกราคม ถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยรัฐบาลได้แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติฯ ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เพื่อดำเนินงานให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมพระเกียรติและถูกต้องตามโบราณราชประเพณี พร้อมกับได้แต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงาน อาทิ ฝ่ายพิธี ฝ่ายโครงการและกิจกรรม ฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายติดตามและประเมินผล ฝ่ายรักษาความปลอดภัยและการจราจร ฝ่ายจัดทำของที่ระลึกพุลเกล้าฯ ถวาย เป็นต้น ทั้งยังมอบหมายกรมศิลปากรออกแบบตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติ เพื่อใช้ในการเฉลิมฉลองตลอดระยะเวลาการจัดงาน

กิจกรรมในการจัดงานเฉลิมพระเกียรติเป็นความร่วมมือทั้งภาครัฐบาล เอกชน องค์กร บริษัท ห้างร้าน สมาคม มูลนิธิ และประชาชนทุกภูมิภาค มีทั้งส่วนพระราชพิธี รัฐพิธี ศาสนพิธี และงานเฉลิมฉลอง

พระราชพิธี ประกอบด้วย วันที่ ๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๐ **พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐินด้วยขบวนพยุหยาตราทางชลมารค** ณ วัดอรุณราชวราราม วันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐

พระราชพิธีเสด็จออกมหาสมาคมรับการถวายพระพรชัยมงคล ณ มุขเด็จพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในโอกาสเดียวกันนี้ รัฐบาลเชิญชวนประชาชนร่วมเฝ้าถวายพระพร โดยสวมเสื้อสีเหลืองพร้อมโบกธงตราสัญลักษณ์ ณ บริเวณท้องสนามหลวงและตลอดเส้นทางเสด็จพระราชดำเนินจากสวนจิตรลดา จนถึงพระบรมมหาราชวัง มีการถ่ายทอดสดทางสถานีโทรทัศน์และติดตั้งเครื่องรับโทรทัศน์ขนาดใหญ่ตามจุดต่างๆ เพื่อให้ประชาชนชื่นชมพระบารมีอย่างชัดเจนและทั่วถึง พร้อมบริการประชาชนด้านอาหาร เครื่องดื่ม แพทย์ พยาบาล เป็นต้น ในเวลาเย็นประชาชนมีโอกาสดำเนินถวายพระพรอีกช่วงหนึ่ง โดยรัฐบาลเชิญชวนให้จุดเทียนชัยถวายพระพรและร้องเพลง “พ่อแห่งแผ่นดิน” ตลอดถนนราชดำเนินตามเส้นทางเสด็จฯ กลับจากการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยจนถึงสวนจิตรลดา ในวันเดียวกันเวลา ๑๖.๔๕ น. **บรรพชาตจีวร ณ ถวายพระพรชัยมงคล พระสงฆ์สวดนวัคคหายุสมธัมม์** ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม และเวลา ๑๗.๔๕ น. **สถาปนาสมณศักดิ์ พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์การพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา** ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย วันที่ ๖ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐ **การพระราชกุศลเลี้ยงพระ เทศน์มิ่งขวัญพิเศษ** ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย วันที่ ๘ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐ **คณะทูตานุทูตและผู้แทนกงสุลเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายพระพรชัยมงคล** ณ

ศาลาดุสิตาลัย สวนจิตรลดา

งานรัฐพิธี ได้แก่ วันที่ ๓ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐ **พิธีเสกน้ำพระพุทธรมณฑ์ศักดิ์สิทธิ์** ณ พระอุโบสถวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม และวันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐ **พิธีแห่ขบวนเชิญน้ำพระพุทธรมณฑ์ศักดิ์สิทธิ์** จากวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามไปยังพระบรมมหาราชวัง เพื่อทูลเกล้าฯ ถวายในงานพระราชพิธีเสด็จออกมหาสมาคมรับการถวายพระพรชัยมงคล การจัดงานถวายพระพรและมหรสพสมโภช ในกรุงเทพมหานคร ณ ห้องสนามหลวงและสวนสาธารณะ ๑๖ แห่ง บริเวณถนนราชดำเนิน ติดตั้งขบวนเฉลิมพระเกียรติ และขบวนนิทรรศการพระราชประวัติ พระราชกรณียกิจ การแสดงแสง

สี เสียง ณ ลานพลับพลาหาเจษฎาภินันท์ ในส่วนภูมิภาคทุกจังหวัด อำเภอ กิ่งอำเภอ จัดถวายพระพรพร้อมส่วนกลาง นอกจากนี้ยังจัดงานสโมสรสันนิบาต ณ ทำเนียบรัฐบาล พิธีถวายสัตย์ปฏิญาณตนและสวนสนามของทหารรักษาพระองค์ พิธีถวายสัตย์ปฏิญาณเป็นข้าราชการที่ดีและพลังของแผ่นดิน

งานศาสนพิธี ได้แก่ การจัดบรรพชาอุปสมบท การจัดทำพัตรอง ผ้าไตร ย่ามที่ระลึก การสาธยายพระไตรปิฎก การสถาปนา เลื่อนและตั้งสมณศักดิ์พระสงฆ์ การขอพระราชทานยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง พิธีเจริญพระพุทธรมณฑ์เฉลิมพระเกียรติจตุรทิศ คณะสงฆ์ทั้งในประเทศและต่างประเทศร่วม

สวดถวายพระพรชัยมงคลคาถา และการจัดกิจกรรมของศาสนาอื่นๆ

งานเฉลิมฉลอง ได้แก่ การจัดแสดงพลและดอกไม้ไฟเฉลิมพระเกียรติ ณ สถานที่ต่างๆ อาทิ วันที่ ๔ ธันวาคม ณ สนามราชตฤณมัยสมาคม วันที่ ๕ ธันวาคม ณ กลางลำน้ำเจ้าพระยาระหว่างสะพานวงแหวนอุตสาหกรรมกับสะพานพระราม ๙ วันที่ ๖ ธันวาคม ณ สนามราชกรีฑาสโมสร วันที่ ๗ ธันวาคม ณ ชายหาดแม่พิมพ์ จังหวัดระยอง และวันที่ ๘ ธันวาคม ณ สวนเบญจกิติและศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์

นอกจากกิจกรรมต่างๆ ที่กล่าวแล้วยังมีการจัดทำของที่ระลึก อาทิ ธนบัตร ดวงตราไปรษณียากร เข็มที่ระลึก การประดับธง และตราสัญลักษณ์ การตกแต่งประทีปโคมไฟ การลงนามถวายพระพรผ่านเว็บไซต์ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย การจัดโครงการกิจกรรมด้านต่างๆ ทั้งระยะสั้นและระยะยาวหลากหลาย ๑๐๐ กว่าโครงการ เช่น โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ โครงการรณรงค์สร้างฝายต้นน้ำ ๘๐ พรรษา ๘๐ หมู่บ้าน ๘,๐๐๐ ฝายเฉลิมพระเกียรติ โครงการพัฒนาโรงพยาบาลชุมชน โครงการ

รวมใจภักดิ์รักษาสันติภาพสิ่งแวดล้อมหัวหินเฉลิมพระเกียรติ โครงการเรือห้องสมุดเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษามหาราชนิคม โครงการทำดีเพื่อพ่อโครงการนิทรรศการโลหะปราสาท : เอกพุทธศิลป์สถาปत्य เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการสร้างสรรค์และผลิตหนังสือที่ระลึกเฉลิมพระเกียรติเผยแพร่พระเกียรติคุณและเรื่องที่น่าสนใจประโยชน์ต่อสาธารณชนอย่างกว้างขวางเป็นมรดกทรัพย์สินทางปัญญาปรากฏในแผ่นดิน การจัดสร้างสิ่งอนุสรณ์และถาวรวัตถุต่างๆ ล้วนเป็นที่ระลึกแห่งกาลสมัยมหามงคล

ที่สำคัญยิ่งคือรัฐบาลได้ทูลเกล้าฯ ถวายพานทองทรงกลม ๑ คู่ เป็นของขวัญเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๑๗.๘ เซนติเมตร สูงประมาณ ๑๔.๖ เซนติเมตร สลักลายดุนหนุนทั้งใบ ลายดอกพุดตานใบเทศ พร้อมสลักข้อความ “รัฐบาลทูลเกล้าฯ ถวาย” พร้อมกับทูลเกล้าฯ ถวายงบประมาณสำหรับโครงการสาธารณุกรรมไทยสำหรับเยาวชน เป็นเงิน ๒๐ ล้านบาท สำหรับมูลนิธิพระดาบส ๖๐ ล้านบาท และสำหรับมูลนิธิสายใจไทย ๑๐๐ ล้านบาท

โอกาสมหามงคลพิเศษยิ่งนี้จึงเป็นวาระที่พสกนิกรปลื้มปิติเป็นล้นพ้นและนับเป็นการรวมใจไทยทั้งแผ่นดินอีกครั้งหนึ่ง

การจัดพิมพ์หนังสือที่ระลึกเฉลิมพระเกียรติ

นางเบญจมาศ แพทอง

พุทธศักราช ๒๕๕๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ในวันที่ ๕ ธันวาคม ในโอกาสมหามงคลพิเศษยิ่งนี้ รัฐบาล หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน บริษัท ห้างร้าน สมาคม มูลนิธิ และพสกนิกรทั่วหล้าต่างจัดกิจกรรมเฉลิมฉลองอย่างยิ่งใหญ่และพร้อมเพรียงกัน หนึ่งในกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ ได้แก่ **การจัดพิมพ์หนังสือที่ระลึกเฉลิมพระเกียรติ** ซึ่งรัฐบาลกำหนดให้จัดทำขึ้นโดยมอบหมายคณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ เป็นผู้พิจารณาคัดเลือกหนังสือ และให้เป็นผู้พิจารณาหลักนกรองหนังสือหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่นำเสนอ

ขอร่วมจัดพิมพ์เฉลิมพระเกียรติ เพื่อเป็นที่ระลึกเช่นเดียวกับในทุกวาระมหามงคลสมัยพิเศษที่ผ่านมา

นับเนื่องตั้งแต่รัฐบาลดำริให้จัดพิมพ์หนังสือที่ระลึกเพื่อเฉลิมพระเกียรติ น้อมเกล้า น้อมกระหม่อมถวายเป็นราชสักการะในโอกาสมหามงคลต่างๆ ปัจจุบันมีหนังสือกว่าพันรายการเป็นประจักษ์พยานแห่งความร่วมมือร่วมใจของพสกนิกร ไม่ว่าจะจัดกิจกรรมประเภทใดจะร่วมดำเนินการด้วยทั้งสิ้น ทั้งนี้ด้วยพระบารมีที่ทรงเป็นศูนย์รวมใจไทยทั้งชาติ อาณาประชาราษฎร์ต่างสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อประเทศชาติและประชาชนนับอนันต์

การจัดพิมพ์หนังสือเฉลิมพระเกียรติ จึงเป็นอนุสรณ์อีกอย่างหนึ่งที่ทำให้พสกนิกรได้รำลึกว่า ครั้นหนึ่งแห่งมหามงคลสมัยได้มีการบันทึกเผยแพร่พระเกียรติคุณ พระอัจฉริยภาพ

พระราชกรณียกิจอย่างกว้างใหญ่ไพศาล พร้อมกับหนังสือที่ทรงคุณค่าหลากหลายสาขาวิชา อันก่อให้เกิดประโยชน์แก่การศึกษาและสังคมอย่างยิ่ง เท้ากับสร้างสรรค์ทรัพย์สินทางปัญญาไว้ให้เป็นมรดกแก่แผ่นดินตราบชั่วกาลนาน

ในโอกาสสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ นี้ รัฐบาลในนามของคณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ กำหนดให้จัดพิมพ์หนังสือที่ระลึก จำนวน ๑๑ รายการ ประกอบด้วยหนังสือของหน่วยงานภาครัฐ ๖ หน่วยงาน ได้แก่ กรมศิลปากร ๕ รายการ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ๑ รายการ สำนักอำนวยการและเครื่องราชอิสริยาภรณ์ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ๑ รายการ สถาบันดำรงราชานุภาพ กระทรวงมหาดไทย ๒ รายการ สำนักราชเลขาธิการ ๑ รายการ และสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ๑ รายการ หนังสือที่ระลึกดังกล่าวจะแจกจ่ายไปตามหอสมุดแห่งชาติ สาขาต่างๆ หอสมุดประชาชน หอสมุดเฉลิมราชกุมารี หอสมุดโรงเรียน สถาบันการศึกษาต่างๆ โรงเรียนมหาวิทยาลัยทั้งภาครัฐและเอกชน สถาบันการศึกษาเฉพาะทาง เช่น โรงเรียนกีฬา มหาวิทยาลัยสงฆ์ เป็นต้น รวมทั้งห้องสมุดหน่วยงานบางแห่ง สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สถานทูตทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังนั้น หนังสือที่ระลึกเฉลิมพระเกียรติจึงกระจาย

ทั่วทุกภูมิภาคและกว้างไกลไปยังต่างแดนอีกด้วย หนังสือที่ระลึกซึ่งพิมพ์ในนามรัฐบาล ๑๑ รายการดังกล่าว ได้แก่

๑. สมุดภาพไตรภูมิ ฉบับอักษรขอมภาษาไทย เป็นหนังสือภาพจิตรกรรมเล่าเรื่องไตรภูมิที่สะท้อนความรู้ลึกลับนึกคิดและทัศนคติต่อหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา และแผนที่โบราณที่สะท้อนภาพบ้านเมืองในอดีต อันเกี่ยวเนื่องกับพุทธประวัติและความเชื่อของสังคมไทย

๒. สมุดภาพโคลงฤๅษีตัดตน มีเนื้อหาว่าด้วย ภาพและโคลงบรรยายท่าฤๅษีตัดตน ๘๐ ท่า

๓. มรดกแผ่นดินนวมินทรมหาราช เป็นบทประพันธ์เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และบทกวีพรรณนาความประทับใจที่มีต่อโบราณสถานสำคัญทั่วประเทศจังหวัดละ ๑ แห่ง พร้อมประวัติและความสำคัญของโบราณสถานโดยสังเขป

๔. ประชุมภาพประวัติศาสตร์-พระราชพิธีบรมราชาภิเษกสมัยรัตนโกสินทร์ เป็นภาพประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพระราชพิธีบรมราชาภิเษกสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลปัจจุบัน พร้อมคำบรรยาย

๕. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช : พลังแห่งแผ่นดิน นวมินทรมหาราช เนื้อหาว่าด้วยพระราชประวัติ พระอัจฉริยภาพ พระราชกรณียกิจ และสัมพันธภาพกับต่างประเทศ โดยจัดทำเป็น

อักษรเบรลล์ และหนังสือเสียง

๖. เหริยญัตนาภรณ์ ว่าด้วยประวัติความเป็นมาของเหริยญัตนาภรณ์ตั้งแต่รัชกาลที่ ๔ ถึงรัชกาลปัจจุบัน กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ราชพระนามและรายนามผู้ได้รับพระราชทานเหริยญัตนาภรณ์ รัชกาลที่ ๙ พร้อมภาพพระราชวงศ์หรือบุคคลสำคัญที่ได้รับพระราชทาน

๗. พระทรงเป็นพลังแผ่นดิน ว่าด้วยพระราชกรณียกิจ พระราชดำริ และการเสด็จพระราชดำเนินไปยังจังหวัดต่างๆ เป็นการส่วนพระองค์

๘. พระราชหัตถเลขารัชกาลที่ ๕ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ ว่าด้วยพระราชหัตถเลขาและพระบรมราโชบายของรัชกาลที่ ๕ เกี่ยวกับการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ อาทิ ความรู้เกี่ยวกับการปกครอง การปราบปรามโจรผู้ร้าย การปกครองหัวเมืองชายแดน ฯลฯ เป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ ที่มีอายุ ๙๐ ปี ถึงกว่า ๑๐๐ ปี นับเป็นเอกสารเก่าที่มีคุณค่าและหายาก

๙. ประมวลพระราชกรณียกิจ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๑๐ ว่าด้วยพระราชกรณียกิจของพระบาท

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๑๐ ในรูปแบบพระราชกรณียกิจรายวัน

๑๐. คุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ตามแนวพระราชดำริ เนื้อหาว่าด้วยพระราชประวัติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระราชดำริ ที่เกี่ยวกับหลักคุณธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตในการเป็นคนดีของสังคมและประเทศชาติ โดยเน้นเรื่องคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ และความมีระเบียบวินัย

๑๑. หนังสือจดหมายเหตุเฉลิมพระเกียรติ เป็นการรวบรวมและประมวลเหตุการณ์พระราชพิธี รัฐพิธี ศาสนพิธี โครงการและกิจกรรมการเฉลิมฉลองต่างๆ ของรัฐบาล หน่วยงาน ภาครัฐ เอกชน มูลนิธิ สมาคม และประชาชนทั่วทุกภูมิภาค พร้อมภาพประกอบ

นอกจากหนังสือที่ระลึกที่พิมพ์ในนามรัฐบาลแล้ว ยังมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนจำนวนมากที่ร่วมจัดพิมพ์เฉลิมพระเกียรติ อีกรวมกว่า ๖๐ รายการ มีทั้งที่เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ รายการสารคดีโทรทัศน์ ภาพยนตร์ เนื้อหาของหนังสือและสื่อต่าง ๆ

ดังกล่าวครอบคลุมหลากหลายสาขา เช่น ประวัติศาสตร์ โบราณคดี การศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การทหาร สิ่งแวดล้อม การเกษตร ฯลฯ ดังขอยกตัวอย่างรายการหนังสือและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ต่อไปนี้

สารคดีเอกลักษณ์ไทยชุด “ขวัญข้าว ขวัญแผ่นดิน” และชุด “ทางสายพระราชไมตรี” ของสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ประมวลภาพเฉลิมพระเกียรติ “๘๐ พรรษา ปวงประชาเป็นสุขสันต์” สารคดีเฉลิมพระเกียรติ “ฝนจากฟ้า สายธาราจากพระเจ้าแผ่นดิน” ของกรมกิจการพลเรือนทหารอากาศ กองทัพอากาศ ภาพยนตร์การ์ตูน “พระพุทธเจ้า” ของยูวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ และบริษัทมีเดียสแตนดาร์ด จำกัด หนังสือ

เรื่อง “คุตบะห์เพื่อสันติสุข” ของสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ หนังสือเรื่อง “พระมหากรุณาธิคุณต่อการราชทัณฑ์” ของกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม หนังสือเรื่อง “สารานุกรมโครงการพระราชดำริ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” ของกรมส่งเสริมคุณภาพและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หนังสือชุด “อะตอมเพื่ออนาคต” ของสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หนังสือชุด “ลักษณะไทย” ของธนาคารกรุงเทพ เป็นต้น

หนังสือและสื่อต่างๆ เหล่านี้ เป็นอนุสรณ์แห่งความจงรักภักดีของพลกนิกรไทย และจะเกิดการสร้างสรรค์ผลิตหนังสือและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ บันทึกไว้ในแผ่นดินเช่นนี้ อย่างต่อเนื่องในวาระมหามงคลสมัยต่อไป

พระราชพิธีทรงบำเพ็ญ พระราชกุศลถวายผ้าพระกฐิน

นางสาวเพลินพิศ กำราญ

เมื่อออกพรรษา พุทธศาสนิกชน มีประเพณีสำคัญเนื่องในการบำเพ็ญกุศล ตั้งแต่ วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ไปจนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ รวม ๑ เดือน เรียกว่า ประเพณี ทอดกฐิน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในฐานะ ที่ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก ได้ทรงบำเพ็ญ พระราชกุศลถวายผ้าพระกฐิน ณ พระอารามหลวง ต่างๆ ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด เรียกว่า **พระกฐินหลวง** ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้า อยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปถวายเองบ้าง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ ผู้แทนพระองค์ไปถวายแทนบ้าง และยังทรง พระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ส่วน ราชการ คณะบุคคล หรือเอกชน รับพระราชทาน ไปทอดถวายตามพระอารามหลวงทั่วราชอาณาจักร เรียกว่า **กฐินพระราชทาน** หากเป็น

การบำเพ็ญพระราชกุศลเสด็จพระราชดำเนินไป ถวายผ้าพระกฐินเป็นการส่วนพระองค์ เรียกว่า **พระกฐินต้น**

ในปัจจุบันพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ มีการ**พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ถวายผ้าพระกฐิน** ในเทศกาลออกพรรษา ณ พระอารามหลวงที่ทางราชการกำหนดเป็นวัดที่จะ ต้องเสด็จพระราชดำเนินเป็นประจำปี จำนวน ๑๖ วัด จากจำนวนพระอารามหลวงเกือบ ๓๐๐ วัด คือ

๑. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (มีพระบรมราชสร้อยการ ระฆังที่ ๑)
๒. วัดอรุณราชวราราม (มีพระบรมราช- สร้อยการ ระฆังที่ ๒)
๓. วัดราชโอรสาราม (มีพระบรมราช- สร้อยการ ระฆังที่ ๓)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐิน ณ วัดบวรนิเวศวิหาร

๔. วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม
(มีพระบรมราชสรีรางคาร รัชกาลที่ ๔)

๕. วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม
(มีพระบรมราชสรีรางคาร รัชกาลที่ ๕)

๖. วัดบวรนิเวศวิหาร (มีพระบรมราช-
สรีรางคาร รัชกาลที่ ๖)

๗. วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม
(มีพระบรมราชสรีรางคาร รัชกาลที่ ๗ และ
พระราชสรีรางคารสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี
พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗)

๘. วัดสุทัศน์เทพวราราม (มีพระบรม-
ราชสรีรางคาร รัชกาลที่ ๘)

๙. วัดมกุฏกษัตริยาราม (มีพระบรม-

ราชานุสรณ์ รัชกาลที่ ๔)

๑๐. วัดราชาธิวาส (มีพระราชสรีรางคาร
สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ และ
พระราชสรีรางคาร สมเด็จพระศรีสวรินทิรา
บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า)

๑๑. วัดเทพศิรินทราวาส (เป็นวัดที่
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรง
สร้างอุทิศถวายพระบรมราชชนนี)

๑๒. วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ (เป็น
วัดคู่บ้านคู่เมืองประจำกรุงรัตนโกสินทร์)

๑๓. วัดสุวรรณดารารามจังหวัดพระนคร
ศรีอยุธยา (เป็นวัดที่สมเด็จพระปฐมบรมมหา-
ชนก สร้างขึ้นไว้ ณ นิवासสถานเดิม)

๑๔. วัดนิเวศธรรมประวัติ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (เป็นวัดที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำริให้สร้างเป็นวัดประจำพระราชวังบางปะอิน)

๑๕. วัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม (มีพระบรมราชสรีรางคาร รัชกาลที่ ๖)

๑๖. วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก(เป็นวัดที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์ถือเป็นราชประเพณีเมื่อพระมหากษัตริย์เสวยราชย์บรมราชาภิเษกแล้ว จะต้องเสด็จพระราชดำเนินไปถวายสักการะพระพุทธรูป)

พระอารามหลวงทั้ง ๑๖ วัดนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปถวายผ้าพระกฐินในวันแรก ต่อจากนั้นทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศรีรัศมิ์ พระวรชายา ในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชทินนิตตามาตุ เสด็จพระราชดำเนินและเสด็จแทนพระองค์ตามลำดับ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าสิริวัณณวรีนารีรัตน์ พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าสิริภาจุฑาภรณ์ และคณะองคมนตรี เชิญผ้าพระกฐินพระราชทาน

ไปทอดถวาย ณ พระอารามหลวงในจำนวน ๑๖ วัด

ในบางปีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีการเสด็จพระราชดำเนินไปถวายผ้าพระกฐิน โดยกระบวนพยุหยาตราทางชลมารค ซึ่งเป็นการฟื้นฟูราชประเพณีแต่โบราณแล้ว เรือพระราชพิธีที่เป็นศิลปกรรมล้ำค่าที่ชำรุดทรุดโทรมไปตามกาลเวลายังได้รับการบูรณะซ่อมแซมให้สวยงามดังเดิม

นอกจากการทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐินในราชอาณาจักรแล้ว เนื่องจากการที่ประเทศไทยเป็นประเทศที่พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองและเข้มแข็งตลอดมา เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๘ กระทรวงการต่างประเทศมีดำริว่าควรเชิญผ้าพระกฐินพระราชทานไปทอดถวายยังวัดพระพุทธรูปในมิตรประเทศที่มีประชาชนนับถือพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการกระชับสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศไทยกับประเทศนั้นๆ ด้วย กระทรวงการต่างประเทศจึงได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต และขอพระราชทานผ้าพระกฐินพร้อมด้วยเครื่องบริวารและเงินบำรุงพระอารามเพื่อเชิญไปทอดถวายยังวัดพระธาตุหลวงเหนือ กรุงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว วัดสุภานุวงศ์รัตนาราม เมืองอุดงค์ ราชอาณาจักรกัมพูชา และวัดนาคะไลกู กรุงย่างกุ้ง สหภาพพม่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรด

กระหม่อมพระราชทานผ้าพระกฐินพร้อมด้วย
เครื่องบริวารและเงินบำรุงพระอารามตามที่
กระทรวงการต่างประเทศขอพระมหากรุณา

การเชิญผ้าพระกฐินไปทอดถวายยังวัด
ดังกล่าวทั้ง ๓ วัด ได้รับความร่วมมือจาก
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนของทั้ง ๓
ประเทศเป็นอย่างดี นับว่าประสบผลสำเร็จตาม
วัตถุประสงค์ สามารถเสริมสร้างความเข้าใจที่ดี
ระหว่างประเทศไทยกับประชาชนของประเทศ
ดังกล่าวในทุกกระดับ ก่อให้เกิดสำนึกร่วมกัน
ทางวัฒนธรรมและทางศาสนาที่มีอยู่ และยัง
เป็นการเผยแพร่พระเกียรติคุณของพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในฐานะอัครศาสนูปถัมภก
ที่ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง
และดำรงอยู่สืบไป

หลังจากนั้น กระทรวงการต่างประเทศ
ได้เชิญผ้าพระกฐินพระราชทานไปทอดถวายยัง
วัดพระพุทธศาสนาในมิตรประเทศเป็นประจำ
ทุกปี โดยระหว่างพุทธศักราช ๒๕๓๙-๒๕๔๘
ได้เชิญผ้าพระกฐินไปทอดถวายในประเทศ
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ราชอาณาจักรกัมพูชา สหภาพพม่า สาธารณรัฐ
ประชาชนจีน และสาธารณรัฐสังคมนิยม
ประชาธิปไตยศรีลังกา และตั้งแต่พุทธศักราช
๒๕๔๙ เป็นต้นมา ได้เพิ่มประเทศสาธารณรัฐ
สังคมนิยมเวียดนามอีก ๑ ประเทศ และได้

ดำเนินการเชิญผ้าพระกฐินไปถวายยังวัด
พระพุทธศาสนาในมิตรประเทศต่างๆ เพิ่มขึ้น
เรื่อยๆ ตามความเหมาะสม จนกระทั่งพุทธศักราช
๒๕๕๑ กระทรวงการต่างประเทศได้เชิญ
ผ้าพระกฐินไปทอดถวายใน ๙ ประเทศ กำหนด
เชิญไปทอดถวายตั้งแต่วันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๑
ถึงวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๑ คือ

๑. ราชอาณาจักรกัมพูชา
๒. สหภาพพม่า
๓. สหพันธ์สาธารณรัฐประชาธิปไตย
เนปาล
๔. สาธารณรัฐประชาชนจีน
๕. สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน
ลาว
๖. สาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตย
ศรีลังกา
๗. สาธารณรัฐอินโดนีเซีย
๘. สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
๙. มาเลเซีย ๒ วัด คือ วัดเทพบ้นทิต
รัฐเคดาห์ และวัดพิกุลทองวราราม เมืองโกตาบารู
รัฐกลันตัน

พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศล
ถวายผ้าพระกฐิน เป็นการสืบทอดราชประเพณี
ที่สมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชทรงปฏิบัติ
สืบมาแต่โบราณ และเป็นการจรรโลงพระพุทธ-
ศาสนาให้ยั่งยืนสืบไป

พระราชพิธีรัชชมงคลสมโภชสิริราชสมบัติ ครั้งแรกในรัชกาลปัจจุบัน

นางสาวทรงสรรค์ นิลกำแหง

ประชาชนชาวไทยในปัจจุบันส่วนใหญ่ ถือกำเนิดหรือเจริญวัยขึ้นในรัชสมัยของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ซึ่งทรงเจริญพระชนมพรรษากว่า ๘๐ พรรษา และทรงครองสิริราชสมบัติมากกว่า ๖๐ ปี นอกจากการแสดงความรักภักดีอย่าง สูงสุดแล้ว แทบทุกคนจะจดจำได้ขึ้นใจว่า วันที่ เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ คือ วันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๙ ซึ่งเป็นวันที่ชาวไทยประสบ ความวิปโยคสุดแสน ด้วยพระบาทสมเด็จพระ ปรมินทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามา- ธิบดินทร เสด็จสู่สวรรคาลัยอย่างกะทันหัน แต่พระผู้เป็นเสมือนดวงประทีปให้แสงสว่าง ความอบอุ่น ความหวัง และกำลังใจท่ามกลาง ความมืดมนของประเทศชาติและประชาชน คือ สมเด็จพระอนุชาธิราช พระบาทสมเด็จพระ ปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาล ปัจจุบัน ที่เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติสืบแทน แม้หลังจากนั้นจะต้องเสด็จไปทรงศึกษาต่อใน ต่างประเทศอีกถึง ๔ ปี แต่เมื่อเสด็จกลับมา มี พระราชพิธีบรมราชาภิเษกเต็มตามแบบแผน

โบราณราชประเพณีในวันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ ทุกพระราชกรณียกิจที่ ทรงปฏิบัติแต่นั้นมาจนปัจจุบัน ล้วนเป็นไป เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยามทั้งสิ้น ทั้งบางพระราชกรณียกิจยังได้แผ่ไปถึง ประชาชนในนานาประเทศอีกด้วย

โดยที่เป็นโบราณราชประเพณีที่จะมี การเฉลิมฉลองเมื่อถึงวาระครบรอบปีพระราช- พิธีที่สำคัญ เช่น วันคล้ายวันพระราชพิธีบรม- ราชาภิเษกที่เรียกว่า **วันฉัตรมงคล** มีพระราชพิธี เฉลิมฉลองเป็นประจำทุกปีในวันที่ ๕ พฤษภาคม นับแต่พุทธศักราช ๒๔๙๔ เป็นต้นมา ส่วนวัน คล้ายวันเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ ๙ มิถุนายน นั้น จะมีพระราชพิธีเฉลิมฉลองเฉพาะวาระครบ รอบปีที่สำคัญ เช่น **พระราชพิธีรัชดาภิเษก** เมื่อ ครบ ๒๕ ปี ในพุทธศักราช ๒๕๑๔ **พระราชพิธี รัชมงคลภิเษก** เมื่อครบ ๔๒ ปี ในพุทธศักราช ๒๕๓๑ **พระราชพิธีกาญจนาภิเษก** เมื่อครบ ๕๐ ปี ในพุทธศักราช ๒๕๓๙ และ**พระราชพิธีฉลอง สิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี** ในพุทธศักราช ๒๕๔๙ จึงเป็นที่น่าสนใจศึกษาว่า ในช่วงเวลา ๔ ปี

นับแต่เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติในพุทธศักราช ๒๔๘๙ จนถึงทรงประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกในพุทธศักราช ๒๔๙๓ ทั้งมิได้ประทับอยู่ภายในพระราชอาณาจักร ได้มีพระราชพิธีเฉลิมฉลองใดเป็นการรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่านหรือไม่ ด้วยสถานการณ์เช่นนี้มิได้มีปรากฏบ่อยครั้งนักในประวัติศาสตร์ของชาติไทย

เมื่อได้ตรวจสอบจากหนังสือและเอกสารจดหมายเหตุ โดยยี่ดราชกิจจานุเบกษา เป็นหลัก พบว่า มีการประกอบพระราชพิธีเฉลิมฉลองวันคล้ายวันเสด็จถวัลยราชสมบัติในรัชกาลปัจจุบัน ครั้งแรกในวันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๙๐ เรียกว่า **พระราชพิธีรัชชมงคล** หมายความว่า เป็นพระราชพิธีอันเป็นมงคลแห่งรัชกาล และโดยที่สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทรได้เสด็จสวรรคตบรรจบครบรอบปีแรกในโอกาสเดียวกัน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้รวมการบำเพ็ญพระราชกุศลทั้งสองงานเข้าเป็นงานเดียวกัน รวมเรียกว่า **พระราชกุศลทักษิณานุประทานและพระราชพิธีรัชชมงคล** ดังปรากฏในหมายกำหนดการพระราชพิธีว่า

“นายกรัฐมนตรีในตำแหน่งบังคับบัญชาสำนักพระราชวัง รับบัญชาคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สั่งว่า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสิริราชสันตติวงศ์ต่อจากสมเด็จพระ

พระบรมเชษฐาธิราช พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลมาจะบรรจบครบรอบปีในวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๔๙๐ นี้ ตามราชประเพณีเคยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกอบการพระราชพิธีรัชชมงคลสมโภชสิริราชพรรษา ซึ่งมีพระราชกุศลทักษิณานุประทานถวายสมเด็จพระบรมราชบูรพการีเป็นเบื้องต้น และนับแต่สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลเสด็จสู่สวรรคตมาก็จะบรรจบครบรอบปีแรกในโอกาสเดียวกัน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บำเพ็ญพระราชกุศลวันสวรรคตรวมเข้าเป็นงานเดียวกันกับพระราชกุศลทักษิณานุประทาน...”

การบำเพ็ญพระราชกุศลที่แยกเป็น ๒ งาน มีกำหนด ๓ วัน คือ

พระราชกุศลทักษิณานุประทาน

ประกอบพระราชพิธีในวันที่ ๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๙๐ ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง ซึ่งยังเป็นที่ประดิษฐานพระโกศพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร มีสวดมนต์ เทศน์ และสดับปกรณ์

เจ้าพนักงานเตรียมการตั้งแต่งโดยเชิญพระสังฆพุทธพรโฆมาสประดิษฐาน ณ พระแท่นมุก พร้อมด้วยพระพุทธรูปประจำพระชนมวาร สมเด็จพระบรมราชบูรพการี เชิญพระโกศพระบรมอัฐิสมเด็จพระบรมราชบูรพการีประดิษฐานเหนือพระราชบัลลังก์ภายใต้ต้นพญาลมहाเศวตฉัตร ประกอบด้วยเครื่องขัตติยราชูปโภคพร้อมสรรพ

เวลา ๑๗ นาฬิกา คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์มายังพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ประทานคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร) ทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะ ถวายนมัสการพระพุทธรูป และถวายบังคม พระบรมอัฐิ ทรงวางพวงมาลาของหลวงที่หน้า พระโกศพระบรมศพ ทรงจุดธูปเทียนถวายราชสักการะแล้ว พระสงฆ์ ๑๙ รูปสวดพระพุทธานต์จบ ทรงจุดเทียนเครื่องทรงธรรม พระราชทานถวายพระธรรมเทศนาภักดิ์ ๑ จบแล้ว ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม ทรงทอดผ้า พระสงฆ์สดับปกรณ์พระบรมอัฐิ แล้วถวายอนุโมทนา จากนั้นทรงทอดผ้าพระสงฆ์อีก ๒๐ รูปสดับปกรณ์ พระบรมศพ

การแต่งกายในการพระราชกุศลทักษิณานุประทานนี้ แต่งเครื่องแบบเครื่องยศ ไว้ทุกซ์

พระราชพิธีรัชชมงคล

ประกอบพระราชพิธีในวันที่ ๘ และ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๙๐ ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ในพระบรมมหาราชวัง มีตั้งสมณศักดิ์ เจริญพระพุทธานต์ และเลี้ยงพระ

วันที่ ๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๙๐ เวลา ๑๗ นาฬิกา คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์มายังพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ประทานคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ทรงประเคนฐานันดรบัตรและเครื่องสมณศักดิ์ กับเครื่องไทยธรรมแด่พระสงฆ์ที่ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ พระสงฆ์ ๑๐ รูปเจริญชัยมงคล-

คาถา ชาวพนักงานประโคมฆ้องชัย สังกข์ แตร ดุริยางค์ พระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ใหม่ถวาย อนุโมทนา ประทานคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการและ ทรงศีลแล้ว ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการ ทอมน้อยบุชาราชกฤกษณ์ต์ เจ้าหน้าที่อ่าน ประกาศพระราชพิธีรัชชมงคลจบ พระสงฆ์ ๒๐ รูปเจริญพระพุทธานต์

การแต่งกายในพระราชพิธีรัชชมงคล วันแรกนี้ แต่งเครื่องแบบเครื่องยศ

วันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๙๐ เวลา ๑๐ นาฬิกา ๓๐ นาที คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์มายังพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ประทานคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการ และทรงศีล พระสงฆ์ถวายพรพระจบแล้ว ทรงประเคนภัตตาหาร พระสงฆ์ ๒๐ รูปรับพระราชทานฉันเสร็จแล้ว ทรงประเคนไทยธรรม พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการทอมน้อยบุชาราชกฤกษณ์ต์ พราหมณ์ เบิกแว่นเวียนเทียนสมโภชสิริราชสมบัติ พนักงาน ประโคมสังข์ แตร บัณเฑาะว์ เครื่องดุริยางค์ ครบ ๓ รอบแล้ว พราหมณ์เจิมนพปฎล มหาเศวตฉัตร เจ้าพนักงานผูกผ้าสีชมพู

เวลา ๑๒ นาฬิกา ทหารบก ทหารเรือ ยิงปืนใหญ่เฉลิมพระเกียรติฝ่ายละ ๒๑ นัด

การแต่งกายในพระราชพิธีรัชชมงคล วันที่ ๒ นี้ แต่งเครื่องแบบปกติ

การพระราชพิธีรัชชมงคลสมโภชสิริ-

๑๕๕๔
ตอนที่ ๒๖ เล่ม ๖๕ ราชกิจจานุเบกษา ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๕

ที่ ๘/๒๕๕๐
กำหนดการ
พระราชกฤษฎีกากษัตริย์นาอนุทาน และพระราชพิธีบรมราชาภิเษก
มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

วันที่	เวลา	รายการ	ที่	แต่งกาย
๗	๑๙.๐๐ น.	กษัตริย์นาอนุทาน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระราชินีนาถ陛下	พระที่นั่งสุทไธสวรรย์ มหาปราสาท	ครึ่งยศ
๘	๓๖.๓๐ น.	พิธีบรมราชาภิเษก สมเด็จพระพุทธมณฑล เจ้าพระยาบรมมหาพิชัยญาติ	พระที่นั่ง อมรินทรวินิจฉัย	ครึ่งยศ ปกติ
๙	๓๐.๓๐ น.	เสด็จพระราชดำเนิน ทอดพระเนตร		

นายกรัฐมนตรี ในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี
รับบัญชาคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในพระปรมาภิไธย
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ เสด็จพระราชดำเนิน
ทอดพระเนตร ณ พระที่นั่งสุทไธสวรรย์

๑๕๕๐
ตอนที่ ๒๖ เล่ม ๖๕ ราชกิจจานุเบกษา ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๐

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลราชกุมารบรมราชาภิเษก
เมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๕๐ น. ตามราชพิธีประเพณีของพระมหากษัตริย์
ไทยประเพณี ๑ ให้ประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกตามโบราณราชประเพณี
พระราชพิธีบรมราชาภิเษกที่กษัตริย์นาอนุทานถวายสมเด็จพระบรม
ราชบุรพการีเป็นเบื้องต้น และนับแต่สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช
พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลที่ได้เสด็จสวรรคตมา
ก็จะประกอบบรมราชาภิเษกในโอกาสเดียวกัน จึงทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้บำเพ็ญพระราชกุศลวันสวรรคตรวมเข้าเป็นงาน
เดียวกันกับพระราชกุศลที่กษัตริย์นาอนุทาน จึงกำหนดการต่อไปนี้
กษัตริย์นาอนุทาน

วันที่ ๘ มิถุนายน พนักงานเตรียมการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก
อนุทาน ณ พระที่นั่งสุทไธสวรรย์มหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง
พระคิษฐานพระสัมพุทธพรพินธนา ณ พระแท่นมุกตพัชรอมด้วย
พระพุทธรูปประจำพระชนมวารแห่งสมเด็จพระบรมราชบุพการี
แล้วเชิญพระโกศพระบรมอัฐิสมเด็จพระบรมราชบุพการี ออก
พระคิษฐานเหนือพระราชมณเฑียรอยู่ ณ พระที่นั่งสุทไธสวรรย์
ประกอบด้วยเครื่องราชพิธีตามโบราณราชประเพณี

รัชชพรรษาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เรียบเรียงได้ให้รายละเอียดค่อนข้างมาก ด้วยหวังให้เป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจศึกษาด้านชนบประเพณี เพราะแม้ว่าจะเป็นการพระราชพิธีใหม่ แต่ก็ประสมรูปแบบของการพระราชพิธีเดิมๆ และปรับปรุงบ้างให้เหมาะสม โดยการพระราชกุศลทักษิณานุปทานถวายสมเด็จพระบรมราชบูรพการี การบำเพ็ญพระราชกุศลวันคล้ายวันสวรรคต รัชกาลที่ ๘ และการสมโภชสิริราชสมบัติ รวมจัดต่อเนื่องกัน เฉพาะการสมโภชสิริราชสมบัติ นั้น เนื่องจากยังมิได้มีพระราชพิธีบรมราชาภิเษก จึงใช้แนวทางตามโบราณประเพณีครั้งก่อนที่จะมีพระราชพิธีฉัตรมงคลในรัชกาลที่ ๔ ที่ข้าราชการฝ่ายหน้าฝ่ายในจัดพิธีสมโภชเครื่องราชูปโภค มีทำบุญเลี้ยงพระ จัดเครื่องสังเวท และเวียนเทียนสมโภช มีดนตรีประโคม

ต่อมาเมื่อมีพระราชพิธีบรมราชาภิเษกแล้ว จึงได้แยกเป็น ๒ พิธี คือ การบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทานคล้ายวันสวรรคต พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร งานหนึ่ง จัดในวันที่ ๙

มิถุนายน มีการสวดมนต์เย็น ถวายพระธรรมเทศนาถกณฑ์ ๑ ทรงทอดผ้าสดับปกรณ์พระบรมอัฐิ กับพระราชพิธีฉัตรมงคล อีกงานหนึ่ง ซึ่งจัดเป็น ๓ วัน วันที่ ๓ พฤษภาคม เป็นการบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทานถวายสมเด็จพระบรมราชบูรพการี วันที่ ๔ พฤษภาคม เป็นการบำเพ็ญพระราชกุศลเฉลิมฉลองพระมหาเศวตฉัตร เครื่องราชกกุธภัณฑ์ และพระแสงสำคัญ ประจำรัชกาล วันที่ ๕ พฤษภาคม เป็นพระราชพิธีคล้ายวันที่ทรงรับนพปฎลมหาเศวตฉัตร เครื่องราชกกุธภัณฑ์ และพระมหามงกุฎในการบรมราชาภิเษก มีการบำเพ็ญพระราชกุศลและเวียนเทียนสมโภชพระมหาเศวตฉัตร และเครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์ในเวลาเช้า ส่วนเวลาบ่ายเป็นการเสด็จออกมหาสมาคม พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าแก่ข้าทูลละอองธุลีพระบาทฝ่ายหน้าฝ่ายใน แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปถวายบังคมพระบรมรูปสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า ณ ปราสาทพระเทพบิดร วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ดังเช่นที่ปรากฏในปัจจุบัน

พระราชพิธีขึ้นปีใหม่

นางสาวเพลินพิศ กำราญ

ประเพณีนิยมเนื่องด้วยวันสิ้นสุตปีเก่า และเฉลิมฉลองวันขึ้นปีใหม่ เป็นประเพณีที่มีมาแต่โบราณ โดยถือเอาวันแรม ๑ ค่ำ เดือนอ้าย เป็นวันขึ้นปีใหม่ ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับคติทางพระพุทธศาสนา ซึ่งถือเอาฤดูหนาวเป็นการเริ่มต้นปี ดังพระบรมราชาธิบายในหนังสือ **พระราชพิธีสิบสองเดือน พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว** ว่า

“...โบราณคิดเห็นว่าฤดูหนาวเป็นเวลาพ้นจากมิดฝนสว่างขึ้นเปรียบเหมือนเวลาเข้าคนโบราณจึงได้คิดเอาฤดูหนาวเป็นต้นปี ฤดูร้อนเป็นเวลาสว่างร้อนเหมือนกลางวัน จึงได้คิดว่าเป็นกลางปี ฤดูฝนเป็นเวลามืดคลุมโดยมาก และฝนพรำเที่ยวไปไหนไม่มีใครได้ จึงได้คิดเห็นว่าเป็นเหมือนกลางคืน คนทั้งปวงเป็นอันมาก ถือว่าเวลาเช้าเป็นต้นวัน กลางคืนเป็นปลายวันฉนั้นใด คนโบราณก็คิดเห็นว่า ฤดูเหมันต์คือหนาวเป็นต้นปี ฤดูคิมหคือฤดูร้อนเป็นกลางปี ฤดูวัสสานะคือฤดูฝนเป็นปลายปี เพราะเหตุนั้นจึงได้นับชื่อเดือนเป็น ๑ มาแต่เดือนอ้าย...”

ต่อมาได้ถือวันขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๕ เป็น

วันขึ้นปีใหม่ ตามปฏิทินทางจันทรคติ และยึดถือสืบมาจนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงเห็นว่าประเทศไทยได้ติดต่อกับนานาประเทศมากขึ้น การใช้ปฏิทินทางจันทรคติไม่เหมาะสม เพราะไม่ตรงกับปฏิทินสากล จึงประกาศให้ใช้วันทางสุริยคติแบบสากลแทน ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๓๒ เป็นต้นมา และยึดเอาวันที่ ๑ เมษายน เป็นวันขึ้นปีใหม่

การ**พระราชพิธีปีใหม**สมัยนั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายหน้าเสด็จเข้าไปรับพระราชทานเลี้ยง ณ ท้องพระโรงกลางพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท พระราชทานสลากแก่พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการ ครั้นพระราชทานสิ่งของตามสลากแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปประทับที่ศาลาหน้าพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ทอดพระเนตรละครหลวง แล้วเสด็จขึ้น

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๕๖ โปรดให้รวมพระราชพิธีสมโภชจันทรคติ (พิธีสิ้นปี)

เถลิงศกสงกรานต์ และพระราชพิธีศรีสัง-
ฆานกาล (พิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา) เข้าด้วยกัน
เรียกว่า **พระราชพิธีตรุษสงกรานต์** เริ่มการ
พระราชพิธีตั้งแต่วันที่ ๒๘ มีนาคม ถึงวันที่ ๓
เมษายน พระราชพิธีประกอบด้วย พระสงฆ์
เจริญพระพุทธมนต์ ยิงปืนมหาฤกษ์ มหาชัย
มหาจักร มหาปราบยุค พระราชทานน้ำสังข์และ
ทรงเจิมพระราชวงศ์ โสกันต์ สรงน้ำพระบรม-
อัฐิและพระอัฐิ สดับปกรณ์พระบรมอัฐิและ
พระอัฐิ งานอุทยานสโมสร ลงนามถวายพระพร
ถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา และถวายบังคม
พระบรมอัฐิสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราช

ต่อมาในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระ
พระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามา-
ธิบดินทร รัชกาลที่ ๘ คณะผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ ได้ประกาศให้วันที่ ๑ มกราคม เป็น
วันขึ้นปีใหม่ เพราะวันที่ ๑ มกราคม ใกล้เคียงกับ
วันแรม ๑ ค่ำ เดือนอ้าย โดยให้เริ่มใช้ตั้งแต่วันที่
๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๘๔ เป็นต้นไป
และได้กำหนดการพระราชพิธีปีใหม่นี้

วันที่ ๓๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๓
เวลา ๑๖ นาฬิกา ๓๐ นาที คณะผู้สำเร็จ
ราชการแทนพระองค์มายังพระที่นั่งอมรินทรวิน-
ิจฉัย พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์

วันที่ ๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๘๔
เวลา ๑๐ นาฬิกา ๓๐ นาที คณะผู้สำเร็จ
ราชการแทนพระองค์ไปสรงน้ำพระพุทธมหา-
มณีรัตนปฏิมากร ที่พระอุโบสถวัดพระศรีรัตน-

ศาสดาราม แล้วมายังพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย
พระสงฆ์รับพระราชทานฉัน แล้วสดับปกรณ์
พระบรมอัฐิสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราช และ
พระอัฐิสมเด็จพระบรมวงศานุวงศ์

วันนี้ เวลา ๑๐ นาฬิกา ถึง ๑๖ นาฬิกา
มีการลงนามถวายพระพรในพระบรมมหาราชวัง

วันที่ ๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๘๔
เวลา ๙ นาฬิกา คณะผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ไปสรงน้ำพระพุทธรูปสำคัญ และสดับ-
ปกรณ์พระบรมอัฐิ สมเด็จพระบวรราชเจ้า
กรมพระราชวังบวร และพระอัฐิพระราชวงศ์

พุทธศักราช ๒๔๙๐ ในรัชกาลพระบาท
สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ให้ยกเลิกการ
พระราชกุศลสดับปกรณ์ในวันขึ้นปีใหม่ แล้วนำ
พิธีนี้ไปไว้ในพระราชพิธีสงกรานต์ ซึ่งฟื้นฟู
ขึ้นใหม่ ตามโบราณราชประเพณี

พุทธศักราช ๒๕๐๐ ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้งดการพระราช-
กุศลสวดมนต์เลี้ยงพระในวันขึ้นปีใหม่ เปลี่ยน
เป็นเสด็จออกทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทรงบาตร
วันขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช ๒๕๐๑ มีรายละเอียด
พระราชพิธีคือ

วันที่ ๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๐๑
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระ
พระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราช-
ดำเนินจากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระ-
ราชวังดุสิต ไปยังพระบรมมหาราชวัง ทรงจุด

รูปเทียนเครื่องนมัสการพระพุทธปฏิมาที่พระแท่น
นพปฎลมหาเศวตฉัตรภายในท้องพระโรงกลาง
พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

เวลา ๗ นาฬิกา เสด็จลงสนามหญ้า
พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ทรงจุดรูปเทียน
เครื่องทองน้อย แล้วทรงบาตรพร้อมด้วย
พระบรมวงศานุวงศ์ องคมนตรี คณะรัฐมนตรี
ข้าราชการทุกกระทรวง ทบวง กรม เสร็จแล้ว
เสด็จขึ้น บางปีเสด็จพระราชดำเนินไปทรง
บำเพ็ญพระราชกุศลทรงบาตรร่วมกับพระบรม-
วงศานุวงศ์ ข้าราชการ และประชาชน ณ พลับพลา
ท้องสนามหลวง

เวลา ๙ นาฬิกา ถึง ๑๗ นาฬิกา สำนัก
พระราชวังจัดสถานที่สำหรับลงพระนามและ
ลงนามถวายพระพร ไว้ที่ในพระบรมมหาราชวัง

พุทธศักราช ๒๕๐๑ ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เปลี่ยนการพระ
ราชพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลทรงบาตรขึ้นปีใหม่
ในวันที่ ๑ มกราคม เป็นวันที่ ๓๑ ธันวาคม
ซึ่งเป็นวันสิ้นปี

ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๑๘ เป็นต้นมา
พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทรงบาตร
ขึ้นปีใหม่ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรด-
กระหม่อมให้จัดเป็นการส่วนพระองค์ ณ พระ-
ราชฐานที่ประทับ

ส่วนการบำเพ็ญพระราชกุศลขึ้นปีใหม่
ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้
เริ่มขึ้นในรัชกาลปัจจุบัน คือ พระราชทานเลี้ยง

อาหารแก่เด็กกำพร้าและเด็กพิการในสถาน
สงเคราะห์ พระราชทานของขวัญแก่ทหาร ตำรวจ
และอาสาสมัคร ซึ่งได้รับบาดเจ็บจากการปฏิบัติ
หน้าที่ในการป้องกันประเทศชาติ ที่รับการรักษา
อยู่ในโรงพยาบาลต่างๆ การนี้หากมีพระราช-
ภารกิจอื่น จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้า
โปรดกระหม่อมให้ผู้แทนพระองค์ไปปฏิบัติ
พระราชกิจแทน

ส่วนธรรมเนียมปฏิบัติที่ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สืบทอดไว้ คือ
การพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้พระบรม-
วงศานุวงศ์ องคมนตรี คณะรัฐมนตรี ทูตานุทูต
ข้าราชการและประชาชน ลงนามถวายพระพร
ชัยมงคลในวันขึ้นปีใหม่ แล้วพระราชทาน
ปฏิทินหลวงสำหรับความสุขปีใหม่แก่ทุกคน

สิ่งสำคัญที่สุดที่พสกนิกรทุกคนรอคอย
ในวันปีใหม่ คือ พระพระราชทานผ่านทาง
สถานีวิทยุโทรทัศน์เป็นประจำทุกปี ซึ่งเริ่ม
พระราชทานเมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม พุทธศักราช
๒๔๙๓ เป็นปีแรก พรปีใหม่ที่พระราชทานนี้
ต่อมายังได้ทรงพระกรุณาทำด้วยฝีพระหัตถ์
โดยใช้คอมพิวเตอร์ประดิษฐ์เป็นรูปสัญลักษณ์
และข้อความที่ลึกซึ้งชวนให้ขบคิดด้วยปัญญา
ตามความเป็นไปของบ้านเมืองในแต่ละปี และ
พระราชทานเป็นการส่วนพระองค์แก่คณะบุคคล
ต่างๆ ที่ปฏิบัติงานถวาย นับเป็นพระมหา-
กรุณาธิคุณอย่างยิ่ง

พระมหากฤษฎาในการพระราชทานเกียรติยศ อันเป็นเครื่องสนับสนุนพาณิชย์กรรม ของประเทศไทย

นายชัชพล ไชยพร

ผู้ที่มีโอกาสติดต่อกับองค์กรภาคเอกชนที่ดำเนินกิจการมั่นคงมายาวนาน อาจเคยตั้งข้อสงสัยในใจว่า เพราะเหตุใดอาคารที่ทำการของบริษัท หรือห้างร้านบางแห่ง จึงมีรูปปั้นครุฑ ซึ่งเป็นตราแผ่นดินของประเทศไทย ประดับอยู่บนอาคาร เกิดเป็นคำถามขึ้นว่า ครุฑที่ประดับอยู่นั้น มีความสำคัญอย่างไร และมีที่มาอย่างไร เหตุใดนิติบุคคลบางแห่งจึงมีครุฑประดับอยู่

คำตอบในเบื้องต้นก็ได้แก่ **ตราครุฑ** ที่ประดับอยู่บนอาคารที่ทำการของบริษัท หรือห้างร้านเหล่านั้นเป็นเครื่องหมายของการพระราชทาน **“ตราตั้งห้าง”** ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แห่งพระมหากฤษฎาของพระมหากษัตริย์ไทยในการพระราชทานเกียรติยศ อันเป็นเครื่องสนับสนุนพาณิชย์กรรมของประเทศไทย

ธรรมเนียมการพระราชทานตราตั้งห้างในประเทศไทยได้รับอิทธิพลมาจากชาติตะวันตก

ตราตั้งห้างในภาษาอังกฤษ เรียกว่า Royal Warrant of Appointment มีประวัติความเป็นมายาวนานหลายศตวรรษ พระมหากษัตริย์ในประเทศแถบทวีปยุโรป เช่น สหราชอาณาจักร ราชอาณาจักรสวีเดน ราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ จะพระราชทานตราประจำพระองค์บ้าง ตราประจำพระราชวงศ์บ้าง ประดับบนอาคารที่ทำการของห้างร้าน รวมทั้งผนึกบนสินค้าที่ผลิตจากห้างร้านที่ได้ปฏิบัติงานสนองพระราชประสงค์ หรือติดต่อดำเนินธุรกิจกับพระราชสำนักด้วยความเรียบร้อย มีหลักฐานมั่นคงมาเป็นเวลายาวนาน

การพระราชทานตราตั้งห้างในประเทศไทย มีขึ้นเป็นครั้งแรก ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานตราแผ่นดิน แบบตราอาร์ม ประดับห้างร้าน และผนึกที่ผลิตภัณฑ์ของห้างร้านที่ทรงพระกรุณาใช้สอยให้ปฏิบัติงานสนองพระเดชพระคุณ เช่น

ช่างทอง ช่างถ่ายรูป เป็นต้น

เครื่องหมายตราตั้งแบบตราแผ่นดิน

ดังกล่าว มีใช้เฉพาะในรัชกาลที่ ๕ ออกแบบโดยหม่อมเจ้าประวิศ ชุมสาย เมื่อพุทธศักราช ๒๔๑๖ ทรงอิงลักษณะการผูกตราแบบยุโรปที่เรียกว่า Heraldry ประกอบไปด้วยรูปเครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์ ตรามหาลจักรี ฉัตร ๗ ชั้น ประดับพระบรมราชอิสริยยศซ้ายขวามีคชสีห์และราชสีห์ประคอง ใต้ลงมาเป็นรูปโล่ แบ่งเป็น ๓ ช่อง ช่องบนเป็นรูปช้างสามเศียร หมายถึงสยามเหนือ สยามกลาง และสยามใต้ ช่องล่างซ้ายเป็นรูปช้างเผือก หมายถึงหัวเมืองลาวล้านช้าง และช่องล่างขวาเป็นรูปกริชคดและกริชตรงไขว้กัน หมายถึงหัวเมืองมลายู ซึ่งเป็นประเทศราชของสยามในสมัยนั้น รอบโล่ทำเป็นรูปพระมหาลังวาลนพรัตนราชวรารณ และสายสร้อยแห่งเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า เบื้องล่างของตราแผ่นดินเขียนถ้อยคำว่า **“ตั้งโดยพระบรมราชานุญาต”**

การพระราชทานตราตั้งห้างในสมัยรัชกาลที่ ๕ นั้นยังมีรายละเอียดปลีกย่อยที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง กล่าวคือ หากเป็นห้างที่ติดต่อดำเนินกิจการค้าโดยเฉพาะกับสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ห้างนั้นจะได้รับพระราชทานเครื่องหมายเป็น**ตราพระราชเสาวนีย์** เป็นรูปพระมหามงกุฏและสัปตปฎลเศวตฉัตร พร้อมริบบิ้นสีชมพูเขียนคำว่า **“พระราชเสาวนีย์”** เป็นตราตั้งห้างพระราชทานจากสมเด็จพระบรมราชินีนาถ แทนการพระราชทานตราแผ่นดิน

และหากเป็นห้างที่ติดต่อดำเนินกิจการค้าโดยเฉพาะกับสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร ห้างนั้นจะได้รับพระราชทาน**พระราชลัญจกรประจำพระองค์สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร** เป็นรูปพระจุลมงกุฎประดิษฐานบนหมอนเปล่งรัศมีเป็นชนนกธรรมเนียมนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงกำหนดขึ้นอนุโลมตามราชสำนักอังกฤษ ซึ่งมีการแบ่งแยกตราตั้งพระราชทานเป็นของพระมหากษัตริย์ของสมเด็จพระราชินี และของเจ้าชายแห่งเวลส์หรือมกุฎราชกุมาร

ครั้นล่วงถึงรัชกาลที่ ๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เปลี่ยนตราแผ่นดินใหม่เป็นรูป**พระครุฑพ่าห์** แทน ทั้งนี้ ครุฑเป็นเทพพาหนะรูปกึ่งนกกึ่งมนุษย์ของพระวิษณุหรือพระนารายณ์ หนึ่งในเทพเจ้าสูงสุด ๓ องค์ในศาสนาพราหมณ์ ได้แก่ พระพรหม พระอิศวร และพระนารายณ์ ประกอบกับความเชื่อในคติเทวราช ที่นับถือกันว่าพระมหากษัตริย์ คือองค์อวตารของพระเป็นเจ้าสูงสุดทั้ง ๓ องค์ ประมวลรวมกัน เครื่องหมายตราตั้งห้างที่พระราชทานจากพระมหากษัตริย์ไทยจึงเปลี่ยนรูปแบบจากตราอาร์ม มาเป็น**ตราพระครุฑพ่าห์** หน้าอวดทรงเชิด และมีคำว่า **“โดยได้รับพระบรมราชานุญาต”** อยู่กึ่งเบื้องล่างแห่งตรานั้นด้วยถ้าเป็นห้างร้านบริษัทในต่างประเทศจะใช้คำเป็นภาษาอังกฤษว่า **“By Appointment to His Majesty**

the King of Thailand” แทนภาษาไทย ก็ได้ เป็นรูปแบบของตราตั้งห้างสีมามาตราฉบับปัจจุบัน

ในรัชสมัยต่อมา ได้ขยายขอบเขตการพระราชทานตราตั้งแก่บริษัท ห้างร้านอย่างกว้างขวางมากขึ้น ด้วยมุ่งหมายที่จะให้เป็นการกำลังใจแก่ผู้ประกอบการกิจการค้าในรูปแบบต่างๆ เพื่อจะเป็นการส่งเสริมการประกอบธุรกิจในประเทศ จึงมีการพระราชทานตราตั้งห้างอย่างแพร่หลายกว่าในอดีต นับเป็นประจักษ์เอกสารรับรองประการหนึ่งว่า ห้างร้านที่ได้รับตราตั้งนั้น เป็นห้างร้านบริษัทที่มีหลักฐานมั่นคงเป็นที่ยอมรับนับถือ และได้ติดต่อกันในพระราชสำนักมาพอสมควร

การพระราชทานตราตั้งนั้นเป็นพระมหากรุณาส่วนพระองค์ จึงย่อมสุดแต่พระราชอัธยาศัยเป็นสำคัญ ทางราชการไม่อาจจะกำหนดหลักเกณฑ์ที่แน่ชัดไว้ได้ อย่างไรก็ดี ในการดำเนินการขอพระราชทาน ได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องระเบียบการพระราชทานตราตั้งห้าง ลงวันที่ ๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๘๒ กำหนดหลักการสำคัญทั่วไปบางประการไว้เป็นแนวทางสำหรับบริษัท ห้าง ร้านที่จะขอพระราชทาน สรุปความได้ดังต่อไปนี้

๑. ห้างร้าน หรือบริษัทนั้นต้องอยู่ในฐานะนิติบุคคล หรือได้จดทะเบียนแล้วโดยชอบด้วยกฎหมาย

๒. ต้องได้ติดต่อกับกรมกองต่างๆ ในพระราชสำนักมาก่อน

๓. เป็นกิจการที่มีหลักฐานมั่นคง มีฐานะทางการเงินดีปรากฏเป็นที่น่าเชื่อถือแก่มหาชนมานานพอสมควร และไม่มีหนี้สินรุงรังยกเว้นหนี้อันเป็นปกติวิสัยธรรมดาเฉพาะการค้าขายตามประเภท

๔. ต้องประกอบการค้าขายโดยสุจริต ตั้งอยู่ในศีลธรรม และไม่เคยมีความผิดฐานทุจริตเป็นปฏิปักษ์ต่อความรู้สึกของมหาชน

ห้างร้านหรือบริษัทใดที่ได้รับพระราชทานตราตั้งจะใช้เครื่องหมายตราตั้งประดับ ณ สถานที่ทำการค้าหรือจะพิมพ์รูปจำลองเครื่องหมายตราตั้งลงในกระดาษของใบเก็บเงิน ใบรับเงิน ฉลาก ซอง พาณิชนบัตร และยานพาหนะขนส่งเฉพาะที่เกี่ยวกับกิจการค้าที่ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตนั้นก็ได้

ตราตั้งที่พระราชทานนี้ เป็นการพระราชทานเฉพาะบุคคลและสำหรับกิจการค้าประเภทที่ได้รับพระบรมราชานุญาตโดยเฉพาะจะโอนไปให้นิติบุคคลหรือบุคคลอื่นไม่ได้ และตราตั้งนี้เป็นอันลบล้างตามพระราชอัธยาศัยหรือเมื่อนิติบุคคลที่ได้รับพระราชทานตราตั้งต้องชำระบัญชีเลิกห้างหุ้นส่วน หรือเลิกกิจการค้าประเภทที่ได้รับพระบรมราชานุญาตให้ใช้ตราตั้งนั้น หรือเมื่อโอนกิจการค้านั้นให้แก่ผู้อื่นต้องส่งคืนตราตั้งให้แก่สำนักพระราชวังโดยเร็ว และจะใช้เครื่องหมายตราตั้งต่อไปไม่ได้เป็นอันขาด

อนึ่ง เพื่อเป็นแนวทางประเพณีปฏิบัติสำหรับผู้ได้รับพระราชทานตราตั้ง ระเบียบการ

พระราชทานตราตั้งห้างได้กำหนดข้อปฏิบัติสำหรับบุคคลผู้ได้รับพระราชทานตราตั้งไว้ คือ บุคคลผู้ได้รับพระราชทานตราตั้งต้องบำเพ็ญตนให้อยู่ในฐานะอันดี เสมอเหมือนกับเมื่อได้รับพระราชทานตราตั้งหรือดีขึ้นไปกว่าฐานะเช่นนั้น

นอกจากนี้ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรียังระบุนำห้ามมิให้ใช้เครื่องหมายตราตั้งเป็นเครื่องหมายการค้าของห้าง ห้ามมิให้ใช้ธงอันมีรูปเครื่องหมายตราตั้ง ห้ามมิให้ใช้คำว่า “หลวง” เช่น ช่างทองหลวง เป็นต้น และห้ามมิให้ใช้ตราตั้งหรือรูปจำลองเครื่องหมายตราตั้งในการอันไม่เกี่ยวกับกิจการค้าขาย ซึ่งได้รับพระราชทานตราตั้งโดยเฉพาะ อีกทั้งห้ามมิให้ประกาศหรือแจ้งความโฆษณาว่าตนเป็นผู้ทำการติดต่อกับราชการในพระราชสำนัก และห้ามมิให้ทำรูปจำลอง หรือสำเนาตราตั้งแม้แต่ส่วนใดส่วนหนึ่ง

ขึ้นโดยมิได้รับอนุญาต

กิจการธุรกิจและพาณิชย์กรรม นับเป็นมูลเหตุหลักของความเจริญมั่งคั่งทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ ห้างร้านหรือบริษัทใดที่ดำเนินธุรกิจมาอย่างมั่นคง จนเป็นที่ยอมรับนับถือ และมีความซื่อสัตย์สุจริต ได้ติดต่อกันสนองพระเดชพระคุณในสถาบันพระมหากษัตริย์มาเป็นเวลาช้านาน ย่อมได้ชื่อว่าเป็นองค์กรที่มีคุณูปการต่อประเทศชาติ ดังนั้น พระมหากษัตริย์คุณในการพระราชทานตราตั้งห้างย่อมเป็นเกียรติยศอย่างยิ่งใหญ่ให้ผู้ประกอบกิจการค้าเหล่านั้นก่อให้เกิดกำลังใจมีความมุ่งมั่นที่จะสร้างความเจริญแก่กิจการค้าของตนยิ่งขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ละเลยความสุจริตต่อมหาชนอันจะอำนวยผลดีทั้งแก่ผู้ประกอบกิจการค้านั้นๆ และสังคมโดยรวม

โครงการหลวง : จากการประพาสต้นบนดอยสู่การพัฒนาการเกษตรอุตสาหกรรมที่ยั่งยืน

นางสาวปริญญา ฤทธิ์เจริญ

ในอดีต ท้องถิ่นบนดอยทางภาคเหนือ เช่น เชียงใหม่ เชียงราย และแม่ฮ่องสอน ชาวเขาเผ่าอีก้อ ม้ง มูเซอ เย้า และกะเหรี่ยง รวมทั้งพวกก็มินที่ตั้งที่พ่ายการรบจากประเทศจีน และชาวเวียดนามซึ่งรอดชีวิตจากเตียนเบียนฟู ต่างได้หนีเข้ามาอยู่บนภูเขาทางตอนเหนือของประเทศไทย ชาวไทยภูเขาต่างกล่าวทำไร่เลื่อนลอย ตัดไม้ทำลายป่าเพื่อปลูกข้าวและฝิ่น นำมาสู่การค้าฝิ่นเถื่อน ฝิ่นแปรรูป เช่น เฮโรอีน เป็นปัญหาที่ร้ายแรงต่อประเทศชาติและสังคมโลก และในพุทธศักราช ๒๕๐๒ ในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้มีคำสั่งคณะปฏิวัติให้มีการปราบยาเสพติดอย่างจริงจัง แต่เนื่องจากความไม่พร้อมและความไม่คล่องตัวของระบบราชการ จึงทำให้โครงการต่างๆ ดำเนินไปอย่างเชื่องช้า

ในการเสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ พระตำหนัก

ภูฝิงค์ราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ ในพุทธศักราช ๒๕๐๗ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จเยี่ยมราษฎรชาวไทยภูเขาในพื้นที่ต่างๆ บนดอย ได้ทอดพระเนตรการทำลายป่าตามยอดเขา เพื่อปลูกฝิ่นและทำไร่เลื่อนลอย ซึ่งนอกจากจะผิดกฎหมายแล้ว ยังเป็นการทำลายป่าต้นน้ำลำธารอันเป็นบ่อเกิดของแม่น้ำสายสำคัญโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ยิ่งนานวันก็ยิ่งเป็นภัยร้ายแรงที่บ่อนทำลายความมั่นคงของประเทศชาติอย่างใหญ่หลวง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเล็งเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและทรงพยายามจะแก้ไขปัญหานั้น จึงมีพระราชดำริว่าถ้าจะให้ชาวเขาเลิกปลูกฝิ่นได้ ก็ต้องหาพืชอื่นที่ขายได้ในราคาดีกว่า และมีความเหมาะสมที่จะปลูกในที่สูง มาให้ชาวไทยภูเขาปลูกทดแทนเป็นรายได้เสียก่อนจึงจะสามารถเลิกปลูกฝิ่นได้ ดังนั้น เมื่อความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทว่ารายได้ของชาวไทยภูเขาอีกส่วนหนึ่งมาจากการ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จทอดพระเนตร
โครงการหลวงอ่างขาง จังหวัดเชียงใหม่

อาหารแปรรูปของ
โครงการหลวง
ภายใต้เครื่องหมาย
“ดอยคำ”

จำหน่ายท่อพันธุ์พื้นเมือง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง**โครงการพระบรมราชานุเคราะห์ชาวเขา** เมื่อพุทธศักราช ๒๕๑๒ (ซึ่งภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น โครงการหลวง เมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๓) เพื่อศึกษาหาวิธีปลูกพืชทดแทนที่จะทำให้ชาวไทยภูเขาที่มีรายได้ไม่แพ้การปลูกฝิ่น โดยพระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์จำนวน ๒๐๐,๐๐๐ บาท เพื่อซื้อที่ดิน ซึ่งต่อมาเรียกกันว่า สวนสองแสน และสโสมสรโรตารีกรุงเทพฯ ได้ทูลเกล้าฯ ถวายเงิน จำนวน ๓๐๗,๗๐๐ บาท ในปีแรกโครงการฯ ได้จัดสร้างโรงเรียนในหมู่บ้าน ร้านค้าสหกรณ์ และธนาคารข้าว สนับสนุนการเปิดอบรมพิเศษที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อฝึกตำรวจตระเวนชายแดนให้เป็นครูสอนหนังสือแก่ชาวเขา ในระหว่างนั้นมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ทดลองหาปลูกพืชจากออสเตรเลียบนดอยพื้นเมืองที่สวนสองแสน ซึ่งอยู่สูงจากระดับน้ำทะเล ๑,๒๒๐ เมตร นอกตัวเมืองเชียงใหม่ นอกจากนี้ยังมีรับสั่งให้พยายามปลูกพืชเมืองหนาวอย่างอื่น เช่น แอปเปิล สาลี่ พลับ ผัก และดอกไม้ ด้วย

วัตถุประสงค์ของโครงการพระบรมราชานุเคราะห์ชาวเขาในระยะแรกคือ

- ๑) เพื่อป้องกันการทำลายป่าต้นน้ำโดยราษฎรชาวไทยภูเขาและส่งเสริมการปลูกป่าทดแทน
- ๒) เพื่อจัดให้ราษฎรชาวไทยภูเขาเลิกโยกย้ายที่ทำกิน และการทำลายป่าเพื่อปลูกฝิ่น ซึ่งเป็นการผิดกฎหมาย และให้รู้จักอยู่เป็นหลักแหล่ง โดยดำเนินการจัดหาพันธุ์พืชที่ทดสอบแล้วว่าสามารถปลูกได้ในสภาพภูมิประเทศ และสภาพภูมิอากาศที่เป็นถิ่นที่อยู่ของราษฎรชาวเขา อีกทั้งเป็นพืชที่สามารถหาราย

ได้สูงเท่ากับผืนหรือมากกว่า

๓) เพื่อดำเนินการฝึกอบรมราษฎรชาวไทยภูเขาให้เข้าใจหลักวิชาการเกษตรที่สูง รวมทั้งการเลี้ยงสัตว์

๔) เพื่อดำเนินการทดลองวิจัยพันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ที่สามารถขยายพันธุ์ให้แก่ราษฎร เพื่อนำไปปลูกและเลี้ยงเพื่อเพิ่มพูนรายได้ โดยทำการศึกษาด้านขนส่งและภาวะตลาดด้วย

๕) เพื่อส่งเสริมในด้านการศึกษานามัย และการวางแผนครอบครัวแก่ราษฎรชาวไทยภูเขา

ในต้นพุทธศักราช ๒๕๓๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนสภาพของโครงการฯ มาเป็นมูลนิธิ เรียกว่า **“มูลนิธิโครงการหลวง”** และพระราชทานเงินกันถุง เพื่อใช้เป็นทรัพย์สินเริ่มแรก จำนวน ๕๐๐,๐๐๐ บาท เพื่อให้เป็นองค์กรนิติบุคคล สามารถดำเนินงานด้วยความมั่นคง เป็นความร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลและเอกชน มีการริเริ่มงานวิจัยใหม่ๆ เพื่อพัฒนาการผลิตมีตลาดรองรับ รวมทั้งโครงการนำร่องและการถ่ายทอดเทคโนโลยีใหม่ๆ สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตผลและผลิตภัณฑ์ โดยมีหม่อมเจ้าภีศเดช รัชนี ทรงเป็นประธานกรรมการ

มาบัดนี้ **“มูลนิธิโครงการหลวง”** ได้ดำเนินการครอบคลุมพื้นที่ ๕ จังหวัด คือ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน พะเยา ลำพูน มีสถานีวิจัย ๔ แห่ง ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง ๓๔ แห่ง มีเกษตรกรชาวไทยภูเขาในพื้นที่โครงการ จำนวน

๒๓,๓๓๑ ครอบครัว คิดเป็นจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น ๗๓,๔๒๕ คน

ปัจจุบันงานของมูลนิธิได้ก้าวหน้าขึ้นมาก มีการพัฒนาองค์กรของตัวเอง เพื่อให้กิจการของมูลนิธิฯ ทนสมัยและเกิดประโยชน์ยิ่งขึ้นที่สำคัญคือ

๑) การจัดตั้ง**บริษัทดอยคำ** ดำเนินการโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูป โดยให้สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เป็นหุ้นส่วนใหญ่ บริษัทดอยคำมีโรงงาน ๔ แห่ง ที่ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย อำเภอเต่างอย จังหวัดสกลนคร และอำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์

๒) ปรับการดำเนินงานของ**โครงการดอกไม้แห้ง** เพื่อให้ดอกล่องตัวมีรายได้ และพึ่งตนเองได้

๓) จัดตั้ง**ห้องปฏิบัติการวิจัย** และพัฒนาการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืช เป็นอาคารขนาด ๓ ชั้น โดยร่วมมือกับคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

๔) จัดตั้ง**โครงการร่วมมือกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร** เพื่อปรับปรุงการให้สินเชื่อเกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวงให้เป็นเช่นเดียวกับเกษตรกรทั่วไป

๕) ร่วมมือกับ**ส่วนราชการต่างๆ** โดยผ่านทางคณะกรรมการอำนวยการประสานมูลนิธิโครงการหลวง มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน กองพัฒนาเกษตรที่สูง สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทำหน้าที่เป็น

ฝ่ายเลขานุการ

นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโครงการหลวงเมื่อพุทธศักราช ๒๕๑๒ เป็นต้นมานั้น ปัจจุบันเกษตรกรชาวไทยภูเขามีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เลิกการปลูกฝิ่น และหันมาร่วมมือกับราชการในการฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธาร งานวิจัยของโครงการหลวงทำให้ชาวไทยภูเขาเลิกปลูกฝิ่น ทำไร่เลื่อนลอย เปลี่ยนเป็นการปลูกพืชเพื่อบริโภคในครัวเรือน และนำไปจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ให้ครอบครัว ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งชาวไทยภูเขาและเศรษฐกิจของประเทศโดยตรง พืชที่สำคัญได้แก่ ผลไม้เขตหนาว ๒๔ ชนิด พื้นที่ปลูก ๑๑,๔๓๗ ไร่ มีผลผลิต ๑,๑๗๗.๕๕ ตัน พืชผักและสมุนไพร ๗๘ ชนิด พื้นที่ปลูก ๗,๒๗๓.๗๒ ไร่ ผลผลิต ๗,๕๑๘.๗๔ ตัน ไม้ตัดดอกและไม้ประดับ ๔๒ ชนิด พื้นที่ปลูก ๓๕๗ ไร่ ชา กาแฟ และพืชไร่ ๗ ชนิด พื้นที่ปลูก ๔,๑๗๙.๓๓ ไร่ และพืชชนิดอื่น เช่น ลิ้นจี่ เห็ด ถั่วอะซูกิ พื้นที่ปลูก ๒๕๐ ไร่ นอกจากนี้ยังมีไม้กระถาง ไม้ป่า และไม้ไผ่ ดอกไม้แห้ง และผลิตภัณฑ์แปรรูป และอาหารกระป๋อง

ผลผลิตที่ขึ้นชื่อ ได้แก่ มะม่วงนวลคำ กาแฟอาราบิก้าคั่วสูตรพิเศษ สตรอเบอร์รี่พันธุ์พระราชทาน ๘๐ องุ่นไร้เมล็ด อาโวคาโด เสาวรส พลับ พลัม สาลี่ ผลไม้แปรรูป และอาหารกระป๋อง

โครงการหลวงพัฒนาคุณภาพของผลผลิตได้มาตรฐาน **สินค้าโดยคำจึง** ได้รับคัดเลือก

จาก Thailand Expo Award 1988 ให้ได้รับ **รางวัลเกียรติยศมาตรฐาน “สินค้าไทยส่งออก” ดีเด่นประจำปี ๒๕๓๑** ในสาขาผัก ผลไม้สด และผลไม้กระป๋อง ผลงานของโครงการหลวงเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในต่างประเทศว่าเป็นโครงการสร้างสรรค์และส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ เป็นการร่วมมือกำจัดพืชเสพติดโดยสันติวิธี จึงได้รับ **รางวัลแมกไซไซ สาขา International Understanding** เมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๓๑ ประเทศโคลัมเบียมาขอจัดงานด้านการปราบปรามยาเสพติดด้วยการเกษตร ประเทศภูฏานมาขอคู่มือปลูกพืชเมืองหนาวในเมืองเซตร็อน เป็นต้น

รางวัลต่างๆ ไม่สำคัญเท่าความมีคุณภาพของผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของโครงการหลวง เพราะลูกค้าเชื่อมั่นในคุณภาพในสินค้าที่ปลอดภัยเป็นอาหารเพื่อสุขภาพที่ผู้บริโภคไว้วางใจ

ความสำเร็จของโครงการหลวงในวันนี้เกิดจากน้ำพระราชหฤทัยและพระวิสัยทัศน์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และความร่วมมือของหน่วยราชการ ที่ปฏิบัติงานอยู่ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค อาทิ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ได้ตั้งกองพัฒนาเกษตรที่สูงขึ้น ตามมติคณะรัฐมนตรี ทำหน้าที่ประสานงานและปฏิบัติงานเพื่อโครงการหลวง กรมป่าไม้ กรมพัฒนาที่ดิน กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมประมง สกสศ กรมวิชาการเกษตร กรมชลประทาน มหาวิทยาลัยต่างๆ เช่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหา

วิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ตลอดจนหน่วยงานสนับสนุนอื่นๆ อาทิ ตำรวจตระเวนชายแดน กรมทางหลวง สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท กรมการปกครอง การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ฯลฯ โดยมีแนวทางที่พระองค์ท่านได้พระราชทานไว้เป็นหลักในการดำเนินงานคือ

๑) การลดขั้นตอน ทำให้การปฏิบัติงานของโครงการหลวงลุล่วงไปได้รวดเร็ว

๒) เร็วๆ เข้า สร้างความกระฉับกระเฉงให้ผู้ปฏิบัติงาน

๓) ช่วยเขาช่วยตัวเอง เน้นลงไปตรงจุดที่สร้างความต่อเนื่องในการปฏิบัติอย่างแท้จริง ซึ่งถึงราษฎรโดยตรง

๔) ปิดทองหลังพระ อย่าทำความดีไว้อวด

ขออัญเชิญพระราชดำรัสที่พระราชทานในโอกาสทรงเยี่ยมคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๑๗ ดังนี้

“เรื่องที่จะช่วยชาวเขาและโครงการชาวเขานั้นมีประโยชน์โดยตรงกับชาวเขา เพื่อที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้ชาวเขามีความเป็นอยู่ดีขึ้น สามารถที่จะเพาะปลูกสิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นรายได้กับเขาเอง ที่มีโครงการนี้จุดประสงค์อย่างหนึ่งก็คือ**มนุษยธรรม** หมายถึงให้ผู้ที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารสามารถที่จะมีความรู้ และพียงตัว

มีความเจริญได้ อีกอย่างหนึ่งก็เป็นเรื่องช่วยในทางที่ทุกคนเห็นว่าควรจะช่วยเพราะเป็นปัญหาใหญ่ก็คือ ปัญหาเรื่อง**ยาเสพติด** ถ้าสามารถช่วยชาวเขาปลูกพืชที่เป็นประโยชน์บ้างเขาจะเลิกปลูกยาเสพติดคือฝิ่น ทำให้นโยบายการระงับการปราบปรามการปลูกฝิ่นและการค้าฝิ่นได้ผลดี อันนี้ก็เป็นผลอย่างหนึ่ง ผลอีกอย่างหนึ่งซึ่งสำคัญมากก็คือชาวเขาตามที่เราเป็นผู้ที่ทำการเพาะปลูกโดยวิธีที่จะทำให้บ้านเมืองของเราไปสู่หายณะได้ โดยที่**ถางป่าและปลูกโดยวิธีที่ไม่ถูกต้อง** ถ้าพวกเราทุกคนไปช่วยเขาก็เท่ากับช่วยบ้านเมืองให้มีความดีความอยู่ดีกินดี และปลอดภัยได้อีกทั่วประเทศ เพราะถ้าสามารถทำโครงการนี้ได้สำเร็จให้ชาวเขาอยู่เป็นหลักเป็นแหล่ง สามารถที่จะมีความอยู่ดีกินดีพอสมควร และสนับสนุนนโยบายที่จะรักษาป่าไม้ รักษาดินให้เป็นประโยชน์ต่อไปประโยชน์อันนี้จะยั่งยืนมาก”

ใครเลยจะล่วงรู้ว่า สิ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแนวทางไว้จะสำเร็จเกินเป้าหมายราวกับเป็นสิ่งมหัศจรรย์ที่เกิดขึ้นในแผ่นดินไทย

ผู้สนใจสามารถชมความงดงาม ความอุดมสมบูรณ์ และศึกษาหาความรู้ทางด้านเกษตรจากโครงการหลวงได้ที่ สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง อำเภอฝาง และสถานีเกษตรหลวง ดอยอินทนนท์ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความพร้อมทั้งการเดินทางและที่พัก

ทำเนียบรัฐบาล

ความสำคัญของทำเนียบรัฐบาล ในการจัดงานสำคัญของชาติ

นายชัชพล ไชยพร

หากจะกล่าวถึงสถานที่ราชการสำคัญยิ่งแห่งหนึ่งของประเทศไทยซึ่งมีประวัติความเป็นมาหลังจากประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตยเมื่อพุทธศักราช ๒๔๗๕ เกิดเป็นสถาบันหลักของแผ่นดินควบคู่กับสถาบันชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์ เชื่อแน่ว่าผู้คนจำนวนมากต้องนึกถึง “ทำเนียบรัฐบาล” อันเป็นศูนย์กลางการบริหารราชการแผ่นดิน

พื้นที่และอาคารของทำเนียบรัฐบาล ที่ปรากฏเป็นศรีสง่าแก่แผ่นดินอยู่ ณ ปัจจุบันนี้แต่เดิมมีชื่อว่า “บ้านนรสิงห์” เป็นบ้านที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้น เพื่อพระราชทานแก่ นายพลเอก นายพลเรือเอก เจ้าพระยาวราชมณฑล (หม่อมหลวงเพื้อ พึ่งบุญ) ผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญในราชการสมัยรัชกาลที่ ๖ ได้แก่ สมุหราชองครักษ์

ผู้สำเร็จราชการมหาดเล็ก องคมนตรี และอุปนายกเสือป่า

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระราชวังวังสถานที่ราชการ ตลอดจนบ้านของขุนนางสำคัญในยุคนั้นหลายแห่ง ด้วยรูปแบบสถาปัตยกรรมที่ประณีตงดงามตามแบบแผนตะวันตก เช่น วังวรดิศ พระราชทานแก่ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ อาคารกระทรวงพาณิชย์เดิม หรือในปัจจุบันคือสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ (The National Discovery Museum Institute), บ้านบรรทมสินธุ์ หรือที่มีชื่อว่าบ้านพิษณุโลกในปัจจุบัน พระราชทานแก่ นายพลตรี พระยาอนิรุทธเทวา (หม่อมหลวงฟื้น พึ่งบุญ) และบ้านมนังคศิลา พระราชทานแก่ พระยาอุดมราชภักดี (โก สุจริตกุล)

นับเป็นพระบรมราชกุศโลบายอันแยบคาย ในการลงทุนทางวัฒนธรรม เพื่อสรรค์สร้างผลงานเชิงศิลปะให้ปรากฏอยู่คู่แผ่นดิน เมื่อมีอาคันตุกะจากต่างเมืองมาเยี่ยมเยือนเมืองไทย อาคารอันงดงามเหล่านี้ก็สามารถยืนหยัดดอวดโฉม เป็นมรดกทางศิลปะตามวิถีอารยประเทศที่แสดงเกียรติภูมิแก่สายตาชาวโลก ได้อย่างไม่น้อยหน้าผู้ใด

บ้านนรสิงห์ หรือ**ทำเนียบรัฐบาล**ในปัจจุบัน ตั้งอยู่ที่แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร มีพื้นที่ ๒๗ ไร่ ๓ งาน ๔๔ ตารางวา สร้างโดยพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว อาคารสำคัญที่สุดในบ้านนรสิงห์ได้แก่ **ตึกไกรสร** หรือที่ปัจจุบันมีนามว่า **“ตึกไทยคู่ฟ้า”** มีความงดงามด้านสถาปัตยกรรมและมณฑนศิลป์เป็นเอกแห่งหนึ่งของประเทศไทย รูปแบบสถาปัตยกรรมเป็นแบบเวเนเซียนโกธิก ประยุกต์รูปแบบมาจากวังคาโดโร ที่นครเวนิส ประเทศอิตาลี

คณะนายช่างผู้สร้างบ้านนรสิงห์ส่วนใหญ่เป็นชาวอิตาเลียนผู้มีฝีมือเป็นเลิศที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระที่นั่งอนันตสมาคม พระราชวังดุสิต ครั้นสิ้นรัชกาลที่ ๕ แล้ว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระที่นั่งดังกล่าวต่อจนแล้วเสร็จ และทรงว่าจ้างให้ช่างชาวอิตาเลียนเหล่านั้น มาสร้าง**บ้านนรสิงห์**ด้วย นายช่างที่สำคัญ ได้แก่ นายคาร์โล อัลเลกรี

และนายเอ โจวันนี เป็นวิศวกร นายอันนิบาเล ริก็อตตี นายเออร์โคเล มันแฟรดี และนายมาริโอ ตามาญโย เป็นสถาปนิก ส่วนนายคาร์โล ริโกลี และนายวิตโตริโอ โนรี เป็นมณฑนาการ

ตึกไทยคู่ฟ้า ในสมัยที่เป็นบ้านนรสิงห์เคยเป็นสถานที่จัดงานอันทรงเกียรติหลายงาน เช่น งานเลี้ยงและงานฉลองต่างๆ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเป็นประธานหลายวาระ ทั้งยังเคยใช้เป็นทีแสดงละครพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๖ เรื่องวิวาทพระสมุทร ทรงโองหนำบันไดขึ้นสู่ชั้นสองด้วย

ในพุทธศักราช ๒๔๘๔ ระหว่างสงครามมหาเอเชียบูรพา ทุกประเทศทั่วโลกเกิดภัยพิบัติจากสงครามและภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ เจ้าพระยารามราฆพ เจ้าของบ้าน จึงเสนอขายบ้านนรสิงห์แก่รัฐบาล เพราะเห็นว่ามีขนาดใหญ่โตและเสียค่าบำรุงรักษาสูง ในชั้นแรก กระทรวงการคลังปฏิเสธที่จะซื้อ แต่ต่อมาในเดือนกันยายน คกนั้นจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ตกลงเจรจาซื้อบ้านนรสิงห์ได้ในราคา ๑ ล้านบาท เพื่อใช้เป็นสถานที่รับรองแขกเมืองและเป็นที่ตั้งของทำเนียบรัฐบาล ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

แทบทุกพื้นที่ในอาณาบริเวณทำเนียบรัฐบาล ล้วนแต่มีประวัติศาสตร์ผูกพันสืบเนื่องมากับวิวัฒนาการการเมืองไทย และเชื่อมโยงโดยตรงถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เนื่องจากได้ใช้เป็นสถานที่จัดงานสำคัญซึ่งรัฐบาลในนามของปวงชนชาวไทย เป็นเจ้าภาพ

เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศ์ผู้ใหญ่ ในมงคลสมัยพิเศษ เช่น งานสโมสรสนนิบาต เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี งานสโมสรสนนิบาต เนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ ๒๕ ปี และ ๕๐ ปี งานสโมสรสนนิบาตเนื่องในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ งานสโมสรสนนิบาต เนื่องในโอกาสพระราชพิธีสถาปนาสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เป็นต้น

ครั้นถึงวันสำคัญของสถาบันชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์ อาคารน้อยใหญ่ในทำเนียบรัฐบาล รวมไปถึงสนามหญ้าและรั้วโดยรอบ จะถูกประดับประดาด้วยธงทิว พระบรมฉายาลักษณ์ ตราสัญลักษณ์ เพื่อแผ่กระจายและประทับใจอย่างงดงามวิจิตร เป็นที่เจริญตาเจริญใจแก่ผู้ผ่านไปมาในย่านนั้น ทั้งยังเป็นจุดดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้แวะเวียนมาเยี่ยมชมอีกด้วย

งานสโมสรสนนิบาตซึ่งรัฐบาลจัดขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติ ณ ทำเนียบรัฐบาล นั้น ถือเป็นเกียรติยศอันยิ่งใหญ่ของประเทศ การแต่งกายของผู้ร่วมงานก็ระบุให้แต่งกายเต็มยศ และหากเป็นอภิรักษ์ิตสมัยพิเศษพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จะเสด็จพระราช-

ดำเนินมาทรงเป็นประธานในงานทุกครั้ง นอกจากนี้ ในงานสโมสรสนนิบาตเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ซึ่งกำหนดจัดในต้นเดือนธันวาคมของทุกปี จะมีพระบรมวงศานุวงศ์เสด็จพระราชดำเนินและเสด็จมาทรงร่วมงาน รวมไปถึงบุคคลสำคัญและผู้มีเกียรติจากทุกภาคส่วน เช่น คณะองคมนตรี คณะรัฐมนตรี สมาชิกวุฒิสภา และทูตานุทูตทุกประเทศ ตอบรับคำเชิญของรัฐบาล มาร่วมงานกันอย่างคับคั่งเป็นประจำทุกปี

งานสโมสรสนนิบาต เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงถือเป็นหน้าที่สำคัญที่รัฐบาลทุกสมัยจะจัดขึ้นเป็นกิจกรรมฉลองของชาติเป็นประจำทุกปีมิได้เว้น เพื่อแสดงความจงรักภักดี ณ ภูมิสถานอันงดงามสมพระเกียรติยศของพระมหากษัตริย์ และสง่าผ่าเผยเป็นที่น่าภาคภูมิใจของประเทศไทย อันได้แก่ ทำเนียบรัฐบาล

นอกจากการจัดงานสำคัญอันเกี่ยวเนื่องกับการแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์แล้ว ทำเนียบรัฐบาลยังใช้เป็น**ที่รับรองอาคันตุกะของรัฐบาล พระราชวงศ์ และบุคคลสำคัญจากนานาประเทศ** เช่น ห้องรับรองสิ่งช้าง ในตึกไทยคู่ฟ้า ใช้เป็นที่รับเสด็จพระมหากษัตริย์ พระราชวงศ์ และต้อนรับประมุขต่างประเทศ ทั้งยังเป็นสถานที่จัดพิธีมอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์แก่บุคคลสำคัญชาวต่างประเทศ อาคารอีกหลังหนึ่งในทำเนียบรัฐบาล

ที่สร้างขึ้นเพิ่มเติมในสมัยที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี มีความโอโง่งและเคยเป็นที่จัดงานสำคัญของประเทศอยู่เนืองๆ ได้แก่ **ตึกสันติไมตรี และตึกนารีสโมสร** ซึ่งเป็นตึก ๒ หลังคู่กัน ใช้เป็นสถานที่จัดถวายเลี้ยงรับรอง เนื่องในพระราชพิธีรัชดาภิเษก เมื่อพุทธศักราช ๒๕๑๔ งานถวายพระกระยาหารค่ำเนื่องในพระราชพิธีกาญจนาภิเษก เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๙ และงานถวายพระกระยาหารค่ำเนื่องในพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ เมื่อพุทธศักราช ๒๕๔๒ เป็นต้น อีกทั้งยังเป็นสถานที่จัดงานเลี้ยงรับรองแขกต่างประเทศ ที่สำคัญระดับประมุขของประเทศ พิธีมอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์ พิธีมอบรางวัล และเป็นสถานที่จัดประชุมสัมมนาในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันเด็กแห่งชาติ วันครู วันข้าราชการพลเรือน เป็นต้น

นอกเหนือจากศิลปกรรมอันวิจิตรบรรจงที่ประดับเป็นองค์ประกอบของอาคารแล้ว ภายในทำเนียบรัฐบาล ยังเป็นที่เก็บรักษาโบราณวัตถุและศิลปวัตถุสำคัญหลายชิ้น เช่น พระบรมสาทิสลักษณ์ของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศ์พระองค์สำคัญในประวัติศาสตร์ ซึ่งวาดโดยศิลปินผู้มีชื่อเสียง ปืนใหญ่สมัยโบราณ ตึกดาหินอ่อนแบบยุโรป โคมระย้าและข้อไฟ เครื่องเรือนต่างๆ ตลอดจนของขวัญจาก

ประมุขและรัฐบาลต่างประเทศ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการอนุรักษ์รักษาอย่างดี เพื่อเป็นสมบัติอันล้ำค่าแก่อนุชน

ด้วยเหตุนี้ ทำเนียบรัฐบาล จึงมีความสำคัญหาใช่เป็นเพียงสถานที่ทำงานของรัฐบาลเท่านั้น หากแต่ยังเป็นสถานที่จัดงานเกียรติยศประจำปี เพื่อแสดงความจงรักภักดีอันมั่นคงของปวงชนชาวไทยต่อสถาบันพระมหากษัตริย์กับทั้งเป็นสถานที่จัดงานต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง และการประชุมสำคัญในระดับชาติและระดับนานาชาติ เพื่อผดุงศักดิ์ศรีของประเทศไทย มิให้ใครมาประณามหมิ่นเหยียดได้ว่าไม่มีสถานที่อันโอ่อ่าน่าภาคภูมิใจไว้ประกาศเกียรติยศให้ปรากฏแก่ประชาคมโลก

การแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์และการผดุงเกียรติของแผ่นดินย่อมมิใช่หน้าที่หรือหน้าตาสำหรับผู้ใดผู้หนึ่งโดยเฉพาะ หากแต่เป็นความรู้สึกสำนึกที่รู้ร่วมกันของคนไทยทุกคน ในอันที่จะไม่กีดขวาง และช่วยกันสนับสนุนการทำงานอันเป็นธรรมเนียมประเพณีสำคัญของบ้านเมืองอย่างเต็มกำลังให้สามารถจัดขึ้นได้ ณ ภูมิสถานอันเป็นศรีสง่าที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างไว้เพื่อเป็นมรดกแก่แผ่นดิน และยังทรงไว้ซึ่งคุณค่าอย่างยิ่งทางศิลปกรรมและประวัติศาสตร์ของประเทศไทย

คำนำพระนาม พระเจ้าวรวงศ์เธอ และพระวรวงศ์เธอ

นางสาวเพลินพิศ กำราญ

**คำนำพระนาม พระเจ้าวรวงศ์เธอ และ
พระวรวงศ์เธอ** นี้ หม่อมราชวงศ์แสงสุริย
ลดาวัลย์ อดีตข้าราชการสำนักพระราชวัง ได้
อธิบายไว้ว่า คำว่า **พระเจ้าวรวงศ์เธอ** เป็นคำนำ
พระนามที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๔ ทรงบัญญัติขึ้นใช้เป็นคำนำพระนาม
พระราชโอรส พระราชธิดาในสมเด็จพระบรม
ราชเจ้า กรมพระราชวังบวรสถานมงคลทุก
พระองค์ และได้ทรงกำหนดให้ระบุหมายเลขลำดับ
รัชกาลไว้ท้ายคำนำพระนามด้วย เช่น พระราชโอรส
พระราชธิดาในกรมพระราชวังบวรสถานมงคล
รัชกาลที่ ๑ ก็ใช้ว่า พระเจ้าวรวงศ์เธอ ชั้น ๑

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว เมื่อเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติไม่ได้
อุปราชภิเษกกรมพระราชวังบวรสถานมงคลตั้ง
รัชกาลก่อน แต่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า

โปรดกระหม่อมให้ตั้งการพระราชพิธีบรม
ราชาภิเษก สมเด็จพระอนุชาธิราช เจ้าฟ้าจุฑามณี
กรมขุนอินทรพิทักษ์ขึ้นเป็น พระบาทสมเด็จพระ
พระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรงพระอิสริยยศสูงกว่า
กรมพระราชวังบวรสถานมงคล แต่พระราชโอรส
พระราชธิดา ของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้า
เจ้าอยู่หัว ก็ดำรงพระยศเป็นเพียง พระองค์เจ้า
ใช้คำนำพระนามว่า พระเจ้าวรวงศ์เธอ เหมือน
พระราชโอรส พระราชธิดา กรมพระราชวังบวร
สถานมงคลพระองค์อื่น

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า
โปรดกระหม่อมให้ใช้คำว่า พระเจ้าวรวงศ์เธอ
เป็นคำนำพระนามพระราชโอรส พระราชธิดา
ในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เฉพาะที่
พระชนมายุแก่กว่าพระองค์ท่าน ที่พระชนมายุ

อ่อนกว่าให้ใช้คำว่า **พระเจ้าบรมวงศ์เธอ** แต่ต่อมา ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ เปลี่ยนคำนำพระนามพระราชโอรส พระราชธิดา ในกรมพระราชวังบวรสถานมงคล รัชกาลที่ ๑ รัชกาลที่ ๒ รัชกาลที่ ๓ และรัชกาลที่ ๔ เป็น พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ทั้งหมด ส่วนพระโอรส-พระธิดา ในกรมพระราชวังบวร รัชกาลที่ ๕ (กรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ) โปรดให้ใช้คำนำ พระนามว่า **พระบรมวงศ์เธอ**

ส่วนคำเรียกหลานของพระมหากษัตริย์ มีคำว่า พระราชนัดดา หมายถึง หลานที่เป็นลูก ของลูก พระราชภาติยะ หมายถึง หลานที่เป็นลูก ของพี่ชายน้องชาย พระราชภาติไนย หมายถึง หลานที่เป็นลูกของพี่สาวน้องสาว

แต่ก่อนไม่ว่าจะเป็นหลานปู่ หลานลุง หลานอา หรือหลานน้ำ ของพระมหากษัตริย์ คงใช้คำนำพระนามเหมือนกัน คือถ้าพระราช-นัดดาหรือพระราชภาติไนย พระองค์นั้นทรงศักดิ์ เป็นเจ้าฟ้า ก็ใช้คำนำพระนามว่า **สมเด็จพระเจ้า หลานเธอ** ถ้าทรงศักดิ์เป็นพระองค์เจ้าที่มีพระ ชนกเป็นเจ้าฟ้า ก็ใช้คำนำพระนามว่า **พระเจ้า หลานเธอ** แต่ถ้าทรงศักดิ์เป็นพระองค์เจ้าซึ่งมี พระชนกเป็นพระองค์เจ้าด้วย ก็ใช้คำนำพระนาม ว่า **พระหลานเธอ** ในรัชกาลที่ ๑ ก็ยังคงใช้ตาม หลักฐานที่กล่าวข้างต้น ฉะนั้น บรรดาพระราช-โอรส พระราชธิดาในสมเด็จพระบรมราชเจ้า กรมพระราชวังบวรสถานมงคล และพระโอรส พระธิดาในสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ ในรัชกาลที่ ๑ จึงใช้คำนำพระนามว่า **สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ**

หรือพระเจ้าหลานเธอ ทั้งสิ้น

ในรัชกาลต่อมาโปรดให้ใช้คำว่า สมเด็จ พระเจ้าหลานเธอ และพระเจ้าหลานเธอ เป็น คำนำพระนามเฉพาะพระราชนัดดา คือ หลานปู่ และพระเจ้าแผ่นดินผู้เป็นพระอัยกาอัยยทรงราชย์ อยู่เท่านั้น เมื่อสิ้นรัชกาลแห่งพระอัยกาธิปไตยแล้ว ก็ต้องเปลี่ยนคำนำพระนามใหม่ คือ ถ้าเป็น พระราชโอรส พระราชธิดา ของพระเจ้าแผ่นดิน ที่ได้เสด็จขึ้นทรงราชย์ต่อมา ก็เปลี่ยนใช้คำนำ พระนามว่า **สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ หรือ พระเจ้า ลูกเธอ** ตามพระยศ แต่ถ้าเป็นเพียงพระราชโอรส ธิดา ของพระเชษฐา พระอนุชา ของพระเจ้า-แผ่นดินพระองค์ใหม่ ซึ่งตามสายสัมพันธ์เป็น เพียงพระราชภาติยะ (หลานลุง-หลานอา) ก็เปลี่ยน ใช้คำนำพระนามว่า **พระวรวงศ์เธอ**

คำว่า พระวรวงศ์เธอ นี้ ใช้เป็นคำนำ พระนามพระราชภาติยะที่มีพระยศเป็นพระองค์เจ้า แต่ประสูติ ส่วนพระองค์เจ้าตั้งใช้คำนำพระนาม ว่า **พระวงศ์เธอ**

ต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอม-เกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้ทรงบัญญัติคำว่า พระเจ้าบรมวงศ์เธอ เป็นคำนำพระนามพระราช-โอรส พระราชธิดา ในกรมพระราชวังบวรสถาน-มงคล แทนคำว่า พระเจ้าวรวงศ์เธอ ที่เคยใช้อยู่ แต่เดิมแล้ว จึงโปรดให้นำคำว่า **พระเจ้าวรวงศ์เธอ** ไปใช้เป็นคำนำพระนามพระองค์เจ้าที่เป็นพระโอรส พระธิดา ของพระอนุชาร่วมพระชนนีเดียวกับ พระองค์ ซึ่งประสูติแต่พระชนนีที่เป็นพระองค์เจ้า หรือเป็นนางห้ามที่พระมหากษัตริย์พระราชทาน

ให้เป็นชายาซึ่งถือว่าเป็นสะใภ้หลวงตามประเพณี เช่น พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเสาวนวงศ์- วราวัตร กรมหมื่นอนุพงศ์จักรพรรดิ พระโอรสใน สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจาตุรนต์รัศมี กรมพระจักรพรรดิพงษ์ และหม่อมราชวงศ์สว่าง

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้านิพนธ์- ภาณุพงศ์ กรมหมื่นภาณุพงศ์พิริยเดช พระโอรส ในจอมพล สมเด็จพระราชปิตุลาบรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุ- วงศ์วรเดช และหม่อมแม้น

ส่วนพระองค์เจ้าที่มีพระบิดาหรือ พระมารดา มีพระยศต่ำกว่าที่กล่าวมาแล้ว ตลอดจนพระองค์เจ้าตั้ง โปรดให้ใช้คำว่า **พระวรวงศ์เธอ** เป็นคำนำพระนาม ส่วนคำ **พระวงศ์เธอ** โปรดให้นำไปใช้เป็นคำนำพระนาม พระราชนัดดาในกรมพระราชวังบวรสถานมงคล

คำนำพระนามนั้น ในสมัยกรุงรัตน- โกสินทร์นี้ได้ถือแต่เพียงว่าเป็นคำนำพระนามให้ เป็นที่รู้จักว่าเป็นใคร เป็นพระประยูรญาติ ขึ้นไหนดของพระเจ้าแผ่นดินเท่านั้น หากแต่ยัง ได้ถือเป็นพระเกียรติยศอย่างหนึ่งของผู้ใช้ คำนำพระนามนั้นด้วย เช่น พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า ย่อมถือว่ามีพระเกียรติสูงกว่า พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า การเฝ้าทูลละอองธุลี- พระบาทในงานพระราชพิธีที่จัดตำแหน่งเฝ้าฯ ตามศักดิ์ พระเจ้าวรวงศ์เธอก็ประทับหน้า พระวรวงศ์เธอ ดังนั้น ในบางรัชกาลจึงได้ ทรงสถาปนายกพระวรวงศ์เธอ ขึ้นเป็น พระเจ้า- วรวงศ์เธอ เช่น ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระ

พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสถาปนา ยก พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า ในสมเด็จพระเจ้าบรม- วงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนคร- สวรรค์วรพินิต ที่ประสูติแต่หม่อมเจ้าประสงศ์สม- ทุกพระองค์ ขึ้นเป็น พระเจ้าวรวงศ์เธอ เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้สถาปนา หม่อมเจ้า ขึ้นเป็น พระองค์เจ้า ซึ่งตามปกติสถาปนาให้เป็นเพียง พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า นั้น บางครั้งก็ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สถาปนา ขึ้นเป็นพระเจ้าวรวงศ์เธอ เป็นกรณีพิเศษ เช่น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรง สถาปนาหม่อมเจ้าจุลจักรพงษ์ พระโอรสใน สมเด็จพระอนุชาธิราช เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ ขึ้นเป็นพระเจ้า- วรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์

การสถาปนาเช่นนี้ เป็นการสถาปนา เฉพาะพระองค์ ไม่รวมพระโอรส พระธิดา ของ ผู้ได้รับสถาปนา ยกเว้นจะโปรดให้ระบุไว้ใน ประกาศสถาปนา

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า- เจ้าอยู่หัว ทรงสถาปนา หม่อมเจ้าอาภาพรณี สวัสดิวัตน์ พระชนนีของสมเด็จพระนางเจ้า- รำไพพรรณี พระบรมราชินี เป็นพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภาพรณี

ต่อมาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระ- ประเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิ- บดินทร ทรงสถาปนา พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า อาทิตยทิพอาภาเป็นพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า อาทิตยทิพอาภา

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรรณ-
ไวทยากร เป็น พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า
วรรณไวทยากร

ครั้นถึงรัชกาลปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระ
พระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมสถาปนา
พระเจ้าวรวงศ์เธอ ดังนี้

๑. หม่อมเจ้าวิภาวดี รังสิต พระธิดา ใน
พระราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารัชนี้แจ่มจรัส
กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ เป็น พระเจ้าวรวงศ์เธอ
พระองค์เจ้าวิภาวดีรังสิต เมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๐

๒. หม่อมหลวงโสสมสวัสดิ กิตติยากร ธิดา
หม่อมราชวงศ์อดุลกิติ์ กิตติยากร เป็น พระเจ้า
วรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสสมสวัสดิ พระวรชายาใน
สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรา-
ลงกรณ์ สยามมกุฎราชกุมาร เมื่อพุทธศักราช

๒๕๒๐ ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้า
โปรดกระหม่อมสถาปนาเป็น พระเจ้าวรวงศ์เธอ
พระองค์เจ้าโสสมสวัสดิ พระวรราชเทวีตามาตุ
เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๔

๓. หม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธุ์
พระโอรสในพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า
อัครคาร์นุทิศ กรมหมื่นอนุวัตรจาตุรนต์ เป็น
พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ
เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๗

๔. หม่อมศรีรัศมิ์ มหิดล ณ อยุธยา
ในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรา-
ลงกรณ์ สยามมกุฎราชกุมาร เป็น พระเจ้าว-
รวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศรีรัศมิ์ พระวรชายาใน
สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ์
สยามมกุฎราชกุมาร เมื่อพุทธศักราช ๒๕๔๘

พระโกศจันทน์ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

นางเบญจมาศ แพทอง

เมื่อพระมหากษัตริย์หรือพระบรมวงศ์เสด็จสวรรคตหรือสิ้นพระชนม์ จะมีการจัดสร้างพระเมรุมาศหรือพระเมรุ ณ พระเมรุกลางเมืองเพื่อถวายพระเพลิง หรือพระราชทานเพลิงเป็นการส่งเสด็จสู่สวรรคาลัย ตามคติความเชื่อที่ว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นสมมติเทวราช การสร้างพระเมรุมาศหรือพระเมรุ จึงจัดสร้างโดยจำลองมาจากเขาพระสุเมรุตามคติมณฑลจักรวาล ประกอบด้วย พระเมรุมาศซึ่งเป็นอาคารเรือนยอดทรงปราสาทหรือทรงบุษบกพร้อมอาคารประกอบ เช่น เมรุทิศ เมรุแทรก ลำสัง พระที่นั่งทรงธรรม หอเปลื้อง ศาลาลูกขุน มีราชวัติ ฉัตร ธงทิว ร่ายล้อมด้วยสัตว์นาคาจากป่าหิมพานต์ ตกแต่งเป็นส่วนพฤกษชาติ ล้อเลียนธรรมชาติตามคติในเขาพระสุเมรุ และทิวเขาสัตตบริภัณฑ์อย่างงดงาม

นับแต่โบราณกาลพระเมรุมาศและพระเมรุมีขนาดใหญ่โตมาก สร้างในพื้นที่ที่มีบริเวณทลกว้างใหญ่ไพศาล การจัดสร้างจึงเป็น

งานยิ่งใหญ่สำหรับบ้านเมืองทั้งการออกแบบ การสรรหาวัสดุก่อสร้าง การลงมือก่อสร้าง ต่อมาได้ลดทอนขนาดและรูปแบบลงด้วยเห็นว่าเป็นเรื่องสิ้นเปลืองเกินความจำเป็น ทั้งนี้เนื่องมาจากกระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในการตัดทอนงานพระบรมศพของพระองค์เองเพื่อเป็นแบบอย่างสืบไปว่า

“จึงขอให้ยกเลิกงานพระเมรุใหญ่นั้นเสีย
ปลูกแต่ที่เฝ้าพอสมควรในท้องสนามหลวง
แล้วแต่จะเห็นสมควรกันต่อไป”

จากนั้นมาการจัดสร้างพระเมรุมาศและพระเมรุในชั้นหลังจึงออกแบบให้ต้องตามพระราชดำริ จัดทำอย่างประหยัด งดงามและสมพระเกียรติมาโดยลำดับ

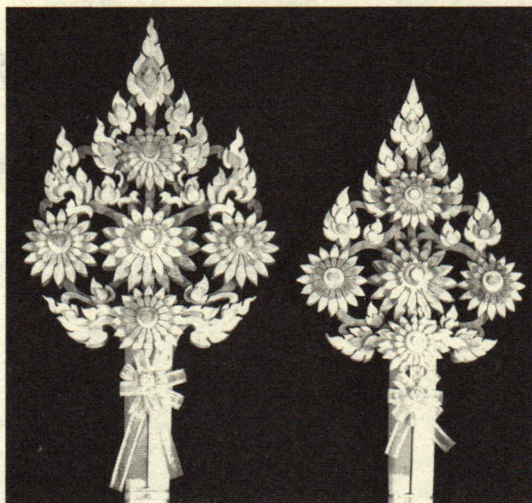
พระโกศจันทน์ เป็นเครื่องประกอบพระอิสริยยศในการพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพและพระราชทานเพลิงพระศพพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศ์ชั้นสูง สร้างด้วย

ไม้จันทน์หอม ซึ่งจัดเป็นไม้ชั้นสูงและใช้สำหรับเจ้านายเท่านั้น พระโกศจันทน์เปรียบเสมือนพืนและเผาไปพร้อมกับพระบรมศพหรือพระศพ

ไม้จันทน์หอม เป็นไม้ยืนต้น ผลัดใบ ลำต้นมีขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูงประมาณ ๓๐ เมตร พบขึ้นกระจายอยู่ทั่วกันตามป่าดงดิบและป่าเบญจพรรณขึ้นทั่วไป ยกเว้นทางภาคเหนือและอาจพบขึ้นกระจัดกระจายตามภูเขาหินปูน เช่น ในจังหวัดนครราชสีมา สระบุรี ระนองและประจวบคีรีขันธ์ ลักษณะเนื้อไม้มีสีน้ำตาลอ่อน เลียนตรง เนื้อละเอียด เป็นไม้เนื้อแข็ง เลื่อยไสกบ ตบแต่งง่าย ไม้ที่ตายเองจะมีกลิ่นหอม มีประโยชน์ใช้สอยหลายประการ อาทิ ใช้สร้างบ้าน สร้างตำหนักของเจ้านายสมัยก่อน ทำเครื่องใช้ เช่น ฝืนใส่เสื้อผ้า เครื่องกลึง เครื่องแกะสลัก หัวดอกไม้จันทน์ ฐาน น้ำมันหอม ใช้ปรุงเครื่องหอม และเครื่องสำอาง นอกจากนี้ยังใช้เป็นยาบำรุงหัวใจ ยาแก้ไข้ แก้โลหิตเสีย แก้กระหายน้ำ และอ่อนเพลีย เป็นต้น

ไม้จันทน์หอมเป็นไม้มีค่า หายาก และราคาแพง มีกลิ่นหอมอ่อน ๆ แม้แห้งก็คงรักษากลิ่นไว้ได้ จัดเป็นไม้ชั้นสูงจึงนำไปใช้ในพระราชประเพณีเกี่ยวกับพระบรมศพและพระศพมาตั้งแต่โบราณ ได้แก่ การสร้างพระโกศจันทน์ประดับพระบรมโกศ พระโกศ การจัดทำพืนไม้จันทน์ในการถวายพระเพลิงพระบรมศพ การพระราชทานเพลิงพระศพตามลำดับแห่งพระอิสริยยศ และยังใช้ในการสำเร็จโทษเจ้านายด้วยการทุบด้วยท่อนจันทน์ ดังที่ปรากฏใน

ช่อดอกไม้จันทน์ที่จัดทำถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในการพระราชทานเพลิงพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

ประวัติศาสตร์บางสมัย

ส. พลายน้อย อธิบายเกี่ยวกับไม้จันทน์ไว้ในหนังสือเรื่อง **พจนานุกรม** ว่า “ธรรมเนียมการเผาศพของไทยแต่โบราณ นิยมเผาด้วยพืน... ในสมัยโบราณ คงใช้ไม้จันทน์เผาศพกันมาก่อน แต่ไม้จันทน์คงจะใช้เฉพาะเจ้า คนธรรมดาสามัญคงใช้ไม่ได้ เพราะเป็นเรื่องกินวาสนา ราคาไม้จันทน์แพงและเป็นของต้องห้าม จึงเป็นของที่ใช้แต่งงานหลวงเท่านั้น...”

ส่วนเรื่องพืนไม้จันทน์ ได้อธิบายว่า “เรื่องพืนสำหรับเผาศพนี้ถ้าเป็นศพหลวงหรือศพข้าราชการที่ได้พระราชทานหีบหรือโกศเป็นเกียรติยศ ก็ใช้พืนที่มีการประดับแตกต่างกัน และบางชั้นก็ใช้พืนไม้เหมือนกันลดหลั่นไปตามชั้นของโกศ อย่างเช่น ศพหีบถึงโกศแปดเหลี่ยมใช้พืนเสมปิดหัวพืนด้วยกระดาดสีทอง ศพตั้งแต่

พระโกศจันทน์ในพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวง นราธิวาสราชนครินทร์

โกศไม้สิบสองถึงกุดัน ฟืนปิดด้วยกระดาดของ เหมือนกันแต่เพิ่มลายฉลุขึ้น สำหรับโกศทองน้อย ฟืนใช้ปิดทองลายฉลุแต่ไม่ใช้กระดาด ใช้ทองคำ- เปลว ส่วนโกศทองใหญ่นั้นใช้ฟืนพิเศษ คือเป็น ไม้จันทน์ปิดทองลายฉลุ แต่ถ้าเป็นพระบรมศพ เปลี่ยนเป็นฟืนไม้จันทน์เทศ ปิดทองลายฉลุ...

และจากการเป็นไม้พื้นสูงนี้เอง พระพุทธรูป สมัยแรก ๆ จึงนิยมสร้างด้วยไม้จันทน์ เช่น

พระแก่นจันทน์ เป็นต้น

ในการสร้างพระโกศจันทน์ในงานพระศพ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ รัฐบาลได้ มอบหมายหน่วยงานหลายหน่วยงานดำเนินการ ได้แก่ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมดำเนินการสำรวจหาไม้จันทน์หอม เพื่อใช้ในงานพระศพ กรมศิลปากร กระทรวง วัฒนธรรม จัดสร้างพระโกศจันทน์ ในการ ดำเนินการพบว่าบริเวณอุทยานแห่งชาติกุยบุรี และป่าสงวนแห่งชาติกุยบุรี ตำบลหาดขาม อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็น แหล่งที่มีไม้จันทน์หอมตามธรรมชาติขึ้นอย่าง หนาแน่น เป็นหมู่ไม้ขนาดใหญ่ และพบว่าไม้ ไม้จันทน์หอมที่ยืนต้นตายตามธรรมชาติที่มี ลักษณะเนื้อไม้แกร่ง คุณภาพดี เปลาตรง มี กลิ่นหอม และมีขนาดเหมาะสมตามที่ต้องการ จึงได้คัดเลือกมาจำนวน ๓ ต้น และทำพิธีตัด เพื่อส่งมอบกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม จัดสร้างพระโกศจันทน์ต่อไป

พิธีตัดต้นไม้จันทน์ ก่อนตัดลำนัก พระราชวังได้จัดให้มีพิธีบวงสรวง ด้วยการเจิม ต้นจันทน์ทั้ง ๓ ต้น ไปรยดอกไม้ จตุรปูเทียน เครื่องบวงสรวงสังเวยและเครื่องทองน้อย ไทรหลวงลั่นฆ้องชัย เป่าสังข์ แกว่งบัณเฑาะว์ หัวหน้าโหรพราหมณ์อ่านประกาศบวงสรวง พระแก้วมรกต พระสยามเทวาธิราช สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในพระบรมมหาราชวัง ตลอดจนเทพยดาฟ้าดิน เพื่อขออนุญาตประกอบพิธีอันศักดิ์สิทธิ์ในการ

ตัดต้นไม้ในป่า และสวดมนต์อธิษฐานจิต เมื่อ วันที่ ๒๐ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๕๑ และในวันที่ ๒๕ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๕๑ เป็นพิธีตัดต้นจันทน์ พิธีประกอบด้วยการเจิม ต้นจันทน์เพื่อขอต่อเทพยดา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตามที่โหรสำนักพระราชวังได้บวงสรวงไว้แล้ว จากนั้นได้ประกอบพิธีแบบโบราณโดยใช้ขวาน ขนาดใหญ่ตัดต้นที่ ๓ ก่อน เมื่อโคนไม้ขาดออกจากกันและทำให้ไม้นอนลงแล้ว ได้ตัดออกเป็น ๓ ท่อน ท่อนละ ๓ เมตร และตัดต้นที่ ๒ และต้นที่ ๑ ในลักษณะเดียวกัน จากนั้นจึงนำไปแปรรูปเป็นแผ่น รวม ๑๓๐ แผ่นส่ง มอบกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม เมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๕๑ ณ สำนักช่างสิบหมู่ ถนนพุทธมณฑลสาย ๕

ไม้จันทน์หอมแปรรูป ดังกล่าว กรมศิลปากร นำมาจัดทำเป็น ๒ ส่วน ได้แก่ สร้าง โครงพระโกศ และจัดทำลวดลาย ในการจัดทำ ต้องอาศัยช่างหลายประเภท ดังนี้

ช่างโลหะ ดำเนินการจัดสร้างโครงลวด เหล็กพระโกศ โดยใช้ลวดโลหะไร้สนิมเป็น โครงเหล็ก ตัดตามรูปร่างและขนาดที่ออกแบบไว้ นำมาเชื่อมต่อกันขึ้นเป็นรูปร่าง แล้วจึงนำลวด ตาข่ายบุทับโครงภายนอกเพื่อติดลวดลาย

ช่างไม้ประณีต ดำเนินการแปรรูปไม้จันทน์ เป็นรูปลักษณะต่าง ๆ เช่น เป็นแผ่น เป็นรูปโค้ง ตามลักษณะลวดบัวต่าง ๆ ตามแบบ กลึงไม้ เป็นยอดพระโกศ จัดแยกตัวลายตามขนาด และตำแหน่งต่าง ๆ แยกชิ้นส่วนแต่ละลายเพื่อ

ใช้โครงกลุ

ช่างโครงกลุ ดำเนินการจัดแยกตัวลาย ตามขนาดและตำแหน่งต่าง ๆ แยกชิ้นส่วน แต่ละลายเพื่อโครงกลุลาย นำมาประกอบซ้อน เป็นตัวลายแต่ละชนิดแต่ละส่วน

ช่างประดับลาย ดำเนินการนำดอกลาย ที่สำเร็จแล้วมาประดับติดกับโครงพระโกศตาม แบบที่กำหนด

การดำเนินการดังกล่าว ทุกขั้นตอน ช่างจะต้องใช้ความประณีต พิถีพิถันและ ละเอียดรอบคอบ ใช้เวลาในการจัดทำหลายเดือน

ดังได้กล่าวแล้วว่า การจัดสร้างพระโกศ เป็นงานประณีตศิลป์ต้องอาศัยช่างที่มีความรู้ ความสามารถ และความชำนาญ ซึ่งรวมอยู่ใน บรรดาช่างของกรมศิลปากรสังกัดสำนักช่างสิบหมู่

ในการพระศพ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ จึงเป็นความร่วมมือของหลาย หน่วยงานที่พร้อมจะแสดงความจงรักภักดีและ สอนองพระกรุณาธิคุณในทุกโอกาส ดังนั้นใน การดำเนินงานจัดสร้างพระโกศจันทน์ครั้งนี้ จึงเป็นการระดมสรรพบรรดาช่างเพื่อดำเนินการ ให้ถูกต้องตามแบบแผนโบราณราชประเพณี และสมพระเกียรติแห่งการที่ทรงเป็นพระบรม วงศ์ชั้นสูง และเป็นความทรงจำอันมีค่าของช่าง และเป็นประสบการณ์ชีวิตที่ไม่อาจลืมเลือน ที่จักมีโอกาสดำเนินการฝีมือช่างศิลป์ไทยไว้ใน ประวัติศาสตร์ของชาติต่อไป

รำลึกถึงละครวิทยุคณะแก้วฟ้า

นางสาวสุมาลี หงษ์ทอง

ละครวิทยุ เป็นศิลปะของการใช้เสียง ทั้งเสียงพูด เสียงดนตรี และเสียงประกอบ เพื่อบอกเล่าเรื่องราวของชีวิตตามจินตนาการของผู้แต่ง ซึ่งมีทั้งความสุข ความทุกข์ โศกเศร้า สะเทือนใจ และตลกขบขัน โดยแสดงออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียง

การแสดงละครวิทยุสมัยก่อนค่อนข้างยาก เนื่องจากต้องผ่านการสอบก่อนจึงจะตั้งเป็นคณะละครวิทยุเพื่อแสดงออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงได้ โดยต้องเขียนบท ต้องกำหนดตัวแสดง และต้องแสดงตามบทนั้นๆ ให้คณะกรรมการสอบฟังก่อน ถ้าเสียงของตัวแสดงตัวใดไม่เหมาะสมกับบทที่เขียนไว้ก็สอบตก และมีผลให้สอบตกทั้งคณะ ถ้าจะสอบแก้ตัวใหม่ ก็จะต้องรอสอบในเดือนถัดไป โดยคณะกรรมการสอบจะเป็นผู้แนะนำว่าผู้แสดงคนใดควรรับบทอะไร จึงจะเหมาะสมกับเสียง

นายแก้ว อัจฉริยะกุล เจ้าของละครวิทยุ คณะแก้วฟ้า เข้าสู่วงการละครครั้งแรกกับคณะจิตรร่วมจิตต์ ต่อมาได้ไปเป็นผู้เขียนบทละครวิทยุให้แก่คณะจามร ก่อนหน้าที่นายแก้ว อัจฉริยะกุล จะเข้าสู่วงการละครวิทยุ ในยุคนั้น ก็มีคณะละครวิทยุอยู่ก่อนแล้ว ๒-๓ คณะ เช่น คณะปัญญาพล คณะจารุกนก คณะพจน์จารุณี ส่วนผู้แสดงก็คือข้าราชการของกรมไปรษณีย์โทรเลข พระเอกนางเอกละครวิทยุที่มีชื่อเสียงในยุคนั้น ได้แก่ ชงโค บุนนาค และประภาศรี นรินทรกุล ณ อยุธยา เป็นนางเอก ประธาน สุทธิพงษ์ และ ถม สีน้าเงิน เป็นพระเอก

ละครวิทยุคณะแก้วฟ้ากำเนิดขึ้นโดย ถนอมศักดิ์ โกวิทย์วณิช ผู้จัดการบริษัท แกรนด์แอตเวอร์ไทซิง จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทของชาวต่างชาติ ได้มาติดต่อนายแก้ว อัจฉริยะกุล ให้จัดแสดงละครวิทยุ โดยทางบริษัทฯ จะเป็น

ผู้หาผู้อุปถัมภ์รายการ หรือที่เรียกว่า “สปอนเซอร์” ให้ นายแก้ว อัจฉริยะกุล จึงตั้งชื่อคณะละครวิทยุของตนตามนามปากกาที่ใช้ในการเขียนนวนิยาย เรื่องสั้น และบทละครว่า “คณะแก้วฟ้า” และนำนวนิยายเรื่อง “สลักจิต” บทประพันธ์ของบุษยมาส นักเขียนนวนิยายที่มีชื่อเสียงในยุคนั้น มาแสดงเป็นละครวิทยุของคณะแก้วฟ้าเป็นเรื่องแรก โดยต้องทำบทละครวิทยุดังกล่าวเป็นภาษาอังกฤษ ให้ชาวต่างชาติเจ้าของบริษัทฯ อ่านก่อน ปรากฏว่า ในบทละครวิทยุมีบทที่ตัวละครต้องใช้ความคิด ซึ่งในการแสดงละครเวทีนั้น ตัวละครจะใช้มือป้องปากแล้วพูดเป็นการแสดงอาการให้คนดูรู้ว่า ช่วงเวลาที่ใช้มือป้องปากนั้น ตัวละครกำลังใช้ความคิด แต่ละครวิทยุนั้นคนฟังได้ยินแต่เสียง ไม่เห็นกริยาท่าทางของตัวละคร

นายแก้ว อัจฉริยะกุล จึงคิดใช้เสียงก้องสะท้อน (echo) เป็นเสียงแสดงความคิดของตัวละคร ดังนั้นในบทละครวิทยุเรื่องสลักจิต จึงมีข้อความที่เขียนว่าต้องใช้เสียงก้องสะท้อน ซึ่งนายแก้ว อัจฉริยะกุล ได้อธิบายให้ชาวต่างชาติเจ้าของบริษัทฯ ฟังว่า “...การแสดงละครวิทยุไม่เห็นตัว ไม่เห็นแสง สี และไม่เห็นกริยาท่าทางความรู้สึก บุคลิกใดๆ ทั้งสิ้นของตัวละคร ตัวละครกำลังคิด คนฟังก็มองไม่เห็น เพราะความคิดนั้นก้องอยู่ในหัว ด้วยเหตุนี้จึงคิดเสียงก้องสะท้อน ซึ่งเป็นเสียงที่ตั้งก้องแทนลักษณะที่ตัวละครกำลังคิด...” กล่าวได้ว่า นายแก้ว อัจฉริยะกุล เป็นคนแรกที่ให้กำเนิดเสียงก้องสะท้อน

การแสดงละครวิทยุสมัยก่อนยากกว่าปัจจุบันมาก เพราะต้องแสดงกันสดๆ ไม่มีการบันทึกเสียงลงแถบบันทึกเสียงล่วงหน้า และยังไม่มีเสียงประกอบ (sound effect) สำเร็จรูป ตัวละครต้องช่วยกันทำเสียงประกอบเอง การใช้เสียงพูดและเสียงประกอบในละครวิทยุจึงเป็นเรื่องไม่ถนัดนัก เพราะคนฟังไม่มีโอกาสเห็นสีหน้าท่าทางและอิริยาบถของตัวละคร ไม่เห็นฉาก คนฟังจะฟังละครวิทยุได้อย่างสนุกสนาน เพลิดเพลินตามเนื้อเรื่องก็จากเสียงเพียงอย่างเดียวเท่านั้น จึงต้องซักซ้อมค่อนข้างมาก ไม่ให้ผิดพลาด และยังเป็นการแสดงสดอีกด้วย

นายแก้ว อัจฉริยะกุล ศึกษาวิธีทำเสียงประกอบจากตำราต่างประเทศและจากละครเวที ได้เล่าถึงการทำเสียงประกอบว่า “...เวลาจะให้มีเสียงปืนในละครวิทยุ ถ้าหากเอาปืนจริงๆ มายิง ผลปรากฏว่าเสียงที่ดังออกมามีไม่เหมือนเสียงปืน จึงต้องใช้วิธีนำตะปูมาตอกลงที่พื้นซีเมนต์ให้เป็นรู แล้วนำหัวไม้ขีดไฟมาไว้ที่รูนั้น เมื่อเวลาต้องการเสียงปืน ก็ตอกตะปูลงไปที่รูซึ่งมีหัวไม้ขีดไฟจ่ออยู่ เสียงก็จะดังเหมือนเสียงปืน...หรือถ้าต้องการเสียงเกวียน ก็ให้เอาหลักไม้ขีดไฟซึ่งสมัยก่อนทำด้วยไม้อัดนำมาเสียดสีกันก็จะเกิดเสียงเอี๊ยดอ๊าดเหมือนเสียงเกวียน...”

นอกจากนี้ละครวิทยุคณะแก้วฟ้ายังเป็นคณะแรกที่อัดเสียงใส่แถบบันทึกเสียง(เทป) ทำให้ละครวิทยุไม่นิยมเล่นกันสดๆ ต่อไป หลังจาก

นั้น ละครวิทยุคณะอื่นๆ ก็เริ่มอัดเสียงลงแถบบันทึกเสียง และใช้เสียงก้องสะท้อนตามอย่างที่นายแก้ว อัจฉริยะกุล ได้คิดขึ้นและใช้กับละครวิทยุคณะแก้วฟ้า

ละครวิทยุคณะแก้วฟ้าได้รับความนิยมจากคนฟังมาก ต้องอัดเสียงลงแถบบันทึกเสียงกันล่วงหน้า ตั้งแต่เวลา ๑๗.๐๐ น. จนถึง ๐๖.๐๐ น. ของวันรุ่งขึ้น เพื่อให้มีละครวิทยุเพียงพอในการออกอากาศ

บุษยมาส นักประพันธ์ที่มีชื่อเสียงในยุคนั้นได้เล่าว่า “...เมื่อครั้งละครวิทยุคณะแก้วฟ้าได้รับความนิยมจากผู้ฟังอย่างสูงสุด บทประพันธ์ที่นำไปแสดงละครวิทยุ นั้น ส่วนใหญ่มักจะถูกบริษัทสร้างภาพยนตร์มาซื้อไปสร้างภาพยนตร์...” ความโด่งดังของละครวิทยุคณะแก้วฟ้าในสมัยนั้น ไม่มีคณะใดเทียบติด ปรีชา ทรัพย์โสภานุ์ ประกาศข่าวยามเช้าของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยกล่าวว่า “...เพราะคณะแก้วฟ้า นั้น เป็นสุดยอดของละครวิทยุ เป็นที่รู้จักในวงการ...”

กล่าวกันว่าสูตรสำเร็จของการสร้างภาพยนตร์ไทยในยุคนั้น ต้องประกอบด้วย (๑) สร้างจากนวนิยายที่ลงในนิตยสารบางกอก (๒) ต้องแสดงละครวิทยุคณะแก้วฟ้า และ (๓) นำแสดงโดยมิตร ชัยบัญชา และเพชรเชาวราชนันท์ พระเอกนางเอกยอดนิยมในยุคนั้น

หัวใจของละครวิทยุ คือ พระเอกนางเอก พระเอกคนแรกของละครวิทยุคณะแก้วฟ้า คือ ฉลอง สิมะเสถียร ส่วนนางเอกคนแรก คือ รัชนี

จันทร์หงส์ และที่ขาดไม่ได้คือ ผู้ร้าย หรือตัวโกง ซึ่ง เชิด โรจนประดิษฐ์ เป็นผู้ร้ายคนแรกของคณะแก้วฟ้า ต่อมารัชนี จันทร์หงส์ นางเอกของคณะแก้วฟ้าแต่งงานกับเสนีย์ บุชปะเกศ จึงได้ร่วมกันตั้งละครวิทยุของตนเองขึ้นใหม่ คือ คณะบุษปะเกศ พระเอกนางเอกรุ่นต่อมาของละครวิทยุคณะแก้วฟ้า คือ วิเชียร นิลิกานนท์ และจิรภา ปัญจศิลป์ เป็นคู่พระคู่นางที่มีชื่อเสียงจนได้รับสมญานามว่า “ขวัญใจแม่ค้า” หลังจากที่มีชื่อเสียงและได้รับความรู้ด้านการทำละครวิทยุจากนายแก้ว อัจฉริยะกุลแล้ว พระเอกนางเอกของคณะแก้วฟ้าก็ได้แยกตัวออกไปตั้งคณะละครวิทยุของตนเอง วิเชียร นิลิกานนท์ มีคณะละครวิทยุชื่อ คณะนิลิกานนท์ ส่วนจิรภา ปัญจศิลป์ ตั้งคณะละครวิทยุชื่อ คณะอัชฌาวัต

พระเอกนางเอกรุ่นสุดท้ายก่อนที่ละครวิทยุคณะแก้วฟ้าจะเลิกแสดง คือ ชัยวิจิต อติศัพท์ และสายสุตา ขจิตสาร ซึ่ง ชัยวิจิต อติศัพท์ พระเอกรุ่นสุดท้ายของละครวิทยุคณะแก้วฟ้า เล่าว่า “...ที่ครูแก้ว สามารถผูกหัวใจคนทั้งเมืองไทยเอาไว้ได้คือ ละครวิทยุ...เสียงที่ดังออกจากสถานีวิทยุจนลือลั่นไปทั่วเมืองไทย มัดใจคนหนุ่มสาวให้อยู่กับที่ คือ เสียงจากละครวิทยุคณะแก้วฟ้า...”

ก่อนที่คณะแก้วฟ้าจะเลิกการแสดงละครวิทยุ นั้น ได้แสดงละครวิทยุชุดต่อต้านยาเสพติด ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยทั่วประเทศ นอกจากนี้นายแก้ว

อัจฉริยะกุล ยังได้เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ
ละครวิทยุเป็นวิทยาทานแก่สถาบันการศึกษา
ระดับอุดมศึกษาหลายแห่ง เช่น มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และที่โรงเรียนการ
ประชาสัมพันธ์ กรมประชาสัมพันธ์ (ปัจจุบันคือ
สถาบันการประชาสัมพันธ์ กรมประชาสัมพันธ์)
ซึ่งได้จัดอบรมการผลิตรายการละครวิทยุให้แก่
นักจัดรายการวิทยุทั่วประเทศ

อารีย์ เรืองทอง ผู้ร่วมงานกับคณะ
แก้วฟ้า มาตั้งแต่เริ่มตั้งคณะ เล่าถึงนายแก้ว
อัจฉริยะกุล ในด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับละคร
วิทยุว่า “...ครูแนะนำผมให้รู้จักการเขียนบท

ละครวิทยุที่ถูกต้องตามหลักวิชา และครูยัง
สอนให้ผมเขียนบทละครเวที ให้แก่บางโรง
เรียนที่ขอความช่วยเหลือจากครู...”

นายแก้ว อัจฉริยะกุล ได้กล่าวถึง
ความสำคัญของละครวิทยุไว้ว่า “...ละครวิทยุนั้น
หากดูเผินๆ แล้ว ไม่ค่อยได้รับความสนใจจาก
ผู้จัดทำใดนัก แท้จริงแล้ว ละครวิทยุเป็น
รายการที่ยิ่งใหญ่กว่าจะเป็นละครวิทยุก็มี
ความยากลำบาก เป็นละครวิทยุแล้วก็มีผู้ฟัง
ไม่จำกัด เป็นรายการยอดนิยมรายการหนึ่ง
รายการละครวิทยุจึงเป็นรายการบันเทิงที่
สำคัญรายการหนึ่งของสถานีวิทยุกระจายเสียง
เกือบทุกสถานี...”

“ดอกสร้อยสุภาษิต”

บทเรียนคุณธรรมสำหรับเยาวชน

นางสาวปริญญญา ฤทธิ์เจริญ

ดอกสร้อยสุภาษิต เป็นวรรณคดีที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้นักเรียนช่วงชั้นที่ ๑ (ประถมศึกษาปีที่ ๑-๓) ต้องเรียนในวิชาภาษาไทย และบางบท ได้แก่ แมวเหมียว และไก่แจ้ได้ถูกคัดเลือกให้เป็นอาชานสำหรับท่องจำอีกด้วย เพื่อให้นักเรียนตระหนักในคุณค่าของภาษาไทย และซาบซึ้งในความไพเราะของบทร้อยกรอง อีกทั้งยังช่วยเป็นต้นแบบในการแต่งคำประพันธ์ และมุ่งหวังให้บทดอกสร้อยเป็นสื่อถ่ายทอดคุณธรรม คติธรรม และข้อคิดที่เป็นประโยชน์แก่เยาวชน

บทดอกสร้อยสุภาษิตฉบับที่กระทรวงศึกษาธิการนำมาให้เรียน จำนวน ๓๔ บทนี้คัดมาจาก **บทดอกสร้อย** ซึ่งเป็นฉบับที่ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ครั้งยังเป็นกรมหมื่นและทรงดำรงตำแหน่งอธิบดี

กรมศึกษาธิการทรงชักชวนกวีในกรมศึกษาธิการช่วยกันแต่งขึ้นเมื่อพุทธศักราช ๒๔๓๑ เพื่อใช้เป็นบทกลอนสำหรับเด็ก สำหรับให้ร้องเล่นในโรงเรียนเด็กอนาถา ที่ตั้งขึ้นตามพระประสงค์ของพระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ปิยมหาราชปดิวรัดา เพื่อเป็นอนุสรณ์อุทิศประทานแก่ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้านภาจรจารัสศรีที่สิ้นพระชนม์

จากราชกิจจานุเบกษา เรื่อง การฉลองโรงเรียนเด็ก ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินร่วมพิธีเมื่อวันที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๓๓ กล่าวถึงบทดอกสร้อยสุภาษิต ว่า

“...ครั้นพระสงฆ์สวดมนต์จบแล้ว เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยข้างใน ไปประทับเรือนนภาจร โปรดเกล้าฯ ให้เด็กทั้งปวงรับ

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษานุสรณ์

พระราชทานอาหารเลี้ยง มีมโหรี (ผู้หญิงซึ่งเจ้าพระยาเทเวศรวงศ์วิวัฒน์ผสมซ่อมสำหรับงานนี้) ร้องดอกสร้อยสุภาวดี ซึ่งแต่งใหม่สำหรับให้เด็กร้องเล่นเป็นเครื่องจำการที่ดีแทนเรื่องลิเก ซึ่งเป็นที่น่าอดสู่นั้น ได้พิมพ์ที่ศึกษาพิมพ์การชายชักทำให้แก่โรงเรียนเด็กนี้และมีหนังสือให้เด็กดูที่หน้าเรือนนั้นด้วย เมื่อเด็กรับพระราชทานอาหารแล้ว พระราชทานตุ๊กตาของเล่นทั่วกัน เวลา ๒ ทุ่มครึ่งเสด็จกลับ...

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงนิพนธ์ในบทนำว่า

“ บทเอ่ยบทดอกสร้อย
ใช้แต่งให้เด็กน้อยเจ้าสรวลเส
จรร้องเล่นเป็นเพลงอ่อนฮาเฮ
แทนลำนาลิเกที่จำมา
อันลิเกลามกตลกเล่น
รำเต้นลิ้นอายชายหน้า
ไม่ควรจะจดจำเป็นตำรา
มันจะพาเสียคนป่นปี้เอ๋ย”

เด็กชายในโรงเรียนเด็กฝึกหัดทำสวน

เนื้อหาของบทดอกสร้อยนำมาจากบทกล่อมเด็กและบทร้องเล่นของเด็ก ซึ่งนิยมร้องกันในท้องถิ่นต่างๆ นำมาตั้งเป็นกระตู้ความแต่งเป็นกลอนดอกสร้อย โดยมีเจ้าพระยาเทเวศรวงศ์วิวัฒน์ (ม.ร.ว.หลาน กุญชร) เป็นผู้เลือกเพลงต่างๆ ให้เหมาะกับบทดอกสร้อยแต่ละบท

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงนิพนธ์จำนวน ๖ บท ได้แก่ บทนำ (ร้องลำพองรำทำ) กะเกยเลยละ (ร้องลำตะนาว) ตั้งไข่มต้มไขกิน (ร้องลำลมพัดชายเขา) อิมก่อนดูโชนดูหนึ่ง (ร้องลำสระบุหร่งนอก) ตูตตูอยู่ในรูกระบอก (ร้องลำวิลันดาโอต) โอละเห โอละหิก (ร้องลำจันทอยหม้อ)

นอกจากนี้ยังมีผู้แต่งร่วมอีก ๙ คน ได้แก่ นายทัต เปรียญ (เปรียญ ๕ ประโยค) แต่ง ๑๒ บท นายแก้วหรือนาย(นก)แก้ว วสันตสิงห์ แต่ง ๗ บท หลวงวินิจวิทยาการ (ทิม บุญยรัตพันธุ์) ต่อมาได้เป็นพระยาพินิจสรา แต่ง ๒ บท หลวงประสิทธิ์อักษรสาร (เทศ)

แต่ง ๒ บท พระองค์เจ้าสุทัศนนิภาธร ทรงนิพนธ์
๑ บท หม่อมเจ้าประภากร มาลากุล ทรงแต่ง ๑
บท หลวงไพศาลศิลปศาสตร์ (ม.ร.ว.เปีย มาลากุล
ต่อมาได้เป็นเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี)
แต่ง ๑ บท หลวงมลอโยธานุโยค (นก) แต่ง ๑ บท
และขุนวรพจน์พิจิตร (พิน เดชะคุปต์) แต่ง ๑ บท

ดอกสร้อยสุภาวชิร ที่กระทรวง
ศึกษาธิการคัดเลือกให้เป็นบทอาขยานในปัจจุบัน
ได้แก่ แมวเหมียวแยกเขี้ยววิ่งฟัน ของนายทัด
เปรียญ (ร้องลำแขกบรเทศ) และไก่เอ๋ย ไก่แจ้
ของหม่อมเจ้าประภากร มาลากุล (ร้องนำนางนาค)

แนวคิด (Theme) ของบทดอกสร้อย
สุภาวชิร มุ่งสอนคุณธรรม จริยธรรม ความรู้
และข้อคิดสำหรับเด็ก แสดงให้เห็นภูมิปัญญา
ไทยในการอบรมบ่มนิสัย และสั่งสอนเด็กด้วย
การคัดเลือกหยิบยกเรื่องราวของคนและสัตว์ที่
อยู่แวดล้อมรอบตัว มาเป็นตัวอย่างเปรียบเทียบ
อย่างเป็นธรรมแฝงความเอื้อเอ็นดู ให้ความอบอุ่น
และปรารถนาดีที่ผู้ใหญ่มีต่อเด็ก เรื่องต่างๆ ที่
นำมาสอนล้วนช่วยกล่อมเกล้าปลูกฝังวางรากฐาน
สำคัญของชีวิต เช่น ความขยันหมั่นเพียร ความมี
คุณธรรมจริยธรรม การรู้จักวางตน เป็นต้น
ดังตัวอย่างบางบทต่อไปนี้

แมวเหมียว สอนให้เด็กมีความกตัญญู
กตเวที

แมวเอ๋ยแมวเหมียว
รูปร่างประเปรียวเป็นนกห่านา
ร้องเรียกเหมียวเหมียวเดี๋ยวก็มา
เคล้าแข้งเคล้าขาน่าเอ็นดู

รู้จักเอารักเข้าต่อตั้ง
คำคำขำนั่งระวังหนู
ควรนับว่ามันกตัญญู
พอดูอย่างไว้ใส่ใจเอ๋ย
ตั้งไล่ล้มต้มไข่กิน สอนให้เด็กตั้งใจขยัน

หมั่นศึกษาเล่าเรียน

ตั้งเอยตั้งไข่
จะตั้งไข่ไขกลมก็ล้มลื่น
ถึงว่าไข่ล้มจะต้มกิน
ถ้าตกดินเสียก็อดหมดฝีมือ
ตั้งใจเรานี้จะดีกว่า
อุตส่าห์อ่านเขียนเรียนหนังสือ
ทั้งวิชาสารพัดเพียรหัดปรือ
อย่าตั้งคือตั้งไข่ไร้ไรเอ๋ย

จันทร์เจ้าขอข้าวขอแกง สอนให้พึ่งตนเอง

รู้จักหาช่องทางเลี้ยงชีวิต ขยันขันแข็ง

จันทร์เอ๋ยจันทร์เจ้า
ใครขอข้าวขอแกงท้องแห้งหนอ
ร้องจนเสียงแห้งแทบถึงสเปค
จันทร์จะรอให้เราภิเษกตาย
ยืมจุมพิต่านหายใจเห็นไม่คล่อง
จงหาช่องเลี้ยงตนเร่งชวนขาย
แม้เป็นคนเกียจคร้านพานกริดกราย
ไปมัวหมายจันทร์เจ้าอดข้าวเอ๋ย

นกเอี้ยงเลี้ยงควายเฒ่า สอนให้เห็น

ความสำคัญของผู้ใหญ่ ในฐานะเป็นผู้ที่เรา
พึ่งพาอาศัยได้ ผู้น้อยจึงต้องรู้จักประพฤติก
ปฏิบัติตนต่อผู้ใหญ่โดยดูตัวอย่างนกเอี้ยงที่จิกกิน
รีนยุงที่รบกวนควาย

นกเอยนกเอี้ยง

บ้ายเบี่ยงฝากกายกับควายทุ่ง

จับหลังจิกกินรีนุญ

เฝ้าบำรุงรักษาอุตสาห์ท่า

ตัวน้อยหมายพึงซึ่งผู้ใหญ่

จึงอาศัยควายเฒ่าทุกเช้าค่ำ

หนูน้อยร้อยซังจงฟังคำ

ควรจำอย่างเยี่ยงนกเอี้ยงเอย

กาเอยกา โนมน้าวใจให้เด็กรู้จักรักและ
โอบอ้อมอารีต่อเพื่อน

กาเอยกาดำ

รู้จำรู้จักรักเพื่อน

ได้เหยื่อเผื่อแผ่ไม่แซ่เขื่อน

รีบเตือนพวกพ้องร้องเรียกมา

เกลื่อนกลุ้มรุมล้อมพร้อมพรัก

น่ารักน้ำใจจะไรหนา

การเผื่อแผ่แนะพ้อหนูจงดูกา

มันโอบอารีรักดีนักเอย

มดแดง สอนให้เป็นนักสู้ผู้กล้าหาญ
โดยดุดมแดงเป็นตัวอย่าง

มดเอยมดแดง

เล็กเล็กเรียวแรงแข็งขยัน

ใครกล้ำกรายทำร้ายถึงรังมัน

ก็วิ่งพรวดรูกันมาทันที

สู้ได้หรือมิได้ใจสาหัส

ปากกัดกันต่ออย่าถอยหนี

ถ้ารังเราใครกล้ำมารว

ต้องต่อตีทรหดเหมือนมดเอย

อิมก่อนดูโนนดูหนัง สอนว่าอย่าเอาเปรียบ
เพื่อนด้วยการทิ้งภาระไว้ให้

อิมเอ้ยอิมก่อน

รีบจะไปดูละครโนนหนัง

ทิ้งสำหรับคับค้อนไว้รุงรัง

เหมาคนอิมทีหลังให้ล้างจาน

การเฝ้าเอาเปรียบกันอย่างนี้

มิดีหนอเจ้าฟังเราห้าม

คบเพื่อนฝูงจงอุตสาห์พยายาม

รักษาความสามัคคีจึงดีเอย

ในด้านวรรณศิลป์ บทดอกสร้อยสุภาซิด
เป็นวรรณคดีที่เหมาะสมแก่เด็ก เพราะใช้ถ้อยคำง่าย
อ่านหรือฟังแล้ว สามารถเข้าใจได้ทันที สิ่งที่นำมา
เปรียบเทียบ เป็นธรรมชาติรอบตัวเล็ก สามารถ
สื่อความหมายได้แจ่มแจ้ง ชัดเจน

บทดอกสร้อยสุภาซิด แม้จะแต่งมาได้
๑๒๐ ปีแล้ว แต่เนื้อหายังสามารถใช้ได้เป็น
อย่างดีในปัจจุบัน เหมาะที่จะใช้ชุดเกลาคุณบุตร
กุลธิดา ให้เติบโตขึ้นเป็นคนจิตใจงาม มีคุณธรรม
เป็นพื้นฐาน ในบางเรื่องเด็กจะไม่สามารถเรียนรู้
ได้เอง แต่ผู้ใหญ่จะต้องเป็นผู้ปลูกฝังแนะนำ
ให้เด็กซึมซับเรียนรู้จนติดเป็นนิสัย ดอกสร้อย
สุภาซิดนี้ในปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดพิมพ์เป็นหนังสือ
อ่านเพิ่มเติม และประกาศให้สถานศึกษาใช้เป็น
วรรณคดีสำหรับจัดการเรียนการสอนภาษาไทย
ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอีกด้วย

เทศกาลสงกรานต์

นางเบญจมาศ แพทอง

เทศกาลสงกรานต์ คงทำให้หลายคนคิดถึงความสุขสนุกสนาน ความรื่นเริงบันเทิงใจ โดยเฉพาะเด็กๆ ที่ได้เล่นสาดน้ำกันเป็นเวลาหลายวัน หลายคนได้กลับภูมิลำเนาเดิมและอยู่พร้อมหน้าพร้อมตากันทั้งครอบครัว ได้บำเพ็ญกุศลร่วมกัน หลายคนไปท่องเที่ยวที่ไกลๆ ในต่างจังหวัด บางคนไปถึงต่างประเทศ เพราะได้หยุดพักเป็นเวลาหลายวันติดต่อกัน ทำให้กรุงเทพมหานครเงียบเหงาไปถนัดใจเลยทีเดียว สิ่งเหล่านี้เป็นภาพลักษณ์ของเทศกาลสงกรานต์ในมิติปัจจุบัน แท้จริงแล้วแก่นแท้ของสงกรานต์คืออะไร คนสมัยก่อนคิดถึงวันสงกรานต์อย่างไร สงกรานต์มีความหมายต่อพวกเขาอย่างไรและเขาทำอะไรกันบ้าง จึงขอนำประวัติความเป็นมา และสิ่งที่คนไทยควรปฏิบัติมาเล่าสู่กันฟัง

สงกรานต์ เป็นภาษาสันสกฤต แปลว่า ผ่าน หรือ เคลื่อนย้ายเข้าไป ในที่นี้หมายถึง

การที่พระอาทิตย์ผ่านหรือเคลื่อนย้ายเข้าสู่ราศีเมษ ตามตำราโหราศาสตร์ การโคจรของดวงอาทิตย์เคลื่อนที่จากราศีหนึ่งสู่อีกราศีหนึ่งจนครบ ๑๒ ราศี ถือว่าครบรอบปี ดังนั้นเมื่อพระอาทิตย์โคจรย้ายเข้าสู่ราศีเมษจึงถือเป็นวันใหม่ของปีใหม่ ชาวไทยจึงถือว่าวันสงกรานต์เป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทยมาแต่ครั้งโบราณ แม้ว่าปัจจุบันจะถือวันที่ ๑ มกราคมของทุกปีเป็นวันขึ้นปีใหม่ตามแบบสากลนิยมแล้วก็ตาม วันสงกรานต์ ก็ยังคงเป็นวันเปลี่ยนจุลศักราชใหม่ของไทยต่อไป

ตำนานวันสงกรานต์

ตำนานแห่งวันสงกรานต์ มีว่า ท้าวกบิลพรหมทำพินนธรรมาภุมารทนายปัญหา โดยใช้ศิระจะเป็นเดิมพัน หากแพ้จะยอมตัดศิระบูชา ปัญหาว่ามีว่า เวลาเช้า เวลาเที่ยง และเวลาค่ำ ราชอยู่ที่ใด ธรรมาภุมารแก้

ปัญหาเหล่านั้นได้ เพราะได้ยิมนกอินทรี ๒ ตัว
 ผัวเมียเคลือบปัญหา และธรรมบาลกุมารเป็นผู้รู้
 ภาษาสัตว์ ทำวกบิลพรม จึงต้องตัดศีรษะของ
 ตนตามสัญญา แต่ศีรษะของทำวกบิลพรม
 มีอานุภาพร้ายแรง หากทิ้งในโลกมนุษย์ ไฟจะ
 ไหม้ล้างโลก หากทิ้งในอากาศ ฝนจะแล้ง
 หากทิ้งในมหาสมุทร น้ำก็จะแห้ง จึงให้ธิดาทั้ง
 เจ็ดผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนมารับศีรษะและ
 แห่ประทักษิณรอบเขาพระสุเมรุ แล้วเชิญ
 ประดิษฐานไว้ในมณฑปถ้ำคันธุลี บนเขาไกรลาส
 ธิดาทั้งเจ็ดจึงเป็นที่มาของชื่อนางสงกรานต์ ได้แก่
 วันอาทิตย์ นางสงกรานต์ชื่อ ทูษะ วันจันทร์
 ชื่อ โคราศ วันอังคาร ชื่อ รากษส วันพุธ
 ชื่อ มณฑา วันพฤหัสบดี ชื่อ กิริณี วันศุกร์
 ชื่อ กิมิทา และวันเสาร์ ชื่อ มโหธร วันมหา-
 สงกรานต์ตรงกับวันใด นางสงกรานต์จะมีนาม
 อย่างไร ชีพาทะอย่างไร มีเครื่องประดับ
 เครื่องอาภรณ์อย่างไร ถืออาวุธอะไร ภัณฑาร
 เป็นอะไร เป็นตำราทำนายเหตุการณ์ประจำปี
 เรียกว่า ประกาศสงกรานต์ นอกจากนี้ยังระบุ
 อีกว่า วันใดเป็นวันดี วันไม่ดี ฝนจะตกเท่าไร
 นาคให้น้ำกี่ตัว เกณฑ์ธัญญาหารเป็นอย่างไร
 สิ่งเหล่านี้ใครหลวงจะเป็นผู้ทำนายและประกาศ
 เป็นทางการให้ทราบ ชาวบ้านจะรอฟังคำ
 ประกาศนี้ เนื่องจากสมัยก่อนเป็นสังคม
 เกษตรกรรม ต้องอาศัยฟ้าฝนช่วยในการทำไร่
 ทำนา แม้ว่าปัจจุบันสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป
 มีความเจริญทางเทคโนโลยี แต่ประกาศ

สงกรานต์ของใครยังคงมีอยู่และยังมีคนจำนวน
 ไม่น้อยที่สนใจในประกาศสงกรานต์ เพื่อตรวจ
 สอบสภาพดินฟ้าอากาศ

ประกาศสงกรานต์

ในพุทธศักราช ๒๕๕๑ นี้ คำประกาศ
 สงกรานต์ มีว่า

“ปีนี้วันมหาสงกรานต์ตรงกับวันอาทิตย์
 ที่ ๑๓ เมษายน ขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๕ เวลา ๑๘
 นาฬิกา ๒๔ นาที ปีชวด เทวดาผู้ชาย ๓๓๓
 สัมฤทธิ์คติ จุลศักราช ๑๓๗๐ ทางจันทรคติ
 เป็นปกติมาสวาร ทางสุริยคติ เป็นอธิกสุรทิน
 นางสงกรานต์ ทรงนามว่า ทูษะเทวี ทรงพาหุรัด
 ทัดดอกทับทิม อาภรณ์แก้วปัทมราช ภัณฑาร
 อุทุมพร (ผลมะเดื่อ) พระหัตถ์ขวาทรงจักร
 พระหัตถ์ซ้ายทรงสังข์ เสด็จนั่งมาเหนือหลังครุฑ
 เป็นพาหนะ

วันที่ ๑๕ เมษายน เวลา ๒๒ นาฬิกา
 ๕๓ นาที ๒๔ วินาที เปลี่ยนจุลศักราชใหม่
 เป็น ๑๓๗๐ ปีนี้ วันพุธเป็นวันธงชัย วันอังคาร
 เป็นอธิบดี วันอังคารเป็นอุบาทว์ วันพฤหัสบดี
 เป็นโลกาวินาศ

ปีนี้ วันอาทิตย์เป็นอธิบดีฝน บันดาลให้
 ฝนตก ๔๐๐ ห่า ตกในโลกมนุษย์ ๔๐ ห่า
 ตกในมหาสมุทร ๘๐ ห่า ตกในป่าหิมพานต์ ๑๒๐
 ห่า ตกในเขาจักรวาล ๑๖๐ ห่า นาคให้น้ำ ๔ ตัว
 เกณฑ์ธัญญาหารได้เศษ ๒ ชื่อวิบัติ ข้าวกล้าใน
 ภูมินาจะได้ผลกึ่ง เสียกึ่ง เกณฑ์ธาราธิคุณ
 ตกราศีวาโย (ลม) นาน้อย”

จากประกาศสงกรานต์ดังกล่าว พยากรณ์ว่า วันมหาสงกรานต์ตรงกับวันอาทิตย์ ท่านว่าพืชพันธุ์ธัญญาหารไม่สู้งามนัก วันจันทร์ เป็นวันเนา มักจะเกิดความไข้ต่างๆ เกลือจะแพง นางพญาจะร้อนใจ วันอังคารเป็นวันเถลิงศก ข้าราชการทุกหมู่เหล่าจะมีความสุข มีชัยชนะ แก่ศัตรูหมู่พาล

สงกรานต์พื้นบ้าน

เทศกาลสงกรานต์ตรงกับฤดูร้อนและเป็นฤดูที่ว่างจากการทำไร่ทำนา ประกอบกับคนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ จึงถือเป็นโอกาสอันดีที่จะทำบุญกุศล และที่ควบคู่กันไป ด้วยคือการเล่นสนุกสนานรื่นเริง ได้แก่ การทำบุญตักบาตร เลี้ยงพระ ฟังเทศน์ รักษาศีล สรงน้ำพระพุทธรูป พระสงฆ์ ทำบุญอุทิศกุศลส่วนกุศลแก่บุพการีและญาติผู้ล่วงลับ ก่อพระเจดีย์ทรายซึ่งถือเป็นการขนทรายเข้าวัด เพื่อพระสงฆ์ได้นำทรายไปใช้ประโยชน์ในการสร้างถาวรวัตถุ การปล่อยนกปล่อยปลา เป็นการทำบุญช่วยชีวิตสัตว์ ทั้งนี้ในหน้าแล้งน้ำในห้วยหนอง คลองบึง อาจแห้งขอดขาดตอนเป็นทิวๆ ทำให้ปลาตัวเล็กๆ ตกคล้อยอยู่ในแอ่ง อีกไม่ช้าน้ำก็แห้ง ปลาก็ต้องตาย จึงพากันไปจับปลาที่ตกคล้อยเกิดเป็นประเพณีและต่อมานิยมปล่อยนกด้วย นอกจากนี้ก็มักพามบุตรหลานไปรดน้ำขอพรผู้ใหญ่ที่เคารพ เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนและครอบครัว สมัยก่อนการรดน้ำมีการอาบให้ จึงมีผ้าห่ม ผ้าห่ม พร้อมดอกไม้ธูปเทียน

ภาคเหนือ เรียกว่า รดน้ำดำหัว การรดน้ำขอพรนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุแสดงความกตัญญู กตเวทิต์แสดงความเคารพต่อผู้มีอาวุโส ขอศีลขอพรเพื่อความสุขทางใจ และเล่นสาดน้ำกันเพื่อคลายร้อน

เป็นที่สังเกตว่ากิจกรรมในวันสงกรานต์เกี่ยวข้องกับน้ำ ด้วยเหตุที่เป็นหน้าร้อน แม้กระทั่งอาหารการกินในเทศกาลนี้ที่จะช่วยคลายร้อน คือ ข้าวแช่ เป็นข้าวที่ใส่น้ำแข็งก้อนเล็กๆ ลอยด้วยดอกมะลิหอมอ่อนๆ และมีกับข้าวเฉพาะสำหรับข้าวแช่ นอกจากนี้ก็มีเม็ดแมงลักลอดช่อง น้ำกะทิ รับประทานแล้วรู้สึกหวานเย็นชื่นใจ

ชาวไทยในภูมิภาคต่างๆ จะจัดประเพณีตามท้องถิ่นตน **ภาคกลาง** กำหนดงาน ๓ วัน ได้แก่ วันมหาสงกรานต์ วันเนา และวันเถลิงศก **ภาคเหนือ** กำหนดงานเป็นเวลา ๔-๕ วัน เรียกวันต่างๆ เหล่านี้ว่า วันสังขารล่อง วันเนาหรือวันเนา วันพระยาวัน และวันปากปี **ภาคใต้** เรียกว่า วันสงเจ้าเมืองเก่า เจ้าเมืองในที่นี้หมายถึงเทวดาประจำตัว ประจำบ้าน วันว่าง หมายถึงวันที่ว่างจริงๆ ทุกคนจะหยุดทำงานและมีความเชื่อว่าวันนี้จะปราศจากเทวดา ฉะนั้นเด็กๆ จะถูกห้าม แม้กระทั่งการปีนป่ายต้นไม้เพราะไม่มีเทวดาคุ้มครอง และวันสุดท้าย เรียกว่า วันเจ้าเมืองใหม่ หมายถึงเทวดาประจำองค์ใหม่จะมาสถิต **ภาคอีสาน** เรียกว่า บุญเดือนห้า กำหนดงาน ตั้งแต่ ๓-๗ วัน

พระราชพิธีสงกรานต์

ในส่วนพระราชสำนัก พระมหากษัตริย์แห่งพระบรมราชวงศ์จักรีทุกพระองค์ทรงปฏิบัติบำเพ็ญพระราชพิธีดังกล่าว สมัยต้นรัตนโกสินทร์เรียกว่า **การพระราชกุศลสงกรานต์** ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๖ โปรดให้รวมพระราชพิธีสัมพัจฉรฉินท์หรือพระราชพิธีตรุษ พระราชพิธีเผด็จศึกขึ้นศักราชใหม่ และพระราชพิธีศรีสังฆปาณกาลถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา รวมเรียกว่า **พระราชพิธีตรุษะสงกรานต์** ต่อมาในรัชกาลที่ ๘ รัฐบาลได้ประกาศเปลี่ยนแปลงวันขึ้นปีใหม่เป็นวันที่ ๑ มกราคม แต่ยังคงมีการพระราชพิธีตรุษะสงกรานต์ จนรัชกาลปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการเปลี่ยนแปลงพระราชพิธีตรุษะสงกรานต์ให้เหมาะสมกับกาลสมัยโดยยังคงความสำคัญดังเช่นโบราณราชประเพณี ให้เรียกว่า **พระราชพิธีสงกรานต์** กำหนดการบำเพ็ญพระราชกุศล ๔ วัน ตั้งแต่วันที่ ๑๓-๑๖ เมษายน

วันที่ ๑๓ เมษายน เวลาเช้า พระสงฆ์ ๑๕๐ รูป เข้ารับบิณฑบาตในพระบรมมหาราชวัง เวลาบ่าย เสด็จพระราชดำเนินไปยังวัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระราชทานเครื่องราชสักการะ ได้แก่ ต้นไม้ทอง ต้นไม้เงิน แพรแดง แพรดอกเทียน ธูปไม้ระกำ น้ำหอมทรงพระ ทรงพระราชอุทิศพระราชทานแก่เจ้าหน้าที่กระทรวงมหาดไทย นำไปบูชาพระปฐมเจดีย์ พระธาตุพนม พระธาตุหริภุญชัย พระธาตุนครศรีธรรมราช พระพุทธรูป พระพุทธฉาย พระศรีสรรเพชญ์ พระพุทธรูป

ถ้าประทับพระพุทธรูปถ้ำวิมานจักรี พระพุทธรูปวัดพนัญเชิง พระพุทธรูปวัดสุวรรณาาราม เสด็จพระราชดำเนินเข้าสู่พระอุโบสถ ทรงพระสุหร่ายสรงพระพุทธรูปมหาเมธีรัตนปฏิมากร พระสัมพุทธพรณี พระพุทธรูปฉลองพระองค์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์ และพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการ เสด็จพระราชดำเนินสรงน้ำพุชนียสถานในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

วันที่ ๑๔ เมษายน พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์พระราชพิธีสงกรานต์ ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย

วันที่ ๑๕ เมษายน สรงน้ำพระพุทธรูปสำคัญที่หอพระสุลาลัยพิมาน ณ พระมณฑปมณฑียร สรงน้ำพระบรมอัฐิ พระอัฐิ ณ หอพระธาตุมณฑียร เสด็จออกพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย พระสงฆ์ถวายพรพระ ทรงประเคนภัตตาหาร พระสงฆ์รับพระราชทานฉัน ทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะถวายบังคมพระบรมอัฐิ พระอัฐิ และทรงทอดผ้าคู่พระบรมอัฐิ พระอัฐิ

วันที่ ๑๖ เมษายน ถวายสักการะพระบรมอัฐิสมเด็จพระบวรราชเจ้าและพระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ หอพระนาก ทรงทอดผ้าคู่พระบรมอัฐิ พระสงฆ์สดับปกรณ์ ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก เสด็จพระราชดำเนินกลับ

ต่อมาในพุทธศักราช ๒๕๑๑ โปรดให้มีการบำเพ็ญพระราชกุศลสงกรานต์เพียงวันเดียวคือในวันที่ ๑๕ เมษายน ส่วนการพระราชพิธี

ที่ทรงปฏิบัติก็ยังคงเช่นเดิม ได้แก่ พระสงฆ์
รับอาหารบิณฑบาตในพระบรมมหาราชวัง
ทรงพระสุหร่ายสรงพระพุทธรูปหามณีนรัตน-
ปฏิมากรและพระพุทธรูปสำคัญในพระอุโบสถ
วัดพระศรีรัตนศาสดาราม สรงน้ำพระพุทธรูป
สำคัญที่หอพระสุลาลัยพิมาน สรงน้ำพระบรมอัฐิ
พระอัฐิ ที่หอพระธาตุมณเฑียร พระสงฆ์เจริญ
พระพุทธรูปพระราชนิพนธ์สังกรณัต รับพระราช-
ทานนั้น ทรงทอดผ้าคู่พระบรมอัฐิ พระอัฐิ
พระสงฆ์สดับปกรณ์ ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย
พระราชทานเครื่องราชสักการะถวาย
เป็นพุทธรูปบูชาสถานที่สำคัญ ในจังหวัดต่าง ๆ
สรงน้ำปูชนียวัตถุตามเจดีย์สถานในวัดพระศรี-
รัตนศาสดาราม

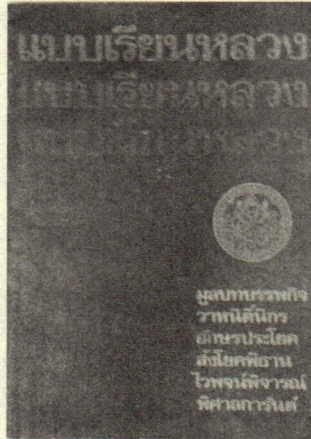
จะเห็นได้ว่าประเพณีสังกรณัต มีคุณค่า
ทางวัฒนธรรมที่ฝังลึกและสืบทอดเป็นมรดก
มาอย่างยาวนาน ด้วยสายใยแห่งความรัก
ความผูกพันของครอบครัวจัดเป็นวันที่จะได้แสดง
ความเคารพ กตัญญูต่อผู้มีพระคุณ โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งการโปรดนำขอพรจากผู้ใหญ่ที่เคารพ
คำว่าผู้ใหญ่ที่เคารพ คือ ผู้ที่ผ่านวัย ผ่าน
ประสบการณ์ ผ่านชีวิตมายาวนาน จึงสมควรที่จะ
ให้พรแก่ผู้ที่อ่อนวัยกว่าคำว่าพรแปลว่า ประเสริฐ
ฉะนั้น การให้พรคือการให้ความประเสริฐ เมื่อ
ถึงวันสำคัญ อาทิ วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์
ผู้น้อยจึงไปกราบขอพรหรือขอความประเสริฐ
จากผู้ใหญ่ นับเป็นประเพณีที่ดีงาม ควรแก่การ
รักษาสืบทอดให้คงอยู่คู่ชาติไทย ตลอดไป

แบบเรียนหลวง มูลบทบรรพกิจ

ต้นแบบวิธีสอนหนังสือไทย

นางสาวปริญญา ฤทธิ์เจริญ

การอ่านออกเขียนได้ และการอ่าน คล่องเขียนคล่อง เป็นเป้าหมายของการเรียน การสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษาที่จริง แต่ก็มีสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เยาวชนไทยที่จบมัธยมศึกษาปีที่ ๖ แล้ว แต่ยังอ่านไม่คล่อง เขียนไม่คล่อง ย่อความไม่ได้ เรียงความไม่เป็น นั้น อาจจะมาจากการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา ที่ผู้เรียนไม่ได้รับการฝึกฝนและปลูกฝังความรู้ ที่เข้มข้นเพียงพอ จนถึงกับมีผู้เปรียบเปรยว่า ภาษาไทยของคนรุ่นใหม่ นั้นไม่ดีเท่ากับคนสมัยก่อน

ย้อนหลังไปในพุทธศักราช ๒๔๑๔ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) เมื่อครั้งเป็นหลวงสารประเสริฐ ขณะดำรงตำแหน่งเป็นอาจารย์ใหญ่โรงเรียนหลวง เป็น

ผู้เรียบเรียงแบบเรียนหลวงขึ้นรวม ๖ เล่ม ได้แก่ มูลบทบรรพกิจ วาหนิตินิกร อักษรประโยค สังโยคพิธาน ไวยากรณ์พิจารณา และพิศาลการันต์ เพื่อใช้สอนพระเจ้าน้องยาเธอ และพระเจ้าน้องนางเธอที่ยังทรงพระเยาว์อยู่ รวมทั้งหม่อมเจ้า หม่อมราชวงศ์ บุตรหลานข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย ในโรงเรียนหลวงในพระบรมมหาราชวัง

แบบเรียนหลวงทั้ง ๖ เล่ม มีเนื้อหา ดังต่อไปนี้

๑. **มูลบทบรรพกิจ** หมายถึง สิ่งต้น ที่ควรทำก่อน ว่าด้วยพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และมาตราต่างๆ

๒. **วาหนิตินิกร** หมายถึง ตำราพานำไป ว่าด้วยการอ่านอักษรนำแม่ต่างๆ

๓. **อักษรประโยค** ว่าด้วยการอ่านอักษร ความแม่ต่างๆ และการใช้สันธาน กับ แก่ แต่ ต่อ

๔. **สังโยคปริธาน** ว่าด้วยการสะกดตัว
ในมาตรา กน กก กต กบ

๕. **ไวพจน์พิจารณ** ว่าด้วยคำที่ออก
เสียงคล้ายกันหรือคำพ้องเสียง

๖. **พิศาลการันต์** ว่าด้วยวิธีใช้การันต์
ในที่นี้ขอกล่าวถึงเฉพาะ **มูลบทบรรพกิจ**
ตำราสอนอ่านที่มีชื่อหมายถึงสิ่งต้นที่ควรทำก่อน
ดังที่ผู้แต่งตั้งจุดประสงค์ไว้ว่า

“เพื่อไว้สำหรับเป็นแบบให้กุลบุตรศึกษา
เล่าเรียนหนังสือไทย เป็นเครื่องเรื่องปัญญาให้
ได้ความฉลาดรู้ใช้อักษรไม้เอกโท ให้ถูกถ้วน
ชำนาญชัดเจนกว้างขวางเป็นคุณแก่ราชการสืบไป”

มูลบทบรรพกิจ เป็นตำราเรียนยุคปฏิรูป
การศึกษา ซึ่งพระยาศรีสุนทรโวหาร ผู้เรียบเรียง
ได้ใช้ประสบการณ์ความรู้ความชำนาญที่สั่งสมตั้ง
แต่ถวายตัวทำราชการสนองพระเดชพระคุณอยู่
ในกรมมหาดเล็กเวรศักดิ์ ในสมัยพระบาท
สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งพระองค์
ได้ทรงใช้สอยเกี่ยวกับการหนังสือไทย และ
หนังสือขอม ต่อมาได้เป็นปลัดทูลฉลอง
กรมพระอาลักษณ์และเป็นครูสอนหนังสือไทยใน
กรมมหาดเล็ก มีหน้าที่สอนพวกราชบุตรและ
มหาดเล็กชั้นเล็กๆ ซึ่งพระยาสุรศักดิ์มนตรี
(แสง แสงชูโต) เป็นต้น คิดตั้งโรงเรียนขึ้นใน
กรมทหารมหาดเล็กในพระบรมมหาราชวัง

ผู้แต่งบอกเจตนาในตอนต้นเรื่องว่า

“ระบิลระบอบนี้ นามสฤษดิ์
มูลบทบรรพกิจ ประกอบถ้อย

สำหรับฝึกสอนศิษย์ แรกเริ่ม เรียน
จงพ้อพ้องน้อยน้อย เล่า้อ้ออ่านจำ ”

เนื้อหาของมูลบทบรรพกิจเริ่มต้นด้วย
ร้อยแก้วบรรยายพิธิทูลเกล้าฯ ถวายหนังสือ
ต่อด้วยโคลงสี่สุภาพ พระนามผู้แต่งวัตถุประสงค์
ในการแต่ง การไหว้พระรัตนตรัย เพื่อขอความ
เป็นสิริมงคล ต่อจากนั้นเป็นเรื่องการสอนอ่าน
ได้แก่

- การสอนสระ พยัญชนะ (เรียง
พยัญชนะตามวรรค) ตามด้วย
อักษรสูง อักษรกลาง อักษรต่ำ
เครื่องหมายต่างๆ และชื่อรูปสระ
- การประสมพยัญชนะ กลุ่มอักษรสูง
กับสระ โดยให้อ่านไปจนครบทุกตัว
และให้ผันอักษรประกอบคำอธิบาย
สั้นๆ
- การประสมพยัญชนะและสระใน
แม่ ก กา
- การผันอักษรคำเป็นด้วยไม้ เอก โท
ตรี จัตวา
- การประสมอักษรต่ำกับสระแม่ต่างๆ
ในแม่ ก กา และการผันอักษรคำเป็น

กลวิธีการสอนในมูลบทบรรพกิจดังกล่าว
ทำให้ผู้เรียนสามารถอ่านได้คล่อง เพราะเมื่อ
ผู้เรียนสามารถประสมพยัญชนะและสระใน
มาตราต่างๆ จนครบพยัญชนะทุกตัวแล้ว ก็ผัน
วรรณยุกต์ตามแบบอักษรสามหมู่จนครบ
แล้วจึงต่อด้วย ไม้ม้วน ไม้มลาย และอักษรนำ
และเมื่อสามารถอ่านได้คล่องแต่ละมาตราแล้ว

ภาพประกอบในหนังสือมูลบทบรรพกิจ

จะมีบทอ่านกาพย์พระไชยสุริยา เฉพาะตอนที่เป็นบทประพันธ์ที่มีตัวสะกดตรงตามมาตรฐานนั้นๆ ที่พระยาศรีสุนทรโวหาร เรียกว่า คำกลอนสำหรับสอนอ่านเทียบ วิธีดังกล่าวนี้เป็นวิธีที่ทำให้เด็กสามารถอ่านได้เอง โดยไม่ต้องท่อง เพราะการฝึกอ่านคำคล้องจอง จะทำให้เด็กสามารถเชื่อมโยงได้ดีกับประสบการณ์เดิม ทำให้สามารถอ่านคำใหม่ได้ ถือเป็นภูมิปัญญาการสอนอ่านแบบไทยที่ในปัจจุบันเรียกว่าเป็น วิธีสอนที่ใช้พัฒนาการของสมอง (Brain-based Learning) คือ เด็กจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อมีการฝึกทำซ้ำทวนด้วยการใช้บทเรียนที่สนุกสนาน กาพย์พระไชยสุริยาจึงเป็นกลยุทธ์ที่ผู้แต่งใช้เป็นบทอ่านสลับกับการแจกลูกในแต่ละแม่ เช่น เมื่อเรียนแม่ ก กา แล้วจึงเรียนมาตราตัวสะกดอื่นๆ ต่อไป กลวิธีนี้คล้ายกับพระโหราธิบดี แต่งจินตมณี โดยนำมหาชาติคำหลวง ราชพิลาปคำฉันท์ ลิลิตพระลอ

มาเทียบเคียง

กาพย์พระไชยสุริยาที่ใช้เป็นบทอ่านเทียบนี้ เป็นบทประพันธ์ของสุนทรภู่ ที่แต่งขึ้นเพื่อเป็นแบบเรียนหัดอ่านหัดเขียนภาษาไทย ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า ราวพุทธศักราช ๒๓๘๒-๒๓๘๕ ซึ่งเป็นระยะเวลาที่แต่งขึ้นก่อนมูลบทบรรพกิจ รูปแบบการแต่งเป็นกาพย์ยานี กาพย์ฉบัง ที่ใช้คำง่ายๆ มีเรื่องราวสนุกสนาน เหมาะกับเด็ก มีเรื่องย่อ ดังนี้

พระไชยสุริยาเป็นพระราชาครองเมืองสาวัตถี มีมเหสีชื่อสุมาลี บ้านเมืองร่มเย็นเป็นสุข ต่อมาขุนนางและข้าราชการประพฤติกู้วลุ่มหลงในกามคุณและอบายมุข กตขีราชกรบ้านเมืองระส่ำระสาย ในที่สุดเกิดน้ำป่าไหลท่วมบ้านเมือง ผู้คนล้มตาย ผู้รอดชีวิตพากันหนีออกจากเมือง พระไชยสุริยาพามเหสีและบริวารพร้อมเสปียงลงเรือสำเภานี้ออกจากเมือง

เรือแตกพาทันรอนแรมอยู่ในป่า พบพระดาบส
เทคนิโปรด ทั้งสองพระองค์มีความศรัทธา
ออกบวชเป็นฤๅษีบำเพ็ญธรรมจนได้ขึ้นสวรรค์

ตัวอย่างคำประพันธ์จากกาพย์พระไชย-
สุริยาที่ใช้เป็นบทอ่านเทียบ ประกอบด้วยกาพย์
ฉับ ๑๖ กาพย์ยานี ๑๑ และกาพย์สุรางคนาง
๒๘ เช่น

คำประพันธ์สำหรับอ่านเทียบในแม่angk

เป็นบทพรรณนาสภาพป่าซึ่งเป็นบทอ่านที่ได้รับ
ยกย่องว่าไพเราะมาก

เห็นทิวเขาย่างเอื้องขำเลื่องเดิน

เหมือนนอย่างนางเชิญ พระแสงลำอางข้างเคียง

เขาสูงผูลงหงส์ลงเรียง

เรื้องร้องซ้องเสียง ลำเนียงนำฟังวังเวง

กลางไพรไกรขนบรลง

ฟังเสียงเพียงเพลง ซอแจ้งจำเรียงเวียงวัง

ยู่ทองร้องกระดิ่งไทรงดัง

เพียงซ้องกลองระฆัง แตรสังข์กังสดารขานเสียง...

คำประพันธ์สำหรับอ่านเทียบในแม่กม

เป็นบทพระดาบสเทคนาโปรดพระไชยสุริยากับ
พระมเหสี

ขึ้นกมสมเด็จจอมอารย

เอ็นดูภูบาล ผู้ผ่านพาราสาวัตถิ

ชื่อตรงหลงเล่ห์เสนี

กลอกกลับอัปรีช บุรีจึงล่มจมไป

คำประพันธ์สำหรับอ่านเทียบในแม่กก

เป็นบทพรรณนาความทุกข์ยากของพระไชยสุริยา
และพระมเหสี

ขึ้นกตกทุกข์ยาก แสนลำบากจากเวียงชัย
มันเผือกเลือกเผาไฟ กินผลไม่ได้เป็นแรง

คำประพันธ์สำหรับอ่านเทียบในแม่กบ

เป็นตอนพระดาบสเข้าฌานถึงเห็นความเป็นมา
และความทุกข์ของพระไชยสุริยา

ลูกศิษย์คิดล้าครุ ลูกไม่รู้คุณพ่อมัน

ส่อเลียดเบียดเบียนกัน ลอบฆ่าฟันคือต้นหา

ลำดับต่อไปเป็นการสอนตัวอย่างคำที่ใช้

ส ศ ษ วินิบสังขยา ได้แก่ การนับเลข มาตรา
ความยาว มาตราเงิน วัน เดือน ปี ชื่อเดือน
และราศีต่างๆ ลงท้ายด้วยการสอนที่แทรก
จริยธรรมให้ผู้เรียนขยันหมั่นเพียรในการศึกษา
เล่าเรียน

“จงหมั่นดูอ่านหมั่นทบทวน

หมั่นใคร่ครวญหมั่นนึกหมั่นตรึกตรา”

มูลบทบรรพกิจ จึงเป็นแบบเรียนที่สอน
ทั้งความรู้ทางภาษาไทย วรรณคดีไทย เลขคณิต
สังคมศึกษา ในเล่มเดียวกัน มีการจัดพิมพ์
ครั้งแรกที่โรงพิมพ์หลวงในพระบรมมหาราชวัง
จำนวน ๒,๐๐๐ ฉบับ มีพระราชวรวงศ์เธอ
กรมหมื่นอักษรสาสนโสภณ เป็นผู้จัดการพิมพ์

จึงไม่ต้องสงสัยเลยว่า ทำไมคนที่มี
โอกาสได้เรียนมูลบทบรรพกิจในสมัยก่อน จึงมี
ความรู้ภาษาไทยแตกฉาน มูลบทบรรพกิจอาจ
จะเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับครูอาจารย์หรือ
นักการศึกษาจะใช้เป็นต้นแบบในการแต่งตำรา
ขึ้นใช้ในปัจจุบัน เพื่อพัฒนาความรู้ทางภาษา
ไทยของเด็กไทยให้ดียิ่งขึ้น

มรดกความทรงจำแห่งโลก แห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

นางสายไหม จบกมลศึก

ชาวไทยได้รับรู้ว่า วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม หรือวัดโพธิ์ คือ มหาวิทยาลัยแห่งแรกของของชาติไทยมานานกว่า ๒๐๐ ปี เพราะสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา-ดำรงราชานุภาพ พระบิดาแห่งประวัติศาสตร์และโบราณคดีไทย ทรงปรารภไว้เมื่อครั้งจัดพิมพ์หนังสือ **โคลงปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม** เป็นการบอกนำไป ดังนี้

“ที่เป็นของประหลาดก็คือ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงซ่อมปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน ตั้งพระทัยจะทำเช่นมหาวิทยาลัยจริงๆ ถ้ากล่าวถึงประวัติมหาวิทยาลัยของไทย วัดพระเชตุพนนี้ จะลืมเสียมิได้เป็นอันขาด เวลานั้นหนังสือตำราเรียน ครูอาจารย์หาได้ยาก ตำรับตำรามีกีหวง สอนกันแต่ที่ผิดๆ บ้าง ฯลฯ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้นักปราชญ์ราชบัณฑิตคิดค้นคว้าวารวบรวม

โบราณคดี วรรณคดี ตำรายา ฯลฯ เล็กเออแต่ที่ดี มาจารึกบนแผ่นศิลา ติดไว้เพื่อเป็นหลักฐานในภายหลัง ถ้ารักวิชาโบราณคดี วรรณคดี ฯลฯ จงไปดูวัดนี้ จะได้ผลคุ้มค่าเหนื่อย...”

สรรพตำราทั้งหลายที่ได้จารึกลงไว้ ณ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามนั้น ปัจจุบันมักกล่าวกันเป็นภาษาปากว่า “จารึกวัดโพธิ์” ที่รู้จักกันโด่งดังมากที่สุด คือเรื่อง “เรื่องฤๅษีตัดตน” เพราะมีแผ่นศิลาจารึกพรรณนาเป็นคำโคลงพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า รัชกาลที่ ๓ แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส มหากวีใหญ่เมื่อต้นกรุงรัตนโกสินทร์ แพทย์หลวง หมอเชลยศักดิ์ รวมทั้งบรรดาภิกษุหลายท่านในสมัยรัชกาลที่ ๓ ได้ร่วมกันแต่งอธิบายทำของฤๅษีตัดตนที่โปรดให้

สร้างขึ้นใหม่แทนของเก่าที่ชำรุด เพื่อให้ราษฎร
เข้าใจในวิชาสุขอนามัย ซึ่งเป็นอริยาบถลักษณะ
ต่าง ๆ ของฤๅษี จำนวน ๘๐ ท่า ตั้งแสดงไว้
อย่างมีศิลปะบนเขามอด้านทิศตะวันตกของ
พระอุโบสถ แผ่นจารึกคำโคลงจำนวนกว่า ๘๐ บท
ติดตั้งไว้ ณ ศาลารายด้านทิศตะวันออก ท่าของ
ฤๅษีแต่ละท่าจะเป็นเสมือนเข็มทิศบอกวิธีแก้ไข
โรคอันเกิดมาจากลมที่เป็นพิษภายในร่างกาย
ทำให้เส้นเอ็นยึด เช่น โรคปวงมืออาการปวดท้อง
ปวดศีรษะ อัมพฤกษ์ อัมพาต ชัดยอก ฯลฯ
อันเป็นการรักษาทั้งโรคปัจจุบันทันด่วนและโรค
ที่เป็นเรื้อรัง ได้สันนิษฐานว่า การทำฤๅษี
ดัดตนนั้น มีความมุ่งหมายจะให้ราษฎรรู้จักวิธี
บริหารร่างกายอันเป็นสุขอนามัยทำให้ร่างกาย
ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บเป็นสำคัญ ซึ่งทุกวันนี้ได้
มีการศึกษานำมาทำเป็นตำราหมวดอย่างกว้างขวาง
ถือว่าเป็นต้นแบบของตำรายาเคออีกแขนงหนึ่ง
ดังที่มีการแอบอ้างสิทธิแพร่ออกไปนอกประเทศ
ในระยะหลัง ๆ นี้

วิชาการอีกหลายประการที่พระบาท
สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า
โปรดให้จารึกลงบนแผ่นศิลา ซึ่งเป็นหินชนวน
สีดำลักษณะสีเหลี่ยมผืนผ้าและสามเหลี่ยม จารึก
ด้วยตัวอักษรหวัด และตัวอักษรบรรจง สวยงาม
มีระเบียบตามอักขรวิธี แล้วนำขึ้นฝังติดไว้บนเสา
และบนผนังของศาลาราย และพระระเบียง
รายรอบพระอุโบสถ พระวิหารของวัดพระเชตุพน-
วิมลมังคลาราม คือ ตำราที่ราษฎรมาศึกษาเล่าเรียน
ได้อย่างเสรี ประกอบด้วย วิชาโบราณคดี อักษร-

ศาสตร์ วรรณคดี แพทย์และเภสัชศาสตร์ การ
อนามัย ศาสตร์าคม และศิลปกรรม ซึ่งเป็น
ภาพจากวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ภาพนิทาน
พื้นบ้านของไทย สรรพวิชาทั้งหลายคือหนังสือ
ของแผ่นดิน ปัจจุบันได้คัดลอกและจัดพิมพ์
ขึ้นในแต่ละหมวด เป็นหนังสือที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง

ผู้ที่มีโอกาสได้มาสัมผัส มาศึกษา
มาอ่านจารึกวัดโพธิ์อย่างตั้งใจ ณ วัดพระเชตุพน-
วิมลมังคลารามด้วยตนเอง จะได้บรรยากาศแห่ง
การสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณในพระบาท
สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า
อย่างลึกซึ้ง จะรู้สึกซึมซับในน้ำพระราชหฤทัย
แห่งพระเมตตาที่ทรงมีและพระราชทานให้แก่
ปวงอาณาประชาราษฎรอย่างแท้จริง ได้มองเห็น
พระราชวิสัยทัศน์ของพระองค์ ที่ทรงบำเพ็ญ
พระราชกรณียกิจเพื่อบ้านเมืองอย่างกว้างขวาง
เพราะการสร้างตำราของแผ่นดินให้แก่ราษฎร
นั้นหมายถึงการ “สร้างคน” ให้มีการศึกษาและ
มีอาชีพ อันมีความหมายถึงการพัฒนาคนในชาติ
นั่นเอง

ตำรายาวัดโพธิ์ช่วยให้ผู้คนมีอาชีพ
ทั้งเป็นหมอ แพทย์แผนไทย และเป็นเภสัชกร
ผลิตยาจำหน่ายสร้างรากฐานอย่างมั่นคงมาแล้ว
หลายตระกูล ภาพศิลปกรรมได้คัดลอกออก
เผยแพร่เป็นสมุดเล่มใหญ่สร้างรายได้ให้อย่าง
ต่อเนื่อง ภายในพระอารามเป็นแหล่งท่องเที่ยว
และศึกษาหาความรู้ที่มาชมและมาตักดวง
ความรู้ได้ไม่รู้จักหมดสิ้น ทุกสาขาวิชา เป็น
ความรู้ที่มวลชนเป็นเจ้าของ เสมือนไม่มีขอบเขต

จำกัด ด้วยลักษณะพิเศษของจารึกวัดโพธิ์นี้เอง คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยแผนงานความทรงจำแห่งโลก ขององค์การศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ UNESCO ในประเทศไทย ได้ตระหนักในคุณค่าอันไพศาล จึงได้นำเสนอจารึกวัดโพธิ์ ต่อองค์การ UNESCO ให้ขึ้นทะเบียน เป็นเอกสารความทรงจำแห่งโลก ซึ่งเมื่อวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๕๑ คณะกรรมการ ฯ ได้รับรองให้ขึ้นทะเบียน เป็น **“เอกสารความทรงจำแห่งโลก แห่งภูมิภาค เอเชียแปซิฟิก”** เจ้าหน้าที่ขององค์การฯ จากประเทศฝรั่งเศส ได้เดินทางมามอบใบรับรอง การขึ้นทะเบียนแก่พระธรรมกิตติเมธี พระราชา-คณะวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ซึ่งจัดพิธีมอบ ณ พระอุโบสถ ในวันคล้ายวันพระราช-สมภพพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า เมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๕๑ นับเป็นเกียรติยศของชาติ อย่างยิ่งที่บูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้าของไทยทรง สร้างสรรค์ ไว้แก่แผ่นดินไทย อันนำมาซึ่งความภาคภูมิใจของชาวไทยทั้งมวล

วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามเป็น พระอารามหลวงประจำรัชกาลที่ ๑ พระบาท-สมเด็จพะพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรง สถาปนาเป็นพระอารามนอกพระบรมมหาราชวัง เมื่อประมาณพุทธศักราช ๒๓๔๕ ทรงมุ่งหมาย เพื่อประดิษฐานพระพุทธรูปสำคัญให้มั่นคงใน กรุงรัตนโกสินทร์เช่นครั้งกรุงศรีอยุธยา ดังนั้น

จึงโปรดให้ก่อสร้างสิ่งสำคัญอันเป็นหลักของ พระพุทธรูป โดยเฉพาะอาคารถาวรวัตถุ เพื่อแสดงถึงความมั่นคงเป็นเบื้องต้น โปรดให้ นำพระพุทธรูปที่หิรัญราชคฤห์มาประดิษฐานในกรุงศรีอยุธยาและในภาคเหนือ ลงมาบูรณะ ให้ดังเดิมเป็นส่วนใหญ่ กล่าวได้ว่าวัดพระเชตุพน วิมลมังคลารามในสมัยนั้นเป็นพระอารามที่ สมบูรณ์และงดงามมาก กาลเวลาล่วงมา ๓๐ ปี ตรงกับรัชกาลที่ ๓ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม กลับชำรุดทรุดโทรมลงตามกาลเวลา พุทธศักราช ๒๓๗๔ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า ทรงรำลึกถึงพระ-มหารุณนิคุณแห่งสมเด็จพระบรมอัยกาธิราช อย่างยิ่ง ด้วยทรงเป็นพระราชนัดดาที่ใกล้ชิดเป็น ที่สนิทสนมหา จึงมีพระราชดำริสนองพระมหา-กรุณานิคุณโปรดให้บูรณปฏิสังขรณ์ใหม่เป็นงาน ที่ยิ่งใหญ่

สิ่งก่อสร้างทั้งหลายที่เกิดขึ้นในรัชสมัย ของพระองค์ ล้วนเป็นของที่สร้างขึ้นใหม่ทั้งหมด ทั้งพระอุโบสถ พระวิหาร ศาลาราย พระระเบียง พระเจดีย์ โดยเฉพาะทรงขยายเขตวัดทางด้าน ทิศเหนือ สร้างพระวิหารพระพุทธรูปไสยาสน์ที่ใหญ่ ที่สุดในประเทศไทย รวมทั้งมีพระราชดำริเป็น กรณียกิจด้วยพระราชประสงค์ให้วัดพระเชตุพน-วิมลมังคลาราม เป็นแหล่งเรียนรู้ของมหาชน ทัวไปโดยไม่เลือกชั้นวรรดาคัดๆ เพราะสมัยนั้น เมืองไทยยังไม่มีพิมพ์หนังสือไทยแพร่ หลายอย่างเช่นปัจจุบัน การเล่าเรียนวิชาหนังสือ ในสมัยก่อน วัดคือสถานศึกษา ส่วนการอาชีพ

มักจะอยู่เฉพาะในวงศ์ตระกูล ซึ่งไม่เอื้อเพื่อแก่บุคคลนอกตระกูล ด้วยเหตุนี้พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวบรวมเลือกสรรตำราเกี่ยวกับวิชาความรู้ต่างๆ ซึ่งสมควรแก่การเล่าเรียน นำมาตรวจตราแก้ไขบ้าง ใช้ของเดิมบ้าง หรือประชุมผู้รู้ นักปราชญ์ในวิชานั้น ๆ ให้แต่งขึ้นใหม่บ้าง แล้วจารึกขึ้นไว้เป็นวิทยาทานแก่ทวยราษฎร์ดังกล่าวมาแล้ว

การบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน-วิมลมังคลารามเป็นงานที่ยิ่งใหญ่แสดงพระกตัญญูกตเวทิตาแห่งสมเด็จพระราชันดาดาเจ้าที่สนองพระมหากรุณาธิคุณสมเด็จพระบรมอัยกาธิราชอย่างชัดแจ้ง ได้ปรากฏว่า การบูรณปฏิสังขรณ์นั้นใช้เวลาทั้งสิ้น ๗ ปี จึงแล้วเสร็จสมบูรณ์แสดงศักดิ์ศรีแห่งความเป็นชาติที่รุ่งเรืองด้วยวัฒนธรรมอันงดงามให้ปรากฏแก่สายตาผู้มาชมทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติตลอดมาตราบปัจจุบัน

พระพุทธรูปนารายณ์ตบพิตร

พระพุทธนารวันตบพิตร

นางสาวเฟลินพิศ กำราญ

การสร้างพระพุทธรูปเพื่อเคารพบูชา แทนองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในหนังสือ **ตำนานพระพุทธเจดีย์** พระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ กล่าวว่าเริ่มสร้างขึ้นในประเทศอินเดีย ที่แคว้นคันธารราช แล้วได้แพร่หลายไปยังประเทศอื่นๆ รวมทั้งประเทศไทยซึ่งได้พบการสร้างพระพุทธรูปในศิลปะสมัยทวารวดี ศรีวิชัย เชียงแสน สุโขทัย ลพบุรี อโยธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์

ส่วนราชประเพณีการสร้างพระพุทธรูป เพื่อเป็นที่ระลึกในโอกาสต่างๆ นั้น สมัยรัตนโกสินทร์ที่ปรากฏหลักฐาน มีการสร้างพระพุทธรูปประจำวันเกิด เรียกว่า **พระพุทธรูปประจำพระชนมวาร** พระพุทธรูปที่สร้างเพื่ออุทิศถวายพระมหากษัตริย์รัชกาลก่อนๆ เรียกว่า **พระพุทธรูปปางประจำรัชกาล หรือพระพุทธรูปฉลองพระองค์** พระพุทธรูปที่ทรงสร้างในโอกาสพระชนมายุครบปี หรือครบรอบนักษัตร เรียกว่า **พระพุทธรูปประจำพระชนมพรรษา** พระพุทธรูปที่ทรงสร้างภายหลังพระราชพิธีบรมราชาภิเษกของ

แต่ละรัชกาล เรียกว่า **พระพุทธรูปถวายแด่พระเจ้าอยู่หัว**

นอกจากนี้ยังมีพระพุทธรูปที่พระมหากษัตริย์หรือพระบรมวงศ์ทรงสร้างเป็นอนุสรณ์ถวายเป็นพุทธรูป เนื่องใน**พระราชพิธีทรงพระผนวช** ที่ปรากฏหลักฐานคือ เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงพระผนวชเป็นพระภิกษุ ในพุทธศักราช ๒๔๑๖ แล้วประทับ ณ พระที่นั่งทรงผนวช ในพระบรมมหาราชวัง ครั้นทรงลาพระผนวชแล้วได้ทรงสร้างพระพุทธรูปปางห้ามสมุทร สูง ๑๙.๗ นิ้ว ถวายพระนามว่า **พระพุทธรูปนันทา** ประดิษฐาน ณ วัดบวรนิเวศวิหาร เป็นอนุสรณ์ที่ได้ทรงพระผนวช จึงถือเป็นราชประเพณีสืบมา

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ขณะดำรงพระอิสริยยศสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร ทรงพระผนวชเป็นพระภิกษุ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๔๗ ประทับ ณ วัดบวรนิเวศวิหาร ครั้นทรงลาพระผนวชได้ทรงสร้างพระพุทธรูปปางนาคปรก

หน้าตักกว้าง ๙ นิ้ว ถวายพระนามว่า **พระมหา-
นาคชินะ** ประดิษฐาน ณ วัดบวรนิเวศวิหาร

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๗ ทรงพระผนวชเป็นพระภิกษุ เมื่อ
พุทธศักราช ๒๔๖๐ ขณะดำรงพระอิสริยยศ
สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าประชาธิปก-
ศักดิเดชน์ กรมขุนสุโขทัยธรรมราชา ประทับ ณ
วัดบวรนิเวศวิหาร เมื่อทรงลาพระผนวช ได้ทรง
สร้างพระพุทธรูปปางอุ้มบาตร สูง ๒๐ นิ้ว
ถวายพระนามว่า **พระธรรมาริปกบพิตร**
ประดิษฐาน ณ วัดบวรนิเวศวิหาร

ครั้นพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ได้ทรง
พระผนวชเป็นพระภิกษุระหว่างวันที่ ๒๒ ตุลาคม
ถึงวันที่ ๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๙๙
เมื่อทรงลาพระผนวชแล้ว ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ประติมากร
กรมศิลปากร ปั้นหุ่นและหล่อพระพุทธรูป
ปางห้ามสมุทร สูง ๓๖.๕ เซนติเมตร จีวรห่มคลุม
พระศกเป็นก้นหอย พระเกตุมาลาเป็นเปลว
ฐานบัวคว่ำบัวหงาย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเททองหล่อพระ-
พุทธรูปนี้ ณ พระที่นั่งราชฤดี ในพระบรมมหา-
ราชวัง ภายหลังทรงสถาปนาสมณศักดิ์พระสงฆ์
เนื่องในพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๕
ธันวาคม ๒๔๙๙ ที่พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย
ครั้นช่างได้ตกแต่งพระพุทธรูปเรียบร้อยแล้ว
ถวายพระนามว่า **พระพุทธนารวันตบพิตร**
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระสุหร่าย

และทรงเจิม เมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม พุทธศักราช
๒๕๐๐ ที่ฐานพระพุทธรูปวันตบพิตร มีอักษร
จารึกว่า

“พระพุทธนารวันตบพิตร

ศุภมัสดุ พระพุทธศาสนาล่วงแล้ว
๒๔๙๙ พรรษา วันที่ ๒๒ ตุลาคม พระบาท
สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
มหิตลธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร
สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร ทรงพระราช-
ศรัทธาในพระบวรพุทธศาสนา ได้เสด็จออกทรง
ผนวชเป็นพระภิกษุ ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม
เสด็จมาประทับบำเพ็ญสมณปฏิบัติ ณ พระ-
บันหย้า วัดบวรนิเวศวิหาร ได้ทรงสถาปนา
พระพุทธรูปปฏิมาพระองค์นี้ขึ้นไว้ในพระบวร-
พระพุทธศาสนา ณ วันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ.
๒๔๙๙ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิร-
ญาณวงศ์ ได้ถวายพระนามว่า พระพุทธนาร-
วันตบพิตร เชิญขึ้นประดิษฐานไว้ ณ พระบันหย้า
เป็นพระราชกุศลสืบไป”

ต่อมาพุทธศักราช ๒๕๐๗ พระพุทธ-
นารวันตบพิตรได้หายไปจากพระบันหย้าทางวัด
บวรนิเวศจึงได้นำความกราบบังคมทูล-
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อทรงทราบ
ฝ่าละอองธุลีพระบาท ครั้นวันที่ ๒ พฤศจิกายน
พุทธศักราช ๒๕๐๗ ได้มีเด็กชายคนหนึ่งนำห่อ
ของ ๒ ห่อ มาฝากพระภิกษุในวัดบวรนิเวศวิหาร
ขอให้ให้นำห่อของทั้งสองนั้นถวายเจ้าอาวาส เมื่อ
เจ้าอาวาสในขณะนั้น คือ สมเด็จพระญาณสังวร
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

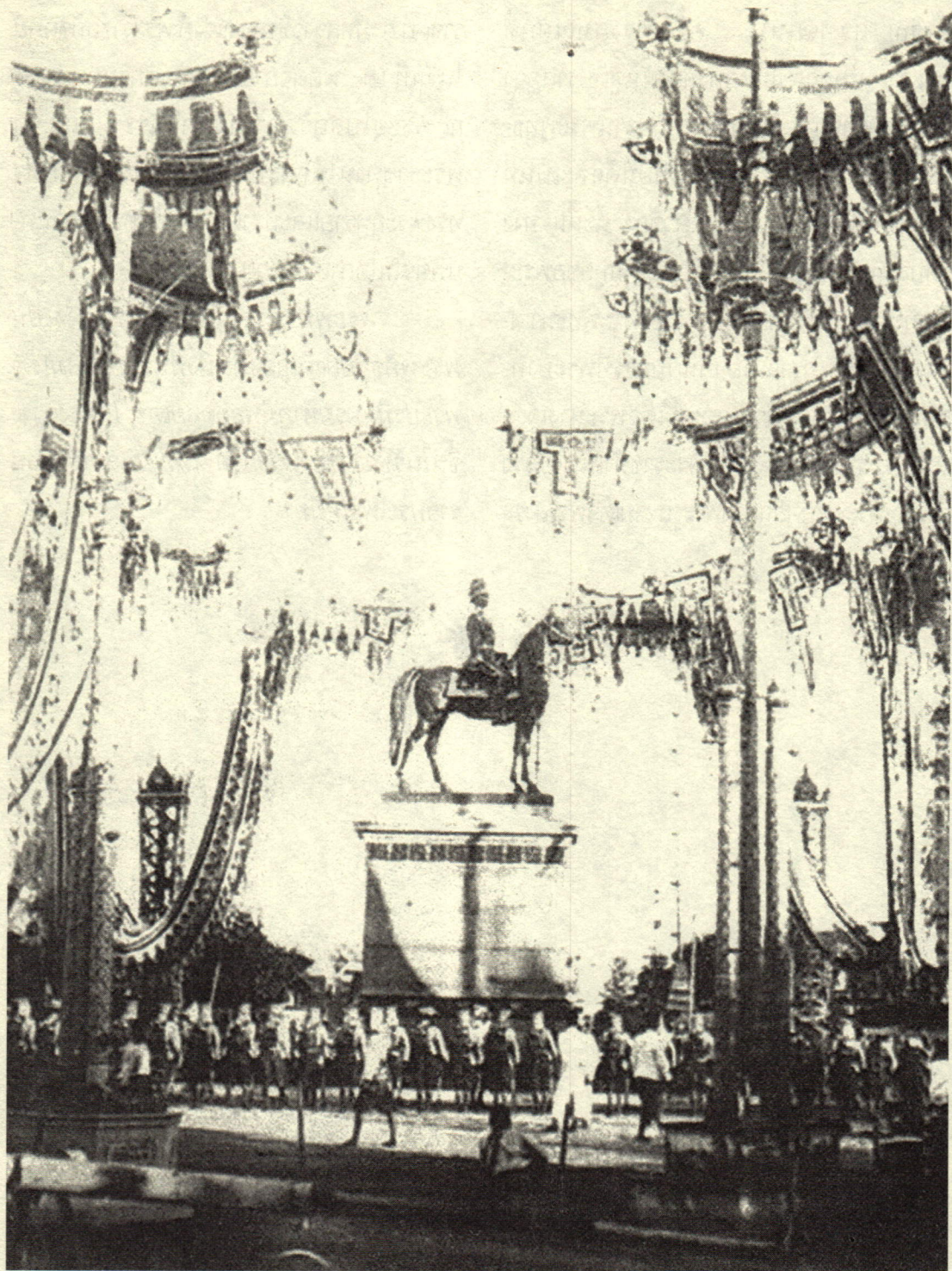

(เจริญ สุวฑฺฒโน) ครั้งดำรงสมณศักดิ์
พระสาสนโสภณ แก่ห่อทั้งสองนั้นดูก็ปรากฏว่า
เป็นพระพุทธรารวันตบพิตร กับฐานพระพุทธร-
นารวันตบพิตร จึงเป็นที่ยินดีและเป็นที
ประหลาดใจของวัดและผู้เกี่ยวข้อง ฉะนั้น ทาง
วัดบวรนิเวศวิหาร จึงได้กราบบังคมทูลขอพระ-
ราชทานพระบรมราชานุญาตฉลองพระพุทธราร-
วันตบพิตรในคราวเดียวกันกับการที่พระบาท-
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ
พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรง
บำเพ็ญพระราชกุศลฉลองพระรูป สมเด็จพระสังฆ-

ราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ พระราชอุปัชฌาย์
ในวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๐๗
พระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร และขอ
พระราชทานให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงพระสุหร่ายและทรงเจิม พระพุทธรารวันต-
บพิตรในโอกาสนั้นด้วย

พระพุทธรารวันตบพิตร จึงเป็น
พระพุทธรูปสำคัญองค์หนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระ
พระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงสร้าง
ขึ้นในรัชกาลของพระองค์ เพื่อเป็นการสืบสาน
ราชประเพณีที่มีมา

พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ณ ลานพระราชวังดุสิต

๑๐๐ ปี ของพระบรมรูปทรงม้า

ศาสตราจารย์พิเศษทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยู่ธยา

ในบรรดาพระบรมราชานุสาวรีย์พระมหากษัตริย์ไทย ตั้งแต่โบราณกาลมาจนถึงปัจจุบัน ไม่มีพระบรมราชานุสาวรีย์พระมหากษัตริย์พระองค์ใดจะมีจำนวนเทียบเท่าพระบรมราชานุสาวรีย์ **พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว** ซึ่งสถิตประดิษฐานอยู่หน้าศาลากลางจังหวัด หรือในบริเวณส่วนราชการและที่สาธารณะต่างๆ หลายสิบองค์ ทั้งยังมีในลักษณะพระบรมรูปปั้นพระบรมรูปหล่อ พระบรมฉายาลักษณ์ และเหรียญที่ระลึกต่างๆ หลากหลายลักษณะและขนาด เป็นจำนวนนับแสนนับล้านองค์ แต่องค์ที่สำคัญยิ่งเป็นที่รู้จักและเคารพบูชาของปวงชนชาวไทยจำนวนมากที่สุดคือ **พระบรมราชานุสาวรีย์พระบรมรูปทรงม้า** ณ ลานพระราชวังดุสิต กรุงเทพมหานคร ที่นับจากวันพระราชพิธีเปิดคลุมพระบรมราชานุสาวรีย์เมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๕๑ จนถึงวันที่ ๑๑

พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ก็จะมีอายุได้ ๑๐๐ ปีบริบูรณ์ จึงเป็นการสมควรที่จะเล่าถึงประวัติความเป็นมาของพระบรมราชานุสาวรีย์องค์นี้ให้ได้รับทราบตามสมควร

พระบรมรูปทรงม้ามักกำเนิดเนื่องมาจาก **พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว** ที่เสด็จดำรงสิริราชสมบัติมาถึง ๔๐ ปีบริบูรณ์ เป็นรัชสมัยที่ยืนนานยิ่งกว่าพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์ใดในอดีตกาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ แห่งกรุงศรีอยุธยา ซึ่งทรงครองราชย์นานถึง ๔๐ ปี จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดงานพระราชพิธีขึ้น ๒ งาน คือ พระราชกุศลรัชมงคล และพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก

งานแรก **พระราชกุศลรัชมงคล** วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน - ๓ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๕๐ โปรดให้จัดงานที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งสมัยนั้นเรียกว่ากรุงเก่า โดยตั้งพิธีมณฑลใน

พระราชวังกรุงศรีอยุธยา ด้วยการสร้างพระที่นั่งสรรเพชญปราสาทและพระที่นั่งสุริยาศน์อมรินทร์เป็นการชั่วคราวบนรากฐานพระที่นั่งเดิม ตามพระราชกระแสเห็นว่าเพื่อถวายเป็นสักการะอติตักขัตริย์กรุงศรีอยุธยา ตามประเพณีของพระเจ้าแผ่นดินผู้สวดยราชย์ใหม่ และเพื่อประพาสตรวจตราโบราณสถานที่สำคัญที่โปรดให้ขุดแต่งอนุรักษไว้

ส่วนงานที่ ๒ เรียกว่า **พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก** กำหนดขึ้นในวันที่ ๑๑-๑๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๕๑ เป็นปีที่ ๔๑ ในรัชกาล เกินปีรัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ แห่งกรุงศรีอยุธยา ๑ ปี มีรายการสำคัญที่ควรกล่าวถึงในพระราชพิธีนี้คือ การวางศิลาฤกษ์ก่อรากพระที่นั่งอนันตสมาคม การเปิดพระบรมรูปทรงม้า การเดินกระบวนแห่รถมอเตอรส์เสด็จพระราชดำเนินไปเปิดสะพานเฉลิมโลกข้ามคลองมหานาค และกระบวนรถเดินทางต่อไปยังพระบรมมหาราชวัง มีการอุทยานสโมสร การเลี้ยงพระราชทานพระบรมวงศานุวงศ์ ผู้แทนรัฐบาลต่างประเทศ และข้าราชการ การจัดการละเล่นฉลองสมโภชพระบรมรูปทรงม้า และการตกแต่งประทีปโคมไฟอาคารบ้านเรือนสนองพระเดชพระคุณ

ส่วนการกำหนดสร้างพระบรมรูปทรงม้าเป็นอนุสรณ์ในพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษกนั้น เกิดจากในสมัยใกล้จะมีพระราชพิธีดังกล่าว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินประพาสทวีปยุโรปครั้งที่ ๒ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๕๐ เพื่อรักษาพระวรกาย

และเจริญสัมพันธไมตรีกับนานาประเทศ ได้มีพระราชดำรัสให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร ผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน และคณะเสนาบดี คิดกำหนดการพระราชพิธีว่าจะทำอะไรบ้าง สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และคณะเสนาบดีได้ประชุมปรึกษากันแล้วเห็นว่างานฉลองราชสมบัติรัชชมงคลนั้นเป็นมงคลอันพึงประสบได้ด้วยยากยิ่ง ด้วยเหตุที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงปกครองทำนุบำรุงประเทศและประชาชนชาวสยามให้เจริญรุ่งเรือง และไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินเป็นสุขสำราญมาช้านานกว่าพระมหากษัตริย์ในอดีต ดังนั้น จึงสมควรชักชวนชาวสยามทุกชาติทุกภาษาให้บริจาครทรัพย์ตามกำลังรวบรวมขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายสนองพระเดชพระคุณ อย่างที่เรียกกันสามัญว่า “ทำขวัญ” แล้วแต่จะทรงใช้สอยเงินนั้นตามพระราชหฤทัยในการนี้มีเสนาบดีบางท่านเห็นว่าควรสร้างสิ่งอันใดไว้เป็นอนุสรณ์เฉลิมพระเกียรติด้วยสักสิ่ง ๑ แต่ที่ประชุมตกลงให้รอไว้ลงมติเมื่อรู้เค้าว่าจะได้เงินเฉลิมพระขวัญสักเท่าใดก่อน

ในเวลาเมื่อกำลังบอกบุญอยู่นั้นได้ทราบข่าวจากยุโรปว่า เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จไปทอดพระเนตรพระราชวังแวร์ซายส์ในประเทศฝรั่งเศส โปรดพระรูปพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ทรงม้าหล่อด้วยทองสัมฤทธิ์ตั้งไว้ในลานข้างหน้าพระราชวัง ทรงปรารภว่าถ้ามีพระบรมรูปของพระองค์ทรงม้าตั้งไว้ใน

สนามที่ถนนราชดำเนินต่อกับบริเวณพระที่นั่งอนันตสมาคม จะเป็นการสง่างามดีเหมือนเช่นเขามีกันตามประเทศต่างๆ ในยุโรป สิบราคาสร้างพระบรมรูปเช่นนั้นว่า ราว ๒๐๐,๐๐๐ บาท ข้าวดังกล่าวได้มาประจวบกับเวลาที่ได้เค้าวามีคนยินดีถวายเงินเฉลิมพระขวัญแพร่หลายจะได้เงินมาก ที่ประชุมเสนาบดีจึงลงมติ แล้วสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารกราบบังคมทูลขอถวายพระบรมรูปทรงม้านั้นเป็นของประชาชนชาวสยามสนองพระเดช-พระคุณในงานรัชมงคล ก็โปรดพระราชทานพระบรมราชานุญาต จึงเกิดมีพระบรมรูปทรงม้าขึ้นด้วยประการฉะนี้

ในการปั้นพระบรมรูปดังกล่าว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จไปประทับเป็นนายแบบให้ช่างปั้น ปรากฏในพระราชนิพนธ์เรื่องไกลบ้านตอนหนึ่งว่า

“แต่ช่างปั้นมันดีเสียจริงๆ พอพอลงไปนั่ง ฉวยดินปั๊กก็แตะหัวก่อน แก้วเสร็จแล้วจึงมาแก้หน้า ถมแก้มที่ลึกให้ตื้น ปะขมับที่ทำรัดไว้ให้สูงขึ้น ลดกลีบหน้าแก้มคิ้ว ที่ประดักประเดิดมากอยู่ที่ปาก เมื่อแรกพ้อออกจะฉุนๆ ว่าต้องไปนั่ง แต่พอเห็นมันแตะเข้าสองสามแตะ รู้ทีเดียวว่ามันดี เลยหายฉุนนั่งดูเสียเพลิน เขาขอชั่วโมงเดียวพอนั่งให้กว่า ๒ ชั่วโมง แต่ถึงกระนั้นก็ยังเอาดีไม่ได้ เวลาไม่พ้อต้องมาทำที่หอเมบิกต่อไปอีก แต่รูปม้านั้นทีเดียวได้เพราะมีตัวอย่าง”

(สะกดการันต์ตามต้นฉบับ)

พระบรมรูปองค์นี้มีราคา ๒๐๐,๐๐๐

บาทเศษ จึงมีเงินเหลือจากที่ประชาชนบริจาคไว้ทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยยถึง ๕๘๒,๖๗๒ บาท ๔๗ สตางค์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงพระราชทานให้นำมาขยายและปรับปรุงโรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งต่อมาทรงสถาปนาเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดังนั้น ชาวจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนี้เกิดมาจาก “เงินหางม้าพระบรมรูปทรงม้า”

การถวายพระบรมรูปทรงม้าในพระราชพิธีรัชมงคลภิเษก ได้ทำเมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๕๑ เวลา ๑๖.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จออกยังพลับพลาหน้าพระลาน มีราษฎรเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร กราบบังคมทูลพระกรุณาถวายพระบรมรูปและถวายพระพรชัยมงคล จบแล้ว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสตอบ แล้วทรงชักเชือกเปิดคลุมพระบรมรูป คำถวายพระบรมรูปและพระราชดำรัสตอบ ตลอดจนคำจารึกที่ฐานพระบรมรูปนั้น มีความไพเราะ เป็นข้อความที่เป็นหลักฐานสำคัญยิ่งในประวัติศาสตร์ชาติไทย และที่สำคัญประการหนึ่ง คือ เกิดประโยคว่า **“พระองค์จึงเป็นปิตมหาราชที่รักของมหาชนทั่วไป”** ที่ทำให้ชาวไทยยังคงเคารพบูชาพระองค์ท่านด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อประเทศชาติและปวงชนชาวไทยตลอดกาลนาน

คำถวายพระบรมรูปทรงม้า ซึ่งประดิษฐานหน้าพระลานวังสวนดุสิต

ขอเดชะ ฝ่าล่องธุลีพระบาทปกเกล้า
ปกกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้าพระราชวงษานุวงศ์เสนา-
มาตย์ราชบริพาร ทั้งสมณพราหมณาจารย์แล
คหบดีพ่อค้าพานิช ตลอดจนสามัญชนทั่วไป
ในสยามประเทศ พร้อมกันในวันนี้ต่างรู้สึก
ปรีดาปราโมทย์ ระลึกถึงการที่รัชพรรษาของใต้
ฝ่าล่องธุลีพระบาทมาบรรจบครบ ๔๐ ปี
บริบูรณ์ นับว่าได้เสด็จดำรงศิริราชมไหสวรร-
ยาธิปัตย์ยืนยิ่งกว่าพระมหากษัตริราชเจ้า
ทั้งปวงในสยามประเทศเขตกรุงศรีอยุธยา
นับจาเดิมแต่สมเด็จพระรามาธิบดีพระองค์
ผู้ทรงตั้งกรุงเทพทวารวดีศรีอยุธยาขึ้นเป็น
ราชธานีตลอดมาจนกาลปัจจุบันนี้ ถึงในตำนาน
แห่งชาติไทยในโบราณภาคก่อนแต่ยุคนั้นขึ้นไป
ก็มีได้มีข้อความปรากฏชัดเจนอันเป็นที่ควร
เชื่อถือได้ว่าได้เคยมีพระมหากษัตริย์ซึ่ง
ครองราชสมบัติยั่งยืนนานเท่ารัชพรรษกาลแห่ง
ใต้ฝ่าล่องธุลีพระบาทเลยเฉพาะเท่านั้นก็ควรที่
ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายจะนิยมในพระบารมี
แห่งใต้ฝ่าล่องธุลีพระบาทพออยู่แล้ว

แต่ข้าพระพุทธเจ้ามาคำนึงต่อไปว่า
แม้เวลาที่พระมหากษัตริราชได้เสด็จอยู่ใน
ราชสมบัติจะช้านานน่าพิศวงสักปานใดก็ดียังมี
ข้อควรเพ่งเรงดูอีกอย่างหนึ่งว่า ในเวลาที่เป-

รัชสมัยนั้น พระองค์ได้ทรงทูลบำรุงประชาชน
ข้าขอบขัณฑสีมาด้วยประการใดบ้าง ถ้าใน
ระหว่างนั้นพระองค์ได้ทรงจะทำประโยชน์ให้
บังเกิดมีขึ้นแก่ชาติบ้านเมืองเปนลำดับมาใช้
จึงจะควรกล่าวได้ว่า พระมหากษัตริราช
พระองค์นั้นมีได้ดำรงราชสมบัติอยู่นานเสีย
เปล่า เมื่อข้าพระพุทธเจ้ามาระลึกถึงความเจริญ
แห่งกรุงสยาม ในระหว่าง ๔๐ ปีที่ล่วงแล้ว
ทำให้รู้สึกนิยมในพระบรมโพธิสมภารแห่งใต้ฝ่า-
ล่องธุลีพระบาทหาสิ่งใดเปรียบเสมอเหมือนมิได้
แม้จะหาสิ่งใดมาชั่งกับประโยชน์ซึ่งใต้ฝ่าล่องธุลี-
พระบาทได้ทรงบันดาลให้บังเกิดมีขึ้นแก่ชาติ
บ้านเมืองแลชนนิกรทั่วไป ให้ได้พอประมาณ
พอกันก็มีได้เลย นับว่าได้เสด็จอวตาลมาในกาล-
สมัยอันเหมาะยิ่งกล่าวคือเวลาที่กรุงสยามซึ่งจะ
เจริญยืดยาวขึ้น เป็นเวลาหัวต่อระหว่างเก่ากับใหม่
ถ้ามิได้อาศัยพระปรีชาญาณสามารถแห่งใต้ฝ่า-
ล่องธุลีพระบาททรงพระมหากรุณาชักจูง
ประชาชนด้วยรัฐธำภิบาลนโยบายอันสุขุม ให้
ดำเนินไปในหนทางอันชอบไซร์ เมืองไทยก็
จักหาได้ขึ้นสู่ความเจริญรุ่งเรืองเช่นนี้ไม่เลย

พยานแห่งพระเมตตาคุณของใต้ฝ่า-
ล่องธุลีพระบาทอันมีอยู่ในหมู่ชนชาวสยาม
ประเทศนี้ แม้จะพรรณาก็หาที่สุดมิได้ เปรียบ
ประดุจมหาสมุทรอันใหญ่กว้างสุดสายตาแห่ง

มนุษย์จะแลเห็นตลอดไปถึงฝั่งปากพันทได้ แม้จะยกขึ้นกล่าวแต่บางข้อก็เกือบจะไม่มีเวลาพอจะบรรยายให้เลียด ไฉนแล้วจะมีถ้อยคำสำนวนพอที่จะกล่าวสรรเสริญพระองค์ ผู้ทรงพระเมตตาทรงบริจาคมหาทานอันประเสริฐยิ่ง กล่าวคืออภัยทาน พระราชทานอภัยให้ประชาชนได้เป็นไทยแท้สมแก่นามแห่งชาติ ผู้ทรงสละอำนาจอันมีอยู่ในพระองค์พระมหाराชาธิบดีพระราชทานแก่ชนนิกรส่วนหนึ่งด้วยความเต็มพระราชหฤทัย เพราะทรงเห็นแก่ประโยชน์แห่งชาติ ยิ่งกว่าประโยชน์เฉพาะพระองค์ อันพระเมตตาคุณนี้เป็นอาภรณ์ลงกฎพระมหากษัตริราชราชมายังเสียดว่าอสังการใดๆ แลเป็นพระแสงอันมีฤทธิ์มีเดชยิ่งกว่าพระแสงทั้งปวง อาจที่จะกระทำให้ทรงชานะทั่วไป เพราะว่าใจแห่งมนุษย์จะเอาชานะได้ก็ด้วย

เมตตาเป็นอาทิ เพราะฉะนั้นต้องนับว่าได้ฝ่าลองธุลีพระบาท ทรงเป็นชีวิตาวิอันใหญ่ยิ่ง ทรงชานะจิตยแห่งชนนิกรแล้วยังได้ทรงผูกพันไว้ด้วยพระเมตตาการุณภาพนั่นเอง ชนทั้งปวงจึงมิได้มีเวลารู้สึกอย่างอื่นนอกจากอิมใจว่าได้พำนักพระบารมีแห่งใต้ฝ่าลองธุลีพระบาทเป็นที่ร่มเย็นเกษมสำราญ นิราศพ้นสรรพยন্ত্রาย แม้แต่ชนชาวประเทศอื่นก็พากันสรรเสริญพระเกียรติคุณ แลตั้งจิตรคิดเป็นไมตรี นี่ก็เพราะพระเมตตาบารมีบันดาลคลใจให้นิยมในพระราชกฤษฎาณินิหารทั่วกัน ส่วนพระมหากษัตริคุณอันมีอยู่ในประชาชน ก็ปรากฏอยู่แก่ตา ได้ทรงพระอุสาหะทรงพระราชดำริห์สรรพกิจน้อยใหญ่เพื่อให้บังเกิดความสุข แลทรงชักจูงให้ดำเนินไปในหนทางที่ชอบ แลหนทางที่ผิดเปรียบประหนึ่งบิดาปราณี บำรุงเลี้ยงบุตรอันเป็นที่รักใคร่มิได้มีเวลาทรงเบื้อหน่าย หรือย่อท้อแต่สักขณะเดียว ผู้ทรงทนความลำบากพระกาย มุ่งหมายแต่ประโยชน์แห่งประชาชน เป็นที่ตั้ง ยังมีหน้าข้าทรงวางพระองค์ไว้ให้เป็นตัวอย่างแก่ชนทั้งหลาย ควรประพุดตัวอย่างไรจะชอบจะดียิ่ง สิ่งนั้นได้ทรงกระทำไปด้วยพระขันติ แลพระวิริยพาธเสมอต้นเสมอปลายให้ปรากฏ เพื่อชนทั้งหลายจะได้พยายามโดยเสด็จตามทางนั้นบ้าง

ข้อความที่กล่าวมาแล้วนี้ เป็นแต่ส่วนหนึ่งแลเป็นส่วนอันน้อย ในข้อซึ่งควรจะยกขึ้นกล่าวสรรเสริญพระบารมี ในใต้ฝ่าลองธุลีพระบาท แต่ก็พอจะเป็นตัวอย่างแห่งความที่ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ได้เห็นปรากฏแลรู้สึกอยู่ในใจทั่วหน้า

เป็นเครื่องปลุกน้ำใจข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ให้มีความจงรักภักดีในใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทมั่นคง ไม่มีเวลาที่จะเสื่อมถอยไปได้เลย เต็มใจเป็นข้าฝ่าละอองธุลีพระบาท จนตลอดชาติตลอดกาล ตลอดทั้งตัวจนชั่วชนบทรหลาน ขอพระราชทาน พึ่งพระบรมโพธิสมภารสืบไป

อนึ่งข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายมีความประสงค์จะใคร่มีสิ่งใดสิ่งหนึ่งไว้เป็นพยาน ให้มหาชนในอนาคตทราบความรู้สึกแห่งข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายในบัดนี้ จึงได้ช่วยกัน ขวนขวายตามกำลังสามารถ สถาปนาพระบรมรูปของใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทขึ้นไว้ หวังให้เป็นอนุสาวรีย์แห่งความจงรักภักดีของข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลาย อันมีอยู่ในใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทปรากฏอยู่ชั่วกัลปาวสาน แลชาวต่างประเทศผู้พึง

พระบรมโพธิสมภาร ทราบความดำริห์นี้ก็พลอยยินดีเข้าช่วยเป็นกำลังด้วย จึงได้ขอพระราชทาน พระบรมราชานุญาตประดิษฐานพระบรมรูปองค์นี้ไว้ในกลางหน้าพระลานวังสวนดุสิต อันเป็นที่เสด็จสถิตย์แลเป็นสง่าผ่าเผยสมควรแก่พระเกียรติยศ

บัดนี้พระบรมรูปก็ได้ประดิษฐานไว้ดีแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ขอพระราชทาน อัญเชิญเสด็จใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ทรงชักครุฑพระบรมรูปให้เปิดออก เพื่อเพิ่มพูนความปิติแลเป็นสิริสวัสดิ์พิพัฒนามงคล แก่สยามราชอาณาจักร ในการบัดนี้

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

(สะกดการันต์ตามต้นฉบับ)

พระราชดำรัสตอบคำถวายพระบรมรูปทรงม้า ในการพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก ที่พลับพลาหน้าพระลาน เมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน รัตนโกสินทรศก ๑๒๗ (พ.ศ. ๒๔๕๑)

ดูกร พระราชวงษานูวงศ์ ท่านผู้มีบรรดาศักดิ์ แลราษฎรทั้งหลาย

ความคิดแลความประสงค์แสดงความจงรักแลเปรมฉันท์ อันมกุฎราชกุมารผู้เป็นโอรสที่รักอย่างยิ่งของเรา ได้กล่าวแทนท่านทั้งปวง โดยถ้อยคำอันไพเราะ เป็นการยกย่องความประพฤติดีของเรา ที่ได้เป็นไปในระหว่าง

สี่สิบปี ประกอบด้วยความพิจารณาถ้วนถี่ทั่วถึง ซึ่งเราได้ฟังด้วยความจับใจเป็นอันมาก

เราไม่มีความยินดีอันใดยิ่งขึ้นไปกว่าที่ได้ฟังคำยืนยันของท่านทั้งหลาย ว่าผลแห่งความพยายามดำเนินการปกครอง แลทนุบำรุงแผ่นดินให้เป็นสุขสมบูรณ์ยิ่งขึ้นโดยลำดับ อันเราได้ทำเป็นที่พึงใจแลพอความปราถนาของ

ท่านทั้งหลาย มีผลอันท่านทั้งหลายกำหนดเห็น โดยปรากฏชัดเช่นที่กล่าวมานั้น จริงอยู่จำนวน ปีที่เจ้าแผ่นดินได้ดำรงราชสมบัติ ถึงจะช้านาน เพียงใดก็มีได้เป็นอัครจรรยที่ควรจะกำหนดเอา เป็นข้อคำนึง ด้วยเหตุว่าพระราชผู้ซึ่งอยู่ใน ราชสมบัติยืนยิ่งกว่านี้ ย่อมมีในประเทศอื่นๆ หลายแห่ง จะเป็นการแปลกอยู่หน่อยแต่ใน พระราชพงษาวดารของเรา ไม่มีพระเจ้าแผ่นดินองค์ใดอยู่ในราชสมบัตินานเสมอครั้งนี้ แต่อีกส่วนหนึ่งนั้น เราถือว่าการที่อยู่ในราชสมบัติ นานานปีเช่นนี้ เป็นผลสำคัญของทางดำเนินใน ความพยายามของเรา ที่จะบำรุงแผ่นดินอยู่เป็น อันมาก ด้วยเหตุว่าพระเจ้าแผ่นดินทุกพระองค์ ย่อมทรงประสบเหตุการณ์อันเกิดมีต่างกัน ใน รัชสมัยนั้นๆ การซึ่งอาณาประชาราษฎร์จะได้รับ ผลแห่งความผาสุก ย่อมอาศัยพระราโชบาย แลราชานุภาพ ซึ่งทรงต่อต้านแปรผันเหตุแล การอันนั้น ให้กลับเป็นผลดีได้สมแก่กาลแลสมัย

ในรัชกาลแห่งสมเด็จพระบรมราชบรรพ บุรุษทั้งหลายของเราแต่ก่อนมา การปกครอง แผ่นดินย่อมเป็นสำคัญในการที่จะต่อต้านศัตรู ของประเทศ อันยากมาย่ำยีพระราชอาณาเขต ด้วยกำลังพลโยธามิให้ล่วงเข้ามาย่ำยีได้ แม้ พระราชอาณาเขตไปในประเทศที่ใกล้เคียงเต็ม ตามพระบรมราชานุภาพ เปิดช่องให้ราษฎรได้ ทำการไถหว่านเพาะปลูก การค้าขายย่อมเป็นไปได้ แต่เฉพาะต่อประเทศที่ใกล้เคียง และในชนบาง ชันบางเหล่า ครั้นเมื่อสมเด็จพระบรมชนกนาถ อันประเสริฐของเราได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ

ทรงผูกพันทางพระราชไมตรีต่อกันนานาประเทศ เปิดทางค้าขายให้กว้างขวางขึ้น การเปลี่ยนแปลง อันนั้น ย่อมทำให้เกิดผลประโยชน์แก่ประชาชน ในทางที่จะทำมาหาผลประโยชน์มีขึ้นอย่างใหม่ๆ แต่การปกครองก็ต้องเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุ การที่มีมา นับว่าเป็นเวลาผ่อนผันแก้ไขให้ เป็นไปได้ชั่วคราว เพราะเหตุที่เวลารัชสมัยหาพอที่ จะทรงเปลี่ยนแปลงให้ตลอดได้ไม่ ครั้นเวลาที่ เราได้รับราชสมบัติสนองพระองค์ ความจำเอน ที่จะต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขปรากฏมากยิ่งขึ้น โดยลำดับ จนเห็นว่าท่านองที่จะทำเป็นแต่ เพียงเยียวอย่างที่เป็นไป ในครั้งสมเด็จพระ บรมชนกนาถอันประเสริฐทรงแต่ก่อนนั้น หา สำเร็จเป็นผลดีได้ไม่ จำจะต้องดำเนินทาง เปลี่ยนใหม่ ตั้งการปกครองให้เป็นหลักฐานสม แก่กาลสมัย การที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไข ประเพณีการบ้านเมือง แลความนิยมของ ประชาชนอันหยั่งรากลงลึกซึ่งช้านานมา ใน ประเทศอันหนึ่ง ซึ่งจะเลิกถอนเกาทั้งเสียตั้ง ใหม่ในทันที มิให้มีเหตุการณ์โกลาหลเป็นอันทำ ไม่ได้ จึงต้องเลือกเอาทางที่ค่อยแก้ไขไปโดย ลำดับซึ่งจะสำเร็จได้โดยช้าจริงอยู่ แต่ปราศจาก อันตรายซึ่งจะเกิดขึ้นภายใน ทางที่จะดำเนิน โดยสวัสดิ์เช่นนี้ ย่อมเป็นข้อสำคัญในความ เพียรพยายามที่จะต้องผูกใจไว้เสมอ แลใช้ ความคิดกำหนดการเปลี่ยนแปลงไปให้สมแก่ กาลแลสมัย ซึ่งอาจจะทำให้สำเร็จได้ มิให้เสีย เวลาแลโอกาสล่วงไปเสียเปล่า แต่เป็นธรรมดา การที่จะทำใหม่ย่อมไม่มีเครื่องอุปการบริบูรณ์

ต้องสร้างสรรค์แลสั่งสอนให้ศึกษากันขึ้นใหม่
การเล่าเรียนย่อมเป็นการช้าชั่วยายุ

ด้วยเหตุฉนี้ การเปลี่ยนแปลงเพื่อความเจริญ จึงไม่ดำเนินเร็วได้ดังปรารถนา
อีกประการหนึ่งในเวลาเดียวกันนี้ เหตุการณ์อัน
เป็นไปภายนอกราชอาณาจักร ได้เปลี่ยนแปลง
ไปพร้อมกันมากนัก จนถึงประเทศสยามรู้สึกว่าได้
เปลี่ยนสถานที่ตั้งอยู่เนื่องๆ ด้วยเหตุการณ์อัน
เป็นไปภายนอกโดยรอบคอบ จึงเป็นการผิด
กันมากกับที่กรุงสยามได้ตั้งอยู่แต่โบราณกาล
เป็นการจำเป็นที่เราต้องพยายามรับรองความ
เปลี่ยนแปลงใหม่ภายนอกอันนั้น เพิ่มเติมขึ้น
ในการซึ่งได้จัดให้การดำเนินอยู่ภายใน

ความเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปในสี่สิบปีนี้
เหมือนอย่างจะยิ่งกว่าห้าร้อยปีที่จะได้พึง

เปลี่ยนแปลงมาในพระราชพงษาวดารก็ไม่เท่า
ด้วยเหตุฉนั้น เราจึงมาสันนิษฐานว่าการที่เราได้
อยู่ในราชสมบัตินานถึงสี่สิบปี อันประกอบด้วย
เหตุการณ์อันมากมายนี้ นับว่าเป็นความดีโดย
สถานหนึ่ง ซึ่งได้ดำเนินความคิดในการ
เปลี่ยนแปลงความปกครอง แลการบำรุงแผ่นดิน
อันเป็นที่รักของเรา โดยบรรทัดฐานอันหนึ่ง
อันเดียว ให้ดำเนินไปโดยลำดับ ไม่มีเวลาที่จะ
กลับถอยหลัง ฤฯชงกอยู่ด้วยความเปลี่ยนแปลง
ประการใด จนถึงได้เห็นผลในเวลานี้ อันท่าน
ทั้งหลายได้คิดเห็นว่าประเทศเราได้เปลี่ยนแปลง
ขึ้นสู่ความดีปรากฏชัดเช่นที่กล่าวมานั้น เปนพยาน
สำคัญซึ่งให้เกิดความโสมนัสปราโมทย์เป็นอันมาก

อีกประการหนึ่ง ซึ่งมีควรจะละเว้นเสีย
ไม่นับว่าธรรมอันเป็นอุปการใหญ่ในที่ซึ่งตั้ง

ความปกครองให้เป็นหลักถามมั่นคง แลเป็นการสำเร็จได้ด้วยดีนั้น คือต้องอาศัยสามัคคีเป็นที่ตั้ง แต่ก่อนมาเมื่อประเทศเราอยู่แต่ลำพังมิได้มีสมาคมด้วยประเทศอื่น ความรู้สึกภายในย่อมเห็นการเล็กเป็นใหญ่ เห็นใกล้เป็นไกล ความมุ่งหมายแลความประสงค์ตั้งวงอันแคบต่างคนต่างคิดไปตามอัธยาไศรย ครั้นเมื่อประเทศเราได้สมาคมคบหากับนานาประเทศที่มีอำนาจใหญ่ๆ ทั้งได้มีความตั้งใจที่จะจัดการปกครอง ให้ประกอบด้วยหลักถามมั่นคง ดำรงอิศราภาพของแผ่นดินไว้ยั่งยืน ทั้งจะบำรุงอาณาประชาราษฎรให้มีความทำทางประกอบการแสวงผลประโยชน์เจริญยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อน จึงเป็นข้อสำคัญซึ่งจะทำให้เกิดมีความสามัคคีต่อกัน ตั้งแต่ในพระบรมราชวงศ์ลงไปจนถึงอาณาประชาราษฎรให้เกิดสมัคสมสรไว้ร่วมกัน ให้อาณาประชาราษฎรเชื่อมั่นในความปกครอง ที่จะดำเนินไปในทางซึ่งจะให้เจริญสุขสมบัติ จะตัดการซึ่งไม่เป็นธรรมแลทางที่เดือดร้อนให้สิ้นไป ให้ประชาราษฎรทั้งปวงรู้สึกใจว่าเป็นชาติอันหนึ่งอันเดียวกันโดยสนิท มิได้เลือกกำเนิดแลศาสนา ให้มหาชนรู้สึกรักชาติแลประเทศของตน ประกอบการแสวงผลให้เจริญโภคทรัพย์ตามสมควรแก่ความสามารถ การซึ่งจะดำเนินความประสงค์อันนี้ให้สำเร็จเป็นผลขึ้นได้ ย่อมอาศัยด้วยเหตุหลายประการ ทั้งการปกครองอันดีมีความนิยมเป็นอุปการะ แลการเล่าเรียนให้รู้ทางประโยชน์ใช้ประโยชน์ แลที่เป็นสำคัญยิ่งนั้น ยังจะต้องประกอบด้วยความชำนาญในกิจการทั้งปวง

อันจะนำไปให้ถึงความสัมฤทธิ์อันชอบ เป็นส่วนซึ่งต้องกระทำให้ดำเนินไป ณ ภายใน ไม่พักที่จะกล่าวถึงความยากลำบากอันมีมาแต่ภายนอกเป็นเหตุให้การไม่สำเร็จสะดวกได้โดยเร็ว ถึงดังนั้นก็นับว่าในเวลาอันนี้ได้เห็นผลความจำริญแห่งชาติของเราปรากฏขึ้นโดยลำดับ ไม่เป็นที่ขัดข้องสำคัญนัก

การซึ่งท่านทั้งหลายได้พร้อมใจกันสร้างรูปเราขึ้นไว้ในครั้งนี้ ก็นับว่าเป็นถาวรนิมิตอันดีในความพร้อมเพรียงของชาติ อันเกิดขึ้นในใจท่านทั้งหลาย แลแสดงเป็นพยานความเชื่อถือไว้วางใจในเจ้าแผ่นดินแลรัฐบาลของตน อันเป็นเหตุจะทำให้เกิดมรรคผลเพื่อความผาสุกสำเร็จแก่ชาติของเราในภายหน้า

อนึ่งท่านทั้งหลายที่เป็นชาวนานาประเทศ ได้มีน้ำใจอารี แสดงความปรารถนาอันดีมีส่วนช่วยในการสร้างรูปอันงามนี้ เราขอแสดงความขอบใจท่านทั้งหลายแท้จริง พร้อมกันกับด้วยพระบรมวงษานุวงศ์ ท่านผู้มีบรรดาศักดิ์ทั้งอาณาประชาราษฎรของเรา ในการที่ได้ยกย่องให้เกียรติยศอันยิ่งใหญ่แก่ตัวเราแต่เวลายังมีชีวิตจะเป็นที่ตั้งแห่งความพอใจของเราอยู่เป็นนิรันดร์ แลข้อสมัคสมสรอีกอย่างหนึ่งซึ่งจะยกขึ้นกล่าวได้ว่าเสมอกัน ก็คือที่ได้เห็นท่านทั้งหลายสมัคสมสร แสดงความรื่นเริงพอใจแก่ดีต่อตัวเราในมงคลสมัย การซึ่งเป็นไปในครั้งนี้ ปรากฏแก่เราว่าจะเป็นที่ตั้งของความสนิทติดพันกัน ในระหว่างชาติเราแลนานาประเทศ อันจะเป็นเหตุให้เกิดผลไพบุลย์แก่ประเทศเรา แลจะเป็น

เครื่องเตือนใจให้ประชากรของเรา ทวีความพยายามยิ่งขึ้น ที่จะยกเกียรติยศแห่งชาติ อันเป็นที่รักของเราให้ดำเนินไปถึงที่ตั้งมั่นอันสูงสุด ซึ่งจะพึงถึงพร้อมด้วยดีทุกประการ

บัดนี้เรามีความยินดีรับคำเชื้อเชิญของท่านทั้งหลายแล้ว และได้เปิดถาวรอนุสาวรีย์อันเป็นเครื่องหมายแห่งความสโมสรสามัคคีของชาติชาวสยาม ขอให้ตั้งอยู่เป็นเครื่องหมาย

น้ำใจของชาติอันใหญ่ อันจะมีสืบไปทุกชั่วทุกชั้นในกาลภายหน้า

(สะกดการันต์ตามต้นฉบับ)

แทนหินอ่อนด้านหน้า มีแผ่นโลหะจารึกอักษรภาษาไทยติดอยู่ มีข้อความเฉลิมพระเกียรติยศ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยมหาราช มีความดังนี้

คำจากที่ประดิษฐานพระบรมรูปทรงม้าราชานุสาวรีย์

ศุภมัสดุ พระพุทธศาสนกาลล่วงแล้ว ๒๔๕๑ พรรษา จำเดิมแต่พระมหาจักรกับริมราชวงษ์ได้เสด็จประดิษฐานแลดำรงกรุงเทพมหานคร อมรรัตนโกสินทร์มหินทรายุทธยา เป็นปีที่ ๑๒๗ โดยนิยม

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ บดินทรเทพยมหาเมถุน บวรศยรัตนราชรังษี วรุตมพงษ์บริพัตรวรชัฎยราชินิกโรดม จาตุรันตบรมมหาจักรพรรดิราชสังกาศ บรมธรรมิกมหาราชาธิราช บรมนารถบพิตร **พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว**

เสด็จดำรงศิริราชสมบัติมา ถ้วนถึง ๔๐ ปีเต็มบริบูรณ์ เป็นรัชสมัยที่ยืนนานยิ่งกว่าสมเด็จพระมหาราชธิราชแห่งสยามประเทศในอดีตกาล

พระองค์ กอบด้วยพระราชกฤษฎาภินิหาร เป็นอัจฉริยภูมิบาลบรมบพิตร เสด็จสถิตย์ใน

สังฆธรรมอันมั่นคงมิได้หวั่นไหว ทรงอริฐานพระราชฤไทย ในทางที่จะทำนุบำรุงพระราชอาณาจักรให้สถิตยสถาพร แลให้เกิดความสามัคคีสโมสรเจริญสุขสำราญทั่วไปในอเนกนิกรประชาชาติ เปนเบื้องนำแห่งพระราชจรรยา ทรงพระสุเมธีปรีชาสามารถสอดส่องวินิจฉัยในคุณโทษแห่งประเพณีเมือง ทรงปลดเปลื้องโทษนำประโยชน์มาบัญญัติ โดยปฏิบัติพระองค์ทรงนำหน้าชักจูงประชาชนให้ดำเนินตาม ในทางที่งามดีมีประโยชน์เป็นแก่นสาร พระองค์ทรงทำให้ความสุขสำราญแห่งประชากรสำเร็จได้ด้วยอาไศรยดำเนินอยู่เนื่องนิตย์ ในพระวิริยแลพระขันติคุณอันแรงกล้า ทรงอาจหาญในพระราชจรรยามีได้ยอต่อความลำบากยากเข็ญมิได้เห็นที่ขัดข้องอันใดเป็นข้อควรขยายด แม้ประโยชน์แลความสุขในส่วนพระองค์ ก็อาจจะทรงสละแลกความสุขสำราญพระราชทานไพร่ฟ้า

ข้าแผ่นดินได้ โดยทรงพระกรุณาปราณี พระองค์
คือ บุรพการีของราษฎร เพราะเหตุเหล่านี้ แผ่นดิน
ของพระองค์ จึงยังยืนด้วยความสถาพรรุ่งเรืองงาม
มหาชนชาวสยามถึงความสุขเกษมล้วนล้าอดีต-
สมัยที่ได้ปรากฏมา พระองค์จึงเป็นปิยมหาราช
ที่รักของมหาชนทั่วไป

ครั้นบรรลุลูกโลกขิตสมัยรัชสมัยมั่งคลา-
ภิกะสัสมัจักรกาล

พระราชวงษานุวงศ์เสนามาตย์ราชบริพาร
พร้อมด้วยสมณพราหมณาณาประชานชาว-
สยามประเทศทุกชาติทุกชั้นบรรดาศักดิ์ ทั่วรัฐสีมา
อาณาเขตร มาคำนึงถึงพระเดชพระคุณ อันได้
พรรณามาแล้วนั้น จึงพร้อมกันสร้างพระบรมรูปนี้

ประดิษฐานไว้สนองพระเดชพระคุณ เพื่อ
ประกาศพระเกียรติยศ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์

พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ปิยมหาราช

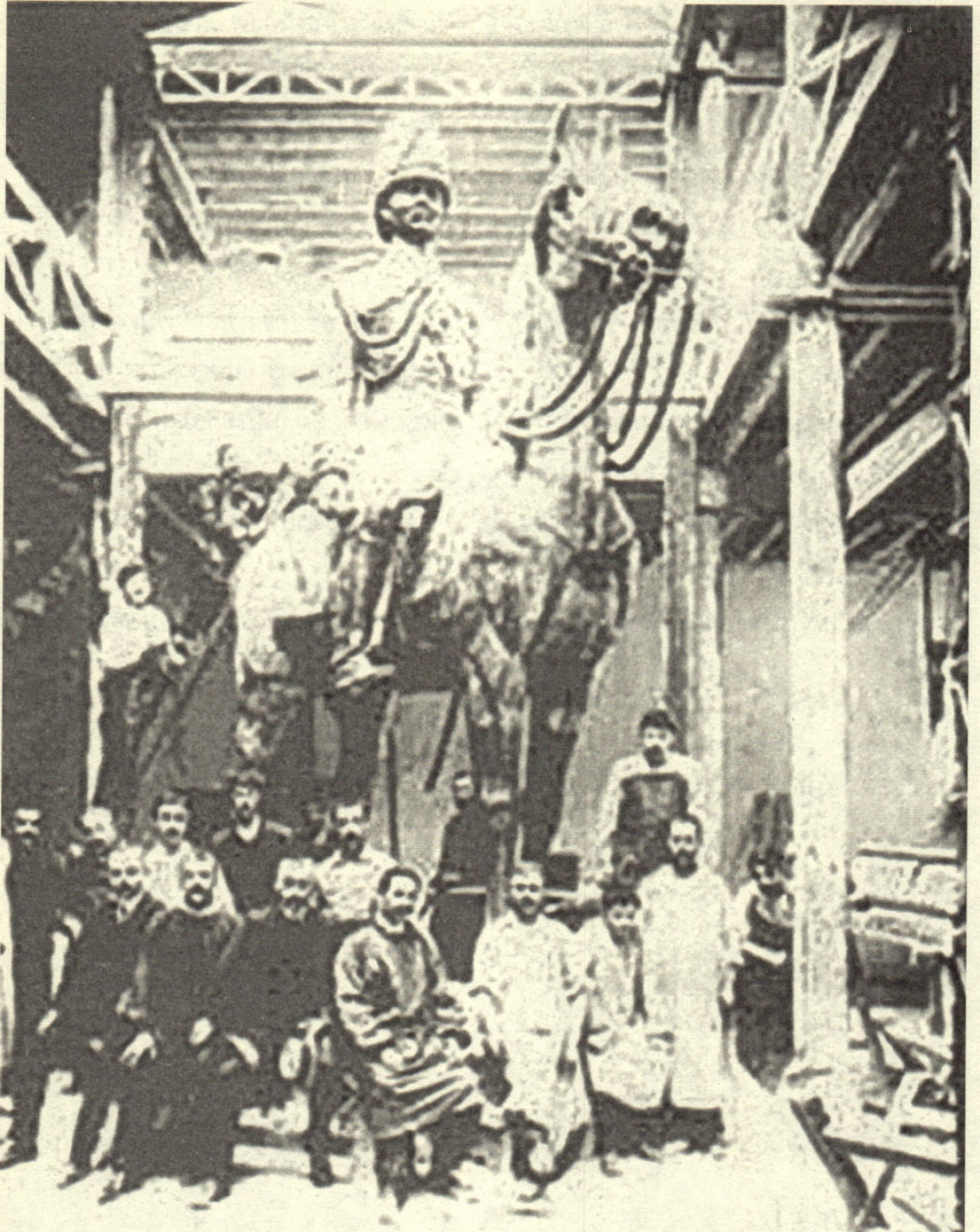
ให้ปรากฏสืบชั่วกาลปาวสาน

เมื่อสุริยคติกาล พุศัจิกายนมาศ
เอกาทศตฤทธี พุฒวาร จันทรคติกาล กฤติกามาศ
กาฬปักษีตติยตฤทธี ในปักษ์ออกสัมฤทธิ์ศักดิ์ จุลศักราช
๑๒๗๐

ท้าวโกโหมดมหาราช

(สะกดการันต์ตามคำจารึก)

พระบรมรูปทรงม้า ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐ ในสตติโอ จอร์จ เซาโล ณ กรุงปารีส ในภาพจะเห็นทั้ง
ประติมากรและบรรดาผู้ช่วย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนิน
เยือนสตติโอแห่งนี้ เพื่อประทับเป็นแบบให้เซาโล ระหว่างการเสด็จประพาสยุโรปครั้งที่ ๒

พระบรมรูปทรงม้า

นางสายไหม จบกมลคึก

ที่ฐานพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าอยู่หัว ณ ลานพระราชวังดุสิต หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า “พระบรมรูปทรงม้า” ประดิษฐานเป็นศรีสง่าหน้าพระที่นั่งอนันตสมาคม นั้น มีข้อความจารึกบอกประวัติการสร้างไว้อย่างชัดเจน เนื่องจากเป็นข้อความที่อยู่สูง ไม่สะดวกในการอ่าน ดังนั้นโอกาสนี้ จะได้เชิญข้อความดังกล่าวมาเผยแพร่ เพื่อเฉลิมพระเกียรติคุณพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในฐานะพระ “ปิยมหาราช” ของปวงชนชาวไทยให้ปรากฏแผ่ไพศาล ดังนี้

ศกัมสตุ พระพุทธศาสนกาลล่วงแล้ว ๒๔๔๑ พรรษา จำเดิมแต่พระมหากษัตริย์บรมราชวงศ์ ได้เสด็จประดิษฐานแลดำรงกรุงเทพมหานคร อมรรัตนโกสินทร์มหินทรายุทธยา เป็นปีที่ ๑๒๗ โดยนิยม

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ บดินทรเทพยมหามงกุฎ บวรยศรัตนราชวรวงษ์ วรุตมพงษ์บริพัฒน์ วรชติยราช-นิกรโธม จาตุรนต์บรมมหารัฏฐพรตติราชสังกาศ บรมธรรมิกมหาราชาธิราช บรมนารถบพิตร พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เสด็จดำรงศิริราชสมบัติมา ถ้วนถึง ๔๐ ปีเต็มบริบูรณ์ เป็นรัชสมัยที่ยืนนานยิ่งกว่า

สมเด็จพระมหาราชาธิราชแห่งสยามประเทศ ในอดีตกาล

พระองค์ กอบด้วยพระราชกฤษดาภินิหาร เปนอัจฉริยภูมิบาลบรมบพิตร เสด็จสถิตย์ในสังฆกรรมอันมั่นคงมิได้หวั่นไหว ทรงอธิฐานพระราชหฤทัย ในทางที่จะทำนุบำรุงพระราชอาณาจักรให้สถิตย์สถาพร แลให้เกิดความสามัคคีสโมสรเจริญสุขสำราญทั่วไปในอเนกนิกรประชาชาติ เปนเบื้องนำแห่งพระราชจรรยา ทรงพระสุขุมปริชาสามารถสอดส่องวินัยในคุณโทษแห่งประเพณีเมือง ทรงปลดเปลื้องโทษนำประโยชน์มาบัญญัติ โดยปฏิบัติพระองค์ ทรงนำหน้าชักจูงประชาชนให้ดำเนินตาม ในทางที่งามดีมีประโยชน์เป็นแก่นสาร พระองค์ ทรงทำให้ความสุขสำราญแห่งประชาราษฎร์ สำเร็จได้ ด้วยอาไศรยดำเนินอยู่เนื่องนิตย์ ในพระวิริยแลพระขันตีคุณอันแรงกล้า ทรงอาจหาญในพระราชจรรยามิได้ย่อท้อต่อความลำบากยากเข็ญ มิได้เห็นที่ขัดข้องอันใดเป็นข้อควรขยายด แม้ประโยชน์แลความสุขในส่วนพระองค์ ก็อาจจะทรงสละแลกความสุขสำราญพระราชทานไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินได้ โดยทรงพระกรุณาปรานี พระองค์ คือ บุรพการีของราษฎร เพราะเหตุเหล่านี้ แผ่นดินของพระองค์

จึงยังด้วยความสถาพรรุ่งเรืองงาม มหาชนชาวสยามถึงความสุขเกษมล่วงล้ำอดีตสมัยที่ได้ปรากฏมา พระองค์จึงเป็นปิยมหาราชที่รักของมหาชนทั่วไป

ครั้นบรรลุอภิสิทธิ์สมัยรัชสมัยมั่งคลาภิเศกสัมพัจฉรกาล

พระราชวงษานวงษ์เสนามัตยราชบริพาร พร้อมด้วยสมณพราหมณาณาประชานชาวสยามประเทศทุกชาติทุกชั้นบรรดาศักดิ์ทั่วรัฐสีมาอาณาเขตร มาคำนึงถึงพระเดชพระคุณอันได้พรณามาแล้วนั้น จึงพร้อมกันสร้างพระบรมรูปนี้ ประดิษฐานไว้สนองพระเดชพระคุณ เพื่อประกาศพระเกียรติยศ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์

พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ปิยมหาราช

ให้ปรากฏสืบชั่วกาลปาวสาน

เมื่อสุริยคติกาล พุทธศักราช ๒๔๕๐ เอกาทศดิถี พฤษภาคม จันทรคติกาล กฤติกามาศ กาศปักษีตติยดิถี ในปีกอกสัมฤทธิ์ศักร จุลศักราช ๑๒๗๐

ที่มายุโกโหมตุมหาราช

(สะกดการันต์ตามคำจารึก)

พระบรมรูปทรงม้าสร้างขึ้นในมหามงคลสมัยพระราชพิธีรัชสมัยมั่งคลาภิเศก เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติยาวนานที่สุด อย่างเข้า ปีที่ ๔๑ ตรงกับพุทธศักราช ๒๔๕๑ เป็นพระราชพิธีที่ปรากฏเป็นครั้งแรก ในรัชกาลที่ ๕ โดยได้มี

การเตรียมงานล่วงหน้าก่อน ๑ ปี ระหว่างนั้น พุทธศักราช ๒๔๕๐ เป็นเวลาที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสยุโรปครั้งที่ ๒ เมื่อเสด็จพระราชดำเนินถึงประเทศฝรั่งเศส ทอดพระเนตรพระราชวังแวร์ซายส์ ทรงพอพระราชหฤทัยพระบรมรูปทรงม้าของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ซึ่งประดิษฐานอยู่ที่ลานกว้างหน้าพระราชวัง มีพระราชปรารภว่า ถ้ามีการสร้างพระบรมรูปเช่นนี้ในงานพระราชพิธีรัชสมัยมั่งคลาภิเศก ก็จะต้องด้วยพระราชประสงค์

ช่วงเตรียมการนั้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะดำรงพระราชอิสริยยศสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงเป็นประธานในการจัดพระราชพิธี ได้ประกาศเชิญชวนประชาชนชาวไทยร่วมกันสร้างพระบรมรูป โดยบริจาคเงินตั้งแต่ ๑ สตางค์ ขึ้นไป ได้มากถึง ๖ เท่า ของราคาพระบรมรูป ในเวลาเดียวกันก็ได้ว่าจ้างช่างชาวฝรั่งเศสปั้นหล่อพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นายช่างมีโอกาสดำเนินงาน ขณะที่ยังประทับอยู่ในประเทศฝรั่งเศส นายช่างได้บันทึกจากพระองค์ จึงดงามและสำเร็จทันเวลาส่งกลับมาประเทศไทย

พระราชพิธีรัชสมัยมั่งคลาภิเศก กำหนดระหว่างวันที่ ๑๑ - ๑๘ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๕๑ ในวันแรก เวลา ๗.๒๕ นาฬิกา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินวางศิลาฤกษ์ก่อรากฐานพระที่นั่ง

อนันตสมาคม และเวลาค่า ๑๗.๓๐ นาฬิกา ในวันเดียวกัน เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดพระบรมรูปทรงม้า กล่าวได้ว่า เป็นพระบรมราชานุสาวรีย์แห่งแรกในประเทศไทยที่สร้างขึ้น ในขณะที่พระมหากษัตริย์พระองค์นั้น ยังดำรงพระชนม์ชีพอยู่ และคำว่า **“ปิยมหาราช”** ก็ปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกในแผ่นจารึก

ปีรุ่งขึ้น วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๕๒ ตรงกับวันพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ประชาชนชักชวนกันจัดงานสมโภชเฉลิมฉลองพระบรมรูปทรงม้าอีกครั้ง พร้อมกับการสมโภชในพุทธศักราช ๒๔๕๓ ด้วย หากแต่ยังไม่ถึงวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๕๓ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ด่วนเสด็จสวรรคตในวันที่ ๒๓ ตุลาคมปีก่อน

ด้วยเหตุที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นที่รักของปวงชนชาวไทยอย่างลึกซึ้ง ดังนั้น ในพุทธศักราช ๒๔๕๔ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ประชาชนไปกราบถวายบังคมพระบรมรูปทรงม้า ในวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ตั้งแต่เช้าจนถึงกลางคืน และให้ถือว่าต่อไป วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน กำหนดให้เป็นวันถวายบังคมพระบรมรูปทรงม้าเหมือนงานนักขัตฤกษ์ให้หัวพระประจำปี ตอนเช้ามีการเลี้ยงพระ ๑๐ รูปที่ปะรำช้างพระบรมรูปทรงม้า เย็นสวดมนต์ กลางคืนมีดอกไม้เพลิงสมโภช มีประกาศว่า ผู้ใดจะมาถวายบังคม ควรมีดอกไม้รูป เทียน หรือพวงมาลัยมาด้วยทุกคน

ครั้นพุทธศักราช ๒๔๕๕ โปรดให้เปลี่ยนวันถวายบังคมพระบรมรูปทรงม้าจากวันบรมราชาภิเษก วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน มาเป็นวันซึ่งตรงกับวันสวรรคต คือวันที่ ๒๓ ตุลาคม มีการบำเพ็ญกุศลเช่นที่เคยปฏิบัติ แม้กาลเวลาจะล่วงไป ถึง ๓ รัชกาล ประชาชนต่างก็ยังอาลัยรักพระองค์อย่างสนิทแนบแน่นไม่เสื่อมคลาย การถวายบังคมพระบรมรูปทรงม้า ณ ลานพระราชวังดุสิต คงเป็นพระราชพิธีสำคัญประจำปีสืบมาถึงปัจจุบัน

นอกจากพระบรมรูปทรงม้า ซึ่งเป็นพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ตระหง่านอยู่ ณ ลานพระราชวังดุสิตแล้ว ปรากฏว่า สิ่งอนุสรณ์ที่เนื่องมาจากงานพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษกที่สำคัญอย่างยิ่งอีกอย่างหนึ่ง คือ **“จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”** ทั้งนี้ เนื่องมาจากงบประมาณค่าบั้นหล่อพระบรมรูปทรงม้าเป็นเงิน ๒ แสนบาทเศษ เมื่อหักค่าใช้จ่ายในการสร้างพระบรมรูปทรงม้าแล้ว มีเงินบริจาคลืออยู่อีก ๙๘๒,๖๗๒.๔๗ บาท ต่อมาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงนำเงินจำนวนนี้ไปขยายกิจการโรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้เพิ่มการสอนวิชาต่างๆ อีกหลายวิชา กระทั่งมีลักษณะเป็นมหาวิทยาลัย จึงทรงก่อตั้งเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในพุทธศักราช ๒๔๕๕ เป็นพระมหากษัตริย์คุณอันล้นพ้นต่อชาติและประชาชนชาวไทยอนันต์

พระราชวังสนามจันทร์

นางสายไหม จบกมลศึก

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้สำนักพระราชวัง จังหวัดนครปฐม และมหาวิทยาลัยศิลปากร จัด “งานฉลอง ๑๐๐ ปี พระราชวังสนามจันทร์” ระหว่างวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ถึงวันที่ ๒ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐ เพื่อเฉลิมพระเกียรติในมหามงคลสมัยที่ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ และเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ในฐานะผู้ทรงสถาปนาพระราชวังสนามจันทร์ ซึ่งวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๐ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จะเสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดงาน จึงขอ นำประวัติพระราชวังสนามจันทร์มาเผยแพร่ให้ปรากฏ

เมื่อพุทธศักราช ๒๔๕๐ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะทรงดำรงพระราช-

อิสริยยศ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร มีพระราชดำริสร้างพระราชวังสนามจันทร์ขึ้น ณ จังหวัดนครปฐม ห่างจากองค์พระปฐมเจดีย์ ไปทางทิศตะวันตก ประมาณ ๑ กิโลเมตร เพื่อเป็นพระราชวังสำรอง หากบ้านเมืองเกิดมีภัยดังเช่นวิกฤตการณ์ครั้ง ร.ศ. ๑๑๒ สำหรับเป็นค่ายหลวงเพื่อการประชุมและการซ้อมรบเสือป่า อาณาเขตพระราชวังจึงกว้างขวางมาก มีเนื้อที่ถึง ๘๘๘ ไร่ ๓ งาน ๒๔ ตารางวา โปรดเกล้าฯ ให้พระยาวิสุกรรมศิลปประสิทธิ์ (น้อย ศิลปี) เมื่อบรรดาศักดิ์เป็นหลวงพิทักษ์มานพ เป็นผู้ออกแบบก่อสร้าง ประกอบด้วย พระที่นั่ง พระตำหนัก ปราสาท เทวาลัย เรือนไทย ศาลา โรงละคร เรือนแพ สถานีรถไฟ เชื่อมการติดต่อด้วยถนนและสะพาน

พระที่นั่ง พระตำหนัก และสถานที่ที่ควรกล่าวถึง ได้แก่

พระที่นั่งพิมานปฐม สร้างเมื่อพุทธศักราช ๒๔๕๐ เป็นอาคาร ๒ ชั้น ก่ออิฐถือปูน แบบตะวันตก ดัดแปลงให้เหมาะสมกับเมืองร้อน มีช่องระบายลมซึ่งสลักเป็นลวดลายแบบไทยอย่างประณีต สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ทรงออกแบบ ตกแต่งภายใน มีห้องบรรทม ห้องบรรณาคม ห้องเสวย ห้องภาษา ห้องพระเจ้า มีภาพจิตรกรรมฝาผนังทั้งดงามฝีมือพระยาอนุศาสน์จิตรกร (จันทร์ จิตรกร)

พระที่นั่งสามัคคีมุขมาตย์ เป็นโถงใหญ่ทรงไทย เชื่อมต่อกับพระที่นั่งวัชรนิรมยา เป็นที่เสด็จออกขุนนาง อบรมกองเลื้อป่า แสดงโขนละคร และเสด็จออกงานสโมสรสันนิบาต ขนาดกว้างขวาง บรรจุคนได้จำนวนมาก นอกจากนั้น มีพระที่นั่ง

อภิรมย์ฤดี ซึ่งเป็นที่ประทับของพระราชวงศ์ฝ่ายใน

พระตำหนักขาลิมงคลอาสน์ ตั้งอยู่ทางทิศใต้ ลักษณะคล้ายปราสาท มี ๒ ชั้น ทาสีไข่มุก หลังคามุงกระเบื้องแดง สร้างเมื่อพุทธศักราช ๒๔๕๐ สถาปัตยกรรมแบบเรอเนซองส์ ของฝรั่งเศสผสมกับอาคารแบบฮาล์ฟ ทิมเบอร์ ของอังกฤษ ชั้นบนเป็นห้องทรงพระอักษร และห้องบรรทม ชั้นล่างเป็นสำนักงานชั่วคราวในการออกหนังสือดุสิตสมิตรายสัปดาห์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จะประทับเพื่อทรงบัญชาการเมื่อมีการซ้อมรบเลื้อป่า

ด้านหน้าตั้งอนุสาวรีย์ยาหล่ สุนัขทรงโปรดของพระองค์

พระตำหนักมารีราชรัตบัลลังก์ เป็น

พระตำหนัก ๒ ชั้น สร้างด้วยไม้สักทองทาสีแดง ศิลปกรรมยุโรปสมัยนีโอคลาสสิก คู่กับ พระตำหนักชาลีมงคลอาสน์ สร้างขึ้นเมื่อ พุทธศักราช ๒๔๕๕ พระตำหนักทั้งสองหลัง หม่อมเจ้าอิทธิเทพสรรค์ กฤดากร เป็นผู้ออกแบบก่อสร้างตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงมีแรงบันดาลใจพระราชหฤทัยมาจากละครต่างประเทศ ทรงแปลและพระราชทานชื่อเรื่องว่า “มิตรแท้”

โปรดเกล้าฯ ให้สร้างสะพานฉนวน เป็นทางเดินยาว เชื่อมต่อระหว่างพระตำหนักชาลีมงคลอาสน์และพระตำหนักมاریราชรัตบัลลังก์ จากชั้นบนด้านหลังพระตำหนักชาลีมงคลอาสน์ ข้ามคูน้ำ ตรงไปสู่ชั้นบนด้านหน้าพระตำหนักมاریราชรัตบัลลังก์ ติดหน้าต่างกระจกตลอดความยาวของสะพานฉนวน หลังคาฉนวนมุงกระเบื้อง

เทวาลัยคเณศร์ เป็นศาลเทพารักษ์ประจำพระราชวังสนามจันทร์ ประดิษฐานพระคเณศร์หรือพระพิฆเนศวร เทพเจ้าแห่ง

ศิลปวิทยาการ และผู้จัดอุปสรรคทั้งปวง เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดศิลปวิชาการ และงานพระราชนิพนธ์เป็นพิเศษ จึงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างเทวาลัยไว้เพื่อสักการะ

พระตำหนักทับขวัญ เป็นเรือนไทยที่สมบูรณแบบ ประกอบด้วยกลุ่มเรือนไทย ๘ หลัง ได้แก่ เรือนใหญ่ ๔ หลัง เรือนเล็ก ๔ หลัง หันหน้าเข้าหากัน ๔ ทิศ เรือนหลังใหญ่ เป็นหอนอน ๒ หอ อีก ๒ หลังเป็นเรือนโถง เรือนครัวอยู่ตรงข้าม ส่วนเรือนเล็ก ๔ หลังตั้งอยู่ที่มุมทั้ง ๔ มุมละหลัง เป็นเรือนนก ๒ หลัง เรือนคนใช้ และเรือนเก็บของ ทุกหลังมีชานเชื่อมถึงกันตลอดกลางชานเรือนปลูกต้นจันทน์ให้ร่มเงาเป็นเรือนไม้กระดานฝาปะกนกรอบลูกฟัก การเข้าไม้ฝีมือประณีตมาก หลังคาเดิมมุงจาก ผู้ออกแบบก่อสร้าง คือ พระยาศุภกรรมศิลป์ประสิทธิ์ (น้อย ศิลป์) เมื่อมีการบูรณะใหม่เปลี่ยนหลังคาจากเป็นหลังคากระเบื้อง

ขณะที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวยังดำรงพระราชอิสริยยศ สมเด็จพระ-

บรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จมาประทับ ณ พระราชวังสนามจันทร์ ในคืนวันที่ ๒๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๕๒ ได้ทอดพระเนตรเห็นนิมิตปาฏิหาริย์องค์พระปฐมเจดีย์มีรัศมีพรายสว่างออกมาทั้งองค์ตั้งแต่คอระฆังตลอดขึ้นไปถึงยอดมงกุฎ และมีรัศมีพวยพุ่งขึ้นอีกประมาณ ๓-๔ วา ปรากฏแก่สายพระเนตรนานถึง ๑๗ นาที เมื่อรัศมีตอนใต้ปล้องไฉนดับลง เหลือสว่างอยู่ตรงช่องมะหวด ประมาณกึ่งนาทีรัศมีนั้นค่อยหายหมดไป ไม่สามารถมองเห็นองค์พระปฐมเจดีย์ได้ ผู้คนข้าราชการในคืนนั้น ๖๙ คน เห็นกันทั่วหน้า และเมื่อทรงดำรงสิริราชสมบัติแล้ว ในพุทธศักราช ๒๔๕๗ พระองค์ก็ได้ทรงประสมนิมิตปาฏิหาริย์จากองค์พระปฐมเจดีย์อีกครั้ง เมืองนครปฐมและพระราชวังสนามจันทร์จึงเป็นสิ่งผูกพันของพระองค์อย่างยิ่ง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จแปรพระราชฐาน มาประทับเป็นประจำ มีพระราชกรณียกิจที่ทรงบำเพ็ญนานาประการ ทั้งด้านการบริหารราชการแผ่นดิน เป็นที่ประทับเสด็จออกขุนนาง ซ้อมรบเสือป่า อันเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อการป้องกันข้าศึกฝ่ายพลเรือนในยามสงบ เป็นที่รับแขกเมืองเชื่อมสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศ มีการต้อนรับเอกอัครราชทูต ญี่ปุ่น อังกฤษ อเมริกา ทรงพระอักษร ตราพระราชบัญญัติสำคัญๆ หลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติรักษาคอลงประปา พระราชบัญญัติเรื่องป่าไม้ พระราชบัญญัติวรรณคดี

และบทละคร อันเป็นงานสร้างสรรค์ทรัพย์สินทางปัญญาที่มีค่าแก่แผ่นดิน เช่น บทละครเรื่องโรมิโอ-จูเลียต เรื่องมิตรมีชัย นอกจากนั้นมีการจัดแสดงละครสมัยใหม่ตามพระราชนิยม พระราชทานแก่ข้าราชการบริพาร อันเป็นการปลูกฝังความเป็นชาตินิยม ปลูกจิตสำนึกให้คนไทยมีความรักชาติ

พระราชวังสนามจันทร์ เป็นงานศิลปกรรมรัชกาลที่ ๖ พระที่นั่ง พระตำหนัก เรือนไทย และสิ่งก่อสร้างอื่นๆ เป็นสถาปัตยกรรมที่วิจิตรงดงาม เป็นอาคารที่ประสมประสานศิลปกรรมตะวันตก มีความสอดคล้องกลมกลืนกับศิลปกรรมไทยอย่างน่าชม เป็นแหล่งเรียนรู้งานศิลปกรรมของชาติได้อย่างสมบูรณ์อีกแห่งหนึ่ง

ในรัชกาลที่ ๗ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมอบพระราชวังสนามจันทร์บางส่วนเป็นที่ทำการรัฐบาล ซึ่งระหว่างพุทธศักราช ๒๔๖๙-๒๕๔๖ กระทรวงมหาดไทยกำหนดพระที่นั่งต่างๆ เป็นสถานที่ปฏิบัติราชการ เป็นศาลากลางจังหวัดที่เขตหน้าซูดตาเป็นศรีสง่าของจังหวัดนครปฐม และส่วนราชการประจำทั้งหลาย

พุทธศักราช ๒๕๐๙ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้ขยายวิทยาเขตออกมา ณ พระราชวังสนามจันทร์ ก่อตั้งคณะอักษรศาสตร์ เป็นคณะแรกเรือนไทยที่มีคุณค่า เช่น พระตำหนักทับขวัญ ได้เป็นสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัย เป็นศิลปกรรมที่นักศึกษาทุกคนภาคภูมิใจ

ต่อมากระทรวงมหาดไทยคืนอาคารในพระราชวังสนามจันทร์ให้สำนักพระราชวัง ได้มี

การจัดสถานที่ต่างๆ เป็นพิพิธภัณฑ์สถานเนื่องในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีสรรพสิ่งที่น่ารู้ น่าศึกษาอันแสดงถึงประวัติศาสตร์ของชาติในรัชสมัยรัชกาลที่ ๖ เป็นอย่างดี

นอกจากนั้น ณ พระที่นั่งสำคัญๆ แต่ละองค์ สำนักพระราชวังได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานสิ่งของที่ระลึกในโอกาสต่าง ๆ ที่พระราชอาคันตุกะ ทูลเกล้าฯ ถวายแด่พระบาท-

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ หรือที่ทรงได้รับมาจากต่างประเทศมาจัดแสดงไว้ เพื่อเป็นเครื่องหมายความเข้าใจอันดีระหว่างพระราชวงศ์ไทย กับประเทศต่าง ๆ อันแสดงถึงพระราชนิยมกิจอันยิ่งใหญ่ด้านการต่างประเทศที่ทรงวิริยะ-อุตสาหะ บำเพ็ญให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชาติและประชาชนชาวไทย

พระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม กับการรักษาความมั่นคงของราชอาณาจักร

นายชัชพล ไชยพร

เมื่อศตวรรษที่ล่วงมาแล้ว ในปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดินแดนในแถบทวีปเอเชียแทบทุกประเทศ ล้วนตกเป็นอาณานิคมของประเทศตะวันตก แทบทั้งสิ้น อิทธิพลของลัทธิจักรวรรดินิยมได้แผ่ขยายเข้ามาประชิดอยู่รอบพระราชอาณาเขตของประเทศสยาม ทำให้เอกราชและอธิปไตยของประเทศกำลังตกอยู่ในภาวะอันตรายอย่างใหญ่หลวง จนกระทั่งเกิดวิกฤตการณ์ ร.ศ. ๑๑๒ ที่ฝรั่งเศสนำเรือรบเข้าตีฝ่าป้อมและเรือรบตามแม่น้ำเจ้าพระยา และประกาศปิดอ่าวสยาม จนสยามจำต้องยอมสละกรรมสิทธิ์ในดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง พร้อมทั้งชำระค่าปรับเป็นเงินถึง ๓ ล้านฟรังก์

อย่างไรก็ดี ด้วยพระปรีชาสามารถของสมเด็จพระปิยมหาราช ที่ทรงดำเนินพระบรมราโชบายผ่อนสั้นผ่อนยาว ทำให้ดินแดนสยาม

ส่วนใหญ่ ยังคงดำรงอธิปไตยไว้ได้ตราบนานปัจจุบัน แม้กระนั้น ความเจ็บปวดจากการถูกชาติมหาอำนาจเข้ารุกรานเช่นนี้ ยังคงฝังลึกอยู่ในความทรงจำของพระบรมวงศานุวงศ์ และคนไทยในยุคหนึ่งทุกคน ไม่มีวันลืม

ตราบนานเท่าที่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว แม้กระแสดความรุนแรงของลัทธิล่าอาณานิคมจะผ่อนคลายลงบ้างแล้ว แต่ก็ยังไม่จางหายไปเสียทั้งหมด ยังมีชาติมหาอำนาจอีกชาติหนึ่ง ได้แสดงอุปนิสัยที่ปรารถนาจะได้ดินแดนสยามโดยเฉพาะดินแดนปากแม่น้ำตั้งแต่คอคอตกกระลงไป ยังผลให้สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า ทรงพระปรีทิตกยิ่งนัก และทรงพยายามดำเนินพระบรมราโชบายเพื่อป้องกันประเทศจากภัยคุกคามนั้นอย่างสุขุมคัมภีรภาพ

พระราชวังแห่งหนึ่งซึ่งเป็นพยานแห่งพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระ

มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในการรักษาเอกราชของสยาม ที่หลายคนอาจไม่ทันนึกคิดถึงนั้น ได้แก่

“พระราชวังสนามจันทร์” จังหวัดนครปฐม

พระราชวังสนามจันทร์ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ลงไปทางใต้ราว ๕๖ กิโลเมตร ห่างจากพระปฐมเจดีย์ไปทางตะวันตก ประมาณ ๑ กิโลเมตร ตั้งอยู่ในอาณาบริเวณซึ่งเดิมเรียกว่าเนินปราสาท สันนิษฐานว่าเดิมคงเคยเป็นพระราชวังในสมัยโบราณ ใกล้กับเนินปราสาทมีสระน้ำใหญ่แห่งหนึ่ง ซึ่งมีชื่อเรียกขานกันมาแต่เดิมว่า สระน้ำจันทร์

จมีนอมรตรณารักษ์ (แจ่ม สุนทรเวช) มหาตมเล็กซึ่งได้เคยรับใช้ใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาท พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เล่าไว้ว่า หากมีเหตุการณ์เช่นกรณี ร.ศ. ๑๑๒ หรือการยกพลขึ้นบกในคาบสมุทรมลายู ก็จะต้องใช้พระราชวังสนามจันทร์เป็นสถานที่มั่นสุดท้ายในการป้องกันประเทศ เพราะชัยภูมิในเขตมณฑลนครไชยศรีและราชบุรีนั้น อุดมไปด้วยลำคลองซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมที่ชาวไทยคุ้นเคยมาช้านาน หากถอยร่นรถไฟออกเสีย ข้าศึกก็จะต้องยกกำลังไปทางลำน้ำ ซึ่งสะดวกแก่ฝ่ายเราในการซุ่มโจมตี หากจะยกพลขึ้นบกในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม และเพชรบุรี ก็ไม่สามารถทำได้ เพราะชายหาดแถบนี้ล้วนเป็นดินเลนและโคลนเป็นส่วนใหญ่มิสามารถลำเลียงอาวุธหนักเข้ามาได้ หากจะยกทัพข้ามมาทางด่านเจดีย์สามองค์ ก็จะต้องเผชิญกับความยากลำบากของพื้นที่ ซึ่งเป็นการยากที่จะจู่โจมเข้ามา

ไม่ว่าจะเกิดกรณีใดขึ้น ฝ่ายสยามก็จะพอมีเวลาดำเนินแผนตั้งรับได้ทัน

พระราชวังสนามจันทร์ประกอบไปด้วยพระที่นั่ง พระตำหนัก และเรือนข้าราชการบริวารหลายหลัง แต่ละหลังมีสถาปัตยกรรมงดงามแตกต่างกันไป ทั้งแบบไทยเดิม ไทยประยุกต์ และแบบตะวันตก ทั้งนี้ ได้พระราชทานนามพระที่นั่งไว้คล้องจองกัน ได้แก่ พระที่นั่งพิมานปฐม พระที่นั่งอภิรมย์ฤดี พระที่นั่งวัชรirma พระที่นั่งสามัคคีมุขมาตย์ พระตำหนักชาลีมงคลอาสน์ พระตำหนักมหาราชวรตบัลลังก์ พระตำหนักทับแก้ว พระตำหนักทับขวัญ ฯลฯ

ก่อนพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจะเสด็จสวรรคตไม่นาน ได้มีพระราชพิธีกรรม ทรงกำหนดไว้ว่าหากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลต่อไป ไม่ทรงต้องพระราชประสงค์จะใช้พระราชวังแห่งนี้เป็นที่ประทับ ก็ทรงขอให้พิจารณาจัดเป็นโรงเรียนนายร้อยทหารบก ตามแต่จะเห็นสมควร แสดงให้เห็นว่าประโยชน์ของบ้านเมืองโดยเฉพาะเรื่องการรักษาความมั่นคงของประเทศนั้น เป็นเรื่องที่อยู่ในพระราชหฤทัยของสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าตลอดเวลา

อย่างไรก็ตาม ต่อมาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริเพิ่มเติมว่า หากกระทรวงกลาโหมมิได้ใช้เป็นที่ตั้งโรงเรียนนายร้อยทหารบก ก็ขอให้พระราชวังสนามจันทร์ตกเป็นของพระมหากษัตริย์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ ดังลายพระราชหัตถเลขาต่อไปนี้

เลขที่ ๓๑/๒๔๖๗ เขียนที่ พระที่นั่งอัมพรสถาน

วันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๖๗

ถึง เจ้าพระยามหิธร

เมื่อผ่านสนามจันทร์ ไปคราวนี้ทำให้ข้า
นึกอะไรขึ้นอย่าง ๑, คือ ตามที่มีไว้ในพินัยกรรม
ว่ายกที่พระราชวังสนามจันทร์ให้แก่รัฐบาล
สยามเพื่อทำโรงเรียนนายร้อยทหารบกนั้น, มา
เกิดนึกขึ้นว่า บางทีกระทรวงกระลาโหมเขาจะ
ไม่ต้องการที่นั้นสำหรับทำโรงเรียนนายร้อยก็ได้;
เพราะเมื่อก่อนๆ นี้ข้าได้เคยแสดงความเห็น
หลายครั้งแล้วว่าควรจะย้ายโรงเรียนนายร้อย
ออกไปเสียจากกรุงเทพ, เพราะในกรุงเทพมีที่
เกียวกมาก ทำให้เด็กใจแตก, แต่ได้รับตอบว่าถ้า
ย้ายโรงเรียนนายร้อยออกไปจากกรุงเทพจะเป็น
การลำบากในการหาครูและปฐกพิเศษ. เวลานี้
ข้าก็ทราไม่ว่าสถิติเช่นนั้นจะยังคงอยู่หรือเปลี่ยน-
แปลงไปอย่างไร. ถ้าฉวยว่ากระลาโหมไม่ต้องการ
สนามจันทร์เป็นโรงเรียน(นาย)ร้อย ข้าเกรงว่า
รัฐบาลจะมอบให้กระทรวงพระคลังมหาสมบัติเป็น
ผู้ปกครองที่นั้น, อาจจะเอาออกขายเลหลังเอาเงิน
เข้าคลังเสียก็ได้. ฉนั้นข้าอยากจะใคร่ป้องกัน
ข้อนี้ไว้, แต่ไม่อยากจะพิธทำพินัยกรรมใหม่; ถ้า
จะเป็นแต่เพียงเขียนเป็นคำสั่งประกอบพินัยกรรม
ไว้ว่า ถ้ากระทรวงกระลาโหมไม่ต้องการที่สนาม
จันทร์ทำเป็นโรงเรียนนายร้อย ขอให้ที่สนามจันทร์
ตกเป็นของผู้เป็นทายาทสืบราชสันตติวงศ์ ดังนี้
จะพอหรือไม่, รอถามความเห็นทางกฎหมาย.

ราม ร.

(สะกดการันต์ตามต้นฉบับ)

เลขที่ ๓๑/๒๔๖๗ เขียนที่ พระที่นั่งอัมพรสถาน

วันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๖๗ เวลา

ถึง เจ้าพระยามหิธร

เมื่อผ่านสนามจันทร์ไปคราวนี้ทำให้ข้า
นึกอะไรขึ้นอย่าง ๑, คือ ตามที่มีไว้ในพินัยกรรม
ว่ายกที่พระราชวังสนามจันทร์ให้แก่รัฐบาล
สยามเพื่อทำโรงเรียนนายร้อยทหารบกนั้น, มา
เกิดนึกขึ้นว่า บางทีกระทรวงกระลาโหมเขาจะ
ไม่ต้องการที่นั้นสำหรับทำโรงเรียนนายร้อยก็ได้;
เพราะเมื่อก่อนๆ นี้ข้าได้เคยแสดงความเห็น
หลายครั้งแล้วว่าควรจะย้ายโรงเรียนนายร้อย
ออกไปเสียจากกรุงเทพ, เพราะในกรุงเทพมีที่
เกียวกมาก ทำให้เด็กใจแตก, แต่ได้รับตอบว่าถ้า
ย้ายโรงเรียนนายร้อยออกไปจากกรุงเทพจะเป็น
การลำบากในการหาครูและปฐกพิเศษ. เวลานี้
ข้าก็ทราไม่ว่าสถิติเช่นนั้นจะยังคงอยู่หรือเปลี่ยน-
แปลงไปอย่างไร. ถ้าฉวยว่ากระลาโหมไม่ต้องการ
สนามจันทร์เป็นโรงเรียน(นาย)ร้อย ข้าเกรงว่า
รัฐบาลจะมอบให้กระทรวงพระคลังมหาสมบัติเป็น
ผู้ปกครองที่นั้น, อาจจะเอาออกขายเลหลังเอาเงิน
เข้าคลังเสียก็ได้. ฉนั้นข้าอยากจะใคร่ป้องกัน
ข้อนี้ไว้, แต่ไม่อยากจะพิธทำพินัยกรรมใหม่; ถ้า
จะเป็นแต่เพียงเขียนเป็นคำสั่งประกอบพินัยกรรม
ไว้ว่า ถ้ากระทรวงกระลาโหมไม่ต้องการที่สนาม
จันทร์ทำเป็นโรงเรียนนายร้อย ขอให้ที่สนามจันทร์
ตกเป็นของผู้เป็นทายาทสืบราชสันตติวงศ์ ดังนี้
จะพอหรือไม่, รอถามความเห็นทางกฎหมาย.

ข้าจึงขอเขียนคำสั่งประกอบพินัยกรรม
ไว้ว่า ถ้ากระทรวงกระลาโหมไม่ต้องการที่สนาม
จันทร์ทำเป็นโรงเรียนนายร้อย ขอให้ที่สนามจันทร์
ตกเป็นของผู้เป็นทายาทสืบราชสันตติวงศ์ ดังนี้
จะพอหรือไม่, รอถามความเห็นทางกฎหมาย.

ร.ร.

เมื่อสิ้นรัชกาลที่ ๖ แล้ว ทางราชการได้
เข้าใช้พื้นที่พระราชวังสนามจันทร์ เป็นที่ทำการ
ของส่วนราชการในจังหวัดนครปฐม เช่น
ศาลากลางจังหวัด และใช้เรือนข้าราชการ
ต่างๆ เป็นที่พำนักของหัวหน้าส่วนราชการใน
จังหวัด นอกจากนี้ พื้นที่บางส่วนยังได้จัดสร้าง
เป็นมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวัง
สนามจันทร์เมื่อกาลเวลาล่วงผ่านไป สิ่งปลูกสร้าง
ในพระราชวังก็ชำรุดทรุดโทรมลงจนถึงขั้น
ปรักหักพัง สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชร-
รัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี พระราชธิดา
พระองค์เดียวในรัชกาลที่ ๖ จึงทรงตั้ง
คณะกรรมการอำนวยการบูรณะพระราชวัง
สนามจันทร์ ขึ้น เมื่อวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน
พุทธศักราช ๒๕๓๓ โดยทรงรับเป็นประธาน
คณะกรรมการ พร้อมทั้งพระราชทานพระวินิจฉัย
ในการซ่อมแซม ความว่า

“...ข้าพเจ้าเห็นสมควรดำเนินการโดย
เริ่มจากพระตำหนักขาลิมคลาสน์เป็นแห่งแรก
พระตำหนักดังกล่าวมีสภาพภายในชำรุดทรุดโทรม
ถ้ำปล่อยทิ้งไว้อาจจะแตกหักเสียหาย หากรอ
งบประมาณของทางราชการคงจะไม่ทันการณ์
ข้าพเจ้าเห็นสมควรเปิดโอกาสให้ข้าราชการ
มหาดเล็ก ตลอดจนราชสกุล ตระกูลต่างๆ ที่ได้
รับพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณพระราชทาน
นามสกุล และพสกนิกรทั่วราชอาณาจักร ได้มี
โอกาสแสดงกตัญญูทศเวทิตาต่อพระองค์ร่วมใจ
ร่วมกำลังจัดหาหรือบริจาคเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระ
ของรัฐบาล โดยข้าพเจ้ารับเป็นประธาน”

ด้วยเดชพระบารมีปกเกล้าปกกระหม่อม
การซ่อมแซมได้ดำเนินอย่างค่อยเป็นค่อยไปจน
แล้วเสร็จสมบูรณ์ พระราชวังสนามจันทร์จึง
กลับมามีชีวิตชีวาและเป็นศรีสง่าแก่บ้านเมือง
อีกครั้งหนึ่ง ครั้นวันที่ ๑ ธันวาคม พุทธศักราช
๒๕๔๖ คณะกรรมการอำนวยการบูรณะพระราชวัง
สนามจันทร์ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้า
เพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี ทรงเป็น
ประธานร่วมกับกระทรวงมหาดไทย และ
มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้น้อมเกล้าฯ ถวายคืน
พระราชวังสนามจันทร์ แต่พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว การนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ สำนัก
พระราชวังจัดเป็นพิพิธภัณฑ์ และเปิดให้
ประชาชนเข้าชมพระที่นั่ง พระตำหนัก และเรือน
ต่างๆ ได้ทุกวันอังคาร พฤหัสบดี และเสาร์
ระหว่างเวลา ๙.๐๐-๑๖.๐๐ น.

บัดนี้ พระราชวังสนามจันทร์ จึงเป็น
สถานที่ท่องเที่ยวอันเป็นศรีสง่าแก่บ้านเมือง
อีกแห่งหนึ่ง และเป็นพระบรมราชานุสรณ์แห่ง
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรง
พระคุณอันประเสริฐแก่ประเทศไทย

รำพึงถึงพระผู้	ทรงพระ คุณแฮ
พระมหาธีร	ราชเจ้า
สยามประเทศประ-	สบสุข เสมอมา
บารมีพระร่วมเกล้า	เกศข้าบลีล

(หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล ร้อยกรอง)

วันภาษาไทยแห่งชาติกับ โครงการเพชรในเพลง

นางเบญจมาศ แพทอง

ภาษาไทยเป็นศาสตร์หนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระราชหฤทัย มีพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับภาษาไทยหลายครั้งและหลายโอกาส เช่น พระราชทานแก่นิสิตนักศึกษา เมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานปริญญาบัตร พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา พระราชดำรัสและพระบรมราโชวาททุกครั้งมีความสำคัญยิ่งด้วยทรงเห็นคุณค่าของภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาประจำชาติ และทรงห่วงใยในปัญหาการใช้ภาษาไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนินไปทรงร่วมประชุมทางวิชาการที่ชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๐๕ ได้พระราชทานพระราชดำรัสเกี่ยวกับภาษาไทยในสาระสำคัญหลายประการ อาทิ ภาษาไทยเป็นเครื่องมือสื่อสารของคนไทย ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติควรต้องหวงแหนและรักษาไว้ และปัญหาในการใช้ภาษาไทย

ดังความว่า

“ภาษาไทยนั้นเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของชาติ ภาษาทั้งหลายเป็นเครื่องมือของมนุษย์ชนิดหนึ่ง คือเป็นทางสำหรับแสดงความคิดเห็นอย่างหนึ่ง เป็นสิ่งสวยงามอย่างหนึ่ง เช่น ในทางวรรณคดี เป็นต้น ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องรักษาเอาไว้ให้ดี ประเทศไทยนั้นมีภาษาของเราเอง ซึ่งต้องหวงแหน เรามีโชคดีที่มีภาษาของตนเองแต่โบราณกาล จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะรักษาไว้ ปัญหาเฉพาะในด้านการรักษาภาษานี้ มีหลายประการ อย่างหนึ่งต้องรักษาให้บริสุทธิ์ในการออกเสียง คือ ออกเสียงให้ถูกต้องชัดเจน อีกอย่างหนึ่งต้องรักษาให้บริสุทธิ์ในวิธีใช้ หมายความว่าวิธีใช้คำมาประกอบเป็นประโยค นับเป็นปัญหาที่สำคัญ ปัญหาที่สามคือ ความร่ำรวยของคำในภาษาไทย ซึ่งเรานึกว่าไม่ร่ำรวยพอ จึงมีการบัญญัติศัพท์ใหม่มาใช้ การบัญญัติศัพท์ใหม่ก็เป็นสิ่งจำเป็นเหมือนกัน จำเป็นแต่อันตราย...สำหรับคำใหม่ที่ตั้งขึ้นมีความจำเป็นในทางวิชาการไม่ใช่น้อย แต่บางคำ

ที่ง่าย ๆ ก็ควรจะมีความจะใช้คำเก่าๆ เรามีอยู่แล้ว ไม่ควรมาตั้งศัพท์ใหม่ให้ยุ่งยาก แต่ก็อาจเป็นด้วยเห็นว่าไม่ใ้พอก็ต้องใช้คำใหม่ๆ แต่การตั้งคำใหม่นั้นมีหลักหลายประการ และผู้ที่ตั้งคำนั้นต้องรู้คำและหลักของภาษาให้ลึกซึ้งทั้งภาษาไทยทั้งภาษาต่างประเทศ ไม่ใช่เฉพาะภาษาอังกฤษต้องทราบถึงภาษาอื่นๆ ด้วย ต้องทราบถึงหลักภาษาอังกฤษเอง คือมาจากไหน มาจากความคิดอะไร เพื่อไม่ให้ผิดไปอย่างตลก ขบขันทีเดียว”

พระราชดำรัสในครั้งนั้นเป็นที่มาของ **วันภาษาไทยแห่งชาติ** เกิดขึ้นจากคณะกรรมการวัฒนธรรมเพื่อภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้นำเสนอให้รัฐบาลกำหนดวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ของทุกปี เป็นวันภาษาไทยแห่งชาติ ซึ่งรัฐบาลได้เห็นชอบ และประกาศให้เป็นวันภาษาไทยแห่งชาติ เมื่อพุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นต้นมา ในวันนี้หน่วยงาน สถาบันการศึกษาหลายแห่ง ได้จัดกิจกรรมเนื่องในวันภาษาไทยแห่งชาติ สอนองพระราชดำรัสสืบเนื่องตลอดมา เช่น การจัดนิทรรศการ การอภิปรายทางวิชาการ การประกวดอ่านทำนองเสนาะ การประกวดแต่งคำประพันธ์ การประกวดเรียงความ การขับเสภา การละเล่น ฯลฯ

นอกจากทรงห่วงใยในภาษาไทยแล้ว ทรงเห็นว่า **ดนตรีเป็นภาษาสากล** ที่ทำให้ทุกชาติทุกภาษาเข้าใจซึ่งกันและกัน ทรงโปรดการดนตรีมาแต่ทรงพระเยาว์ ทรงพระปรีชาสามารถยิ่ง ทั้งในฐานะทรงพระราชนิพนธ์

ทรงบรรเลง และทรงเครื่องดนตรีทั้งไทยและสากล แฉวงแจ๊ส และอื่นๆ ในโอกาสที่เสด็จเยือนประเทศต่างๆ ทรงได้รับเชิญให้ทรงดนตรีสร้างความประทับใจและประทับใจในพระอัจฉริยภาพ โดยทั่วกัน เช่น ครึ่งเยือนสหรัฐอเมริกา เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๓ สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๖ สาธารณรัฐออสเตรเลีย เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๗ ในครั้งนั้นมหาวิทยาลัย การดนตรีและศิลปะการแสดงแห่งกรุงเวียนนา ได้ทูลเกล้าฯ ถวายสมาชิกภาพกิตติมศักดิ์ ลำดับที่ ๒๓ พร้อมจารึกพระปรมาภิไธยไว้ที่สถาบันเพื่อเทิดพระเกียรติ

กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมเนื่องในวันภาษาไทยแห่งชาติ ด้วยตระหนักในคุณค่าของภาษาไทย และมีหน้าที่ในการอนุรักษ์ สืบทอด สร้างสรรค์ เผยแพร่มรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ และด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ **“โครงการเพชรในเพลง”** จึงเป็นกิจกรรมหนึ่งที่กรมศิลปากรนำมาดำเนินการ เนื่องจากเห็นว่าภาษาไทยมีลักษณะที่แตกต่างจากภาษาอื่นหลายประการ โดยเฉพาะ **เสียงวรรณยุกต์** อันเป็นคุณสมบัติสำคัญของเสียงดนตรี สามารถนำไปประพันธ์เป็นบทเพลงได้อย่างไพเราะ ประกอบกับบทเพลงยังเป็นสื่อให้ชนทุกระดับชั้นซาบซึ้งและเพลิดเพลินใจตลอดจนมีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาไทยอย่างกว้างขวาง ดังนั้นผู้ประพันธ์และผู้ขับร้อง จึงมีส่วนสำคัญในการรักษาภาษาไทย และ

เผยแพร่การใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

โครงการเพชรในเพลง เป็นการจัดประกวดบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นด้านการประพันธ์เพลง ทั้งเนื้อร้อง ทำนอง รวมทั้งการขับร้อง ซึ่งมีทั้งประเภทเพลงไทยสากล เพลงไทยลูกทุ่ง เพลงสร้างสรรค์สำหรับเด็ก เพลงส่งเสริมการใช้ภาษาไทย และเพลงไทยเดิมในเฉพาะบางปี ทั้งนี้เพื่อสร้างขวัญกำลังใจแก่ศิลปินที่ใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้องและเพียรสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่าเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษาไทยต่อไป ผู้ชนะการประกวดจะได้รับเงินรางวัล พร้อมพระพิฆเนศ แบ่งเป็นรางวัลชนะเลิศ ๑ รางวัล และรางวัลชมเชย ๒ รางวัล โครงการเพชรในเพลงนี้ เริ่มตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๔๗ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน คือ พุทธศักราช ๒๕๕๑ รวมจำนวน ๕ ครั้ง มีเนื้อร้อง นักประพันธ์เพลง ผู้แต่งทำนองเพลง จากค่ายเพลง องค์กรที่เกี่ยวข้อง สถาบันการศึกษา และประชาชนทั่วไป ได้รับรางวัลแล้วเป็นจำนวนไม่น้อย มีผลงานเพลงเข้าประกวดปีละหลายร้อยเพลง และผู้ได้รับรางวัลทุกประเภทจะได้นำเสนอผลงานเพลงในวันภาษาไทยแห่งชาติ วันที่ ๒๙ กรกฎาคม ของทุกปี

เพลงที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ และรางวัลชมเชยตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๔๗ ถึงพุทธศักราช ๒๕๕๑ อาทิ

รางวัลผู้ประพันธ์คำร้องและทำนอง
เพลงไทยสากล

เช่น เพลงไพลินล้อมเพชร ผู้ประพันธ์

สุภาณี ลิ้มสุวรรณ เพลงก้อนหินก้อนนั้น
ผู้ประพันธ์ นิติพงษ์ ห่อนาค เพลงคนไทยจะ
กลายเป็นผี ผู้ประพันธ์ สมพร บุญรอด
เพลงหิ่งห้อย ผู้ประพันธ์ กมลศักดิ์ สุนทนนท์
เพลงดอกไม้บาน ผู้ประพันธ์ ยืนยง โอภากุล
เพลงเมล็ดข้าว ๒๕๔๙ ผู้ประพันธ์ สุรัช
จิตติมาธร เพลงคนไทยไม่ทิ้งกัน ผู้ประพันธ์
สุทธิพงษ์ สมบัติจินดา เพลงกล่อมแม่ ผู้ประพันธ์
สุทธิพงษ์ สมบัติจินดา

ตัวอย่าง รางวัลชนะเลิศ ประเภทการ
ประพันธ์คำร้องเพลงไทยสากล

เพลงคนไทยจะกลายเป็นผี

ประเทศไทยหรือว่า “ประ ทุ เอต ทุ ไอ่”
เป็นคนไทยหรือว่าเป็นคน “ทุ ไอ่”
ภาษาไทยชักจะเพี้ยนกันใหญ่
ได้ยินคนไทยร้องเพลงว่า “จู อัน ฮู รัก ทุ เออ”
ชาติไทยหรือว่า “ฮู อ้าต ทุ ไอ่”
“หั่ว จู ไอ่” พูดมาได้ยังงี้เกลอ
ก็หัวใจพูดได้ใหม่เออ
ว่าฉันรักเธอ แล้วเธอก็รักฉัน

*คนไทย คนไทย คนไทย
ต้องสอนกันใหม่เดี๋ยวจะกลายเป็นผี (ซ้ำ)

ฝรั่งเขามาประเทศไทย
อยู่ ๆ ไปละพูดไทยเหมือนกัน
ฝรั่งหลายคนเขาพูดไทยจนเชี่ยวชาญ
ร้องกันพูดกันให้มันถูกภาษาไทย

รางวัลผู้ประพันธ์คำร้องและทำนอง
เพลงไทยลูกทุ่ง

เช่น เพลงเสากลางกระแล ผู้ประพันธ์ ชินกร ไกรลาศ เพลงวันที่บ่มีอาย ผู้ประพันธ์ วสุ ห้าวหาญ เพลงดาวกลางดิน ผู้ประพันธ์ ธีระพล อมราพิทักษ์ เพลงไผ่รวมกอ ผู้ประพันธ์ สุทธิพงษ์ สมบัติจินดา เพลงรักบ้านทุ่ง ผู้ประพันธ์ วิเชียร คำเจริญ หรือ ลพ บุรีรัตน์ เพลงดวงดาวชาวนา ผู้ประพันธ์ สัญญาลักษณ์ ดอนศรี เพลงอยู่นาน ๆ นะ ผู้ประพันธ์ วิเชียร คำเจริญ เพลงไม่ใช่แฟนทำแทนไม่ได้ ผู้ประพันธ์ สลา คุณวุฒิ

รางวัลผู้ประพันธ์คำร้องและทำนอง เพลงสำหรับเด็ก

เช่น เพลงสุจิตุลา ผู้ประพันธ์ นันทวัชร เพลงหอมกลิ่นข้าวจี ผู้ประพันธ์ สลา คุณวุฒิ เพลงเรียงความเรื่องแม่ ผู้ประพันธ์ สุทธิพงษ์ สมบัติจินดา เพลงพ่อเจ้าอยู่หัวของหนู ผู้ประพันธ์ ศรีสว่างค์ อินทร์ไทร เพลงคนไทยพูดไทยให้ชัด ผู้ประพันธ์ สุภาณี ลิ้มสุวรรณ เพลงหยอดกระปุก ผู้ประพันธ์ กฤตภาส ภาคินนิพิฐ หรือ ม่อน ต๊ะดาด เพลงสนุกสำนวนไทย ผู้ประพันธ์ ปรีชา ปานะนนท์ เพลงเด็กดีมีธรรม ผู้ประพันธ์ นนทวิบูลย์ เพลงต้นกล้าของแผ่นดิน ผู้ประพันธ์ วรรณพรรณ บุญชู เพลงอดใจรอ ผู้ประพันธ์ สมาน งามสนิท เพลงโลกป่วย ผู้ประพันธ์ สุทธิพงษ์ สมบัติจินดา

รางวัลผู้ประพันธ์คำร้องเพลงไทยเดิม

เช่น เพลงนกกะจอกทองสองชั้น ผู้ประพันธ์ สุชาติ ธาราวาสน์ เพลงครอบจักรวาล ผู้ประพันธ์ อเนก เทศบุญ เพลงราชบุรียัติ

ผู้ประพันธ์ ประสาลัน แก่นกระจ่าง

ศิลปินนักร้องทั้งเพลงไทยสากล เพลงไทยลูกทุ่ง เพลงสำหรับเด็ก และเพลงไทยเดิม

เช่น ยืนยง โอภากุล หรือแอ๊ด คาราบาว แอร์ สุชาติ ชนพร แวกประยูร หรือปาน ชนพร เตือนใจ ศรีสุนทร หรือฝน ชนสุนทร ชนาวุฒิ แก้วเพิก หรือไท ชนาวุฒิ พลพล พลกองเส็ง ธงไชย แมคอินไตย์ อุเทน พรหมมินทร์ ชรัมภ์ เทพชัย สิบเอก เกียรติไกร คงสบาย สุรัชย์ จันทิมาธร มณีมุกดา สันติ ดวงสว่าง พรภิรมย์ พินทะปะกัง หรือไมค์ ภิรมย์พร ณรงค์กลด ณ ประเสริฐ หรือบ๊ิมพ์ ณรงค์กลด แอม วันนิศา คำทรัพย์ จักรพรรณ์ ครบุรีศรีโชติ กุ้ง สุทธิราช วงศ์เทวัญ พันจ่าอากาศตรี วีรยุทธ นานช้า หรือ บ่าววี ชลดา ทองจุลกลาง หรือตักแตน ชลดา เปรียวพันธ์ หัสดี หรือเพียวเพียว ปกรณ์ หนูยี่ สมหมาย โมกขศักดิ์ สุริยพงษ์ บุญโกลม ด.ญ.ทิพย์อาภา ชื่นประดิษฐ์ ด.ญ.ศิริประภา อายุยงค์ ด.ญ. พีรดา สุขวัฒน์ ด.ญ.ธันยพร คงแจ่ม ด.ญ.ฉัตรดาว เหลิมนนท์ ด.ญ.ฐาวิตา บางพรม ด.ช.เจษฎา ตรีรุ่งกิจ และ ด.ช.พีระณัฐ บางพรม เป็นต้น

นอกจากนี้ในพุทธศักราช ๒๕๕๑ ยังมี การให้รางวัลเชิดชูเกียรติแก่ผู้ประพันธ์คำร้อง เพลงไทยสากลในอดีต เพลงไทยลูกทุ่งในอดีต และเพลงสร้างสรรค์สำหรับเด็กในอดีต ได้แก่ ชาลี อินทวิจิตร ใน เพลงเรือนแพ ไพบุลย์ บุตรขัน ใน เพลงมนต์รักลูกทุ่ง และช่อม ปัญญาพรรค ใน เพลงหน้าที่เด็ก

ตัวอย่าง รางวัลเชิดชูเกียรติเพลงสร้าง
สรรค์สำหรับเด็กในอดีต

หน้าที่เด็ก

เด็กเอ๋ย ... เด็กดีต้องมีหน้าที่สิบอย่างด้วยกัน
เด็กเอ๋ย ... เด็กดีต้องมีหน้าที่สิบอย่างด้วยกัน
หนึ่ง ... นับถือศาสนา
สอง ... รักษาธรรมเนียมมั่น
สาม ... เชื่อพ่อแม่ครูอาจารย์
สี่ ... วาจาต้องสุภาพอ่อนหวาน
ห้า ... ยึดมั่นกตัญญู
หก ... เป็นผู้รู้จักการงาน
เจ็ด ... ต้องศึกษาให้เชี่ยวชาญ ต้องมานะบากบั่น
ไม่เกียจไม่คร้าน
แปด ... รู้จักออมประหยัด
เก้า ... ต้องซื่อสัตย์ตลอดกาล น้ำใจนักกีฬา
กล้าหาญ ให้เหมาะกับกาลสมัยชาติพัฒนา

สิบ ... บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ รู้บาปบุญคุณ
โทษ สมบัติชาติ ต้องรักษา เด็กสมัยชาติ
พัฒนา จะเป็นเด็กที่พาชาติไทย เจริญ
เด็กเอ๋ย...เด็กดีต้องมีหน้าที่สิบอย่างด้วยกัน

เด็กเอ๋ย ... เด็กดีต้องมีหน้าที่สิบอย่างด้วยกัน
จะเห็นได้ว่าเพลงที่คณะกรรมการประกวดอาจ
จะไม่ใช่เพลงยอดนิยมติดอันดับของผู้ฟัง แต่
อย่างน้อยก็เป็นเพลงที่เป็นแบบอย่างในการใช้
ภาษาไทยที่ดี ก่อให้เกิดกำลังใจแก่ศิลปินทั้ง
นักร้องและผู้ประพันธ์เพลง และยังกระตุ้น
เตือนให้เยาวชนและประชาชนเห็นความสำคัญ
ของการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง ฉะนั้น ด้วย
หน้าที่และความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ
ด้านภาษาไทย กรมศิลปากร กระทรวง
วัฒนธรรม จะดำเนินการรณรงค์การใช้ภาษาไทย
ที่ถูกต้องต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง เพื่อสนอง
พระราชดำริและรักษาภาษาไทยสืบไป

พระอิสริยยศกิติ “กรมหลวง” ใน สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

นางเบญจมาศ แพทอง

พระอิสริยยศกิติ *ทรงกรม* หรือที่เรียกว่า *เจ้าต่างกรม* เป็นพระอิสริยยศที่ พระเจ้าแผ่นดิน พระราชทานให้เจ้านายทั้งฝ่ายหน้าและฝ่ายใน ให้มีศักดิ์สูงขึ้น ลำดับตั้งแต่ กรมหมื่น กรมขุน กรมหลวง กรมพระ และกรมพระยาขึ้นไป การที่เจ้านายจะทรงได้รับพระอิสริยยศกิติดังกล่าว ต้องมีคุณูปการแก่บ้านเมืองหลายประการ ทั้งในการประพฤติปฏิบัติ กอปรด้วยพระวิริยะ-อุตสาหะ และพระปรีชาสามารถ ดังความปรากฏ ในคำประกาศสถาปนาของเจ้านายแต่ละพระองค์

**สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยา-
ณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์** ทรง
ได้รับการสถาปนาพระอิสริยยศกิติ “*กรมหลวง*”
เมื่อวันที่ ๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๓๘
ทรงเป็นเจ้านายฝ่ายในในรัชกาลปัจจุบันที่ทรง
ได้รับพระเกียรติอย่างสูงเป็นกรณีพิเศษให้ทรง

กรมเป็น **กรมหลวง** โดยมิต้องผ่านชั้นกรมขุน
ตามที่กำหนดไว้ในธรรมเนียมราชประเพณี

การสถาปนาเจ้านายในราชตระกูลให้
“*ทรงกรม*” ปรากฏครั้งแรกในสมัยกรุงศรีอยุธยา
รัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แบ่ง
พระอิสริยยศกิติเป็น ๔ ชั้น ได้แก่ กรมหมื่น กรม
ขุน กรมหลวง กรมพระ ซึ่งแต่ละชั้นกำหนด
พระราชทานตามพระอิสริยยศ ได้แก่ *กรมหมื่น*
เป็นอิสริยยศสำหรับชั้นพระองค์เจ้า *กรมขุน* เป็น
อิสริยยศสำหรับเจ้าฟ้า ราชกุมาร *กรมหลวง* เป็น
อิสริยยศสำหรับพระมเหสี และ *กรมพระ* เป็น
อิสริยยศสำหรับสมเด็จพระพันปีหลวง พระมหา
อุปราช และวังหลัง

ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาท
สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงตั้ง
กรมตามชั้นยศที่บัญญัติไว้ในสมัยกรุงศรีอยุธยา

มีแตกต่างกัน คือ **ชั้นกรมหมื่น** ทรงตั้งพระองค์เจ้า
กรมขุน ทรงตั้งเจ้าฟ้าที่เป็นชั้นเล็ก แล้วจึงเลื่อน
เป็นกรมหลวง **กรมหลวง** ทรงตั้งเจ้าฟ้าที่เป็น
ชั้นใหญ่ ทั้งเจ้าฟ้าชายและเจ้าฟ้าหญิง **กรมพระ**
ทรงตั้งกรมพระราชวังบวรสถานมงคล และ
กรมพระราชวังบวรสถานพิมุขตามแบบเดิม แต่
ทรงสถาปนาสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอทั้งสอง
พระองค์ เป็นกรมพระในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระ
พุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงอนุโลมตามระเบียบ
ครั้งรัชกาลที่ ๑ มาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระ
นั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า โปรด
ให้พระองค์เจ้า เป็นได้จนถึงกรมหลวง

รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า-
เจ้าอยู่หัว โปรดให้เพิ่มพระอิสริยยศเจ้าต่างกรม
ขึ้นอีกชั้นหนึ่ง คือ **กรมสมเด็จพระ** ซึ่งสูงกว่า
ตำแหน่งกรมพระที่มีอยู่เดิม และโปรดให้พระ-
องค์เจ้าเป็นได้จนถึงกรมสมเด็จพระ ดังนั้น
พระอิสริยยศต่างกรมทุกชั้น จึงเป็นได้ทั้งเจ้าฟ้า
และพระองค์เจ้า ซึ่งโดยปกติเจ้าฟ้าแรกรับกรม
จะต้องเป็นกรมขุน และพระองค์เจ้า จะต้องเป็น
กรมหมื่น ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุล-
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชนิมิตตั้งพระนาม
ทรงกรมของพระราชโอรสและพระราชธิดา
ตามชื่อจังหวัดมณฑล ต่อมาในรัชกาลพระบาท
สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ตั้งพระ-
อิสริยยศ **กรมพระยา** แทน **กรมสมเด็จพระ**

การสถาปนาพระบรมวงศานุวงศ์ได้ชักงัก
ลงชั่วคราวหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้า
เจ้าอยู่หัว ทรงสละราชสมบัติ เมื่อพุทธศักราช

๒๔๗๗ จนกระทั่งในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระ
พระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามา-
ธิบดินทร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เลื่อน
พระอิสริยยศ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้า
กรมพระนริศรานุวัดติวงศ์ เป็นกรมพระยา เมื่อ
พุทธศักราช ๒๔๘๘

ในรัชกาลปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เลื่อน
กรม พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนชัยนาทนเรนทร
เป็นกรมพระ และทรงตั้งกรม พระวรวงศ์เธอ
พระองค์เจ้าธานีนิวัติ เป็นกรมหมื่นพิทยลาภ-
พฤฒิยากร เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๓ และในพุทธ-
ศักราช ๒๔๙๕ ทรงเลื่อนกรมพระชัยนาทนเรนทร
เป็นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาชัยนาท-
นเรนทร และทรงตั้งพระราชวงศ์เป็นเจ้าต่างกรม
อีก ๔ พระองค์ ได้แก่ พระเจ้าวรวงศ์เธอ
หมื่นนครสวรรค์ศักดิ์พินิต พระเจ้าวรวงศ์เธอ
กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ พลโท พระวร-
วงศ์เธอ กรมหมื่นนดิศรอุดมศักดิ์ พระวรวงศ์เธอ
กรมหมื่นจันทบุรีสุรนาถ หลังจากนั้นมิได้ทรงตั้ง
เจ้านายพระองค์ใดทรงกรมอีก จนกระทั่งพุทธ-
ศักราช ๒๕๓๘ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
สถาปนาสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้า
กัลยาณิวัฒนา เป็นเจ้าต่างกรม มีพระนามจารึก
ในพระสุพรรณบัฏว่า **“สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ
เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชน-
ครินทร์”**

ส่วนการออกพระนามเจ้านายที่เป็น
เจ้าฟ้าต่างกรม ต้องออกพระนามก่อนแล้ว

ตามด้วยชื่อกรม เช่น สมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร พลโท สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ เพื่อแสดงให้เห็นว่าเป็นหัวหน้าบังคับบัญชากรมและมีผู้ใต้บังคับบัญชาจะมากน้อยตามแต่พระอิสริยยศของเจ้ากรมนั้นๆ เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงออกพระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์ทหาร ปล่อยพลเมืองจากสังกัดกรมต่างๆ ให้อยู่ในปกครองของเทศาภิบาลตามท้องที่ และให้บรรดาชายฉกรรจ์ทุกคนต้องรับราชการทหารชั่วคราว แทนการขึ้นทะเบียนเป็นเลกสังกัดในกรมอย่างแต่ก่อน พระราชบัญญัตินี้เป็นผลให้กรมของเจ้านายยกเลิกไปด้วย แต่นั้นมาคำ “กรม” จึงติดอยู่กับพระนามเจ้านาย มิได้มีผู้นอนอยู่ในบังคับบัญชา มีความหมายเป็นเพียงพระอิสริยยศเท่านั้น อย่างไรก็ตามการเฉลิมพระยศเจ้านายก็ยังมิได้ล้มเลิก ยังคงมีการสถาปนาต่อมาทุกรัชกาลจนถึงรัชกาลปัจจุบันคงมีบางช่วงระยะเวลาที่ว่างเว้นการสถาปนา

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงบำเพ็ญพระกรณียกิจล้วนเพื่อประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชน ทรงรับราชการสนองพระเดชพระคุณพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาโดยลำดับ ทรงปฏิบัติพระราชกิจแทนพระองค์ ทรงช่วยเหลือและทรงสืบทอดพระภารกิจของสมเด็จพระบรมราชชนนี ทรงเป็นที่เคารพรักเทิดทูนของประชาชน ทรงมีพระจริยาวัตรงดงาม

ปฏิบัติราชการด้วยพระปรีชาสามารถ ทรงทุ่มเทและอุทิศพระองค์อย่างเต็มพระกำลัง ทรงอุปถัมภ์บำรุงมูลนิธิ สมาคมให้เจริญก้าวหน้า ทรงสนับสนุนส่งเสริมในศาสตร์และศิลป์สาขาต่างๆ พระกรุณาธิคุณเป็นที่ประจักษ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงมีพระบรมราชโองการสถาปนาให้ทรงดำรงพระอิสริยยศศักดิ์เป็น เจ้าฟ้าต่างกรมฝ่ายในความตอนหนึ่งในประกาศทรงสถาปนาว่า

“...โดยที่ทรงพระราชดำริว่าสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนาเป็นสมเด็จพระโสทรเชษฐภคินีอันสนิทแต่พระองค์เดียวที่ได้ทรงร่วมทุกข์กันมาแต่ทรงพระเยาว์ ทั้งเป็นผู้ที่ทรงเคารพนับถือในฐานะที่ทรงมีอุปการคุณมาแต่หนหลัง ...ต่อมาสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ก็ยังเฝ้าพระหฤทัยมั่นคงอยู่มิได้ทอดทิ้งในอุปการกิจที่มีแก่พระองค์โดยเจตจำนงมุ่งหมายแต่จะให้ทรงพระเกษมสุขและทรงพระเจริญยิ่งด้วยพระราชอิสริยยศในมไหศุรยสมบัติ ได้ทรงปฏิบัติพระราชกิจแทนพระองค์ในหลายวาระและทรงรับเป็นพระธุระในการส่วนพระองค์สมเด็จพระบรมราชชนนีให้ดำเนินลุล่วงไปด้วยความเรียบร้อย ทั้งได้ปฏิบัติวิญญูจากสมเด็จพระบรมราชชนนีอย่างใกล้ชิดในที่ทุกสถานและรักษาพยาบาลในเมื่อทรงพระประชวรโดยมิได้มีความเบื่อหน่ายย่อหย่อนด้วยมีพระประสงค์จะแบ่งเบาพระราชภาระทำให้ทรงคลายพระราชกังวลและวางพระราชหฤทัยในการส่วนสมเด็จพระบรมราชชนนีได้เป็นอันมาก นอกจากนั้น...ยังมีพระหฤทัยเปี่ยมไปด้วย

พระเมตตากรุณา ประราธนาที่จะให้ประชาชน
ทุกชนชั้นได้มีวิชาความรู้ มีฐานะความเป็นอยู่
และมีสุขภาพอนามัยที่ดีถ้วนหน้า จึงทรง
พระอุตสาหะรับเป็นอาจารย์สอนอยู่ในสถาบัน
อุดมศึกษาต่างๆ โดยมีได้ทรงคิดเห็นแก่
ความเหนื่อยยาก ทั้งทรงรับเป็นพระธุระบริหาร
กองทุนการกุศลสมเด็จพระเจ้า ทรงเป็นประธาน
มูลนิธิโรคไตมาแต่แรกเริ่ม และทรงรับมูลนิธิ
ตลอดจนสมาคมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา
การสังคมสงเคราะห์ และการสาธารณสุขไว้ใน
พระอุปถัมภ์อีกเป็นจำนวนมาก ได้ทรงปฏิบัติ
บริหารกองทุน มูลนิธิที่ทรงเป็นประธานและ
บริหารอยู่โดยเต็มพระสติกำลังปรีชาสามารถ
 และได้พระราชทานความช่วยเหลืออันน่ายกย่อง
แก่มูลนิธิและสมาคมที่อยู่ในพระอุปถัมภ์ ทำให้
กิจการต่างๆ ของกองทุน มูลนิธิ และสมาคม
เหล่านั้น ดำเนินก้าวหน้ามาด้วยความมั่นคงและ
ก่อเกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชน
อย่างใหญ่หลวง พระเกียรติคุณด้านนี้เป็นที่
ประจักษ์เด่นชัด ด้วยเหตุนี้ สถาบันอุดมศึกษา
ในประเทศและองค์การระหว่างประเทศมากแห่ง
จึงได้ถวายปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ใน
สาขาวิชาต่างๆ และเหรียญสดุดีพระกิตติคุณ

มาบัดนี้ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ
เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ทรงเจริญด้วยวัสสาयุกาล
วัยวุฒิ กอปรด้วยพระอัธยาศัยซื่อตรงดำรง
พระองค์มั่นอยู่ในสุจริตธรรมลัทธิมาจากรี มีความ
กตัญญูกตเวทีเป็นอย่างยิ่ง ทั้งทรงพระคุณแก่
บ้านเมืองปรากฏอยู่เป็นอเนกปริยาย สมควรที่

จะสถาปนาพระอิสริยยศดีให้สูงขึ้น โดยอนุโลม
ตามแบบอย่างโบราณราชประเพณี”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกอบพิธีจารึกพระนาม
ในพระสุพรรณบัฏ ณ พระอุโบสถวัดพระ
ศรีรัตนศาสดาราม เมื่อวันที่ ๒๗ เมษายน
พุทธศักราช ๒๕๓๘ และประกอบ พระราช-
พิธีสถาปนา ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยใน
พระบรมมหาราชวัง เมื่อวันที่ ๖ พฤษภาคม
พุทธศักราช ๒๕๓๘ เนื่องในวาระที่ทรงเจริญ
พระชนมายุครบ ๖ รอบ

การพระราชพิธีประกอบด้วย พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจุดธูปเทียนเครื่อง
นมัสการบูชาพระพุทธรูปวิมาลย์วัฒน์ ทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ
เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ทรงจุดธูปเทียนเครื่อง
นมัสการบูชาพระรัตนตรัย ทรงจุดเทียน
พระมหามงคล เทียนเท่าพระองค์ และธูปเทียน
บูชาพระพุทธรูป เทวรูปพระเคราะห์แล้ว
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประเคนพัด
ที่ระลึกฉลองพระชนมายุ ๖ รอบ สมเด็จพระเจ้า-
พี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา แต่สมเด็จพระ
พระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหา-
สังฆปริณายก สมเด็จพระราชาคณะ พระราชา-
คณะ ๗๓ รูป อาลักษณ์อ่านประกาศพระบรม-
ราชโองการสถาปนาพระอิสริยยศดี สมเด็จพระ
เจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวง
นราธิวาสราชนครินทร์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
พระราชทานน้ำพระมหาสังข์ และพระราชทาน

พระสุพรรณบัฏ พระสงฆ์ ๗๓ รูป เจริญชัย-
มงคลคาถา พราหมณ์เป่าสังข์ พนักงานแกว่ง
บัณเฑาะว์ ชาวพนักงาน ประโคมฆ้องชัย
สังข์ แตร ดุริยางค์ พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์
ฉลองพระชนมายุสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้า
กัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์
สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกล-
มหาสังฆปริณายก ถวายพระธรรมเทศนา

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิ-
วัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรง
ประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม เครื่องภัณฑ์เทศน์
และไทยธรรมถวายพระสงฆ์ พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ

เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชน-
ครินทร์ ทรงหลังทักษิณทก พระสงฆ์ถวาย
อนุโมทนา ถวายอดิเรก ถวายพระพรลา เสด็จ
พระราชดำเนินกลับ

ด้วยพระปรีชาสามารถ พระกรณียกิจ
และพระจริยวัตรประจักษ์ชัดทั้งก่อนและหลัง
การสถาปนา พสกนิกรต่างสำนึกในพระกรุณาธิคุณ
ล้นเกล้าล้นกระหม่อม การเสด็จสู่สวรรคาลัยของ
สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา
กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เมื่อวันที่ ๒
มกราคม พุทธศักราช ๒๕๕๑ จึงเป็นความ
สูญเสียอย่างยิ่งใหญ่ของปวงชนชาวไทย บังเกิด
ความโศกอาดูรและความอาลัยไปทั่วทั้งแผ่นดิน

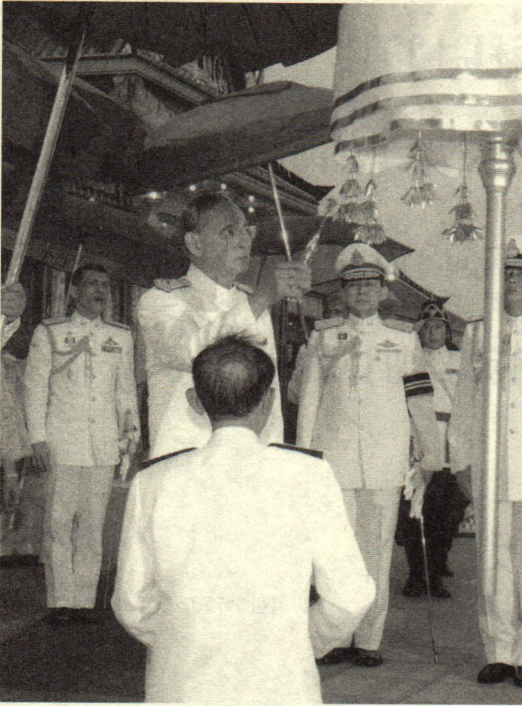

การจัดเตรียมงาน พระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

นางสาวทรงสวรรค์ นิลกำแหง

พลสภานุรักษ์ชาวไทยทุกคนคงยังจดจำได้ดีถึงวันขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช ๒๕๕๑ หลังจากการรื้อฟื้นเรื่องเฉลิมฉลองรับศกใหม่ได้เพียงวันเดียวก็พลิกผันเป็นความวิปโยคสุดแสนด้วยสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ สมเด็จพระโสทรเชษฐภคินีในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จสู่สวรรคาลัย แม้จะทรงพระประชวรมาก่อนหน้านี้เป็นเวลาหลายเดือน ที่มีแถลงการณ์ของคณะแพทย์เกี่ยวกับพระอาการประชวรออกมาเป็นระยะๆ ประหนึ่งจะโปรดให้พลสภานุรักษ์ทั้งหลายได้เตรียมตัวเตรียมใจ แต่เมื่อเวลานั้นมาถึงก็เป็นการยากที่จะหักห้ามความเศร้าเสียใจของคนทั้งแผ่นดิน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดงานพระศพสมเด็จพระโสทรเชษฐภคินี โดยถวายพระเกียรติยศสูงสุดตามโบราณราชประเพณี โปรดให้ประดิษฐานพระศพ ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ประดับตกแต่งพระโกศทองใหญ่ทรงพระศพเต็มตามพระอิสริยยศ พร้อมทั้งพระราชทานเศวตฉัตร ๗ ชั้น กางกั้นถวายเหนือพระโกศ แล้วทรงประกอบพระราชพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลถวาย เมื่อครบ ๗ วัน ๑๕ วัน ๕๐ วัน และ ๑๐๐ วัน มาโดยลำดับ นอกจากนี้ยังมีพระมหากรุณาธิคุณให้พลสภานุรักษ์ได้แสดงความจงรักภักดีและความอาลัย โดย

ให้เข้าเฝ้าถวายน้ำสรงพระศพที่หน้าพระฉายาลักษณ์ ณ ศาลาสหทัยสมาคม ในพระบรมมหาราชวัง โปรดให้ร่วมกันเป็นเจ้าภาพสวดพระอภิธรรมถวายพระศพ ตลอดจนการนำพวงมาลามาทวายสักการะพระศพ จนเมื่อถึงกาลอันควรที่จะได้มีพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพ ก็ยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เตรียมการให้พลกนิกรทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคทั่วพระราชอาณาจักร ได้เฝ้าถวายดอกไม้จันทน์ด้วย

การจัดเตรียมงานพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ รัฐบาลได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตจัดงานถวายเพื่อสนองพระเดชพระคุณ

โดยเต็มกำลังความสามารถ ทั้งในส่วนงานพระราชพิธี รัฐพิธี และศาสนพิธีให้มีความสมบูรณ์ถูกต้องตามราชประเพณี แลลงดงามสมพระเกียรติยศทุกประการ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดงานดังกล่าว เพื่อน้อมรำลึกถึงพระกรุณาธิคุณและแสดงความจงรักภักดีในการส่งเสด็จสู่สวรรคาลัยครั้งนี้ด้วย

ในการนี้รัฐบาลได้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการจัดงานรวม ๘ คณะ เพื่อช่วยกันปฏิบัติภารกิจด้านต่าง ๆ มีสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นศูนย์กลางอำนวยความสะดวกประสานงาน และได้กราบบังคมทูลเชิญสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการอำนวยการ

การจัดงานพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ และเชิญ ท่านผู้หญิงทัศนาลัย ศรสงคราม พระธิดา เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการอำนวยการจัดงาน เชิญร้อยเอก จิทัศ ศรสงคราม พระนัดดา เป็น กรรมการในคณะกรรมการฝ่ายจัดสร้างพระเมรุ สิ่งปลูกสร้างประกอบพระเมรุ และบูรณ-ปฏิสังขรณ์ราชรถและพระยานมาศด้วย

อย่างไรก็ตาม ก่อนที่จะได้กล่าวถึงการ ดำเนินงานของคณะกรรมการแต่ละคณะ ควร จักได้กล่าวถึงพระกรุณาธิคุณในสมเด็จพระบรม-โอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระ เทพรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการอำนวยการจัด งานพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพฯ ให้ เป็นที่ปรากฏก่อน ด้วยทั้ง ๒ พระองค์ทรงมี พระประสพการณ์ในการจัดงานพระราชพิธีถวาย พระเพลิงพระบรมศพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีมาแล้ว แม้เวลาจะผ่านมานานเ็น ก็ยังทรงจดจำข้อดี ข้อบกพร่อง ตลอดจน รายละเอียดเล็กๆ น้อยๆ ที่ผู้ปฏิบัติงานต้อง เอาใจใส่ได้เป็นอย่างดี จึงได้มีพระบัญชาและ พระราชทานกระแสพระราชดำริแก่คณะกรรมการ ในเรื่องสำคัญหลายเรื่อง และนอกจากจะมี พระมหากรุณาเสด็จพระราชดำเนินไปทรงร่วม ประชุมคณะกรรมการอำนวยการจัดงานพระราช-ทานเพลิงพระศพฯ ครั้งแรก เมื่อวันที่ ๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๑ พร้อมกันทั้ง ๒ พระองค์แล้ว

หลังจากนั้นแม้จะทรงมีพระราชกรณียกิจด้าน อื่น ๆ อีกมาก ก็ยังทรงใส่พระทัยติดตามการ ดำเนินงานของคณะกรรมการทุกคณะ โปรดให้ เจ้าหน้าที่ยื่นพระบัญชาและกระแสพระราชดำริ มาแจ้งแก่คณะกรรมการและผู้ปฏิบัติงานเป็น ระยะ ๆ การจัดเตรียมงานในรายละเอียดจึงมี ความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น นับเป็นพระมหากรุณาแก่ ผู้รับผิดชอบดำเนินการอย่างหาที่สุดมิได้ ดังจะ ยกตัวอย่างเป็นสังเขป ดังนี้

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยาม-มกุฎราชกุมาร ได้พระราชทานพระราชดำริและมีพระบัญชาเป็นแนวทางสำคัญในการดำเนินงาน อาทิ

“จุดมุ่งหมายของงานเพื่อเป็นการเฉลิม พระเกียรติ แสดงความจงรักภักดี และสำนึก ในพระกรุณาธิคุณ ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ และของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยเฉพาะเพื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสะดวกและสบายพระราชหฤทัยที่ทุกอย่าง ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย”

“การจัดงานพระราชพิธีพระราชทาน-เพลิงพระศพ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ให้ดำเนินการตามแนวทางการปฏิบัติเมื่อคราว งานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และให้ นำบทเรียนที่ผ่านมา ทั้งที่มีข้อดี ข้อแก้ไข และอื่น ๆ มาใช้ให้เป็นประโยชน์ โดยเฉพาะ

จะต้องถวายความสะดวกและความสบายที่สุด
แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว”

เกี่ยวกับการเชิญหีบพระศพไปยังพระเมรุ
เพื่อพระราชทานเพลิงจริงนั้น สมเด็จพระบรม-
โอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร มีพระราชดำริว่า

“ขบวนพระอิสริยยศเป็นการเชิญพระโกศ
เท่านั้น ส่วนการเชิญหีบพระศพเพื่อประดิษฐาน
ที่พระเมรุให้เชิญไปโดยรถยนต์ในเวลากลางคืน
ภายหลังเสร็จสิ้นการบำเพ็ญพระราชกุศลออก
พระเมรุแล้ว ดังเช่นที่เคยปฏิบัติเมื่อคราวงาน
พระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพสมเด็จพระ
ศรีนครินทราบรมราชชนนี”

ทั้งนี้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยาม-
มกุฎราชกุมาร ยังมีพระกรุณารับควบคุมการปฏิบัติ
ด้วยพระองค์เองอีกด้วย

นอกจากนี้ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ
สยามมกุฎราชกุมาร ยังพระราชทานกระแสพระ-
ราชดำรินายละเอียดของริ้วขบวนพระอิสริยยศ
ให้เจ้าหน้าที่เชิญมาแจ้งแก่คณะกรรมการและ
ผู้ปฏิบัติงาน ดังเช่น

“รูปแบบการเดินริ้วขบวนพระอิสริยยศ
ริ้วขบวนที่ ๒ ให้เปลี่ยนการเดินปกติ จังหวะช้า
เป็นการเดินเปลี่ยนสูงแบบสับเท้าเหมือนกัน
ทั้งหมด”

“การต่อฝึกกระบี่ในส่วนของนายทหาร
สัญญาบัตร เหล่าทหารบก ที่เป็นคู่แค้นนายทหาร
และนายทหารในกองพันริ้วขบวน ให้ทุกนาย
ต่อฝึกกระบี่ยาวขึ้นเพื่อให้สามารถปฏิบัติใน
ท่าเคารพและท่าเคลื่อนที่ได้อย่างสะดวกและ

สง่างามยิ่งขึ้น”

“ผู้ที่ยืนรายทางในระหว่างที่มีริ้วขบวน
พระอิสริยยศ เมื่อคราวงานพระราชพิธีถวาย
พระเพลิงพระบรมศพสมเด็จพระศรีนครินทราบ-
รมราชชนนี ได้จัดทำหาดำรงยืนรายทาง
แต่งเครื่องแบบที่มีลักษณะและสีที่แตกต่างกัน
สลับกัน ค่อนข้างไม่สวยงาม งานพระราชพิธี
พระราชทานเพลิงพระศพฯ ครั้งนี้น่าจะให้ผู้ที่
ยืนรายทางแต่งเครื่องแบบลักษณะเดียวกัน
เพื่อความสวยงาม จึงทรงพระกรุณาโปรดให้
จัดนักเรียนเตรียมทหารและทหารมหาดเล็ก
รักษาพระองค์ยืนรายทาง”

ส่วนสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี ก็ได้มีพระกรุณาธิคุณ
พระราชทานพระราชกระแสในเรื่องสำคัญ อาทิ

“คณะบุคคลต่างๆ ได้รับพระราชทาน
พระบรมราชานุญาตให้เป็นเจ้าภาพสวดพระ
อภิธรรมพระศพฯ ถึงปลายเดือนตุลาคม ๒๕๕๑
การพิจารณากำหนดช่วงเวลาในการพระราช-
พิธีพระราชทานเพลิงพระศพฯ ที่เหมาะสม
ควรเป็นวันที่ประชาชนได้เสร็จสิ้นงานทอดกฐิน
และงานลอยกระทงในวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน
๒๕๕๑ รวมทั้งต้องกำหนดวันก่อนถึงวันเฉลิม-
พระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
และควรกำหนดวันที่สะดวกสบายถวายแด่
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้วย”

เกี่ยวกับการรับเสด็จพระราชวงศ์ต่าง-
ประเทศที่จะเสด็จในพระราชพิธีพระราชทานเพลิง
พระศพฯ ซึ่งเมื่อคราวงานพระราชพิธีถวาย

พระเพลิงพระบรมศพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน มีพระราชกระแสว่า ไม่มีธรรมเนียมปฏิบัติในการเชิญเสด็จพระราชวงศ์ต่างประเทศมาในงานพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพ ทั้งไม่ทรงมีเวลาที่จะรับเสด็จหรือรับบุคคลอื่นจากต่างประเทศได้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตอบปฏิเสธทุกรายในพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพฯ ครั้นนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชกระแสว่า

“ให้เตรียมความพร้อมในการรับเสด็จพระราชวงศ์ต่างประเทศในระดับแขกของรัฐบาล (As Guest of the Government) โดยต้องมีหนังสือกราบทูลเชิญ”

กระแสพระราชดำริในเรื่องการรับเสด็จพระราชวงศ์ต่างประเทศนี้ นับเป็นทางออกที่งดงามสมพระเกียรติยศทั้ง ๒ ฝ่าย ด้วยรัฐบาลเป็นผู้รับสนองพระเดชพระคุณจัดงานถวาย จึงควรได้จัดการรับเสด็จในฐานะแขกของรัฐบาลด้วย ซึ่งรัฐบาลได้รับพระราชกระแสมาปฏิบัติ โดยเตรียมการรับเสด็จพระราชวงศ์ต่างประเทศแต่ละพระองค์กำหนดเวลา ๒ คืน ๓ วัน จัดบุคคลรับเสด็จและส่งเสด็จ ๑ คน จัดเจ้าหน้าที่ตำรวจสันติบาลประจำพระองค์ ๑ คน และจัดยานพาหนะถวาย ๑ คัน

นอกจากนี้ ด้วยความที่ทรงสนพระราชหฤทัยในงานด้านสถาปัตยกรรมไทย และงานศิลปกรรม สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ

สยามบรมราชกุมารี ยังได้พระราชทานข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการตกแต่งประดับประดาพระเมรุตลอดจนทรงช่วยจัดหาวัสดุที่ควรนำมาใช้เป็นหลายประการ

การจัดเตรียมงานพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ซึ่งกำหนดระหว่างวันที่ ๑๔ ถึง ๑๙ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๑ จึงมีความเพียบพร้อมทั้งความถูกต้องตามโบราณราชประเพณี ความสง่างามสมพระเกียรติยศ และความเหมาะสมแห่งกาลสมัย ด้วยความใส่ใจพระราชหฤทัยและความถนัดของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชนัดดาที่ทรงตั้งพระราชหฤทัยทำถวาย **“สมเด็จพระป้า”** และ **เพื่อให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพอพระราชหฤทัยที่ทุกอย่างดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย**

รัฐบาลได้ระดมสรรพกำลังจากหน่วยงานภาครัฐทั้งทหารและพลเรือน รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน และประชาชนมาร่วมกันปฏิบัติงาน โดยแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการปฏิบัติงานในด้านต่างๆ รวม ๘ คณะ คือ

คณะที่ ๑ คณะกรรมการอำนวยการจัดงานพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ มีสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระ

พระเทพรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นประธานที่ปรึกษา นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะที่ ๒ คณะกรรมการฝ่ายจัดงาน พระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ มีรองนายกรัฐมนตรี (ที่ได้รับมอบหมาย) เป็นประธานกรรมการ รองปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (ที่ได้รับมอบหมาย) เป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะที่ ๓ คณะกรรมการฝ่ายจัดสร้าง พระเมรุ ลึงปลุกสร้างประกอบพระเมรุ และ บูรณปฏิสังขรณ์ราชรถและพระยานมาศ มีรองนายกรัฐมนตรี (ที่ได้รับมอบหมาย) เป็นประธานกรรมการ อธิบดีกรมศิลปากรเป็นกรรมการ และ เลขานุการ

คณะที่ ๔ คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์และประสานงานการจัดงานพระราชพิธี พระราชทานเพลิงพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ มีรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ เป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะที่ ๕ คณะกรรมการฝ่ายรักษาความปลอดภัยและการจราจร มีผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นประธานกรรมการ รองผู้บัญชาการตำรวจนครบาล (ที่ได้รับมอบหมาย) เป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะที่ ๖ คณะกรรมการฝ่ายจัดทำจดหมายเหตุและหนังสือที่ระลึก มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม เป็นประธานกรรมการ รองอธิบดีกรมศิลปากร (ที่ได้รับมอบหมาย) เป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะที่ ๗ คณะกรรมการฝ่ายกลั่นกรองการขอใช้งบประมาณการจัดงานพระราชพิธี พระราชทานเพลิงพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ มีรองปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (ที่ได้รับมอบหมาย) เป็นประธานกรรมการ ผู้อำนวยการสำนักแผนงานและกิจการพิเศษ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะที่ ๘ คณะกรรมการดำเนินการจัดทำเข็มที่ระลึกงานพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ มีปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ ผู้อำนวยการสำนักแผนงานและกิจการพิเศษ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการดังกล่าวได้แต่งตั้งคณะกรรมการ และคณะทำงานช่วยปฏิบัติภารกิจต่างๆ การจัดเตรียมงานแต่ละด้านสรุปได้ดังนี้

การจัดพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพฯ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ออกหมายกำหนดการพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพฯ ระหว่าง

วันที่ ๑๔ ถึงวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๑ มีความโดยย่อ คือ

วันศุกร์ ที่ ๑๔ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๑ เวลา ๑๗.๓๐ น. บำเพ็ญพระราชกุศลออกพระเมรุ ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท

วันเสาร์ ที่ ๑๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๑ เวลา ๐๗.๐๐ น. เชิญพระโกศออกพระเมรุ ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท จัดริ้วขบวนพระอิสริยยศเชิญไปยังพระเมรุท้องสนามหลวง

เวลา ๑๖.๓๐ น. พระราชทานเพลิงพระศพฯ ณ พระเมรุ ท้องสนามหลวง

เวลา ๒๒.๐๐ น. พระราชทานเพลิงพระศพฯ จริณพระเมรุท้องสนามหลวง

วันอาทิตย์ ที่ ๑๖ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๑ เวลา ๐๘.๐๐ น. เก็บพระอัฐิ ณ พระเมรุ ท้องสนามหลวง จัดริ้วขบวนพระอิสริยยศเชิญพระโกศพระอัฐิและพระผอบพระสรีรางคารไปยังพระบรมมหาราชวัง

วันจันทร์ ที่ ๑๗ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๑ เวลา ๑๖.๓๐ น. บำเพ็ญพระราชกุศลพระอัฐิ ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท

วันอังคาร ที่ ๑๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๑ เวลา ๑๐.๓๐ น. เลี้ยงพระ ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท แล้วเชิญพระอัฐิ

ขึ้นประดิษฐาน ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

วันพุธ ที่ ๑๙ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๑ เวลา ๑๖.๓๐ น. เชิญพระสรีรางคารโดยขบวนพระอิสริยยศไปบรรจุ ณ อนุสรณ์สถานรังษีวัฒนา วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม

การจัดสร้างพระเมรุ การบูรณปฏิสังขรณ์ราชรถ ราชยาน และสิ่งประกอบอื่น ๆ

ในการออกแบบพระเมรุและอาคารในปริมณฑล คณะผู้ดำเนินการได้นำประสบการณ์จากการออกแบบพระเมรุมาศครั้งงานพระบรมศพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ และงานพระบรมศพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ประกอบกับสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานคำแนะนำในรายละเอียดหลายด้าน สิ่งก่อสร้างและซ่อมบูรณะโดยสรุป คือ

พระเมรุและอาคารในปริมณฑล ใช้พื้นที่บริเวณท้องสนามหลวงด้านทิศใต้ สร้างพระเมรุ ทรงปราสาทจัตุรมุขยอดมณฑปปักสัปดาห์ลเศวตฉัตร หน้าบันมุขทั้ง ๔ ด้านประดิษฐานอักษรพระนาม กว ภายในมีเรือนบุษบกบัลลังก์หรือพระเมรุทองบนพระจิตกาธานสำหรับประดิษฐานพระโกศพระศพที่จะพระราชทานเพลิง ลานชั้นลดและลานทักษิณประดับรูปเทวดาเชิญฉัตรเครื่องสูงและบังแทรก และรูปสัตว์หิมพานต์ ข้างบันไดทางขึ้นด้านตะวันตกติดตั้งลิฟต์เพื่อ

ถวายความสะอาดแก่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ในการเสด็จพระราชดำเนินขึ้นลงพระเมรุ พระที่นั่งทรงธรรม สำหรับเป็นที่ประทับและทรงบำเพ็ญพระราชกุศล และเป็นที่เผาศพของธิดาของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ราชสกุล คณะองคมนตรี คณะรัฐมนตรี สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการผู้ใหญ่ ฝ่ายทหารพลเรือน คณะทูตานุทูต ติดตั้งลิฟต์ สำหรับเสด็จพระราชดำเนินขึ้นลงพระที่นั่งเช่นกัน ศาลาลูกขุน เป็นที่เผาศพของข้าราชการสำนักพระราชวังและสำนักราชเลขาธิการ ข้าราชการในพระองค์ และข้าราชการบริพาร หอบเลื้อย เป็นที่สำหรับพักพระลองทองใหญ่ที่เปลื้องออกจากพระโกศ และเก็บสรรพวัสดุเครื่องมือเครื่องใช้ในการพระราชทานเพลิง ลำสั้ง หรือ ช่าง เป็นที่สำหรับพระพิธีธรรม สวดพระอภิธรรม ทับเกษตร สำหรับข้าราชการเผาศพ และฝังสวดพระอภิธรรม ทิม สำหรับตั้งวงปี่พาทย์บรรเลง และเป็นที่ข้าราชการเผาศพ เป็นต้น

รอบพระเมรุ ลาน และถนนในบริเวณพลัดสวนไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวจากดอยตุง ดอกสีฟ้า-ม่วง อันเป็นสีที่โปรด

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงยกฉัตรยอดพระเมรุ เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๑ และทอดพระเนตรพระเมรุและอาคารในบริเวณพลัดสวนด้วยความพอพระราชหฤทัย

อาคารประกอบนอกบริเวณพลัด นอก

ประตูกำแพงแก้วพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ด้านทิศตะวันตก สร้าง เกย สำหรับเทียบพระยานมาศสามลำคานเพื่อเชิญพระโกศขึ้นประดิษฐานแล้วเชิญไปเข้าขบวนพระอิสริยยศไปยังหน้าวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม พลับพลาภรณ์หน้าวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม สำหรับเป็นที่ประทับคอยรับพระโกศเพื่อเชิญขึ้นประดิษฐานเหนือพระมหาพิชัยราชรถเข้าขบวนพระอิสริยยศไปยังพระเมรุท้องสนามหลวง พลับพลาภรณ์หน้าพระที่นั่งสุทไธสวรรย์ สำหรับพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายในเผาศพบังคมพระโกศที่จะยাত্রากระบวนผ่าน พลับพลาภรณ์หน้าพระเมรุ สำหรับเป็นที่ประทับคอยรับพระโกศเชิญลงสู่พระยานมาศสามลำคานเพื่อเชิญสู่พระเมรุ

ราชรถและราชยาน เป็นเครื่องใช้ในการพระราชพิธีตามพระอิสริยยศพระศพที่ต้องบูรณปฏิสังขรณ์ให้คงเดิมมั่นคงแข็งแรง เช่น พระเสลี่ยงแว่นฟ้า สำหรับเชิญพระโกศจากพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทไปขึ้นเกยเทียบพระยานมาศสามลำคาน พระยานมาศสามลำคาน สำหรับเชิญพระโกศไปขึ้นพระมหาพิชัยราชรถและใช้เวียนพระเมรุ เสลี่ยงกลีบบัว สำหรับสมเด็จพระราชินีนาถอ่านพระอภิธรรมนำพระยานมาศสามลำคานเชิญพระโกศ พระมหาพิชัยราชรถ สำหรับเชิญพระโกศ ราชรถน้อย เป็นราชรถพระที่นั่งที่สมเด็จพระราชาคณะนั่งอ่านพระอภิธรรมนำพระมหาพิชัยราชรถเชิญพระโกศ เกรินบันไดนาคร สำหรับเชิญพระโกศขึ้นหรือลงจากพระมหาพิชัยราชรถ พระที่นั่งราชนทรยาน สำหรับเชิญ

พระโกศพระอัฐิ และพระวอสีวิกาภาณุจนสำหรับ
เชิญพระศพพระสรีรางคารโดยขบวนพระอิสริย-
ยศจากพระเมรุเข้าสู่พระบรมมหาราชวัง

นอกจากนี้ยังมีการสร้างเครื่องใช้ใน
พระราชพิธี ที่เป็นงานประณีตศิลป์อย่างสูง อาทิ
พระโกศจันทน์ พระโกศทองทรงพระอัฐิ และ
สิ่งของอื่น ๆ

การประชาสัมพันธ์งานพระราชพิธี พระราชทานเพลิงพระศพ

ดำเนินการประชาสัมพันธ์ทางสถานี
โทรทัศน์ NBT โทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่ง
ประเทศไทย และสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่ง
ประเทศไทย เช่น การเผยแพร่สารคดีพระประวัติ
และพระกรณียกิจ คำถวายอาลัย บทเพลงเฉลิม-
พระเกียรติ การถ่ายทอดสดพิธีทำบุญตักบาตร
ในโอกาสวันสิ้นพระชนม์ ๕๐ วัน และ ๑๐๐ วัน
การเสนอข่าวพระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมพระ-
ศพฯ และความเคลื่อนไหวในการจัดเตรียมงาน
พระศพฯ การจัดรายการพิเศษ

การรักษาความปลอดภัยและการจราจร

กำหนดแนวทางการถวายความปลอดภัย
รักษาความสงบเรียบร้อย และอำนวยความสะดวก
สะดวกการจราจร แต่พระบาทสมเด็จพระปร-
มินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน และ
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
พระบรมวงศานุวงศ์ บุคคลสำคัญ ตลอดจน
ประชาชนทั่วไปร่วมในงานพระราชพิธี โดยจัดตั้ง
ศูนย์ดำเนินการรวม ๓ ศูนย์ คือ ศูนย์อำนวยความสะดวก

ร่วมรักษาความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อย
และการจราจร ศูนย์ปฏิบัติการรักษาความ
ปลอดภัยฯ และศูนย์ปฏิบัติการร่วมอำนวย
ความสะดวกการจราจร

การจัดทำจดหมายเหตุ และหนังสือ ที่ระลึก

จัดทำสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ๔
รายการ คือ

รายการที่ ๑ แผ่นพับพระประวัติและ
พระกรณียกิจ

รายการที่ ๒ หนังสือพระประวัติและ
พระกรณียกิจ

รายการที่ ๓ หนังสือจดหมายเหตุพระ-
ราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพ

รายการที่ ๔ หนังสือเครื่องประกอบ
พระอิสริยยศสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้า
กัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

รายการที่ ๕ หนังสือพระปิยโสทร-
เชษฐภคินี: ร้อยกรองน้อมสำนึกพระกรุณาธิคุณ

รายการที่ ๖ หนังสือจดหมายเหตุ
ประชาชน ข้าสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้า-
กัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์
สิ้นพระชนม์จากหนังสือพิมพ์

รายการที่ ๗ หนังสือศิลปกรรมพระ-
ประวัติและพระกรณียกิจ

รายการที่ ๘ หนังสือพระประวัติและ
พระกรณียกิจ อักษรเบรลล์

รายการที่ ๙ ดีวีดีสารคดีพระประวัติ
และพระกรณียกิจ

การแจกจ่ายสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวแจกเป็นบัตรรับหนังสือแก่ผู้ที่ได้รับเชิญไปเฝ้าฯ ในพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพฯ หน่วยงานของรัฐ สถานศึกษา สถานทูต เป็นต้น ส่วนแผ่นพับนั้นแจกจ่ายแก่ประชาชนที่ไปร่วมงานพระราชพิธีที่ท้องสนามหลวง และในกรุงเทพมหานครและจังหวัดต่าง ๆ

การจัดทำเข็มที่ระลึกงานพระศพฯ

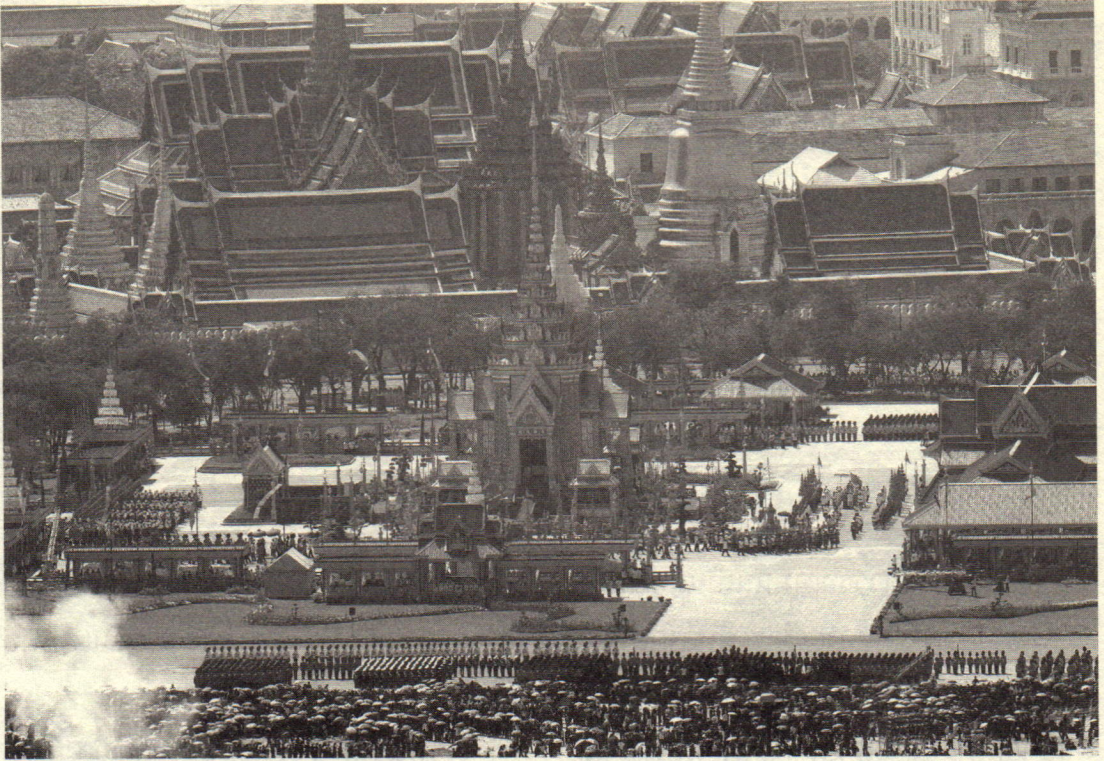
เข็มที่ระลึกงานพระศพฯ จัดทำขึ้นเพื่อให้ประชาชนได้มีเข็มที่ระลึกประดับ และเก็บรักษาไว้เป็นที่ระลึกแห่งความทรงจำ รายได้หลังหักค่าใช้จ่ายสมทบทุน “สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์”

ลักษณะเข็มที่ระลึกเป็นรูปรี พื้นสีขาว ขนาดประมาณ ๒.๒ x ๒.๙ เซนติเมตร ด้านหน้าเป็นอักษรพระนามาภิไธย “กว” ด้านหลังมีคำจารึกวันเดือนปีที่ประสูติว่า “๖.๕.๒๔๖๖” และวันเดือนปีที่สิ้นพระชนม์ว่า “๒.๑.๒๕๕๑” ออกแบบโดยร้อยเอก จิทัศ ศรสงคราม พระนัดดา

กิจกรรมอื่น ๆ

คณะกรรมการอำนวยการจัดงานพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพฯ ยังได้จัดกิจกรรมสำคัญอื่นๆ อาทิ การทำบุญตักบาตรถวายเป็นพระกุศล ในโอกาสวันสิ้นพระชนม์ ๕๐ วัน และ ๑๐๐ วัน ในกรุงเทพมหานคร และทุกจังหวัด อำเภอ กิ่งอำเภอ ท้องพระราชาณาจักร การแสดงมหรสพสมโภชงานออกพระเมรุ ณ บริเวณท้องสนามหลวง ด้านทิศเหนือ ตลอดคืน

วันที่ ๑๕ ถึงวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๑ มีการแสดงหนังใหญ่ โขน หุ่นกระบอก หุ่นละครเล็ก ละครนอก และการบรรเลงดนตรีสากลวงต่าง ๆ การไว้อาลัยในวันพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพฯ ระหว่างวันที่ ๑๕ ถึง ๑๖ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยลดธงชาติครึ่งเสา ให้ประชาชนไว้อาลัย สถานบริการต่าง ๆ งดหรือลดการแสดงเพื่อความบันเทิง สถานีวิทยุและโทรทัศน์ควบคุมดูแลรายการที่ออกอากาศให้เหมาะสม และตั้งแต่วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๑ จะได้มี การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับพระประวัติ พระกรณียกิจ และพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพฯ ณ บริเวณอาคารในบริเวณทูลพระราชพิธีท้องสนามหลวงให้ประชาชนชมเป็นเวลาประมาณ ๑ เดือนเศษอีกด้วย ที่สำคัญคือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เฝ้าถวายดอกไม้จันทน์ท้าวพระราชอาณาจักร โดยจัดซุ้มรับดอกไม้จันทน์บริเวณท้องสนามหลวงและวัดในกรุงเทพมหานคร เขตละ ๑ วัด ในส่วนภูมิภาคให้แต่ละอำเภอ กิ่งอำเภอ จัดอำเภอละ ๑ วัด ดอกไม้จันทน์ที่ประชาชนถวาย ณ บริเวณท้องสนามหลวงให้เชิญไปถวายที่หอเปลื้องก่อนการพระราชทานเพลิงพระศพฯ จริง ดอกไม้จันทน์ส่วนที่เหลือและที่ประชาชนถวายตามวัดต่างๆ ทั้งในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัด ให้รวบรวมไปเผา ณ วัดนั้น ๆ ในเวลาเดียวกับการพระราชทานเพลิงพระศพฯ จริง ดังเช่นที่เคยจัดทำถวายเมื่อคราวงานถวายพระเพลิงพระบรมศพสมเด็จพระศรีนครินทราบรม-

ราชชนนี เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๙ นั้น

งานพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ แม้จะมีเวลาเตรียมการเพียง ๑๐ เดือนเศษ นับแต่สิ้นพระชนม์เมื่อวันที่ ๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๕๑ แต่การที่ต้องสร้างทำหีบศพเพื่อถวายพระอิสริยยศสูงสุดตามโบราณราชประเพณี ไม่ว่าจะเป็นการก่อสร้างพระเมรุและอาคารประกอบ การซ่อมบูรณะราชรถ ราชยาน พระโกศจันทน์ ตลอดจนการจัดริ้วขบวนพระอิสริยยศแห่เชิญพระโกศออกพระเมรุ และเชิญพระอัฐิและพระสรีรางคาร

กลับสู่พระบรมมหาราชวัง ล้วนเป็นงานศิลปกรรมชั้นสูงที่ต้องปฏิบัติจัดทำโดยประณีตวิจิตรบรรจง ที่สำคัญคือ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานคำแนะนำอันมีค่าหลายด้านทั้งทรงเอาพระทัยใส่ตรวจตราติดตามการปฏิบัติงานทุกขั้นตอน การจัดเตรียมงานจึงสำเร็จลุล่วงทันเวลาโดยมิได้มีอุปสรรคอันใด ด้วยพลังแห่งความจงรักภักดีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของผู้รับสนองพระเดชพระคุณและด้วยพระบารมีปกเกล้าปกกระหม่อมโดยแท้

ใบสมิตและพิธีศาสตร์ปณยาชูปโหมเพลิง

นายชัชพล ไชยพร

ดินแดนสุวรรณภูมินั้นเป็นแหล่งรวมของวัฒนธรรมจากหลายเชื้อชาติหลากหลายศาสนา ศาสนาที่เข้ามามีบทบาทต่อชีวิตผู้คนบนแผ่นดินนี้ก่อนศาสนาอื่นได้นั้นก็คือ ศาสนาพราหมณ์ ซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากดินแดนชมพูทวีปหรือประเทศอินเดียในปัจจุบัน แม้สมัยต่อมาพระพุทธรศาสนาได้เข้ามามีบทบาทสำคัญจนเป็นศาสนาหลักของดินแดนสุวรรณภูมิแล้ว หากแต่พิธีกรรมทางศาสนาพราหมณ์ก็ยังคงดำรงอยู่ควบคู่กันไป เป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของคนไทยอย่างแยกไม่ออก

หากเราลองสังเกตพระราชพิธีในพระราชสำนักไทย ก็จะได้เห็นได้ว่ามีทั้งศาสนพิธีทั้งของพุทธ และของพราหมณ์เจือกันอยู่ตลอด อาจกล่าวได้ว่าในสมัยกรุงศรีอยุธยา นั้นพระราชพิธีทางศาสนาพราหมณ์มีมากกว่าทางพระพุทธรศาสนาเสียด้วยซ้ำ ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงเป็นปราชญ์ทางพระพุทธรศาสนา ได้ทรง

พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจือพุทธรศาสนาพิธีเข้าไปในพระราชพิธีทางพราหมณ์แทบทุกพระราชพิธี

ด้วยเหตุแห่งวิวัฒนาการที่สืบเนื่องกันมาอย่างแน่นแฟ้นดังนี้ จึงไม่น่าแปลกใจเลยที่พระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ระหว่างวันที่ ๘ ถึงวันที่ ๑๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ ประกอบไปด้วยพระราชพิธีทั้งทางพุทธและพราหมณ์ควบคู่กันโดยตลอด ดังจะเห็นได้อย่างชัดเจนจากพระราชพิธี เมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งการพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี สมโภชพระมหาเศวตฉัตรและสิริราชกกุธภัณฑ์เป็นประเดิมพระราชสิริสวัสดิพิพัฒนามงคลในวันแรกของสิริราชสมบัติ ปีที่ ๖๐

พระราชพิธีในวันนั้น นอกจากจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาสมณศักดิ์พระ

สงฆ์เป็นกรณีพิเศษ และทรงอาราธนาพระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ฉลองสิริราชสมบัติแล้วยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พราหมณ์เบิกแว่นเวียนเทียนสมโภชสิริราชสมบัติตามคติพราหมณ์ ต่อท้ายด้วยขั้นตอนสำคัญของพระราชพิธีที่น้อยครั้งนักจะได้เห็นกัน นั่นคือการทูลเกล้าฯ ถวายน้ำเทพมนตร์พร้อมใบมะตูมและทูลเกล้าฯ ถวายใบสมิตแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อทรงโปรดสรรพอันตรายออกจากพระวรกาย

“ใบสมิต” เป็นชื่อใบไม้ที่พราหมณ์ทำขึ้นประกอบไปด้วยใบไม้ ๓ ชนิด ได้แก่ ใบมะม่วง ใบทอง และใบตะขบ แต่ละชนิดผูกเป็น ๑ ช่อด้วยเชือกพัสดุ (ผ้าขาว) ที่กึ่งใบ ใบไม้แต่ละชนิดเป็นเครื่องหมายปัดอันตรายแตกต่างกันไป ดังนี้

ใบมะม่วง จำนวน ๒๕ ใบ แทน
ปัญจวิสมหภัย ๒๕ ประการ ใช้ปัดภัยอันตราย

ใบทอง จำนวน ๓๒ ใบ แทนทวดังส-
กรรมกรณ ๓๒ ประการ ใช้ปัดอุปัทวันตราย

ใบตะขบ จำนวน ๑๖ ใบ แทนฉนวนุ-
โรค ๑๖ ประการ ใช้ปัดโรครันตราย

เป็นราชประเพณีที่พราหมณ์จะทูลเกล้าฯ ถวายใบสมิตเพื่อทรงปัดพระองค์ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ดังนั้น ในแต่ละรัชสมัยจึงมักมีการทูลเกล้าฯ ถวายใบสมิตเพียงครั้งเดียว คือในเวลาบ่ายหรือค่ำ ก่อนวันพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ๑ วัน

แต่ในรัชกาลปัจจุบัน ได้มีการทูลเกล้าฯ ถวายใบสมิตหลายครั้ง ครั้งแรกคือในวันที่ ๔

พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๓๓ ก่อนทรงรับพระบรมราชาภิเษกในวันรุ่งขึ้น จากนั้น มีการทูลเกล้าฯ ถวายใบสมิตเป็นพิเศษอีก เช่น ณ โอกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติยาวนานเป็นพิเศษ กล่าวคือ ในพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี เมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๓๔ ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท และครั้งล่าสุด ในพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ในพระบรมมหาราชวัง

อนึ่ง ในพระราชพิธีครั้งนี้ พระราชครูวามเทพมุนี ได้ประกอบพิธีเทวาภิเษกทำน้ำเทพมนตร์และใบสมิตสำหรับทูลเกล้าฯ ถวายในวันที่ ๑๐ มิถุนายน ไว้ล่วงหน้าแล้วตั้งแต่วันที่ ๘ มิถุนายน เวลา ๑๘.๐๐ น. ณ เทวสถาน (โบสถ์พราหมณ์)

การรับใบสมิตแต่ละช่อมาทรงปัดพระองค์ตามโบราณราชประเพณี มีวิธีการเฉพาะ กล่าวคือ ทรงรับช่อใบมะม่วงด้วยพระหัตถ์ขวา ทรงปัดพระพาหาซ้ายถึงพระกรซ้าย แล้วพระราชทานคืนแก่พราหมณ์ ทรงรับช่อใบทองด้วยพระหัตถ์ซ้าย ทรงปัดพระพาหาขวาถึงพระกรขวา แล้วพระราชทานคืนแก่พราหมณ์ และทรงรับช่อใบตะขบด้วยพระหัตถ์ขวา ทรงปัดพระองค์จากพระอุระถึงพระบาททั้งสอง แล้วพระราชทานคืนแก่พราหมณ์

เมื่อเสร็จการพระราชพิธีในพระบรมมหาราชวังแล้ว เชิญใบสมิตกลับยังเทวสถานเพื่อเผาให้มอดไหม้ไปในดินนั้น ใน **พิธีศาสตร์-ปุลยาชูปโหมเพลิง** (อ่านว่า สาด-ปุน-ยา) หรือ

ที่รู้จักกันในอีกชื่อหนึ่งว่า **พิธีโหมกฤษณ์** ซึ่งเป็นการนำไปไม้ และของเหลวต่างๆ ตามตำรับพราหมณ์เผาลงในเตาฤกษ์ ถวายแด่พระอัคนี เป็นพิธีที่ปฏิบัติสืบเนื่องมาแต่โบราณกาล ผู้ที่นิยมอ่านวรรณคดีอินเดียก็คงเคยได้เห็นคำว่า “โหมกฤษณ์” หรือการ “บูชาไฟ” มาบ้างแล้ว อนึ่ง สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงเล่าถึงการโหมกฤษณ์ ซึ่งทรงสันนิษฐานว่า น่าจะเป็นต้นเค้าของการเวียนเทียนทำวัตรอย่างไทย ประทานแก่พระยาอนุমানราชชน (ยง เสฐียรโกเศศ) ว่า

“เคยเห็นพวกแขกฟาชีเขามาเล่นละครในกรุงเทพฯ เขาเล่นเปนมมีการนักขัตฤกษ์อะไรที่เทวสถานมีท่านอาจารย์ใหญ่บูชาไฟอยู่ในเทวสถาน เสร็จแล้วมีผู้ช่วยยกเตาออกมาให้สัปบุรุษ ซึ่งไปยืนอยู่รอบเตวาลัย ต่างก็วัดเอาควันไฟในเตาใส่ตัว ได้นึกว่าอ้ายนี้ได้แก่เวียนเทียนของเรา นอกจากนี้ข้าได้เคยเห็นรูปทำวัตรแต่งงานและรูปราชภิเษกซึ่งตีพิมพ์มาแต่อินเดียด้วย ล้วนมีการบูชาไฟทั้งสิ้น แต่รูปนั้นไม่เป็นกำลังวัดควัน แม้กระนั้นก็ดี ทำให้นึกไปว่าการจุดแว่นเวียนของเราได้แก่การโหมกฤษณ์ทางอินเดีย จะผิดถูกอย่างไรยืนยันไม่ได้”

การตั้งแต่งในเทวสถานพระอิศวร (โบสถ์ใหญ่) ซึ่งเป็นสถานที่ประกอบ**พิธีโหมกฤษณ์** เมื่อคืนวันที่ ๑๐ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ มีรายละเอียด ดังนี้

บริเวณมณฑลพิธี วงด้ายสายสิญจน์โดยรอบตั้งแต่เสาซึ่งซีกกลางเทวสถาน ซึ่งอ้อม

ไปถึงหลังเบญจาที่ประดิษฐานเทวรูป บนด้ายสายสิญจน์ซึ่งอยู่เป็นปริมาตรนั้น แขนง**พรหมองการ** คือผ้าขาวพับเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า พร้อมกระดาดขาวตัดเป็นรูปดวงไฟสามเปลว ติดอยู่บนผ้าขาว ประจำทิศทั้ง ๘ ทิศ บนเสาซึ่งซีกกลางเทวสถานปักฉัตรราชวัติขาวลิบทอง ๕ ชั้น ๒ คัน พร้อมผูกต้นกล้วยประจำเสาแต่ละข้างไว้ ๒ ต้น ทั้งนี้ เป็นความเชื่อของพราหมณ์ว่าต้นกล้วยหมายถึงความอุดมสมบูรณ์ เป็นต้นไม้เก่าแก่ที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับการสร้างโลก

เมื่อหันหน้าเข้าเบญจาที่ประดิษฐานเทวรูป บนพื้นหน้าที่บูชาตอนในสุด ตั้งตั้งเตี้ยสี่เหลี่ยมขนาดเล็ก หุ้มผ้าขาว สำหรับวาง **เบญจคัพย์** คือถ้วยขนาดย่อมจำนวน ๖ ใบ ทำด้วยเหล็ก ทอง เงิน นาก สำริด และแก้ว บรรจุน้ำเทพมนตร์ในช่องแบ่งสี่โรยเป็นตารางสี่เหลี่ยมจำนวน ๖ ช่อง ตรงกลางของแต่ละช่องวางหูกาคา ส่วนพื้นที่ว่างนอกตารางสี่เหลี่ยมสองข้าง ถ้วยเหล็ก วางสังข์ และกลศสังข์ คือขวดมีพวยใช้บรรจุน้ำเทพมนตร์

ถัดออกมาคือ **ตั้งนพวรรณ** เป็นตั้งหุ้มผ้าขาวสำหรับประดิษฐานเทวรูปเทพยดานพเคราะห์ บนตั้งโรยแบ่งสี่โรยเป็นตารางสี่เหลี่ยมจำนวน ๙ ช่อง แต่ละช่องโรยเมล็ดข้าวสารย้อมสีต่างๆ เช่น ดำ แดง เหลือง และคละสีที่เรียกว่าเบญจพรรณ จัดเป็นรูปต่าง เช่น วงกลม สามเหลี่ยม สี่เหลี่ยมจัตุรัส สี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน ฯลฯ เป็นรูปสัญลักษณ์ประจำเทพยดานพเคราะห์แต่ละองค์ที่จะได้เชิญมาประดิษฐาน หน้าตั้ง

นพวรรคมี **ตั้งหุ้มผ้าขาววางใบสมิต** ที่ทรงปิดพระองค์แล้ว ข้างตั้งใบสมิตมีพานแว่นฟ้าวางจานบรรจุ **ข้าวเวทย์** เป็นเครื่องโภชนาหารสำหรับสังเวทยเทพเจ้า

หน้าตั้งใบสมิต มี **เตาकुณท์** เป็นเตาโลหะสี่เหลี่ยมซ้อนกันสามชั้น สร้างขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ที่ฐานเตาทำเป็นลายบัวคว่ำปิดทองและที่ปากเตาชั้นบนสุดทำเป็นลายบัวหงายปิดทอง ที่ขอบเตาชั้นกลางและชั้นล่างปิดทอง ด้านซ้ายของเตาकुณท์มี **หม้อกุ่มภัก** เป็นหม้อดินเผา ๙ ใบ บนปากหม้อแต่ละใบวางมะพร้าวไฟ ๑ ผล รวมเป็น ๙ ผล พันด้วยผ้าขาวมีด้ายสายสิญจน์พันอยู่โดยรอบ ซึ่งโยงเชื่อมต่อไปถึงสายสิญจน์ที่วงเป็นปริมณฑลหม้อกุ่มภักทั้งเก้านี้ วางอยู่บนตั้งหุ้มผ้าขาวโรยข้าวเปลือก ในหม้อกุ่มภักใบกลางใส่เงินบาท เงินสลึง และเงินเฟื้อง พันที่ตอนใน ถัดจากหม้อกุ่มภักวาง **ต้นพราหมณ์จรรย** และ**ต้นมะตูม** ด้านขวาของเตาकुณท์มี **ตั้งวางเชื้อเพลิง** ที่จะเผาถวายเทพเจ้า ประกอบด้วย **ไม้มะม่วง ไม้พุทรา ไม้เกียะ** น้ำผึ้ง เนยเหลว และ การบูร ข้างตั้งเชื้อเพลิงมีต้นรัก ซึ่งเมื่อถึงเวลา พราหมณ์จะได้ปลิด **ใบรัก** จากต้นไปเผาในเตาकुณท์

ไม้มะม่วงและไม้พุทรานั้น มีตำนานเก่าแก่เกี่ยวกับพระผู้เป็นเจ้า กล่าวคือพราหมณ์เชื่อว่า มะม่วง เป็นต้นไม้ที่เกิดขึ้น ณ

เขาไกรลาสอันเป็นสถานที่สถิตของพระอิศวร และยังเชื่อว่ามะม่วงเป็นภาคหนึ่งของพระพรหม ดังนั้น ส่วนต่างๆ ของต้นมะม่วงจึงล้วนแต่เป็นมงคล

ส่วน พุทรานั้น เกี่ยวเนื่องกับตำนานการสร้างโลก กล่าวกันว่าเมื่อพระอิศวร พระพรหม และพระนารายณ์ ทรงร่วมกันสร้างโลกเสร็จแล้ว พระอุมาทรงกังวลว่าโลกจะไม่มั่นคง พระอิศวรทรงหาหนทางคลายกังวลของพระอุมา โดยโปรดให้พญานาคเฝ้าทางเกี่ยวกับต้นพุทราที่ริมฝั่งน้ำปากหนึ่ง เอาหัวเกี่ยวกับต้นพุทราที่ริมฝั่งน้ำอีกปากหนึ่ง แล้วให้พญานาคแกว่งตัว จากนั้นพระอิศวรจะทรงยืนพระบาทเดียวในลักษณะไขว่ห้าง ถ้าโลกที่พระอิศวรร่วมสร้างกับเทพเจ้าอีก ๒ องค์ ไม่แน่นอนหาพอแล้ว พอได้รับความสะเทือนจากการแกว่งไกวของตัวพญานาค พระบาทของพระอิศวรที่ทรงยืนไขว่ห้างอยู่นั้นก็จะตกลงพื้น แต่ถ้าพระบาทไม่ตก แสดงว่าโลกที่ทรงสร้างขึ้นมานี้แข็งแรงดีแล้ว ผลปรากฏว่าพระบาทของพระอิศวรไม่ตกลงพื้น พระอุมาจึงทรงคลายกังวล

เวลาประมาณ ๒๑ นาฬิกา พระราชครูวามเทพมุนี หัวหน้าคณะพราหมณ์ ซึ่งจะเป็นผู้ดำเนินพิธีพร้อมด้วยคณะพราหมณ์ เข้าประจําณ เทวสถานพระอิศวร พิธีเริ่มขึ้นเมื่อคณะพราหมณ์กระทำการสักการบูชาพระผู้เป็นเจ้า แล้วพระราชครูฯ

*ใช้เป็นเชื้อเพลิงให้ไฟติดเท่านั้น ไม่ได้เป็นเชื้อเพลิงบูชาเทพเจ้าตามตำรา

นั่งประจำที่ที่หน้าตั่งนพวรค จากนั้น เริ่มชำระร่างกายให้สะอาดด้วยมนตร์ที่เรียกว่า **อาตมสุทธิ** ระหว่างร่ายมนตร์ถึงบทต่างๆ พระราชครู จะใช้มือทั้งสองกดทวารต่างๆ เช่น หู จมูก

เมื่อชำระร่างกายด้วยมนตร์แล้ว พระราชครู จึงเริ่มทำ**น้ำเทพมนตร์**ในเบญจคัพย์ ขณะร่ายพระเวท พราหมณ์ผู้ช่วยก็จะจุดเทียนขึ้นไฟไปวางไว้ ประจำที่เบญจคัพย์ถ้วยต่างๆ เสร็จแล้ว พระราชครู จึงร่ายมนตร์ถวายข้าวเวทย์แด่พระผู้เป็นเจ้า ขณะนั้น พราหมณ์ผู้ช่วยจุดธูปเทียนไปปักไว้บนข้าวเวทย์ จากนั้น พราหมณ์ผู้ใหญ่จะช่วยกันจัดเชื้อเพลิงลงเตา-กฤณฑ์ ครั้นแล้ว พระราชครู จึงเริ่มร่ายมนตร์บูชาเทพยดานพเคราะห์แต่ละองค์ เมื่อถึงมนตร์บูชาเทพยดาองค์ใด พราหมณ์ผู้ช่วยก็จะจุดเทียนไปตั้งบูชาที่เทวรูปของเทพยดาองค์นั้นจนครบทั้ง ๙ องค์

เสร็จแล้ว ก็ถึงขั้นตอนการ **“บูชากฤณฑ์”** โดยพระราชครูความเทพมณีได้นำน้ำเทพมนตร์ซึ่งบรรจุในกลศสังข์ มาหลังลงที่เตากฤณฑ์ แล้วหลั่งน้ำสังข์ วางใบมะตูม และเจิมเตา จากนั้น พระราชครู แกว่งคันประทีปเวียนรอบเตากฤณฑ์ พร้อมสั่นระฆังที่ถืออยู่ในมือซ้าย ขณะนั้น พราหมณ์เป่าสังข์ พระราชครู จุดเทียนเล็กเล่มหนึ่งไปวางไว้ข้างเตากฤณฑ์ แล้วกลับไปประจำที่เพื่อร่ายพระเวทต่อ ครั้นร่ายพระเวทต่อไปอีกระยะหนึ่ง พระราชครู จึงลุกขึ้นมาประจำที่หน้าเตา แล้วนำไม้เชื้อเพลิงต่อไฟที่

เทียนเล็กหน้าเตาและทิ้งลงในเตากฤณฑ์ เพลิงก็ลุกโพล่งขึ้นในเตากฤณฑ์ทันที

จากนั้น พราหมณ์ช่วยกันโหมเพลิงด้วยการหยอดเนยเหลว น้ำผึ้ง และทิ้งใบรักลงในเตา เมื่อพระราชครู ร่ายพระเวทถึงบทที่จะทิ้งใบไม้แต่ละชนิดลงในเพลิงเพื่อถวายพระอัคนีแล้ว พระราชครู ก็ลุกขึ้นมาเชิญ **ขอใบสมิต** ทิ้งลงในเตากฤณฑ์ตามลำดับคือ ใบมะม่วง ใบทอง และใบตะขบ แล้วกลับไปประจำที่เพื่อร่ายพระเวทต่อไป ทุกครั้งที่ร่ายมนตร์ ลงท้ายด้วยคำว่า **“วา...”** พราหมณ์จะหยอดน้ำผึ้งสลับกับเนยลงในเตากฤณฑ์ทุกครั้ง

เมื่อสวดพระเวทจบแล้ว พราหมณ์ยังคงโหมเพลิงต่อไปด้วยการบูร เนยเหลว และน้ำผึ้ง จนกว่า**ใบสมิต**ทั้ง ๓ ขอจะเหลือเป็นเพียงเก้าธูลี ครั้นเวลาประมาณ ๒๔.๐๐ น. เมื่อพราหมณ์สังเกตเห็นว่าใบสมิตมอดไหม้หมดแล้ว พระราชครู จึงหลั่งน้ำเทพมนตร์จากสังข์ แล้วเทน้ำมะพร้าวจากหม้อกุ่มรดดับเพลิงในเตากฤณฑ์ เป็นอันเสร็จการ อนึ่ง ถ้าใบสมิตนั้นคณะพราหมณ์ ได้นำไปลอยลงแม่น้ำเจ้าพระยาในวันรุ่งขึ้น

ใบสมิตที่มอดไหม้เป็นเก้าธูลีไปแล้วทั้ง ๓ ขอ เป็นเครื่องหมายว่าสรรพอันตรายทั้ง ๓ ประการ ได้แก่ ภัยอันตราย อุบัติอันตราย และโรคอันตราย ในพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้สูญสลายมอดไหม้ไปหมดสิ้น ด้วยมหิทธานุภาพของเทพยดาเจ้าแล้ว

ความเป็นมาของ “วันแม่แห่งชาติ”

นายชัชพล ไชยพร

วันที่ ๑๒ สิงหาคม ของทุกปี นอกจากเป็นวันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐแก่ปวงชนชาวไทยแล้ว ยังเป็นวันที่มีความหมายสำคัญสำหรับบุคคลผู้เป็นแม่และลูกทุกคน ด้วยวันนี้เป็น **“วันแม่แห่งชาติ”** ซึ่งมีการจัดกิจกรรมเฉลิมฉลองอย่างยิ่งใหญ่ทั่วประเทศ และมีประเพณีอันดีงามที่ลูกๆ ทั้งหลายจะได้แสดงความกตัญญูทวดที่ต่อมารดา ด้วยการไปเยี่ยมเยียนและนำดอกมะลิตลอดจนของขวัญพิเศษไปมอบให้เป็นเครื่องบูชาพระคุณ

หลายประเทศทั่วโลกมีวันเฉลิมฉลองเฉพาะสำหรับมารดา แต่กำหนดวันที่แตกต่างกันไป เนื่องจากความเป็นมาและความนิยมที่หลากหลาย ทั้งนี้ ต้นกำเนิดของวันแม่นั้นยังหาข้อสรุปแน่ชัดไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าวันแม่ที่เก่าแก่ที่สุดเกิดขึ้นในสมัยกรีกโบราณ คือ วันบูชาเทพีไซเบเล เทพมารดาของเหล่าเทพเจ้ากรีก ต่อมา คริสต์ศาสนิกชนในยุคแรกๆ ได้กำหนดเฉลิมฉลองวันแม่ ในวัน

อาทิตย์ที่ ๔ ของเทศกาลมหาพรต ราวปลายเดือนมีนาคมหรือต้นเดือนเมษายน เพื่อบูชาพระแม่มารี พระมารดาของพระเยซูคริสต์

ช่วงศตวรรษที่ ๑๗ ชาวอังกฤษเริ่มการฉลองวันแม่ที่เรียกว่า “Mothering Sunday” ซึ่งวิวัฒนาการมาจากประเพณีการอบเค้กเพื่อนำไปมอบให้แม่ เด็กที่วันนี้เรียกว่า “Mothering Cake” ปัจจุบันชาวอังกฤษยังฉลองวันแม่กันในวันอาทิตย์ที่ ๔ ในเทศกาลมหาพรตตามคตินิยมทางคริสต์ศาสนา

การฉลองวันแม่ซึ่งเป็นที่นิยมและแพร่หลายมากที่สุด และมีอิทธิพลต่อการกำหนดวันแม่ในนานาประเทศทั่วโลก คือ การฉลองวันแม่ในประเทศสหรัฐอเมริกา บุคคลผู้เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางว่าได้ริเริ่มการฉลองวันแม่ขึ้นอย่างเป็นทางการในสหรัฐอเมริกา คือ นางแอนนา จาร์วิส ผู้กำหนดวันแม่ขึ้นเพื่อเป็นเกียรติแก่แม่ของเธอ ซึ่งถึงแก่กรรมเมื่อคริสต์ศักราช ๑๘๐๕ แรงบันดาลใจเรื่องวันแม่ที่นางแอนนา จาร์วิส กำหนดขึ้น

แท้จริงแล้วก็พัฒนามาจากแนวคิดของนางแอน จาร์วิส แม่ของเธอเอง เนื่องจากนางแอน จาร์วิส ได้เคยพยายามก่อตั้งวัน “Mother’s Friendship Days” เพื่อรณรงค์ให้บรรดาสตรี โดยเฉพาะ ผู้เป็นแม่ ร่วมใจกันต่อต้านสงคราม และช่วยเหลือ ผู้บาดเจ็บจากสงครามกลางเมืองของสหรัฐอเมริกา แต่วันดังกล่าวไม่เป็นที่นิยมแพร่หลายนัก

กิจกรรมเฉลิมฉลองวันแม่ในประเทศ สหรัฐอเมริกาถูกจัดขึ้นครั้งแรก เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๐๘ ที่โบสถ์ในเมืองกราฟตัน รัฐเวสต์เวอร์จิเนีย และอีกแห่งในเมืองฟิลาเดลเฟีย รัฐเพนซิลเวเนีย โดยมีนางแอนนา จาร์วิส เป็นผู้ดำเนินการ งานวันนั้นประดับประดาไปด้วยดอกคาร์เนชั่นสีขาว เพื่อแสดงถึงความอ่อนโยน บริสุทธิ์ และคงทน ประหนึ่งความรักของแม่

นางแอนนา จาร์วิส รณรงค์ให้วันแม่เป็นวันหยุดทางราชการได้สำเร็จ ในคริสต์ศักราช ๑๙๑๐ รัฐเวสต์เวอร์จิเนียเป็นรัฐแรกที่ประกาศวันแม่ให้เป็นวันหยุดราชการ และในปีต่อมาเกือบทุกรัฐของสหรัฐอเมริกา ก็ร่วมจัดงานวันแม่จนแพร่หลายไปทั่วประเทศ ดังนั้นใน ๔ ปีต่อมา ประธานาธิบดี วูดโรว์ วิลสัน จึงประกาศให้วันอาทิตย์ ที่ ๒ ของเดือนพฤษภาคม เป็นวันแม่ และเป็นวันสำคัญของชาติ ตั้งแต่คริสต์ศักราช ๑๙๑๔ ซึ่งตรงกับพุทธศักราช ๒๔๕๗ ในกาลต่อมา ประเทศต่างๆ กว่า ๕๐ ประเทศทั่วโลก ได้กำหนดวันอาทิตย์ ที่ ๒ ของเดือนพฤษภาคม เป็นวันแม่ อนุโลมตามประเทศสหรัฐอเมริกา

กิจกรรมวันแม่ในประเทศไทย เริ่มจัด

ขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๖ มีกระทรวงสาธารณสุข เป็นหน่วยงานริเริ่มและดำเนินการ ในส่วนกลางจัดที่สวนอัมพร และมีการจัดงานในส่วนภูมิภาคอีก ๓ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดลำปาง เหตุที่จัดในวันที่ ๑๐ มีนาคมก็เนื่องด้วยเป็นวันคล้ายวันสถาปนากระทรวงสาธารณสุข อย่างไรก็ตาม กิจกรรมวันแม่ในสมัยนั้นจัดขึ้นเพียงปีเดียวก็ต้องยุติลง เพราะเกิดสงครามโลก ครั้งที่ ๒

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ สิ้นสุดลงแล้ว ทางราชการได้ริเริ่มฟื้นการจัดงานวันแม่ขึ้นอีกครั้ง โดยคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมแห่งชาติได้อนุมัติให้สำนักวัฒนธรรมฝ่ายหญิง ร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข จัดงานวันแม่ขึ้นเมื่อวันที่ ๑๕ เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๓ ณ สวนอัมพร แล้วเว้นไปปีหนึ่ง จากนั้น ได้จัดอีกครั้งในพุทธศักราช ๒๔๙๕ และจัดติดต่อกันมาอีกหลายปี จนเป็นที่นิยมของประชาชน

ในที่สุดคณะกรรมการจัดงานวันแม่เห็นพ้องต้องกันว่า ควรกำหนดวันแม่อย่างเป็นทางการและพิจารณาเห็นว่าเดือนเมษายนเป็นเดือนที่มีประเพณีสงกรานต์ซึ่งเป็นเทศกาลแห่งการแสดงความกตัญญู สำนักวัฒนธรรมฝ่ายหญิง สภาวัฒนธรรมแห่งชาติ จึงได้นำเรื่องเสนอต่อรัฐบาลในสมัยที่ จอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ขอให้ถือวันที่ ๑๕ เมษายน เป็นวันแม่ประจำปีของชาติ คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษา เมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ.

๒๔๙๖ แล้ว ลงมติให้วันที่ ๑๕ เมษายน เป็นวันแม่ประจำปีของชาติ

ในการจัดงานวันแม่ ประจำปีพุทธศักราช ๒๔๙๗ คณะกรรมการจัดงานให้เลือก “ดอกมะลิ” เป็นสัญลักษณ์ของวันแม่ ด้วยเหตุผลว่า ดอกมะลิเป็นดอกไม้ที่มีอยู่ทุกฤดูกาล มีสีขาวบริสุทธิ์ มีกลิ่นหอม และมีสรรพคุณใช้ได้ตั้งแต่ยังเป็นดอกสดจนกระทั่งกลายเป็นดอกแห้ง เสมือนดังความรักอันบริสุทธิ์ของแม่ที่มีต่อลูก มีรู้เลื่อมคลาย ทั้งนี้ ท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม ประธานสำนักวัฒนธรรมฝ่ายหญิง ได้ร้อยกรองความหมายของดอกมะลิไว้ว่า

“ไว้ตำหนิชาวสะอวดชวนมาดหมาย

บริสุทธิ์ผุดผ่องละอองกาย
จวบกระจายกลิ่นโรยรกรักชานวล
ระรวยรินกลิ่นอมมอบหอมหวาน
ตลอดกาลทานทนสุคนธ์หวาน
แต่แรกแย้มกลิ่นตรลอบอยู่อบอวล
มีผืนผวนสุคนธ์รินทุกคืนวัน
สรรพคุณสมค่าดอกมะลิ
เมื่อแรกผลิสดับร้อยมาลัยขวัญ
ลอยอบน้ำปรงบุหงาสารพัน
เหี่ยวแห้งแล้วยังสรรค์สร้างความคิด
เป็นกระสายแรกยารักษาไข้
ดื่บร้อนในชี้นวิญญาพาสุขี
จึงขอยกขึ้นชั้นชั้นมาลี
ประดับกายหมายแม่ที่เรานุชา”

งานวันแม่จัดต่อมาได้ไม่นาน กระทรวงวัฒนธรรมในสมัยนั้นก็ถูกยุบ สภาวัฒนธรรม

แห่งชาติขาดผู้สนับสนุนหลัก จึงไม่มีการจัดงานวันแม่เป็นเวลาหลายปี จนกระทั่งสมาคมครูคาทอลิกแห่งประเทศไทย ได้ริ่ฟพื้นการจัดงานวันแม่ขึ้นอีก ในวันที่ ๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ แต่ได้จัดเพียงครั้งเดียวจากนั้นก็ไม่ได้จัดอีก

ครั้นถึงพุทธศักราช ๒๕๑๙ คณะกรรมการอำนวยการสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีมติเห็นชอบตามข้อเสนอของคณะกรรมการส่งเสริมศีลธรรมและจิตใจ ที่เสนอให้ริ่ฟพื้นการจัดงานวันแม่ สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย จึงได้จัดงานวันแม่แห่งชาติขึ้น ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๑๙ เป็นต้นมา แต่เปลี่ยนวันจัดงานมาเป็นวันที่ ๑๒ สิงหาคม อันเป็นวันคล้ายวันพระราชสมภพของสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ

วัตถุประสงค์ของการจัดงานวันแม่แห่งชาติ ก็เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงเป็นแม่แห่งชาติ พร้อมทั้งยกย่องบทบาทของแม่ให้สังคมได้ตระหนักถึงหน้าที่อันสำคัญยิ่งในการเลี้ยงดูลูกและเกื้อกูลสังคมส่วนรวม ในงานมีกิจกรรมหลากหลายที่สำคัญได้แก่ การมอบรางวัลแม่ดีเด่น จำนวน ๕ ประเภท กล่าวคือ

- แม่ผู้เป็นเกษตรกร
- แม่ของผู้เสียสละ
- แม่ผู้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม
- แม่ผู้มีความมานะอดทนขยันหมั่นเพียร
- แม่ของผู้ทำประโยชน์ต่อสังคมและ

ประเทศชาติ

นอกจากนี้ ยังมีการมอบรางวัลลูกที่มี
ความกตัญญูทวดทวยอย่างสูงต่อแม่ จำนวน ๖
ประเภท ได้แก่

- ลูกกตัญญูเสนอเป็นกรณีพิเศษ
- นักเรียนนักศึกษา
- ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ
- นักร้อง นักแสดง ดารา ศิลปิน
- สื่อมวลชน
- ประชาชนทั่วไป

รวมทั้งมีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ดอกมะลิ
เพื่อนำรายได้ทูลเกล้าฯ ถวายแด่สมเด็จพระนางเจ้า
พระบรมราชินีนาถ โดยเสด็จพระราชกุศลตาม
พระราชอัธยาศัย

การจัดงานวันแม่แห่งชาตินั้น สมเด็จพระ
นางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทาน
พระมหากุณาโดยประการต่างๆ อย่างต่อเนื่อง
เช่น พระราชทานคำขวัญวันแม่แห่งชาติ เป็น
ประจำทุกปี พร้อมทั้งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ให้ผู้แทนพระองค์ไปเป็นประธานในงานวันแม่
แห่งชาติ ที่สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย

จัดขึ้นในส่วนกลาง ณ สวนอัมพร เป็นประจำ
ทุกปี ในช่วงแรกของการจัดงาน ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้หม่อมหลวงบัว กิติยากร พระชนนี
เป็นผู้แทนพระองค์ สมัยต่อมาทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า
โสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ เสด็จแทน
พระองค์ไปทรงเปิดงานต่อเนื่องมาตราบจนปัจจุบัน

วันแม่แห่งชาติ เป็นวันสำคัญที่แม่จะได้
ตระหนักถึงบทบาทของตนในการอบรมเลี้ยงดู
ลูกให้เป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของสังคม และ
เป็นวันที่ลูกจะได้แสดงความสำนึกพระคุณแม่
อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้นวันหนึ่ง แต่แท้จริง
แล้ว ลูกทุกคนพึงปฏิบัติต่อแม่ ด้วยความ
กตัญญูทวดทวยอย่างสม่ำเสมอทุกวัน ให้สมกับ
คำขวัญวันแม่ ซึ่งสมเด็จพระนางเจ้า พระบรม-
ราชินีนาถ พระราชทานไว้ในปีหนึ่งว่า

“แม่เป็นพระอรหันต์ของลูก คนที่เกี่ยว
วังกะพระเพื่อกะบายให้หัวพระอรหันต์ อย่าลืมนึกว่ามี
พระอรหันต์อยู่กับตัวแล้ว ควรปฏิบัติต่อแม่
อย่าให้บกพร่องได้”

วันสำคัญที่เกี่ยวเนื่องใน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

นางเบญจมาศ แพทอง

นับแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน
พุทธศักราช ๒๔๘๙ มาจนปัจจุบันเป็นเวลากว่า
๖๐ ปี ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่
นานัปการ ทรงตรากตรำพระวรกายเสด็จ
พระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในพื้นที่
ทุรกันดารทุกแห่งและทุกภูมิภาคทั่วประเทศ
ทรงใช้พระปรีชาสามารถและพระอัจฉริยภาพ
แก้ไขปัญหามากมาย ของราษฎร ทรงนำหลักการ
ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ความแตกฉานในเชิงช่าง
เทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการ
ดำเนินงานทุกด้าน ซึ่งล้วนแต่เพื่อความอยู่ดีกินดี
ของพสกนิกรและเกิดประโยชน์สูงสุดในการ
พัฒนาประเทศ

ด้วยพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาสามารถ
ในด้านต่างๆ เป็นผลให้รัฐบาล หน่วยงาน องค์กร
และประชาชนต่างสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ
ถวายพระราชสมัญญาเพื่อเทิดพระเกียรติเป็น

จำนวนมาก และยังเป็นที่มาของวันสำคัญที่
เกี่ยวเนื่องในพระองค์ท่านอีกมากมาย อาทิ

วันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาติ
ตรงกับวันที่ ๑๔ มกราคม ซึ่งเป็นวันที่พระบาท-
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธยใน
พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ
ป่าสงวนแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๔๘๔ และ
พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ
อุทยานแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๐๔ เมื่อวันที่ ๑๔
มกราคม พุทธศักราช ๒๕๓๒ พระราชกำหนด
ดังกล่าวให้อำนาจอธิปไตยว่าการกระทรวง
เกษตรและสหกรณ์ สั่งการให้สัมปทานป่าไม้สิ้น
สุดทั้งแปลงได้

เมื่อครั้งที่ประเทศไทยประสบอุทกภัย
ที่อำเภอพิบูล จังหัดนครศรีธรรมราช เมื่อ
พุทธศักราช ๒๕๓๑ และวาตภัยจากพายุเกย์
ที่จังหวัดชุมพร เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๒ เห็นได้
ชัดเจนว่าเกิดขึ้นจากการตัดไม้ทำลายป่า ซึ่งเป็น

ปัญหาใหญ่ของประเทศ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยในสภาพแวดล้อมอย่างยิ่ง มีพระราชดำรัสแสดงความห่วงใยและทรงขอให้ช่วยกันแก้ไขปัญหอย่างจริงจังและปลูกต้นไม้ให้มากขึ้น

วันโคนมแห่งชาติ ตรงกับวันที่ ๑๖ มกราคม เป็นวันที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระราชินีสิริกิติ์ เสด็จไปทรงเป็นประธานในพิธีเปิดฟาร์มโคนมไทย-เดนมาร์ก เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๐๕ และถือเป็นวันโคนมแห่งชาติในเวลาต่อมา เพื่อน้อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณที่พระราชทานอาชีพการเลี้ยงโคนมแก่พสกนิกร

วันนักประดิษฐ์ไทย และวันนักประดิษฐ์โลก กำหนดในวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นวันที่มูลนิธิชัยพัฒนาได้รับสิทธิบัตรกังหันน้ำชัยพัฒนาในพระปรมาภิไธย จากกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ และจากการตรวจสอบของสำนักงานสิทธิบัตรสากล ณ ประเทศออสเตรเลีย ปรากฏว่ากังหันน้ำชัยพัฒนา มีประสิทธิภาพสูงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในงานอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม กระทรวงพาณิชย์จึงทูลเกล้าฯ ถวายการจดสิทธิบัตรการประดิษฐ์เครื่องกลเติมอากาศที่ผิวน้ำหมุนช้าแบบทุ่นลอยหรือกังหันน้ำชัยพัฒนา เมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๓๖ นับเป็นเครื่องที่ ๙ ของโลก กังหันน้ำชัยพัฒนานี้ได้นำไปแสดงในงานนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์ของยุโรปที่ประเทศเบลเยียม และ

องค์กรนักประดิษฐ์แห่งเบลเยียมได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลในฐานะที่ทรงสร้างนวัตกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อการรักษาสีสิ่งแวดล้อม และได้ติดตั้งไว้ที่สวนสาธารณะวูเลเว่ ประเทศเบลเยียมอีกด้วย และเมื่อพุทธศักราช ๒๕๕๑ องค์กรนานาชาติทั่วโลก ๒๙ องค์กรได้ถวายพระราชสมัญญา “พระบิดาแห่งการประดิษฐ์โลก” เนื่องจากทรงคิดค้นและประดิษฐ์สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อพสกนิกรไทย และเป็นที่ประจักษ์ต่อชาวโลก จึงเห็นควรให้วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ของทุกปีเป็น **วันนักประดิษฐ์โลก** ด้วย

วันโปลิโอสงเคราะห์ ตรงกับวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานทุนโปลิโอสงเคราะห์ เพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยโรคโปลิโอหลังอักเสบหรือโปลิโอซึ่งระบอดรุนแรงในประเทศไทย เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๕ จากนั้นมีการก่อสร้างอาคารพร้อมอุปกรณ์ ณ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า พระราชทานชื่ออาคารว่า ตึกกวีราลงกรณ์บำบัด พร้อมทั้งเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดอาคาร เมื่อวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๓๗ จึงถือเป็นวันโปลิโอสงเคราะห์ ในเวลาต่อมา

วันศิลปินแห่งชาติ กำหนดในวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นวันคล้ายวันพระบรมราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และเป็นวันที่คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติถวายพระราชสมัญญา “อัครศิลปิน” แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๙

วันมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติ

ตรงกับวันที่ ๒ มีนาคม ซึ่งเป็นวันที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดงานแนะแนวอาชีพและแข่งขันฝีมือแห่งชาติ ครั้งที่ ๑ ที่ลุมพินีสถาน เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๑๓ และมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับความเป็นช่างของคนไทย

วันฉัตรมงคล ตรงกับวันที่ ๕ พฤษภาคม ซึ่งเป็นวันคล้ายวันพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ ในวันนี้มีพระปฐมบรมราชโองการว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

วันเกษตรกร จัดขึ้นในวันพืชผลตรงกับเดือนพฤษภาคม ในการพระราชพิธีพืชผลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานรางวัลการประกวดผลผลิตข้าวแก่ชาวนาและโล่เกียรติคุณแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานสหกรณ์ดีเด่น

วันไอโอดีนแห่งชาติ ตรงกับวันที่ ๒๕ มิถุนายน เนื่องมาจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเห็นปัญหาการขาดสารไอโอดีน ทำให้ราษฎรเจ็บป่วยเป็นโรคคอพอก พระราชทานเส้นทางเกลือเพื่อเติมสารไอโอดีนลงในเกลือจากแหล่งผลิตไปยังปลายทาง ต่อมาได้พระราชทานเกลือเสริมไอโอดีน ทำให้ประเทศไทยลดอัตราผู้ป่วยโรคขาดสารไอโอดีนได้ต่ำกว่าร้อยละ ๑๐ และองค์การยูนิเซฟ เชิญชวนให้ประเทศไทยรณรงค์ลดอัตราผู้ป่วยลงเหลือไม่เกินร้อยละ ๕ ซึ่งประสบความสำเร็จเป็นแบบอย่างของการ

รณรงค์ทั่วโลก และเมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๔๐ สภานานาชาติเพื่อการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีน ได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลเหรียญทองในฐานะที่ทรงสนับสนุนและทรงงานเกี่ยวกับการรณรงค์ควบคุมสารไอโอดีนจนสัมฤทธิ์ผล วันไอโอดีนแห่งชาตินี้ เริ่มแต่ พุทธศักราช ๒๕๔๖ เป็นต้นไป

วันภาษาไทยแห่งชาติ กำหนดในวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ซึ่งเป็นวันที่พระราชทานพระราชดำรัสเกี่ยวกับปัญหาการใช้ภาษาไทย ณ ชุมชุมภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๕

วันนวัตกรรมแห่งชาติ กำหนดในวันที่ ๕ ตุลาคม ด้วยมีพระราชดำรัสถึงการปรับปรุงดินเปรี้ยวเพื่อการเกษตรด้วยวิธีแก้งัดดิน

วันเทคโนโลยีไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงนำเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือทรงงานช่วยเหลือประชาชนรอบด้าน ส่งผลให้การดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริสำเร็จลุล่วง รัฐบาลได้กำหนดให้วันที่ ๑๙ ตุลาคม เป็นวันเทคโนโลยีไทย ด้วยเป็นวันที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงบัญชาการปฏิบัติการฝนหลวงสาธิตแก่คณะผู้แทนจากสิงคโปร์ ทรงควบคุมให้เมฆนำพาฝนไปตกลงสู่พื้นที่เป้าหมายคือเขื่อนแก่งกระจานภายใน ๕ ชั่วโมง เมื่อพุทธศักราช ๒๕๑๕

วันพระบิดาแห่งฝนหลวง ตรงกับวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน เป็นวันที่มีพระราชดำริเรื่องการทำฝนหลวงเป็นครั้งแรก

วันสิ่งแวดล้อมไทย รัฐบาลกำหนดให้วันที่ ๔ ธันวาคม เป็นวันสิ่งแวดล้อมไทย ด้วยต้องการให้ประชาชนชาวไทยตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ รวมทั้งสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงห่วงใยและทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจด้านสิ่งแวดล้อมเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและประชาชน ทั้งเป็นวันที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม พระราชทานแก่นุคคัลที่มาเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ ศาลาดุสิดาลัย พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๒

วันเฉลิมพระชนมพรรษาและวันพ่อแห่งชาติ ตรงกับวันที่ ๕ ธันวาคม ซึ่งเป็นวันคล้ายวันพระบรมราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้ทรงเป็นที่รักยิ่งของปวงชน เปรียบประดุจพ่อของแผ่นดิน และทรงเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของชาวไทยทั้งชาติ เมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๓ มีการจัดงานวันพ่อเป็นครั้งแรก ด้วยความสำนึกในพระคุณพ่อ รัฐบาลจึงให้ถึงวันที่ ๕ ธันวาคม เป็นวันพ่อแห่งชาติสืบต่อมาจนปัจจุบัน

วันชาติไทย รัฐบาลกำหนดให้วันที่ ๕ ธันวาคม เป็นวันชาติของไทย ด้วยถือว่าไทยเป็นประเทศที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามแบบอย่างของประเทศที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และถือเอาวันพระบรมราชสมภพเป็นวันชาติ แต่เดิมไทยกำหนดให้วันที่

๒๔ มิถุนายน เป็นวันชาติ เนื่องจากเป็นวันที่ประเทศเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อพุทธศักราช ๒๔๗๕ ต่อมาในพุทธศักราช ๒๕๐๓ รัฐบาลประกาศให้ถือวันพระบรมราชสมภพเป็นวันเฉลิมฉลองชาติไทยตามประเทศส่วนใหญ่ที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

วันดินโลก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงงานเพื่อการอนุรักษ์ดินและแก้ปัญหาดินประเภทต่างๆ อย่างต่อเนื่องยาวนาน พระราชกรณียกิจเป็นที่ประจักษ์ชัดแก่คนไทยและนักวิทยาศาสตร์ทางดินทั่วโลก เมื่อพุทธศักราช ๒๕๔๗ สหภาพวิทยาศาสตร์ทางดินนานาชาติ จึงมีมติเสนอให้วันพระบรมราชสมภพวันที่ ๕ ธันวาคม เป็นวันดินโลก

วันกีฬาแห่งชาติ ซึ่งตรงกับวันที่ ๑๖ ธันวาคม เป็นวันที่ทรงแข่งขันกีฬาเล่นใบ ในกีฬาแหลมทอง ครั้งที่ ๔ พุทธศักราช ๒๕๑๐ ทรงชนะเลิศ ได้รับเหรียญทองร่วมกับสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี

นอกจากนี้ยังมีวันสำคัญที่เกี่ยวข้องเนื่องในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่เป็นการเฉพาะของหน่วยงาน ได้แก่ **วันที่ระลึกทรงดนตรี** ซึ่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดในวันที่ ๒๐ กันยายนของทุกปี เป็นวันที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงดนตรีร่วมกับนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตามคำกราบบังคมทูลเชิญเสด็จพระราชดำเนิน ในระหว่างพุทธศักราช ๒๕๐๐-๒๕๑๖ เรียกว่า วันทรงดนตรี

เป็นพระราชกรณียกิจที่ส่งเสริมการดนตรี และเป็นโอกาสให้ทรงได้รับฟังความคิดเห็นจากปวงชนวันทรงดนตรีได้ยุติลง เมื่อพุทธศักราช ๒๕๑๖ เนื่องด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชกรณียกิจเพิ่มขึ้น ปัจจุบันจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยยังคงสืบสานประเพณีวันที่ระลึกวันทรงดนตรี ร่วมกับการระดมทุนเพื่อมูลนิธิอานันทมหิดล

โดยเสด็จพระราชกุศลไปพร้อมกัน

วันสำคัญที่กล่าวมานี้ย่อมเป็นประจักษ์พยานที่แสดงถึงพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระมหากษัตริย์คุณอย่างหาที่สุดมิได้นี้ จึงจารึกในดวงใจไทยทุกคนและพร้อมจะแสดงความจงรักภักดีสนองพระมหากษัตริย์คุณทุกเมื่อ

พระราชสมัญญาของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน

นางเบญจมาศ แพทอง

พระราชสมัญญา เป็นพระนามที่รัฐบาลหน่วยงาน องค์กร ประชาชนถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ที่ทรงมีคุณูปการต่อประเทศชาติและประชาชนอย่างมหาศาล เพื่อเฉลิมพระเกียรติในวาระและโอกาสต่างๆ คำว่าพระราชสมัญญานี้ มักใช้กันผิดว่า พระราชสมัญญานาม

พระมหากษัตริย์ของไทยหลายพระองค์ ทรงได้รับการถวายพระราชสมัญญาด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าฯ เช่น ถวายพระราชสมัญญา “พระมหาเจษฎาราชเจ้า” แต่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ถวายพระราชสมัญญา “พระปิยมหาราช” แต่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ถวายพระราชสมัญญา “พระมหาธีรราชเจ้า” แต่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้า-

อยู่หัว รัชกาลที่ ๖ หรือการถวายพระราชสมัญญาตามพระราชกรณียกิจอันเป็นคุณประโยชน์ด้านต่างๆ เกิดผลสำเร็จของงานด้วยพระอัจฉริยภาพ เช่น พระบิดาแห่งวิทยาศาสตร์ไทย อัครศิลปิน พระบิดาแห่งการอนุรักษ์มรดกไทย พระบิดาแห่งการค้าไทย เป็นต้น

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ทรงพระปรีชาสามารถเป็นที่ประจักษ์ชัด ตลอดระยะเวลาที่ทรงครองสิริราชสมบัติยาวนานกว่า ๖๐ ปี ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจนานาล้นเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชน และครอบคลุมทุกด้าน อาทิ การเกษตร การคมนาคม การแพทย์ การสาธารณสุข การศึกษา การฝึกอาชีพ การศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ ฯลฯ ทรงคิดค้นวิธีการ

อุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ บรรเทาปัญหาของราษฎร ทรงแก้ไขปัญหาลิ่งแวดล้อม ทรงทำนุบำรุงศิลป-วัฒนธรรมของชาติ หน่วยงานที่สนองพระราชดำริ จึงได้เสนอต่อคณะรัฐมนตรี ขอความเห็นชอบ ในการถวายพระราชสมัญญาเทิดพระเกียรติ ตลอดมาเป็นจำนวนมาก

พุทธศักราช ๒๕๒๙ คณะกรรมการ วัฒนธรรมแห่งชาติ ถวายพระราชสมัญญา **“อัครศิลปิน”** เนื่องในวาระที่ทรงครองสิริราช-สมบัติครบ ๔๐ ปี เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๒๙ ด้วยทรงพระปรีชาในงาน ศิลปะทุกแขนง ทรงสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ถึง ๖ สาขา ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม หัตถกรรม ดนตรี วรรณศิลป์ และการถ่ายภาพ พระอัจฉริยภาพเหล่านี้เป็นที่ยกย่องและกล่าวขาน ทั้งในหมู่ชาวไทยและชาวต่างประเทศ ทั้ง ทรงอุปถัมภ์บำรุงศิลปะและศิลปินโดยถ้วนหน้า

พุทธศักราช ๒๕๓๙ กระทรวงทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ถวายพระราชสมัญญา **“พระบิดาแห่งการจัดการทรัพยากรน้ำ”** เนื่องใน วาระที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี เมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๓๙ ด้วย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักว่า ราษฎรส่วนใหญ่ของประเทศประกอบอาชีพ เกษตรกรรม ทำนา ทำสวน ทำไร่ ปัญหาการ ขาดแคลนน้ำจึงเป็นปัญหาใหญ่ ทรงหาวิธีการ จัดการเรื่องน้ำเพื่อให้ราษฎรไม่เดือดร้อน ทั้งมี ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เกิดเป็นโครงการอันเนื่อง มาจากพระราชดำริหลากหลายโครงการ เกินกว่า

ร้อยละ ๗๐ เป็นการจัดการเรื่องน้ำ การชลประทาน การจัดหาน้ำแก่เกษตรกร การแก้ปัญหาน้ำท่วม การบำบัดน้ำเสีย การสร้างฝาย อ่างเก็บน้ำ เขื่อน และกั้นน่าน้ำชลพัฒนา

พุทธศักราช ๒๕๔๓ กระทรวงวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ถวายพระราชสมัญญา **“พระบิดา แห่งเทคโนโลยีของไทย”** เนื่องจากทรงงานด้วย กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และหลักวิชาการ ทางเทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น **ทรงออกแบบและ สร้างสายอากาศวิทยุสื่อสาร** เพื่อเพิ่มกำลังส่ง ให้สูงขึ้นสามารถติดต่อสื่อสารได้ในระยะไกล ทรงทดลองส่งสัญญาณด้วยพระองค์เอง พระราชทานข้อสังเกตเกี่ยวกับคุณลักษณะการ แผ่กระจายคลื่นที่ผิดไปจากข้อกำหนดเฉพาะ ของสายอากาศนั้นว่าเกิดจากการสะท้อนของคลื่น เนื่องจากลิ่งแวดล้อมต่างๆ ทรงดัดแปลงเครื่องส่ง ด้วยพระองค์เอง ทำให้ประหยัดงบประมาณใน การซื้อเครื่องส่งกำลังสูงจากต่างประเทศซึ่งมี ราคาแพง และที่สำคัญสามารถรับรู้ข่าวสารได้ ทันทั่วถึง เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในทางการทหาร และพลเรือน **พระราชทานแนวพระราชดำริแก้มลิง** เพื่อบรรเทาปัญหาน้ำท่วมในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล โดยการจัดหาพื้นที่รองรับและ กักเก็บน้ำในช่วงฝนตกมีน้ำมากและระบายออก ในช่วงที่น้ำลดลง ทรงเปรียบกับแก้มลิงซึ่งเก็บ อาหารเอาไว้ที่กระพุ้งแก้มก่อนนำออกมากลืนกิน ภายหลัง **ทรงบัญชาการปฏิบัติการฝนหลวง** เพื่อบรรเทาปัญหาน้ำแล้ง **พระราชทานแนวพระราช-ดำริแก้มลิงดิน** เพื่อบรรเทาปัญหาดินเปรี้ยว

ทรงประดิษฐ์กังหันน้ำชัยพัฒนาเพื่อบำบัดน้ำเสียพระราชทานเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อบริหารจัดการที่ดินสำหรับเกษตรกร การปลูกหญ้าแฝก เพื่อป้องกันการเสื่อมโทรมและการพังทลายของดิน การค้นคว้าพลังงานทดแทน ซึ่งเป็นพลังงานที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้แทนพลังงานเชื้อเพลิงที่นับวันจะหมดไป เช่น การผลิตแก๊สโซฮอลล์ เป็นต้น

พุทธศักราช ๒๕๔๕ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ถวายพระราชสมัญญา “**พระบิดาแห่งฝนหลวง**” ด้วยมีพระราชดำริเรื่องการทำฝนหลวงเพื่อช่วยเหลือราษฎร ทรงร่วมคิดค้นทดลองมาอย่างต่อเนื่องยาวนานและทรงบัญชาการปฏิบัติการฝนหลวงเป็นผลสำเร็จ ตรงตามเป้าหมาย ทรงประดิษฐ์ภาพตำราฝนหลวงพระราชทานแก่ผู้ปฏิบัติงาน ฝนหลวงดังกล่าวช่วยบรรเทาปัญหาการขาดแคลนน้ำในระหว่างฝนแล้งหรือฝนทิ้งช่วง เสริมสร้างเส้นทางคมนาคมทางน้ำ เพิ่มปริมาณน้ำในบริเวณที่แม่น้ำตื้นเขิน เขื่อนแหล่งเก็บน้ำต่างๆ ทั้งยังช่วยเจือจางและบำบัดน้ำเสีย ผลิตกระแสไฟฟ้า ในการนี้กระทรวงพาณิชย์ได้ทูลเกล้าฯ ถวายสิทธิบัตร สำหรับ “การดัดแปรสภาพอากาศเพื่อให้เกิดฝน” เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ และสำนักสิทธิบัตรยุโรปได้ทูลเกล้าฯ ถวายสิทธิบัตรซึ่งมีผลคุ้มครองสิทธิในทวีปยุโรป ๓๐ ประเทศที่เป็นภาคีสมาชิกองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO) และเขตการปกครองพิเศษฮ่องกง

พุทธศักราช ๒๕๔๙ มีหลายหน่วยงานทูลเกล้าฯ ถวายพระราชสมัญญา แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดังนี้

กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ถวายพระราชสมัญญา “**พระบิดาแห่งนวัตกรรมไทย**” ด้วยทรงคิดค้นทฤษฎีแก้งดิน เพื่อปรับปรุงสภาพดินเปรี้ยวซึ่งเป็นพื้นที่ที่ไม่สามารถเพาะปลูกได้ ทฤษฎีนี้เป็นการเร่งปฏิกิริยาเคมีของดินที่มีแร่กำมะถันหรือสารประกอบไพไรต์ โดยทำให้ดินแห้งและเปียกสลับกัน เมื่อดินถูกแก้งสลับไปมา จนกลายเป็นดินเปรี้ยวหรือเป็นกรดจัดจนพืชไม่สามารถเจริญเติบโตได้ จากนั้นจึงแก้ไขความเป็นกรดโดยเติมปูนปูนซึ่งเป็นด่าง ร่วมกับการใช้ระบบชลประทานควบคุมระดับน้ำใต้ดิน และนำน้ำมาเจือจางดินเปรี้ยว จนสามารถเพาะปลูกได้ จึงถือเป็นนวัตกรรมที่ไม่มีผู้ใดทำมาก่อน ทรงทดลองทำที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง จังหวัดนราธิวาส เป็นผลสำเร็จ ทำให้ราษฎรมีที่ทำกินเพิ่มขึ้น สามารถเพาะปลูกและเลี้ยงปลาในบ่อได้ และมีพระราชดำริให้จัดทำคู่มือปรับปรุงดินเปรี้ยวจัดเพื่อการเกษตร พัฒนาพื้นที่ดินเปรี้ยวในที่อื่นๆ ต่อไป ในการนี้ กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ ได้ทูลเกล้าฯ ถวายสิทธิบัตร สำหรับโครงการแก้งดิน เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐

สมาคมนักประดิษฐ์แห่งประเทศไทย ขอความอนุเคราะห์สำนักงานคณะกรรมการ

วิจัยแห่งชาติเป็นแกนในการดำเนินการทูลเกล้าฯ ถวายพระราชสมัญญา **“พระบิดาแห่งการประดิษฐ์ไทย”** ด้วยการสนับสนุนและเห็นชอบจากมูลนิธิชัยพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และสมาคมแข่งเรือใบแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ด้วยทรงมีประดิษฐกรรมจำนวนมาก อาทิ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ตัวอักษรเทวนาครี พระไตรปิฎกฉบับคอมพิวเตอร์ เครื่องกำจัดขยะแบบครบวงจร เครื่องดักหมอก เครื่องกลเติมอากาศที่ผิวน้ำหมุนช้าแบบทุ่นลอยหรือกังหันน้ำชัยพัฒนา เครื่องกลเติมอากาศแบบอัดอากาศและดูดน้ำ ภาชนะรองรับของเสียที่ขับออกจากร่างกาย ฯลฯ และสมาพันธ์นักประดิษฐ์นานาชาติ ซึ่งมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่ประเทศฮังการี ทูลเกล้าฯ ถวายถ้อยรางวัลนักประดิษฐ์นานาชาติ เมื่อพุทธศักราช ๒๕๕๑

คณะกรรมการดำเนินงานวันอนุรักษ์มรดกไทย ถวายพระราชสมัญญา **“พระบิดาแห่งการอนุรักษ์มรดกไทย”** ด้วยทรงสร้างสรรค์และอุปถัมภ์บำรุงงานศิลปะสาขาต่างๆ ทั้งจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ภาษา วรรณกรรม ดนตรี นาฏศิลป์ โบราณคดี และพิพิธภัณฑ์ อีกทั้งมีพระราชดำริและพระบรมราชวินิจฉัยในการอนุรักษ์ ปีนุฟู และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมทุกแขนง พระราชทานพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับการรักษามรดกศิลปวัฒนธรรม

พุทธศักราช ๒๕๕๑ คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ถวายพระราชสมัญญา **“พระบิดาแห่งการวิจัยไทย”** เนื่องในโอกาสสมทวงเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ ด้วยมีพระปรีชาสามารถด้านการวิจัยเป็นที่ประจักษ์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ผลงานวิจัยหลายสาขาวิชาได้แก้ปัญหาต่างๆ ให้แก่ประชาชนและประเทศชาติ เช่น ทฤษฎีใหม่ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โครงการฝนหลวง หญ้าแฝก ตลอดจนการประดิษฐ์คิดค้นต่างๆ

องค์กรนานาชาติ ๒๙ องค์กร จาก ๒๗ ประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการประดิษฐ์ของโลก ถวายพระราชสมัญญา **“พระบิดาแห่งการประดิษฐ์โลก”** ด้วยทรงคิดค้นประดิษฐ์สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อพลนิกรชาวไทย และเป็นທີ່ประจักษ์ว่าได้รับการยอมรับและยกย่องจากชาวโลก และเห็นควรให้วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ของทุกปี เป็นวันนักประดิษฐ์โลกด้วย

พุทธศักราช ๒๕๕๒ กระทรวงแรงงาน ถวายพระราชสมัญญา **“พระบิดาแห่งมาตรฐานการช่างไทย”** เนื่องจากทรงสนพระราชหฤทัยในงานช่าง ตั้งแต่ยังทรงศึกษาอยู่ในสวิตเซอร์แลนด์ ทรงประดิษฐ์ของเล่นด้วยพระองค์เอง เมื่อเสด็จขึ้นครองสิริราชสมบัติแล้ว ยังทรงงานเกี่ยวกับการช่าง ทรงมีผลงานการออกแบบต่อเรือใบ ทรงชนะเลิศการแข่งขันกีฬาเล่นใบด้วยเรือที่ทรงต่อด้วยพระองค์เอง นับว่ามีพระอัจฉริยภาพทางการช่างอย่างแท้จริง

นอกจากพระราชสมัญญาดังกล่าวแล้ว

ยังมีคำหรือพระนามที่ประชาชนพร้อมใจกัน
เรียกขานถวายด้วยความจงรักภักดี เช่น
เจ้าพ่อหลวง พ่อของแผ่นดิน พระร่มเกล้า
ชาวไทย พระภัทรมหาราช พระบิดาแห่งการ
พัฒนาพลังงานไทย จอมปราชญ์แห่งสายน้ำ
จอมปราชญ์แห่งดิน กษัตริย์เกษตร กษัตริย์
นักกีฬา กษัตริย์นักดนตรีแจ๊ส คีตราชน อีกด้วย

ที่กล่าวมา จึงเป็นประจักษ์พยาน
สำคัญที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง
ปฏิบัติพระราชกรณียกิจอย่างต่อเนื่องยาวนาน
ล้วนก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองอย่าง
กว้างขวาง ประชาชนชาวไทยจึงพร้อมกันแสดง
ความจงรักภักดีและเคารพเทิดทูนไว้เหนือเกล้า
ตราบชั่วฟ้าดินสลาย

**“ทุกข์ของราษฎร คือทุกข์ของแผ่นดิน
ทุกข์ของแผ่นดิน คือทุกข์ของพระองค์”**

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน กับฎีการ้องทุกข์ของราษฎร

นางสาวทรงสรรค์ นิลกำแหง

ตอนที่ ๑

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็น
หนึ่งในเอกลักษณ์ของชาติ อันประกอบด้วยชาติ
ศาสนา และพระมหากษัตริย์ แต่ในทางปฏิบัติ
ไม่ว่าจะเป็นครั้งระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์
ในอดีตกาล หรือระบอบประชาธิปไตยอันมี
พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในปัจจุบัน
พระมหากษัตริย์ไทยทรงเป็นศูนย์รวมแห่ง
เอกลักษณ์ของชาติ ด้วยทรงเป็นทั้งสัญลักษณ์
แห่งความเป็นเอกราชและอธิปไตยของชาติ และ
ทรงเป็นพุทธมามกะและเอกอัครศาสนูปถัมภก

ฐานะของพระมหากษัตริย์ในระบอบ
ประชาธิปไตยในปัจจุบัน ประกอบด้วย ๔
สถานะ คือ

สถานะที่ ๑ ฐานะของพระมหากษัตริย์
ในทางกฎหมาย รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้
พระมหากษัตริย์ทรงเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใด
จะละเมิดมิได้ ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้อง
พระมหากษัตริย์ในทางใดๆ มิได้ ทรงเป็น
พุทธมามกะและเอกอัครศาสนูปถัมภก ทรงดำรง
ตำแหน่งจอมทัพไทย และทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจ
ในการสถาปนาฐานันดรศักดิ์ และพระราชทาน
เครื่องราชอิสริยาภรณ์ นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญ
ยังได้กำหนดให้พระมหากษัตริย์ทรงใช้ อำนาจ
นิติบัญญัติ โดยทางรัฐสภา กฎหมายใดๆ ที่
รัฐสภาลงมติเห็นชอบแล้ว ต้องนำทูลเกล้าทูล-
กระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย

แล้วประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ โดยมีนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ พระมหากษัตริย์ทรงใช้ อำนาจบริหาร โดยทางรัฐบาล รัฐบาลเป็นรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีโดยประธานรัฐสภาเป็นผู้ถวายคำแนะนำ ทรงแต่งตั้งรัฐมนตรีโดยนายกรัฐมนตรีเป็นผู้ถวายคำแนะนำ ทรงพระราชอำนาจแต่งตั้งข้าราชการทหารและพลเรือน ตำแหน่งปลัดกระทรวง อธิบดีหรือเทียบเท่า ให้ดำรงตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง และพระมหากษัตริย์ทรงใช้ อำนาจตุลาการ คือ การวินิจฉัยข้อกฎหมายและพิจารณาพิพากษา อรรถคดีโดยทางศาล ผ่านคณะผู้พิพากษาซึ่งจะพิจารณาพิพากษาอรรถคดีในพระปรมาภิไธยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

สถานะที่ ๒ ฐานะของพระมหากษัตริย์
ในทางนิติราชประเพณีและราชธรรม หมายถึง พระบรมราชวินิจฉัย และประเพณีการปกครองแผ่นดินที่พระมหากษัตริย์ไทยได้ทรงถือปฏิบัติติดต่อกันมาช้านานทุกยุคทุกสมัย การเปลี่ยนแปลงแก้ไข ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขโดยรวมของประชาชน นอกจากความเป็นพุทธมามกะ พระมหากษัตริย์ต้องทรงยึดมั่นในธรรมะสำหรับพระมหากษัตริย์ อันประกอบด้วยทศพิธราชธรรม สังคหัตถุธรรม และจักรวรรดิวัตรเป็นต้น

สถานะที่ ๓ ฐานะของพระมหากษัตริย์
ท่ามกลางสังคมแห่งรัฐ พระมหากษัตริย์ทรงดำรง

ตำแหน่งประมุขของรัฐและทรงเป็นสัญลักษณ์ของประเทศ มีพระราชอำนาจในการประกาศสงคราม การทำสัญญาสันติภาพ การประกาศกฎอัยการศึก

สถานะที่ ๔ ฐานะของพระมหากษัตริย์
ท่ามกลางพสกนิกร พระมหากษัตริย์ทรงมีความผูกพันกับพสกนิกรโดยตรง ทรงอยู่เหนือการเมือง พระบรมราชปณิธานของพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์เมื่อทรงรับพระบรมราชาภิเษก ล้วนเป็นไปเพื่อความอยู่ดีกินดีของราษฎร ดังพระปฐมบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ที่ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” พระมหากษัตริย์จึงทรงเป็นศูนย์รวมใจของคนไทยทั้งชาติที่ทำให้ประชาชนเกิดความรักใคร่กลมเกลียวสมัครสมานสามัคคีกัน

ด้วยความเป็นพระเจ้าแผ่นดินซึ่ง “**ทุกข์ของประชาชน คือทุกข์ของแผ่นดิน**” พระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์

นอกจากการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของพล-
 นิกรให้อยู่ดีกินดี และการเสด็จพระราชดำเนิน
 เยี่ยมราษฎรในพื้นที่ต่างๆ ทว่าพระราชอาณาจักร
 เพื่อทอดพระเนตรสภาพความเป็นจริงของ
 ราษฎรแล้ว **การรับฟังความทุกข์ของราษฎร** ก็
 เป็นพระราชภาระอันสำคัญยิ่งประการหนึ่ง ที่
 นอกจากทรงได้ฟังคำกราบบังคมทูลจากปาก
 ของราษฎรโดยตรง ในการเสด็จพระราชดำเนิน
 ดังกล่าวแล้ว ยังทรงเปิดโอกาสให้ราษฎรได้ทูลเกล้า
 ทูลกระหม่อม ถวายฎีกา เพื่อขอพระราชทาน
 พระมหากรุณาธิคุณในเรื่องต่างๆ ด้วย

โดยนิติราชประเพณีที่มีมาแต่ครั้ง
 กรุงสุโขทัย ราษฎรผู้มีทุกข์มีสิทธิเข้าร้องทุกข์
 ต่อพระมหากษัตริย์ได้โดยตรง ดังความใน **ศิลา**
จารึกหลักที่ ๑ จารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช
 ว่า “ในปากประตูมีกะดิ่งอันหนึ่งแขวนไว้ หัน
 ไพรฟ้าหน้าปากกลางบ้านกลางเมือง มีถ้อยมี
 ความเจ็บท้องข้องใจ มันจักกล่าวถึงเจ้าถึงขุน
 บ่ไว้ ไปลั่นกะดิ่งอันท่านแขวนไว้ พ่อขุนราม-
 คำแหงเจ้าเมืองได้ยิน เรียกเมื่อถาม สอนความ
 แก่มั่นด้วยชื่อ ไพรในเมืองสุโขทัยนี้จึงชม”

ครั้นสมัยกรุงศรีอยุธยา มีการส่งขุนนาง
 ออกไปรับฎีการ้องทุกข์ของราษฎรตามหัวเมืองด้วย
 ดังปรากฏใน **พระอัยการอาญาหลวง** ความว่า
 “มาตราหนึ่ง พระเจ้าอยู่หัวตรัสใช้ให้ถือพระราช-
 อาญาตราสารออกไปรับร้องทุกข์ราษฎร และลง
 พระอาญาในจังหวัดหัวเมืองใหญ่น้อย”

ในสมัยกรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้าตาก-
 สีนมหาราชทรงฟื้นฟูการร้องทุกข์ต่อพระเจ้า-

แผ่นดินโดยตรง ด้วยการทรงช้างเสด็จออกไป
 เยี่ยมเยียนราษฎรเปิดโอกาสให้ราษฎรร้องทุกข์ได้
 และทรงใช้สรรพนามแทนพระองค์ว่า “พ่อ”

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า
 โปรดให้สร้างกลองลูกลูหนึ่งชื่อ “**วินิจฉัยเภา**” เพื่อ
 ให้ราษฎรที่เดือดร้อนมาตีกลองร้องทุกข์ต่อ
 พระองค์ได้เรียกกันว่า “**ตีกลองร้องเภา**” พระบาท
 สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ทรงเอาพระทัย
 ใส่ในการร้องทุกข์ของราษฎรมาก ทุกวันพระจะ
 เสด็จออก ณ พระที่นั่งสุทไธสวรรย์ โปรดให้
 ตีกลองวินิจฉัยเภาเรียกผู้ที่ประสงค์จะถวายฎีกา
 ให้นำมาถวายได้ ส่วนในวันอื่นๆ ราษฎรที่มีพวก
 พ้องพี่น้องเป็นข้าทูลละอองธุลีพระบาทมี
 ตำแหน่งเฝ้า ให้เข้ามาถวายฎีกาแทนตัวได้ใน
 ทุกโอกาสที่เสด็จออกประทับไม่ว่า ณ ที่แห่งใด
 ในพระบรมมหาราชวัง ด้วยทรงเห็นว่า “การซึ่ง
 ทรงรับฎีกาเป็นความเปลื้องทุกข์ของราษฎรนี้
 ทรงยินดีว่าได้ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลอันใหญ่
 อยู่อย่างหนึ่ง”

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้า
 อยู่หัว ซึ่งโปรดการเสด็จประพาสต้น นอกจากทรง
 รับฟังคำร้องทุกข์เรื่องต่างๆ ด้วยพระองค์เองแล้ว
 ยังโปรดให้ผ้านิติราชประเพณีในการรับเรื่อง
 ร้องทุกข์ของราษฎร โดยตั้ง **กองฎีกา** ขึ้นในกรม
 ราชเลขาธิการ กับให้ราษฎรทูลเกล้าทูลกระหม่อม
 ถวายฎีกาได้ในกรณีที่ไมพพอใจคำพิพากษาของ
 ศาลอุทธรณ์

พระมหากษัตริย์ในรัชกาลต่อๆ มา ก็ได้

ทรงสืบสานพระบรมราโชบายในการรับฟัง “ทุกข์ของราษฎร คือทุกข์ของแผ่นดิน” มาโดยตลอด

เมื่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ ได้ทรงประกอบพระราชกรณียกิจที่มุ่งถึงประโยชน์สุขของอาณาประชาราษฎรเป็นลำดับแรก ทั้งโปรดที่จะเสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมราษฎรทุกหนแห่งทั่วพระราชอาณาจักรเพื่อทอดพระเนตรชีวิตความเป็นอยู่หาทางพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้น และที่สำคัญคือได้ทรงฟังความทุกข์ของราษฎรด้วยพระองค์เองด้วย **ทุกข์ของราษฎร คือ ทุกข์ของแผ่นดิน ทุกข์ของแผ่นดิน คือทุกข์ของพระองค์**

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถมีรับสั่งเล่าให้กลุ่มนักข่าวหญิงที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ พระตำหนักภูพิงค์ราชินีเวศน์ เมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๓ ฟังว่า

“ฎีกาที่ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็มากมายก่ายกอง คือระยะหลังนี้ ชาวบ้านก็มาปรับทุกข์กับพระเจ้าอยู่หัว มีอะไรเขาก็มาบอกปรับทุกข์หมดเลย มีอะไรเขาก็ขอให้ท่านช่วยโน่นช่วยนี่ หรือแนะนำว่าเขาควรจะทำอะไร...

ชาวบ้านภาคใต้นี้ฉลาด รู้ด้วยว่าจะถวายฎีกาที่ต้องทำอะไร เอาช่อนไว้ได้ดอกไม้แล้วเอาดอกไม้โน้นมาให้ บอกว่านั่นข้างล่างนะฎีกาอยู่ข้างล่าง รู้จักด้วยนะ ช่อนไว้ไม่เช่นนั้น

ฎีกานี้ตำรวจเขาจะตรวจค้นก่อน...อุตสาห์ช่อนแทรกเข้าไปไว้ในดอกไม้ พับเสียจนนิดเดียว”

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถมีรับสั่งอีกตอนหนึ่งว่า

“หนหนึ่ง ขำ ขำ เสียงต๊บบๆ ต๊บบๆ หันไปมองว่าอะไรกันที่แท้เห็นสิรินธรกับจุฬารัตน์* ไปแย่งฎีกาจากตำรวจ โดยมากเป็นตำรวจราชสำนักเขาไม่ยอมให้ยุ่งการเมือง คือ ประชาชนเห็นเราใกล้เข้ามาก็คงจะชักออกมาจากชายพกหรือตะกร้า ตำรวจก็แย่งมาเสีย สององค์นี้ก็วิ่งไปแย่งจากมือตำรวจเสร็จแล้วแม่เล็ก” บอกว่า เล็กได้มาแล้วๆ

ก็บอกเขา ไช้คุณ ถ้าเผื่อปิดนี้ บ้านเมืองเราจะไปไม่ไหวนะ ราษฎรไม่รู้จะออกทางไหนเราก็มีหน้าที่เอามาแล้วเอาไปให้แก่รัฐบาลเท่านั้นอย่าไปปิดๆ นี่ประชาชนไม่รู้จะไประบายทางไหนแยเลย บ้านเมืองไม่ปลอดภัย”

* สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กับสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี—ผู้เรียบเรียง

๖ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี—ผู้เรียบเรียง

ด้วย **ทุกข์ของราษฎร คือทุกข์ของแผ่นดิน** ทุกข์ของแผ่นดิน คือทุกข์ของพระองค์ ดังกล่าว สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ รับสั่งเล่าถึงทศนะของชาวต่างประเทศว่า

“ฝรั่งชมพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า เป็นพระเจ้าแผ่นดินที่ไม่เหมือนใคร ทำให้สถาบันกษัตริย์ดำเนินอีกแนวหนึ่ง เป็นแนวใหม่ที่ไม่มีที่ไหนในโลก ไม่มีที่ไหนในโลกที่พระมหา-

กษัตริย์จะออกไปแล้วประชาชนมานั่งเล่าถึงความทุกข์ แล้วก็พากันไปดูจนถึงหลังบ้าน

ชาวต่างประเทศถามว่า ไม่เสี่ยงเกินไปหรือเสด็จไปในดินแดนที่เรียกว่า ก่อการร้าย พระเจ้าอยู่หัวรับสั่งว่า **ถ้ามีน้ำให้เขา มีอะไรให้เขา เขาคงไม่อยากก่อเหวี่ยง ความร้าย เขาก็ก่อความดี”**

ตอนที่ ๒

จากพระปฐมบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ว่า **“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”** อันเป็นที่มาของพระราชกรณียกิจสำคัญในการรับฟังความทุกข์ของราษฎร ด้วย **“ทุกข์ของราษฎร คือทุกข์ของแผ่นดิน ทุกข์ของแผ่นดิน คือทุกข์ของพระองค์”**

เมื่อไม่นานมานี้ สื่อมวลชนได้เสนอข่าวเด็กนักเรียนที่ยากจนมีจดหมายกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ขอพระราชทานพระบรมราชนุเคราะห์ให้ได้มีบ้านอยู่และได้เรียนหนังสือ ครั้นความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทก็มีพระราชกระแสรับสั่งให้เจ้าหน้าที่สำนักพระราชเลขาธิการประสานงานกับทางจังหวัดตรวจพิจารณาข้อเท็จจริงในที่สุดเด็กน้อยก็ได้รับ **“บ้านพระราชทาน”** ตามที่ขอพระราชทานพระมหากรุณา อันจะได้อยู่อาศัย

ด้วยความร่มเย็นเป็นสุขไปจนกว่าชีวิตจะหาไม่ ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ อดีตประธานองคมนตรี ได้กล่าวถึงพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ในการพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณตามฎีการ้องทุกข์ต่างๆ ที่ราษฎรทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายว่า

“พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นผู้ที่ทรงงานหนักมากเพื่อราษฎรของพระองค์ แต่ยัง

มีงานที่ขึ้นไปถึงพระองค์ท่านอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งไม่ได้ปรากฏในข่าวสารของสื่อมวลชนเลย งานนี้มีใช้งานเบา และเป็นงานที่มีมาตลอดปี ไม่ขาดสาย เป็นงานที่ต้องทรงพระราชดำริโดย สุขุมรอบคอบ แล้วจึงทรงมีพระบรมราชวินิจฉัย งานนี้เกี่ยวกับชีวิตและอิสราภาพของราษฎรโดยตรง อีกทั้งเป็นงานที่เกี่ยวกับความสงบสุขของบ้านเมือง งานนี้คืออะไร งานนี้คือ **ฎีกานักโทษและฎีการ้องทุกข์**”

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ได้จัดพิมพ์หนังสือเรื่อง **“การทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาพระมหากษัตริย์คุณในการพระราชทานความเป็นธรรมและการพระราชทานอภัยโทษ”** เป็นหนังสือที่ระลึกเฉลิมพระเกียรติในมหามงคลสมัยฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี พุทธศักราช ๒๕๓๙ กล่าวถึงการทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายฎีการ้องทุกข์ว่า เมื่อทรงได้รับฎีกาที่ราษฎรทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายต่อพระราชหัตถ์ หรือถวายผ่านสำนักราชเลขาธิการก็ดี สำนักราชเลขาธิการจะดำเนินการตรวจสอบหาข้อเท็จจริงเองทางหนึ่ง อีกทางหนึ่งจะดำเนินการดังนี้

๑. ส่งเรื่องให้หน่วยงานต้นสังกัดของผู้ถูกฟ้องร้องกล่าวหาในฎีกา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งส่งให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นหน่วยงานกลางของรัฐบาลพิจารณาตรวจสอบข้อเท็จจริง

๒. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้รับเรื่องแล้ว ส่งให้หน่วยงานต้นสังกัดของผู้ถูกฟ้องร้องกล่าวหาในฎีกาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ด้วยเช่นกัน

๓. เมื่อหน่วยงานต้นสังกัดของผู้ถูกฟ้องร้องกล่าวหาในฎีกาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ข้อมูลข้อเท็จจริงแล้ว จะส่งให้สำนักราชเลขาธิการโดยตรง หรือส่งผ่านสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีก็ได้

๔. กรณีที่ส่งผ่านสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจะรวบรวมข้อมูลข้อเท็จจริงดังกล่าว ส่งให้สำนักราชเลขาธิการเพื่อนำไปประกอบพระราชดำริต่อไป

๕. สำนักราชเลขาธิการเมื่อได้รับข้อมูลทั้งหมด จะดำเนินการตรวจสอบอีกชั้นหนึ่ง แล้วนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย เพื่อรับสนองพระราชกระแสปฏิบัติ หรือถวายความคิดเห็นประกอบพระราชดำริ พระราชกระแส ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานลงมาทุกกรณี

ฎีการ้องทุกข์ของราษฎรเรื่องใดที่อยู่ในพระราชอำนาจก็จะพระราชทานพระบรมราชานุญาตด้วยพระองค์เอง หากอยู่นอกเหนือพระราชอำนาจก็จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ส่งเรื่องไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมกับมีกระแสพระราชดำรัสเร่งรัดให้ความช่วยเหลือตามต้องการ

ฎีการ้องทุกข์ของราษฎรจำแนกได้เป็น ๒ ประเภท คือ

ประเภทที่ ๑ ฎีกาที่มีขั้นตอนตามกฎหมาย เช่น

- ฎีกาของผู้ที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว ให้รับโทษทางอาญา ฎีกาประเภทนี้มักเรียกกันว่า ฎีกานักโทษ ซึ่งมีทั้งฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ และฎีกาขอพระราชทานอภัยลดโทษ

- กรณีที่ไม่มีผู้ใดถวายเรื่องราว ถ้ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเห็นเป็นการสมควรจะถวายคำแนะนำต่อพระมหากษัตริย์ ขอให้พระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องคำพิพากษานั้นก็ได้

- ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีเห็นเป็นการสมควรจะถวายคำแนะนำต่อพระมหากษัตริย์ ขอให้พระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องโทษก็ได้ การพระราชทานอภัยโทษกรณีนี้ต้องตราเป็นพระราชกฤษฎีกา เช่น เมื่อมีเหตุการณ์พิเศษอันสำคัญเกี่ยวเนื่องกับพระมหากษัตริย์หรือชาติบ้านเมือง

ประเภทที่ ๒ ฎีกาที่ราษฎรทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อขอรับพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ในเรื่องต่างๆ ฎีกาประเภทนี้มักเรียกกันว่า ฎีการ้องทุกข์ขอพระราชทานความ

เป็นธรรม ซึ่งไม่มีอยู่ในกฎหมายใด แต่เป็นช่องทางของราษฎรที่จะนำความกราบบังคมทูลเพื่อทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทถึงพระเนตรพระกรรณ โดยผ่านสำนักพระราชเลขาธิการบ้าง หรือถวายต่อพระราชหัตถ์เมื่อเสด็จพระราชดำเนินผ่านบ้าง ซึ่งเจ้าหน้าที่จำเป็นต้องตรวจสอบหรือยับยั้งไว้บ้าง เพื่อถวายความปลอดภัย ฎีการ้องทุกข์ของราษฎรในลักษณะนี้มีทั้งปัญหาส่วนตัวจนถึงเรื่องที่เป็นประโยชน์ของมหาชนเช่น

- การขอพระราชทานที่อยู่อาศัย การศึกษา ขอพระราชทานเงิน และขอพระราชทานยืมเงิน

- การขอพระราชทานความช่วยเหลือและพระบรมราชานุเคราะห์ เช่น ขอพระราชทานงานทำ ขอพระราชทานแหล่งน้ำ ไฟฟ้า ถนน

- การขอพระราชทานความเป็นธรรมในเรื่อง ที่ดิน การกระทำของเจ้าหน้าที่ หรือของบุคคล เงินทดแทน การถูกฉ้อโกง การตัดไม้ทำลายป่า เป็นต้น

การร้องทุกข์ของราษฎรที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ มิใช่ราษฎรจะมีได้สำนึกกว่าเป็นการรบกวนเบื้องพระยุคลบาท ด้วยทรงมีพระราชภารกิจมากล้นเพื่อพวกเขาอยู่แล้ว หากแต่ด้วยความตระหนักในน้ำพระราชหฤทัยที่เปี่ยมล้นด้วยพระเมตตาจึงจำเป็นต้องหวังพึ่งในพระบารมีเป็นที่สุดท้าย อันแสดงถึงความเชื่อมั่นและความศรัทธาของราษฎรที่มีต่อพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะต่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ที่พระราชทาน

ความเมตตาต่อราษฎรของพระองค์ดุจดังความเมตตาของบิดาต่อบุตรอย่างสม่ำเสมอตลอดมา ทั้งยังแสดงถึงความไม่มีช่องว่างระหว่าง “พระเจ้าแผ่นดิน” กับ “ข้าแผ่นดิน” ซึ่งไม่มีแผ่นดินใดในโลกนี้เสมอเหมือน

ส่วนการพระราชทานพระบรมราชนุเคราะห์ต่อฎีการ้องทุกข์ต่างๆ ของราษฎรนั้น พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ได้ทรงนำภาษิตมาเปรียบเทียบไว้ว่า

“เราไม่ควรให้ปลาแก่เขา แต่เราควรจะทำให้เบ็ดตกปลา และสอนให้พวกเขารู้จักวิธีตกปลาจะดีกว่า”

นั่นคือ การพระราชทานพระบรมราชนุเคราะห์ด้วย แต่ในขณะเดียวกัน ก็ทรงหาทางให้ราษฎรรู้จักช่วยเหลือตัวเอง ยืนหยัดต่อไปด้วยตัวเอง

นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมแก่พสกนิกรชาวไทยอย่างหาที่สุดมิได้

และจากฐานะของพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบัน ทั้ง ๔ สถานะที่กล่าวมาในตอนต้นที่ ๑ คือ ฐานะของพระมหากษัตริย์ในทางกฎหมาย ฐานะของพระมหากษัตริย์ในทางนิติราชประเพณีและราชธรรม ฐานะของพระมหากษัตริย์ท่ามกลางสังคมแห่งรัฐ และฐานะของพระมหากษัตริย์ท่ามกลางพสกนิกร พระราชฐานะหลังสุดนี้ได้ดำรงอยู่ตลอดมา และจะดำรงอยู่ตลอดไปชั่วกาลนานโดยไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายใดบังคับรับรอง เพราะสำหรับพระมหากษัตริย์ไทยแล้ว

**“ทุกข์ของราษฎร คือทุกข์ของแผ่นดิน
ทุกข์ของแผ่นดิน คือทุกข์ของพระองค์”**

หลักการทรงงาน ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน

นางสาวทรงสรรค์ นิลกำแหง

ตอนที่ ๑

แม้จะมีคำกล่าวกันว่า คนไทยส่วนมากไม่ชอบอ่านหนังสือ แต่ในขณะเดียวกันก็มีคำกล่าวว่า คนไทยไม่น้อยที่เป็นหนอนหนังสือ และคนไทยอีกเช่นกันที่มีธรรมเนียมอันหาได้ยากในคนชาติอื่น คือธรรมเนียมการพิมพ์หนังสือที่ระลึกแจกเป็นวิทยาทาน ไม่ว่าจะเป็นในงานมงคลหรืออวมงคลก็ตาม ผู้เป็นเจ้าภาพในการจัดพิมพ์อาจเป็นเอกบุคคละ หมู่คณะ หรือหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ไปจนถึงรัฐบาล เนื้อเรื่องที่จัดพิมพ์อาจเกี่ยวกับธรรมะอันถือเป็นวิทยาทานที่ก่อให้เกิดกุศลสูงสุด ไปจนถึงเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนหนังสือหายากอันเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของชาติที่ควรแก่ความภาคภูมิใจทั้งฝ่ายผู้จัดพิมพ์และผู้ได้รับเป็นที่ระลึก

บรรดาหนังสือที่ระลึกเหล่านี้ชุดที่ใช้เงินค่าจัดพิมพ์สูงและพิมพ์เป็นจำนวนมาก หากก็ยังหาอ่านได้ยาก เพราะผู้ได้รับย่อมเก็บรักษาทะนุถนอมอย่างดีแต่จะมีอยู่ในทุกห้องสมุดของสถานศึกษาของรัฐทุกระดับ ตลอดจนห้องสมุดของประชาชน ที่คนส่วนใหญ่จะเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ทั่วถึง นั่นคือ หนังสือชุดที่รัฐบาลจัดพิมพ์เป็นที่ระลึกในโอกาสสำคัญของประเทศและของพระมหากษัตริย์ อาทิ หนังสือชุดที่ระลึกงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี พุทธศักราช ๒๕๒๕ หนังสือชุดที่ระลึกงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสงานพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติ ครบ ๖๐ ปี พุทธศักราช ๒๕๔๙ และหนังสือชุดที่ระลึกงานพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพ สมเด็จพระ

พระเจ้าฟ้าง้าว เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวง นราธิวาสราชนครินทร์ พุทธศักราช ๒๕๕๑

ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ที่ทรงดำรงอยู่ในทศพิธราชธรรม ทรงยึดมั่นในพระปฐมบรมราชโองการและพระราชสัจยาคิณฐาน **“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”** ตลอดรัชสมัยอันยาวนานกว่าพระมหากษัตริย์พระองค์ใดทั้งในประวัติศาสตร์ชาติไทยและในโลก บทความนี้จึงขอถ่ายทอดอย่างหนังสือที่ระลึกเล่มหนึ่งในชุดหนังสือเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสงานพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี พุทธศักราช ๒๕๕๙ มากล่าวถึงให้เป็นที่น่าปรากฏ ด้วยหนังสือชุดดังกล่าว รัฐบาลโดยคณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ได้มอบหมายให้คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุจัดพิมพ์เฉลิมพระเกียรติถึง ๑๓ รายการ ประกอบด้วยหนังสือประมวลความรู้เกี่ยวกับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ในเชิงกฎหมาย งานของรัฐบาลในรัชสมัย เศรษฐกิจพอเพียง งานศิลปะไทยอันเป็นมรดกของแผ่นดิน ชาดกและพุทธประวัติจากตุลารตนน้ำ พระราชดำริและพระราชวินิจฉัยเกี่ยวกับงานศิลปะไทยแขนงต่างๆ บทร้อยกรองเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งเหล่านี้สำคัญของชาติ ร้อยกรองถวาย หนังสือเฉลิมพระเกียรติฉบับภาษาต่างประเทศ หนังสือจดหมายเหตุเกี่ยวกับงานฉลองสิริราชสมบัติ ครบ ๖๐ ปี และหนังสือ

รวมพระราชกรณียกิจ รวมสถิติและเอกสารสำคัญที่เกิดขึ้นในรัชสมัย ซึ่งหนังสือเล่มสุดท้ายที่กล่าวถึงนี้ มีชื่อว่า **“จดจารพระมหากรุณา พระมหากษัตริย์นักพัฒนา เพื่อปวงประชาร่มเย็น”**

หนังสือเรื่อง **“จดจารพระมหากรุณา พระมหากษัตริย์นักพัฒนา เพื่อปวงประชาร่มเย็น”** เป็นบทวิเคราะห์การทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ตลอดช่วงระยะเวลา ๖๐ ปีแห่งการครองราชย์ ที่ทรงสร้างคุณูปการแก่แผ่นดินอย่างมากมาย โดยเฉพาะการสร้างรากฐานที่เข้มแข็งแก่ประชาราษฎร์ด้วย **หลักแห่งความพอเพียง** จนทำให้ประเทศเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น ๓ ภาค

ภาคที่ ๑ เป็นพระราชประวัติ

ภาคที่ ๒ เป็นพระราชกรณียกิจในมิติต่างๆ ในเชิงสถิติ นับแต่เสด็จขึ้นครองราชสมบัติ ทรงเป็นมิ่งขวัญของแผ่นดินด้วยพระราชจริยวัตรอันงดงาม พระปรีชาสามารถในด้านต่างๆ ทั้งศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ทรงสร้างเกียรติภูมิไทยให้เกริกไกรในเวทีโลก ด้วยการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเจริญทางพระราชไมตรีกับนานาประเทศ ทรงสร้างความวัฒนาถาวรของแผ่นดินด้วย โครงการส่วนพระองค์ โครงการหลวง และโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่างๆ ทั่วประเทศ และที่สำคัญคือ ทรงสร้างความเป็นปึกแผ่นสมานฉันท์ที่เกิดขึ้นในแผ่นดิน

ภาคที่ ๓ เป็นประมวลภาพเหตุการณ์

สำคัญและพระบรมฉายาลักษณ์ที่ประทับใจ
พลกนิกรมาตลอดรัชสมัย

หนังสือเรื่อง “จดจารพระมหากุณา
พระมหากษัตริย์นักพัฒนา เพื่อปวงประชาร่ม
เย็น” ได้วิเคราะห์หลักการทรงงาน ของพระบาท
สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
รัชกาลปัจจุบัน ที่ทรงนำมาเป็นยุทธศาสตร์ใน
การประกอบพระราชกรณียกิจต่างๆ ทำให้ทรง
แก้ไขปัญหาของราษฎรได้ครอบคลุมทุกมิติ
และอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งเพื่อการดำรงชีวิต
เพื่อการประกอบอาชีพ เพื่อการส่งเสริมคุณภาพ
ชีวิต เพื่อการพัฒนาชุมชนและสังคม ตลอดจน
เพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน โดยสรุป
เป็นหลักการทรงงาน ๑๒ ประการ คือ

ประการที่ ๑ ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ

ประการที่ ๒ ระเบิดจากข้างใน

ประการที่ ๓ ค่อยเป็นค่อยไป

ประการที่ ๔ ภูมิสังคม

ประการที่ ๕ ประหยัด เรียบง่าย

ได้ประโยชน์สูงสุด

ประการที่ ๖ หลักแห่งความเป็นจริง

ตามธรรมชาติ

ประการที่ ๗ แก้ปัญหาที่จุดเล็ก

ประการที่ ๘ ทำให้ง่าย

ประการที่ ๙ ไม่ติดตำรา

ประการที่ ๑๐ ขาดทุนคือกำไร

ประการที่ ๑๑ รวมจุดที่เดียว

ประการที่ ๑๒ องค์รวม

หลักการทรงงานทั้ง ๑๒ ประการนี้
เกิดจากพระปรีชาสามารถที่ทรงรอบรู้ในศาสตร์
ต่างๆ อย่างลึกซึ้ง และจากประสบการณ์ในการ
เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในทุก
พื้นที่ โดยเฉพาะที่ทุรกันดารและอยู่ห่างไกล
แม้ที่นั่นจะเป็นเพียงหมู่บ้านเล็กๆ ซึ่งแม้แต่
ฝ่ายปกครองท้องถิ่นหรือประชาชนคนธรรมดา
อาจไม่เคยได้ยินชื่อและไม่คิดที่จะไปเยือน ทรง
สังเกตการณ์ และทรงรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ
อันเป็นมูลเหตุแห่งทุกข์ของราษฎรของพระองค์
จนมีคำกล่าวว่า ไม่มีที่แห่งใดในประเทศไทย ที่
พระองค์ไม่เคยย่างพระบาทไปถึง

รายละเอียดในหลักการทรงงานทั้ง ๑๒
ประการ ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา
ภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน จะได้นำเสนอ
ในตอนต่อไป

ตอนที่ ๒

พระราชกรณียกิจในด้านต่างๆ ของ
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
รัชกาลปัจจุบัน ที่ได้ทรงปฏิบัติบำเพ็ญมาตลอด
ระยะเวลากว่า ๘๐ ปีแห่งพระชนมพรรษา และ

ระยะเวลากว่า ๖๐ ปีแห่งรัชสมัย หนังสือเรื่อง
“จดจารพระมหากุณา พระมหากษัตริย์
นักพัฒนา เพื่อปวงประชาร่มเย็น” ที่รัฐบาล
โดยคณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและ

จดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี พุทธศักราช ๒๕๔๙ ได้จัดทำ และพิมพ์เผยแพร่เพื่อเฉลิมพระเกียรติ ได้วิเคราะห์**หลักการทรงงาน** เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยามไว้รวม ๑๒ ประการ มีสาระสำคัญอันควรเผยแพร่ให้ปรากฏ เพื่อเฉลิมพระเกียรติคุณให้ยิ่งๆ ขึ้นไป และควรที่เราชาวไทยทั้งหลายจะเจริญรอยตามพระยุคลบาท น้อมนำหลักการทรงงานมาเป็นพื้นฐานทั้งด้านการปฏิบัติงานและการดำรงชีวิตสืบไป

หลักการทรงงานทั้ง ๑๒ ประการ คือ

ประการที่ ๑ ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ

ทรงศึกษาข้อมูลรายละเอียดของปัญหาและความเป็นไปได้ของแนวทางการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย ข้อมูลเบื้องต้น เอกสารแผนที่ โดยเฉพาะการสอบถามเจ้าหน้าที่ นักวิชาการ และราษฎรในพื้นที่ ดังจะเห็นได้จากการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในที่ใดจะทรงศึกษาสภาพภูมิประเทศและภูมิสังคม มีพระราชปฏิสันถารกับราษฎรอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ได้รายละเอียดของปัญหาอย่างเป็นจริงที่สุด สามารถพระราชทานความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องรวดเร็ว ตรงจุด ตามความต้องการของราษฎร

ประการที่ ๒ ระเบิดจากข้างใน

ในการพัฒนาประเทศ ทรงมุ่งมั่นพัฒนา “คน” เป็นหลัก ด้วยทรงตระหนักว่าเป็นทรัพยากรที่มีค่าที่สุด การระเบิดจากข้างใน จึงหมายถึงการสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนที่จะเข้าไป

ดำเนินการพัฒนาให้มีความพร้อมเป็นอันดับแรก ประชาชนในพื้นที่ต้องมีส่วนร่วมริเริ่มดำเนินการ ต้องมีความเข้าใจ พร้อมทั้งจะเริ่มจากสิ่งรอบตัวภายในพื้นที่นั้นๆ มิใช่เป็นการนำเอาความเจริญหรือบุคคลจากสังคมภายนอกเข้าไปหาชุมชนหมู่บ้านที่ยังไม่ทันได้มีโอกาสเตรียมตัวหรือตั้งตัว เช่น การสนับสนุนการประกอบอาชีพ ควรใช้เทคโนโลยีชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เรียบง่ายและมีราคาถูก ชาวบ้านสามารถเรียนรู้ได้เร็วและมีไว้ใช้เอง

ประการที่ ๓ ค่อยเป็นค่อยไป

ทรงเริ่มต้นจากสิ่งอันเป็นความจำเป็นที่สุดของราษฎรก่อน ได้แก่ การแพทย์และสาธารณสุข จากนั้นจึงพระราชทานความช่วยเหลือและสนับสนุนด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานและสิ่งสำคัญในการประกอบอาชีพ เช่น ถนน แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภค โดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยทรงตระหนักว่าเมื่อร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงคนก็จะสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ และเมื่อได้รับการส่งเสริมให้สามารถหารายได้จนเพียงพอแก่ตน จึงขยายไปสู่การพัฒนาสังคม และพัฒนาประเทศต่อไป

การทรงงานตามลำดับขั้นต่อนั้น ทรงคำนึงถึงทุกปัจจัยและเงื่อนไขเวลาให้มีความพอดี สมดุล รอบคอบ และสอดคล้องกับลักษณะของภูมิสังคม มิใช่การดำเนินงานในลักษณะก้าวกระโดด

ประการที่ ๔ ภูมิสังคม

การพัฒนาพื้นที่ใดๆ ก็ตาม ทรงคำนึงถึงความสอดคล้องกับภูมิสังคม คือสภาพภูมิประเทศบริเวณนั้นผนวกกับสภาพทางสังคม ทั้งด้านการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และนิสัยใจคอของคนในพื้นที่นั้นๆ จึงจะสามารถหาแนวทางการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการที่แท้จริง และสามารถแก้ปัญหาได้อย่างตรงจุด การนำหลักความคิดหรือนำความเจริญจากภายนอกเข้าไปให้โดยไม่ศึกษาว่าพื้นที่นั้นต้องการหรือไม่ ทรงถือว่าเป็นการดำเนินการที่ผิดพลาด

ประการที่ ๕ ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด

การพระราชทานความช่วยเหลือแก่ราษฎร ทรงใช้หลักการแก้ไขปัญหาด้วยความประหยัด เรียบง่าย ราษฎรสามารถทำได้เอง วัสดุหาได้ในท้องถิ่นหรือประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ในภูมิภาคนั้นๆ โดยไม่ต้องลงทุนสูงหรือใช้เทคโนโลยีที่ยุ่ยาก เช่น การนำไม้และก้อนหินที่อยู่ในบริเวณปามาสร้างฝายแบบท้องถิ่นเบื้องต้นเพื่อให้ความชุ่มชื้นแก่ป่า การปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก ปล่อยให้ขึ้นเองตามธรรมชาติ

ประการที่ ๖ หลักแห่งความเป็นจริงตามธรรมชาติ

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริหลายโครงการ ทรงนำหลักของธรรมชาติมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาด หรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาวะที่ไม่ปกติให้เข้าสู่

สภาวะปกติ เช่น ทรงนำหลักปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ น้ำขึ้นน้ำลง มาใช้ในการบำบัดน้ำเสีย ทรงนำผักตบชวาซึ่งมีอยู่มากตามธรรมชาติมาดูดซับสิ่งสกปรกในน้ำ เหล่านี้ล้วนสะท้อนถึงพระปรีชาสามารถที่ทรงเชี่ยวชาญในระบบนิเวศวิทยาและธรรมชาติวิทยาอย่างลึกซึ้ง

ประการที่ ๗ แก้ปัญหาที่จุดเล็ก

ทรงพระปรีชาสามารถในการแก้ปัญหาเป็นพิเศษ ด้วยทรงมองปัญหาในภาพรวม (macro) ทรงคำนึงถึงปัจจัยทุกด้านของปัญหานั้นๆ แล้วจึงทรงเริ่มแก้ปัญหาที่จุดเล็กๆ (micro) คือแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่มักจะมองข้ามกัน เช่น การแก้ปัญหัจราจรในกรุงเทพฯ ซึ่งการสร้างระบบโครงข่ายจะสามารถรองรับการจราจรได้อย่างยั่งยืน มีพระราชกระแสให้แก้ปัญหาดในจุดที่วิกฤตหนักก่อน ต่อมาจึงทรงขยายและเชื่อมต่อเส้นทางย่อยๆ แต่ละจุดเข้าด้วยกัน จนเกิดเป็นระบบโครงข่ายที่ช่วยแก้ปัญหัจราจรได้อย่างสัมฤทธิ์ผล

ประการที่ ๘ ทำให้ง่าย

ทรงยึดหลักการทำสิ่งที่ยากให้กลายเป็นสิ่งที่ง่าย ทรงทำสิ่งที่ซับซ้อนให้เข้าใจง่าย โดยทรงวางแผน ออกแบบ ค้นหาวิธีดำเนินงานที่มีลักษณะเรียบง่ายอยู่บนพื้นฐานของกฎธรรมชาติ ทั้งในด้านแนวความคิดและด้านเทคนิควิชาการ มีความสมเหตุสมผล ทำได้รวดเร็ว แก้ปัญหาดให้แก่ประชาชนได้จริง และสามารถนำไปเป็นตัวอย่างได้ ดังเช่นโครงการแก้มลิง เป็นการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อแก้ปัญหาดอุทกภัย โดย

ทรงใช้ธรรมชาติของลิงเป็นตัวอย่าง กลายเป็นองค์ความรู้ที่ทุกคนเข้าใจได้โดยง่าย

ประการที่ ๙ ไม่ติดตำรา

ทรงตระหนักว่า การนำแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ของฝรั่งมาใช้กับประเทศไทยโดยไม่รอบคอบ ไม่พิจารณาถึงความแตกต่างในด้านต่างๆ ให้รอบคอบ มักจะประสบความล้มเหลวหรือไม่บังเกิดผลดีอย่างเต็มที่ ดังนั้นในบางครั้งจึงทรงงานในลักษณะไม่ติดตำรา แต่จะทรงคำนึงถึงภูมิสังคม คำนึงถึงสภาพความเป็นจริงของปัญหาเป็นที่ตั้ง เพื่อที่จะแก้ปัญหาได้อย่างตรงจุดที่สุด

ประการที่ ๑๐ ขาดทุนคือกำไร

ทรงยึดหลัก “การให้” และ “การเสียสละ” เป็นการกระทำอันมีผลเป็นกำไร คือ ความอยู่ดีมีสุขของราษฎร ทรงดำเนินงานที่ยึดผลสำเร็จแห่งความ “คุ้มค่า” มากกว่า “คุ้มทุน” ทรงเล็งเห็นผลที่ได้จากการลงทุนเพื่อประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่อันได้แก่ความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ซึ่งไม่สามารถตีค่าเป็นตัวเงินได้ และมีความสำคัญมากกว่าตัวเลขตามหลักเศรษฐศาสตร์ที่อาจจะถือว่าเป็นการลงทุนที่ขาดทุนหรือไม่คุ้มทุน

ประการที่ ๑๑ รวมที่จุดเดียว

ทรงมุ่งเน้นการแก้ปัญหาในรูปแบบการพัฒนาแบบผสมผสาน ที่ให้ผลเป็นการ “บริการรวมที่จุดเดียว” (one stop services) อันเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการบริหารงานจากต่างคนต่างทำมาสู่การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังปรากฏในการดำเนิน

งานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งเป็นศูนย์รวมของการศึกษาค้นคว้า ทดลอง และปฏิบัติการพัฒนาในแขนงต่างๆ ซึ่งเป็นการให้บริการที่เบ็ดเสร็จในพื้นที่เดียวกัน

ประการที่ ๑๒ องค์กรรวม

ทรงมีวิธีคิดเป็นองค์กรรวม (holistic) หรือมองอย่างครบวงจร ในการพระราชทานพระราชดำริในแต่ละโครงการนั้นจะทรงมองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยง เช่น “เกษตรทฤษฎีใหม่” ที่พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างเป็นองค์รวม ตั้งแต่การถือครองที่ดินโดยเฉลี่ยประมาณ ๑๐-๑๕ ไร่ เพื่อการบริหารจัดการที่ดินและแหล่งน้ำ อันเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการประกอบอาชีพเมื่อมีน้ำในการทำเกษตรส่งผลให้ผลผลิตดีขึ้นนำไปสู่การเรียนรู้วิธีการจัดการและการตลาด รวมถึงการรวมกลุ่มรวมพลังชุมชนให้มีความเข้มแข็งพร้อมจะออกไปสู่การเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกได้อย่างครบวงจร

หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน จากหนังสือ “จดจารพระมหากษัตริย์นักพัฒนา เพื่อปวงประชาร่วมเย็น” ที่ประมวลมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ทุกสิ่งล้วนทรงยึดหลักการดำเนินงานบนพื้นฐานของทางสายกลาง สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว กับ

ภูมิสังคม และสามารถปฏิบัติได้จริง ทรงมอง
ปัญหาตั้งแต่ภาพใหญ่จนถึงภาพเล็กในทุกๆ มิติ
ทรงเน้นความเรียบง่ายและความเป็นธรรมชาติ
เป็นสำคัญ หลักการทรงงานนี้ มิใช่เพียง
อำนวยความสะดวกต่อปวงชนชาวไทย หากยังเป็น
ประโยชน์ต่อมนุษยชาติที่น้อมนำไปปฏิบัติตาม
ด้วย นายโคฟี อันนัน เลขาธิการสหประชาชาติ
จึงได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย **รางวัลความ
สำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์** (Human

Development Lifetime Achievement
Award) ของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ
เป็นรางวัลแรกขององค์กร เมื่อพุทธศักราช
๒๕๔๙ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระ
พระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาล
ปัจจุบัน ที่ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจเพื่อ
พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวไทย และ
พระราชทานแนวทางให้ประชาชนสามารถพึ่ง
ตนเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

รายนามคณะกรรมการจัดทำเอกสารและบทความสตุติบุคคลสำคัญ
ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

๑. นายขวัญแก้ว	วัชรโรทัย	ประธานอนุกรรมการ
๒. นางสาวทรงสรรค์	นิลกำแหง	รองประธานอนุกรรมการ
๓. ผู้อำนวยการสถานีวิจัยกระจายเสียง- แห่งประเทศไทย หรือผู้แทน (นางสาวสุมาวลี หงษ์ทอง) (นางสาวมยุรี สุขไย) (นางอรุณี แดงพันธ์)		อนุกรรมการ
๔. นางจารุดี	ผลโประการ	อนุกรรมการ
๕. นายชัชพล	ไชยพร	อนุกรรมการ
๖. นางสาวฉวีงาม	มาเจริญ	อนุกรรมการ
๗. นางเบญจมาศ	แพทอง	อนุกรรมการ
๘. นางสาวปริญญา	ฤทธิ์เจริญ	อนุกรรมการ
๙. นางสาวเพลินพิศ	กำราญ	อนุกรรมการ
๑๐. นายพินิจ	สุขะสันต์	อนุกรรมการ
๑๑. นางสาวนิตา	สถิตานนท์	อนุกรรมการ
๑๒. นางสาวไผ่	จบกลศึก	อนุกรรมการ
๑๓. หม่อมหลวงสุภรัตน์	เทวกุล	อนุกรรมการ
๑๔. นางสุมาลี	เกตุแก้ว	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๕. นางสมจิตต์	เทียนสว่าง	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๖. นางสาวฉวีภา	พินธุวัฒน์	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๗. นางสาวคชาภรณ์	พรมตุ้	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

